LILIEN'S

DICTIONARY

Part I:

ENGLISH - POLISH

in 40 Fascicles

PRICE: $1.00 PER FASCICLE

in currency
or by money order, or check
to the order of

WYDAWNICTWO SŁOWNIKA LILIENA
928 BROADWAY, BUFFALO, N. Y.

MAY 1st, 1944
Next Issue July 1, 1944

FASCICLE III
angle, v. — arthritis

Ernesta Liliena

SŁOWNIK

Część I:

ANGIELSKO - POLSKI

w 40-u Zeszytach

CENA ZESZYTU: $1.00

gotówką albo
przekazem pocztowym lub czekiem
na zlecenie

WYDAWNICTWA SŁOWNIKA LILIENA
928 BROADWAY, BUFFALO, N. Y.

1 MAJA 1944
Następny Zeszyt 1 Lipca 1944

ZESZYT III
angle, v. — arthritis

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
404880

kąt padania równa się kątowi odbijania się światła; fot. kąt natarcia to samo co a. of attack; fot. a. of jump (Anglia) woj. kąt podrzutu; a. of lag elek. kąt opóźnienia, kąt odchylenia osi zwornika prądnicy spowodowany histerezą; a. of lead (lid) kąt przesunięcia szczotek, elek. kąt o jaki szczotki zmiennika elektrycznego muszą być przesunięte z powodu magnetycznego uczulenia i ze względu na wpływ magnetyzowania prądu twornika; a. of obliquity lub of pressure mech. kąt ciśnienia, kąt linii nacisku dwóch stykających się zębów kół zębatych ze styczną w punkcie dotyku obu kół podziałowych; a. of ordination arit. kąt osi współrzędnych; a. of polarization opt. kąt polaryzacji, ob. polarization; a. of position astron. kąt położenia, kąt upatrzenia; fizyk. astr. łączącej dwie gwiazdy z linią linii stałą, np. koła pozycyjnego; woj. kąt położenia, kąt linii przechodzącej przez armatę i cel z płaszczyzną poziomą; a. of recess mech. kąt odzębiania, kąt zakreślony przez każdy ząb koła zębatego od chwili pełnego zazębienia do chwili ostatniego dotyku zębów; a. of reflection kąt odbicia, opt. światła, mar. fali morskiej, mech. kul; bilardowej itd.; a. of repose kąt spoczywania (i mech. ob. a. of friction, w szcz. bud. największy kąt poziomych wzdłuż, na którym kamienie luku powstawa jeszcze utrzymane przez się czoła, około 32°; 2) fiz. największy kąt jaki sabon lub skarp może mieć bez osuwania się; a. of sight wej. kąt położenia; a. of stability to samo co a. of friction; a. of the jaw anat. kąt żuchwowy, kąt linii żuchwy z linią jej wędzelek, przy ułożeniu około 175°, w wieku dojrzałym prawie prosty, na starość znowu rozwarty; a. of traction mech. to samo co a. of draft.

angle, vi. 1) przest. cofać się w kąt; 2) iść zygzakiem, zachodzić kręta drogą np. dla odwrócenia uwagi; 3) łowić ryby, zarzucić wędkę, przen. usiłować zdobyć podstępem lub przynętą, np. to a. for favors polować na łaski

angle, vt. 1) łowić, często w znaczeniu przen., często w znaczeniu niepochlebnym, starać się podstępnie o zdobycie czegoś, "łowić w mętnej wodzie"; 2) zrobić w ruchu zwrot pod kątem; 3) bilard zagrać bile w kąt

angle bar (e. bar) bud. kątownik, narożnik węgielnica, mar. kątownik

a. bead (e. bid) węgiel ochronny bud. nadoba wmurowana w węgiel

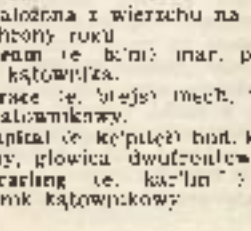

albo nałożona z wierzchu na węgiel dla ochrony rogu

a. beam (e. bim) mar. poprzeczka kątownika.

a. brace (e. bleis) mech. wzmocnik kątownikowy.

a. capital (e. kæpitel) bud. kapitel narożny, głowica dwufrontowa.

a. cleating (e. kli:tin) mar. wzmocnik kątownikowy

a. clip (e. klip) mech. zacisk węgielny, klamra narożna kawałek żelaza kątowego do łączenia płyt pod kątem

a. collar (e. kolər) mar. kołnierz czworokątny odsadzony.

angled, adj. (en'gld) mający kąty tworzący kąt zatowy, węgielny; bot. odcięty prostym kątem

angle frame (e. frejm) mar. wręga kątownikowa

a. gauge (e. gejdż) geom. kątomierz, gonometr, kątomierz, przyrząd do mierzenia kątów

a. hinge (e. hindż) bud. wzmocnienie narożnika.

a. iron (e. ajrən) bud. kątownik, narożnik, węgielnica, żelazo kątowe do łączenia części budowy powstających do siebie pod kątem.

a. iron hoop (e. a. hu:p) mech. żeberko żelazne wzmacniające

anglometer, s. (eng'lomitər) klinometr, przyrząd do mierzenia pochyłości, ob. clinometer; masz. przyrząd wskazujący zmiany w szybkości kątowej wału napędowego podczas obrotu.

anglepod, s. (en'glpad) bot. rodzaj gatunków VINCETOXICUM, roślin trojeściowych, ASCLEPIADACEAE, znamiennych kanciastym strzykiem, w pd. Stanach: V. GONOCARPUS, w Polsce tylko jeden gatunek tego rodzaju: ciemiężyk, V. OFFICINALE

angler, s. (eng'lər) 1) wędkarz, rybołówca; 2) zool. rybołów, diabeł morski, LOPHIUS PISCATORIUS, ryba mająca wielką, szeroką, wciśniętą głowę, ogromną gębę, rośnie do 1,8 m (do 6'), łowiona w błocie ściąga rybki poruszając wyrastającymi na głowie i na grzbiecie mięsistymi prętami mającymi kształt wędek

Angles, s. pl. (engli) Anglowie, szczep germański zamieszkały w okolicach stanowiących dzisiaj Szlezwig-Holsztyn; w w. V wraz z Jutami i Sasami zawojowali Brytanię i założyli królestwa East Anglia, Northumbria i Mercia, ob. Anglo-Saxons.

angle shaft (e. szaft) bud. ozdobny węgieł ochronny (ob. a. bead) często zaopatrzony w głowicę i podstawę

anglesite, s. (en'gləsajt) min. anglezyt (od wyspy Anglesey, gdzie był najzuprzód przez Wicherunga znalezony) siarczan bezwodny PbSO, t. 2,75 do 3, c w. 6-4, rozpuszcza się łatwo w ługu potasowym, rude ołowiu, w Polsce w Tarnowskich Górach.

angle steel (e. stil) bud. kątownik stalowy, ob. a. iron.

angle stringer (e. strynjər) mar. wzdłużnik kątownikowy.

angle valve (e. welw) mech. zawór kątowy, instalacja kotłowni (napędzi) zawór wylotowy pod kątem, zazwyczaj pod kątem prostym, względem miejsca wylotu.

anglewing, s. (en'gl wi:n) zool. motyl o przednich skrzydłach ściętych w kąt, jak rusałka VANESSA, i pokrewne

angleworm, (en'gl wə:rm) dżdżownica, earthworm, LUMBRICUS, tak nazywany ponieważ powszechnie używany najczęściej jako przynęta przez łowiących na wędkę

Anglian, adj. (eng'lien) anglijski, dotyczący Anglów, ob. Angles.

Anglian, s. 1) osobnik z narodu Anglów; 2) język angielski, narzecze Anglów

Anglican, adj. (eng'likən) 1) r. angielski, dotyczący Anglii; 2) anglikański dotyczący Kościoła Anglikańskiego lub w ściślejszym znaczeniu odłamu zwanego High Church party of the Church of England; A. chant muz. anglikański śpiew kościelny składający się z siedmiu taktów, trzech jednotonowych i czterech w ustalonym rytmie; A. Communion zjednoczenie kościołów anglikańskich, obejmujące Church of England, Church of Ireland, Scottish Episcopal Church, Protestant Episcopal Church w St. Z. i inne, a odbywające co 10 lat zebrania w Londynie na zaproszenie arcybiskupa z Canterbury

Anglicanism, s. (eng'likənizm) anglikanizm, 1) wierność dla zasad i obrzędów Kościoła Anglikańskiego, 2) zasady Kościoła Anglikańskiego, w ściślejszym znaczeniu High Church party; 3) przywiązanie do Anglii i obyczajów angielskich.

Anglicism, s. (eng'lisizm) anglicyzm, 1) zwrot przetłumaczony wprost z języka angielskiego do innego języka wbrew zwyczajowi tego drugiego języka, np. he asked for police protection "prosił o protekcję policyjną" zamiast poprawnie "o opiekę policyjną"; 2) właściwość znamienna dla Anglików, dla angielskich urządzeń, zwyczajów itp.

Anglicity, s. (engli'sity) angielskość.

Anglicize, vt. (en'glisajz) anglicyzować, angliczyć, zanglizować.

Anglicize, vi. anglicyzować, przerabiać na modę angielską.

Anglicization, s. (en'glisizejszən) anglicyzacja, przerabianie na modę angielską.

Anglification, s. (en'glifikejszən) anglicyzacja, przerabianie na modę angielską.

Anglify, vt. (en'glifaj) anglicyzować, przerabiać na modę angielską.

angling, s. (en'glin) łowienie ryb na wędkę, rybołówstwo.

Anglo- przedr. (en'glo) angielsko-, anglo-.

Anglo-American, adj. (-amerikən) anglo-amerykański

Anglo-American, s. Amerykanin pochodzenia angielskiego.

Anglo-Catholic, adj. (en'glokəlik) anglikański, dotyczący Kościoła ustanowionego przez reformację angielską, w ściślejszym znaczeniu dotyczący tylko High Church party of the Church of England.

Anglo-Catholic, s. anglikanin, uważający Kościół angielski za część Kościoła Powszechnego (Katolickiego) którego częściami są według tego rozumienia także tak KRK jak i KW; A. C. movement hist. kośc. ruch oxfordzki.

Anglo-Catholicism, s. (-lizəm) anglikanizm uważany jako część Ko-

Kościoła Powszechnego (Katolickiego, Kościoła Bożego) gł. na cały świat) wszedł z KRK i KW.

Anglo-French, adj. (angl'fre'ntsh) anglo-francuski, 1) dotyczący Anglii i Francji, np. **A.-F. alliance** sojusz anglo-francuski; 2) dotyczący osoby mieszanego pochodzenia angielsko-francuskiego; 3) dotyczący języka francuskiego używanego w Anglii przez Normandów po zaborze normańskim.

Anglo-French, s. język anglo-francuski używany przez Normandów w Anglii po zaborze kraju.

Anglo-Indian, adj. (-in'dien) anglo-indyjski, dotyczący stosunków, języków, obyczajów itd. Anglików i tubylców w Indiach Wsch.

Anglo-Indian, s. Anglik urodzony i zamieszkały w Indiach Wsch.

Anglomania, s. (englomei'nja) anglomania, przesadne naśladowanie i wielbienie obyczajów angielskich.

Anglomaniac, s. (-k) anglomaniak, człowiek dotknięty anglomanią.

Anglo-Norman, adj. (-nor'men) anglo-normański, dotyczący Normanów w Anglii po najeździe na Kraj, także dotyczący języka francuskiego używanego przez Normanów w Anglii.

Anglo-Norman, s. 1) Norman zamieszkały w Anglii po zaborze kraju; 2) język francuski w narzeczu używanym przez Normanów w Anglii.

Anglophil(e), adj. (-fajl i -fil) angielski, pro-angielski.

Anglophil(e), s. angloff., zwolennik systemu angielskiego, obyczajów, polityki itp.

Anglophobe, adj. (-fob) wrogi Anglii i wszystkiemu co angielskie.

Anglophobe, s. wróg Anglii i wszystkiego co angielskie, anglofob.

Anglophobia, s. (en'glofo'bie) anglofobia, nienawiść do Anglii i wszystkiego co angielskie.

Anglophobic, adj. (-bik) nienawistny wobec Anglii i wszystkiego co angielskie.

Anglo-Saxon, adj. (en'glsaeksen) anglosaski.

Anglo-Saxon, s. 1) Anglosas, osobnik rasy wyniklej ze zmieszania Anglów, Sasów, Jutlandczyków, Norwegów i innych, którzy w V wieku wkroczyli do Brytanii, z tubylczymi rasami celtycką i walijską, pl. **Anglo-Saxons** Anglosasi; 2) język anglosaski, przez wielu uczonych nazywany **Old English**, ob. **English**.

Anglo-Saxendom, s. (-dem) świat anglosaski, rasa anglosaska, domena rasy anglosaskiej (Wielka Brytania i Stany Zjednoczone).

Anglo-Saxonism, s. (en'glosaksenizem) anglosaksoństwo, charakterystyka anglosaska, rys lub zwrot typowo anglosaski, etnologiczne poczucie pochodzenia anglosaskiego.

Angola, adj. (angol'a) 1) angolski, dotyczący Angoli, kolonii portugalskiej w zach. Afryce; **A. pea** (a. pi:) groszek CAJAN CAJAN ob. **Cajan**; **A. weed** (a. ui:d) porost ROCCELLA TINCTORIA bytujący na wybrzeżach ciepłych okolic, dostarczający fiołkowego barwnika; 2) (skośławiony wyraz Angora) angorski, dotyczący Angory (dzisiejszej Ankary, stolicy Turcji); **A. cashmere** (a. 'kaeszmi:r) tkanina kaszmiru robiona z wełny angorskiej; **A. cat** ob. **Angora cat**; **A. cloth** ob. **Angora cloth**; **A. mellowing** (kae (a. me'lo ui') kombinacja wełny z bawełną; **A. mending** (a. mendin') s) nić do cerowania składająca się z wełny i bawełny; **A. seed** ob. **jequirity bean**.

anger, s. (en'gel) przed. silne zaczerwienienie któremu towarzyszy bieg serca, brak tchu i od czasu do czasu spazm żołądkowy, por. szarpnięcie ramion, w niektórych okolicach jankor, ankor.

Angora, adj. (ango'ra) angorski, ankarski, dotyczący miasta Angory, starożytnej Ankyry, obecnie Ankary, stolicy Turcji (po turecku Engurii); **A. cat** kot domowy z długim jedwabistym włosem, angora; **A. cloth** materiał robiony z wełny kóz angorskich cenony dla blasku i trwałości czasem i naśladownictwa tego materiału; **A. goat** (a. go:t) koza angorska, gatunek kóz o długiej jedwabistej wełnie, cennej w handlu jako prawdziwy mohar, ob. **mohair**, który nie zbija się w wojłok tak jak wełna owcza; **A. rabbit** (a. ra'bet) królik angorski, o długim jedwabistym włosie; **A. wool** (a. ui'l) wełna angorska, wełna kóz angorskich, mohar.

angostura bark (engosti'ra bark) lub **cusparia bark** (kuspe'ria bark) kora rutowatego drzewa ptd. amer. CUSPARIA ANGOSTURA (Angostura dawna nazwa miasta Ciudad Bolivar w stanie Bolivar w Wenezueli), używana w lecznictwie jako środek ustalający i przeciwgorączkowy.

Angoumois moth (angumua' moth) zool. mały motyl ziarnowy SITOTROGA CEREALELLA, którego gąsienica wyżera cały miąższ, zwłaszcza pszenicy.

Angraecum, s. (engrei'kom) bot. angurek, drzewiewsta, rodzaj storczyków nadrzewnych, pospolity na Madagaskarze.

angrily, adv. (en'grili) ze złością, w gniewie, w rozdrażnieniu, niechętnie, ciernie.

angriness, s. (en'grines) rozdrażnienie, gniew.

angry, adj. (en'gri) 1) przest. niespokojny, zakłopotany, zmieszany; 2) bolesny, rozpalony; 3) gniewny, rozgniewany, **a with** (osoby) i **at** (rzeczy); 4) zachmurzony, zasumowany; **to be angry with** gniewać się na kogoś, **to be angry at** gniewać się na coś; **to have an a. look** wyglądać zagniewany.

Angstrom unit (engstrom ju'nit, od nazwiska szwedzkiego fizyka Andrzeja Jonasza Angströma, 1814-1874) fiz. angstrem, jednostka długości fal świetlnych równająca się jednej dziesięciotysiącznej mikronu czyli jednej stumilionowej centymetra, skrót Å lub A.

Anguidae, s. pl. (en'gwidi) zool. rodzina jaszczurek rzędu SAURIA, gromady REPTILIA, niektóre bezkończynowe (stąd nazwa nadana z powodu podobieństwa do węża) np. padalec, OPHISAURUS CENTRALIS, ob. głowa, snake; niejadowite, niszczą owady i robactwo.

anguid, s. (en'gwid) zool. osobnik z rodziny Anguidae.

anguiform, adj. (en'gwifo:m) zool. wężowy, wężowaty, podobny z kształtu do węża.

Anguilla, s. (engwi'le) zool. rodzaj ryb, obejmujący węgorze, ANGUILLA ANGUILLA, ob. **eel**.

Anguillaria, s. (engwile'rie, od włoskiego botanika Ludwika Anguillara, ok. 1500) bot. rodzaj australijskich roślin kłowatych LILIACEÆ, podobnych do szczepka ORNITHOGALUM UMBELLATUM **star of Bethlehem**.

anguilliform, adj. (engwi'lifo:m) zool. wężowy, wężowaty, podobny kształtem do węgorza.

Anguillula, s. (-ljulu) zool. rodzaj drobnych robaczków z rodziny Anguillulidae, rząd nicieni (obleńców), NEMATODES, z gromady ASCHELMINTHES, grupy czerwiobiowatych, SCOLECIDA (VERMES), ob. **vinegar eel**.

anguine, adj. (en'gwin) wężowy, wężowaty wykręcony jak wąż.

anguineal i **anguinous**, adj. (engui'ni-el i engui'ni-es) podobny do węża, wijący się jak wąż, kręty.

anguiped, adj. (en'gwiped) mit. wężonogi, mający w miejsce nóg kształty węża lub ogon rybi.

Anguis, s. (en'gwis) zool. padalec, rodzaj bezkończynowych jaszczurek, rozpowszechniony w Europie i w Azji Mniejszej, A. FRAGILIS **blindworm** padalec, badun, pospolity w Polsce.

anguish, s. (eng'ulsz) straszne cierpienie, nieznośny ból, udręka, nie używane w pl.

anguish, vt. cierpieć udrękę.

anguish, vt. zadawać tortury, dręczyć.

angular, adj. (en'gjeler) 1) kątowy, mierzony kątem, dotyczący kąta lub kątów; 2) kanciasty, niegrabny; 3) bud. narożny, węgielny; **a. velocity** mech. szybkość kątowa; **a. acceleration** mech. wielkość zmiany szybkości kątowej; **a. aperture** opt. otwór kątowy, średnica odkrytej części teleskopu wyrażona w stopniach kąta jaki tworzą linie poprowadzone od brzegu soczewki do głównego ogniska.

angular(e), s. (en'gjuler, en'gjuleri) anat. chrząstka Merkela, chrząstka kątowa w uszkiwie kręgowców aż po gady, zmienioną u ssaków w kość kątową żuchwy.

angularity, s. (engjule'riti) kątowość 2) kanciastość.

angulate i **angulated**, adj. (en'gjuleit, -ejti) kątowy, mający kształt kąta, mający wcięcie kątowe.

angulate, vt. nadać czemuś kształt kąta; robić wcięcie kątowe.

angulately, adv. (-li) kątowo, pod kątem, w zgięci.

angulation, s. (engjulei'szen) formacja kątowa, układ kątowy; nadawanie kształtu kąta.

angulo- przedr. (en'gjulo-) kątowo-

angulometer, s. (-mit'er) przyrząd do mierzenia zewnętrznych kątów.

angulous, adj. (en'gjulas) z kątowy, mający kąty, mający kształt kąta, mający wklęsłe kątowe.

Angus, s. (en'gas) mit. celtycka Angus, gaelicki bóg miłości; słodkie tony harfy wywierały podług zakłamu mit nie mógł się oprzeć, a pocałunki jego zamieniały się w ptaszęta niosące słowa miłosne. ojcem jego był Dagda, bóg ziemi. którego A. ukradł pałac podziemny.

angust i **angustate**, adj. (engast'; engastejt; angustus 1. wąski), przest. wąski.

angustate, vt. (engast'eit) przest. zwęzić.

angusti-, przedr. (-'ti) bot. wąsko-.

angusticlave, s. (-klejw) hist. klas. angusticlavus, wąski purpurowy pasek na tunice patrycjusza rzymskiego. EQUES jako oznaka stanu szlacheckiego, senatorowie i inni wyżsi dostojnicy nosili latiklave. ob.

angwantibo, s. (engwanti'bo) mały małpoludzik (do 25 cm., 8-10"), zach. Afryki. ARCTOCEBUS CALABARENSIS, ze szczątkowym tylko ogonem. ob. lemur; gromada ssaków MAMMALIA mammals, podgromada jednomacicznych MONODELPHIA monodelphians, rząd naczelnych czyli małpoludzi. PROSIMIAE Lemuroidea.

anharmonic, adj. (enharmis'nik) mat. nieharmoniczny.

anhedonia, s. (enhedo'nja; a. p. i hedone' gr. radość) niechęć, niezdolność do przyjemności, niezdolność radowania się.

anhelation, s. (enhelej'szn) 1) med. zadychiwość, zadyszka, zadychiwanie. DYSPNOEA, 2) gwałtowne życzenie, gorące pragnienie, wytężone starania.

anhelous, adj. (enhi'lôs) r. zdyszany, nie mogący chwycić oddechu.

anhidrosis, s. (enhydro'xys) med. brak lub niedostatek potu, zupełny lub częściowy niedostatek wydzielania potu skutkiem uszkodzenia gruczołów potnych, albo jako objaw choroby (dzieła, bezpot.

anhinga, s. (enhin'ga) zool. ob. snakebird.

anhydremia, -emia, s. (enhydri'mim) z p. hydor gr. woda, haima gr. krew) med. chorobliwy niedostatek wody we krwi.

anhydrid(e), s. (enhi'drajd, -'drid) chem. tlenek zachodzący się w kwas przez dodanie wody, albo uważany za kwas z którego wyciągnięto wodę.

anhydrite, s. (-'drajt) min. anhydryt, kamień trzewiowy, siarczan bezwodny $CaSO_4$, t. 3-3.5, c.w. 2.8-3. ob. gypsum.

anhydro-, przedr. (-'dro-) bezwodno-.

anhydrous, adj. (-'drôs) bezwodny.

ani, s. (a'ni, nazwa angielska) zool. ptak jednego z trzech gatunków kukułki amerykańskiej. ob. cuckoo.

Aniba, s. (enaj'ba; nazwa rodzima i po hiszp. anibal) bot. duży rodzaj drzew wawrzynkowatych, LAURACEAE, podzwrotnikowej Ameryki, jagody stosowane w lecznictwie.

anicone, adj. (en-iko'nik, an- a p. i kon gr. obraz, por. zn. ikona) hist. kość. nie znający figur ani obrazów.

anicut, **anicut**, s. (enikat) tama, grobla, zastawa dla utrzymania poziomu wody i nawodnienia w Indiach Wschodnich.

anidian, adj. (en-i'dian, an- a p. ejidos gr. kształt bezkształtny, bezkształtny. a. **monster** med. twór w ciąży zaśniadowej. **mola**.

anight, **anights**, adv. (enajt', enajts) przest. nocą, nocną porą.

anil, s. (e'nil 1) bot. ind. a nil ar. indygowiec, indygofera, indygowiec, indycht, zach. ind. krzew motylkowaty, PAPILIONACEAE, z rodzaju tragankowych, GALEGEAE lub ASTRAGALEAE, którego wiele odmian dostarcza cennych barwników np. INDIGOFERA ANIL; 2) r. barwnik indygo; 3) chem. (od anilina) indygo, związek chemiczny grupy C_6H_4N z dwuwartościowym rodnikiem.

anile, adj. (e'najl, e'nil; anus i stara baba) babski, starczy, nie mający sensu, niedorzeczny, nieważny.

anilide(e), s. (e'nilajd i -ilid) chem. związek chemiczny, który można uważać za amidę, w której przynajmniej połowę wodoru grupy amidowej zastąpiono fenylem.

aniline(e), s. (e'nylyn) chem. anilina, aminobenzol, amina pierwszorzędowa $C_6H_5NH_2$, bezbarwna, trująca cieczy otrzymywana z destylacji indygu, węgla, teraz przeważnie przez redukcję nitrobenzolu (dopiero odkrycie Mikołaja Mikołajewicza Zinina (1812-1880) z r. 1842); produkt podstawowy w barwnictwie. a. **dyes** (e. dajes) farby aniliowe, rodzaj barwników pochodzących z nitrotaru dwufenylowego lub podobnych związków; a. **salt** (a. solt) kup. wodochlorek aniliny $C_6H_5NH_2HCl$.

anilinism, s. (enili'nyzm) med. anilinizm, zatrucie aniliną, spowodowane wdychiwaniem trujących oparów przy fabrykacji aniliny.

anility, s. (eni'liti) starczy wiek, dziecinny, uwiąd starczy kobiety. ob. **anile**.

animadversion, s. (enimadwer'szn) 1) przest. spostrzeganie, spostrzegawczość; 2) przest. przestroga; 3) zwrócenie uwagi, zwyczajnie w sensie krytycznym, wytknięcie, krytyka. 4) przest. przyjęcie do urzędowej wiadomości w celu ukarania.

animadversive, adj. (-'sywi) przest. spostrzegawczy.

animadversiveness, (-nes) przest. spostrzegawczość.

animadvert, vi. (enimadwert') 1) spostrzec, przyjąć do wiadomości, zauważyć, z that; 2) zauważyć, uczynić uwagę, wyrazić sąd, z upon; 3) przest. przyjąć do urzędowej wiadomości celem wymierzenia kary.

animal, adj. (e'nimal) 1) przest. od animus i. duchu duchowy, ob. spirit 1); dotyczący ducha i woli; 2) (od animal zwierzę) zwierzęcy, dotyczący zwierząt, właściwy zwierzętom; 3) dotyczący cielesnej części stworzenia, dotyczący zmysłów w odr. intelektu; a. **cellulose** (sełjulos) tkanka zwierzęcy, materia podobna do błonnika i pewnych osłonek; a. **charcoal** lub a. **black** węgiel zwierzęcy. CARBO ANIMALIS, ob. bone-black; a. **cracker** pieczywko w kształcie zwierząt; a. **flower** zwierzę o kształcie rośliny np. okwiatnie sea anemone (dosłownie, anemon morski); a. **force** fizjol. siła mięśniowa; a. **heat** fizjol. ciepło zwierzęce, ciepło wytworzone w ciele zwierzęcym przez utlenianie (oksydację) w komórce zwierzęcej; u zwierząt ponieważ stałą temperatura krwi nie przewyższa temperatury otaczającego powietrza lub otaczającej wody i znacznie się stosownie do otoczenia; stąd nazwa: zwierzęta zimnokrwiste, **cold-blooded**; u ptaków i ssaków temperatura krwi jest niemal stale taka sama bez względu na otoczenie (zwierzęta ciepłokrwiste, warm-blooded czyli homeothermal); u człowieka normalnie około 98.6° F. 37° C.; u małych ptaków nieco wyższa; wzmożenie temperatury ponad normę nazywamy gorączką, fever, ob.; a. **kingdom** królestwo zwierzęce, dział historii naturalnej w odr. królestwa roślinnego i mineralnego, vegetable k. i mineral k.; a. **magnetism** magnetyzm zwierzęcy, mezmeryzm; a. **mechanics** mechanizm zwierzęcy, część fizjologii traktująca o prawach równowagi i ruchu zwierząt; a. **oil** ob. **animated oil**; a. **oil** olej kostny; a. **pole** zool. biegun zwierzęcy, punkt jaja, gdzie tworzy się zółtko zwierzęce, w odr. bieguna roślinnego. vegetative pole, gdzie się tworzy zółtko odżywcze.

animal, s. (a'nimal) zwierzę. 1) w potocznym znaczeniu osobnik ze świata zoologicznego z wyjątkiem człowieka; stare pr. eng. common law, rozróżnia trzy rodzaje zwierząt: domowe, dzikie i mające nawyk być przedmiotem własności. 2) zool. zwierzę, stworzenie posiadające czucie i umiejętność dowolnego poruszania się z miejsca na miejsce, w odr. roślin, osobnik ze świata zwierzęcego. włącznie z człowiekiem. Georges Cuvier (Georges Cuvier, czyt. żorż kiwje, 1760-1832) pierwszy ułożył naukowy podział świata zwierzęcego. Klasyfikacja Cuviera obejmuje cztery działy: 1) kręgowce (gromady: ssaki, ptaki, płazy, ryby), 2) mięczaki (gromady: głowonogi, skrzydłonogi, brzuchonogi, ramienionogi, wąsonogi), 3) stawowce (gromady pierścienice, skorupiaki, pająki, owady), 4) promienice (gromady: nikaryłopnie, czerwie, jamochłony, wyrzeczki, pomnie). 1) vertebrates (mammals, birds, reptiles, fishes) 2) mollusks (cephalopods, pteropods, gastropods, brachiopods, cirripods), 3) articulates (echinodermata, helminthes, acalephae, infusoria). Nowoczesna klasyfikacja dzieli świat zwierzęcy na dwa działy: PROTOZOA, jednokomórkowe i METAZOA, wielokomórkowe, a na 12 typów PHYLA (liczba poj. PHYLUM) 1) PROTOZOA pierwotniaki unicellular animals, gromady jednostek; RHIZOPODA, korzenionóżki phizopods, MYCETOZOA śluzowce myxomycetes, MASTIGOPHORA wiciowce flagellates, SPOROZOA, sporowce

SEE 651 ERRATA

czyli zarodnikowce sporozoans, INFUSORIA wyniczki infusorians; 2) PORIFERA czyli SPONGIARIA gąbki, sponges; 3) COELENTERATA jamochłony polyps and jelly-fishes, gromady: HYDROZOA stułbopławy coelenterates, SCYPHOZOA czyli ACALEPHAE krążkopławy scyphozoans, ACTINOZOA czyli ANTHOZOA koralowce actinozoans, CTENOPHORA żebropławy ctenophorans; 4) PLATYHELMINTHES czyli PLATHELMINTES płazińce flatworms, gromady: TURBELLARIA wirki turbellarian worms, TREMATODA sniczenice czyli przywry trematodes, CESTODA tasiemce czyli łańcuszce tapeworms, NEMERTINES wrzeciaki nemertineans; 5) NEMATHELMINTHES obłościowce czyli glisty obie round worms, gromady: NEMATODA nicienie lub obłenice nematodes, ACANTHOCEPHALA glisty kolczaste acanthocephalans CHAETOGNATHA szczeciozębnie arrow worms chetognaths; 6) TROCHELMINTHES wrotki wheeling animalcules, gromady: ROTATORIA lub ROTIFERA wrotki rotiferals, DINOPHILAE (ob.) GASTROTRICHA brzuchorzęski gastrotrichs; 7) MOLLUSCOIDA, miękczakowate molluscoidans, w nowsze klasyfikacji TENTACULATA czułkowce polyzoans, gromady: POLYZOA lub BRYOZOA liszywniki polyzoans, PHORONIDA, BRACHIOPODA ramienionogi; 8) ECHINODERMATA skorupiaje echinoderms, gromady: ASTEROIDEA rozgwiazdy asteroideans, OPHIUROIDEA wężowidła ophiuroids, ECHINOIDEA jeżowce sea urchins, HOLOTHUROIDEA strzykwy holothurians lub sea cucumbers, CRINOIDEA liliowce crinoids, CYSTOIDA (ob.), BLASTOIDEA (ob.); 9) ANNULATA lub ANNELIDA pierścienice annelids, annulated worms, gromady: CHAETOPODA szczecionogi chaetopods, MYZOSTOMIDA (ob.), OEPHYREA (ob.), ARCHIANNELIDAE prapierścienice archiannelids, HIRUDINEA czyli HIRUDINEI pijawki leeches; 10) ARTHROPODA stawonogi arthropods, gromady: CRUSTACEA skorupiaki crustaceans, TRILOBITA (ob.), ONYCHOPHORA lub PROTRACHATA pazurnice czyli pratchawce, MYRIAPODA wije myriapods, INSECTA owady insects, ARACHNIDA lub ARACHNOIDEA mięczaki spiders, PYCNOGONIDA (ob.), LINGUATULIDA lub PENTASTOMIDA wrzechowate linguatulidas, TARDIGRADA niesporczaki tardigrades; 11) MOLLUSCA mięczaki mollusks, gromady: PELECYPODA czyli LAMELLIBRANCHIA blaszkoskrzelne czyli małże lamellibranches, AMPHINEURA (ob.), GASTROPODA brzuchonogi czyli ślimaki gastropods, SCAPHOPODA wałconogi scaphopods, CEPHALOPODA głowonogi cephalopods; 12) CHORDATA strunowce chordates, zwierzęta posiadające strunę grzbietową, CHORDA DORSALIS notochord, gromady: ADELOCHORDA (HEMICHORDATA) półstrunowce hemichordates, UROCHORDA (ob.) obejmujące osłonice TUNICATA (sachwy, sprzągle (ap.) i podtyp VERTEBRATA kręgowce vertebrates, ACRANIA bezczaszkowce lancelots (lancetniki), LEPTOCARDIA ceniogierdne leptocardians, CYCLOSTOMATA kręgouste cyclostomes, PISCES ryby fishes, AMPHIBIA płazy amphibians, REPTILIA gady reptiles, AVES ptaki birds, MAMMALIA ssaki mammals.

Powyższy podział (Parkera i Haswella) nie jest ani jedyny istniejący ani wyłącznie uznany. W innych niektóre klasy są traktowane jako podklasy i na odwrót.

animalcular, adj. (e'nimel'kjuler) dotyczący wyniczków.

animalcule, s. (e'nimel'kju:l) 1) przest. małe zwierzę, np. muchę. 2) wyniczek, infusorium, zwierzę tak drobne że niewidoczne wolnym okiem, 3) przest. animalkul, przypuszczalny drobnoustrój tłumaczący pewne objawy fizjologiczne i patologiczne.

animalculism, s. (-yzm) biol. animalkulizm, spermizm, 1) teoria rozpowszechniona w w. XVII i XVIII, według której plemniki (SPERMATOZOA) nasienia męskiego zawierają wszystkie składowe części ustroju a komórka jajowa tylko odżywia i ochrania plemniki, ob. **spermism, swim**; 2) teoria dawniejsza tłumacząca pewne zjawiska fizjologiczne i patologiczne za pomocą animalkulów.

animalculist, (-yst) spermista (m), spermistka (f), zwolennik dawnej teorii animalkulizmu, np. Hahnedrzy Mikołaj (Nikolaus Hartsoeker) (1656-1725). Antoni van Leeuwenhoek (van Le'wenhuk, 1632-1723) i i ob. **spermist, swist**.

animalculum, s. (-lem'), ob. **animalcule**.

Animalia, s. pl. zool. (e'nimelja) zwierzęta, królestwo zwierzęce, ob. **animal**, 2) zool.

animalism, s. (e'nimelizm') animalizm, 1) zwierzęcość, istnienie cielesne bez własności intelektualnych i duchowych, oparte na zmysłach; 2) teoria, że człowiek jest zwierzęciem czyli niedrzewna istotą żyjącą, Platona "dwunożne zwierzę nieopierzone", ANIMAL BIPES IMPLUME.

animalist, s. (e'nimelist) animalista (m), animalistka (f), 1) przest. ob. **animalculist**; 2) wyznawca doktryny animalizmu; 3) malarz lub rzeźbiarz przedstawiający zwierzęta.

animalistic, adj. (-yk) animalistyczny, dotyczący animalizmu lub animalisty.

animality, s. (e'nimel'ity) zwierzęcość, bytowanie, istnienie zwierzęce, życie w stanie pierwotnym, życie zwierzęce.

animalization, s. (e'nimelaiz'zejsz) animalizacja, uwierzęcenie, 1) nadanie cech życia zwierzęcego i własności zwierzęcych; 2) przetworzenie substancji mineralnej lub roślinnej w substancję zwierzęcą przez asymilację, przezwierzęcenie.

animalize, vt. (-laiz) uwierzęcić, 1) nadać własności zwierzęcych; 2) z. przemienić (substancję roślinną lub mineralną) w substancję zwierzęcą, 3) obniżyć do stanu niższych zwierząt; 4) farb. nadać (włókno roślinnemu) własności włókna zwierzęcego w reakcji na barwniki za pomocą impregnowania.

animally, adv. (e'nimeli) zwierzęco, cielesnie, głównie do własności fizjologicznych i cielesnych, przest. i nist. stosownie do ducha zwierzęcego.

animate, adj. (-mejt) 1) żywy, żyjący, ożywiony, 2) przest. wierzący.

animate, vt. (-): ożywić, napełnić życiem, przywołać do życia, 2) ożywić, zwiększyć siłę i zapał, 3) obudzić energię, pobudzić, podniecić.

animated, adj. (e'nimejted) obdarzony życiem, żywy, żyjący, ożywiony, rzeźki, silny; **a. oat** (e ot) żywy owies, AVENA STERILIS, trawa hodowana ze względu na dziwaczne ruchy kłoska spowodowane zwijaniem się osi pod wpływem zmiany wilgoci; **a. pictures** (e. pik'czerz) ruchome obrazki (wywołujące wrażenie ruchu wskutek szybkiego następstwa szeregu obrazków), obrazki kinematograficzne.

animatedly, adv. (e'nimejtedli) żywo, rzeźko, rażnie, z życiem.

animating, adj. (e'nimejtin) ożywiający, ożywiający, podniecający.

animatingly, adv. (e'nimejtin) ożywiająco, pobudzająco.

animation, s. (-'szen) ożywienie, podniecenie, życie, stan ożywienia i rażności; nadanie życia, wezwanie życia; stan pozostawania przy życiu.

animative, adj. (e'nimejtiw) 1) życiodajny, ożywiający; 2) r. animistyczny, ob. **animistic**.

animator, s. (-ter) ożywiacz, ożywiciel, życiodawca.

anime, s. (e'nimej) rodzaj żywicy.

animism, s. (e'nimizm) animizm, 1) nauka Jerzego Ernesta Stahla (1660-1734), że dusza jest czynnikiem żywotnym i kierującym rozwojem organicznym oraz walką z przyczynami chorobotwórczymi; 2) nauka sir Edwarda Burnetta Tylora (1832-1917), że najniższy stopień w rozwoju religii stanowi wiara w duchy i w duszę, również różne teorie o stosunku duszy do wszechświata, przyrody, bytów żywych i umarłych, zwierząt i przedmiotów.

animist, s. (e'nimist) animista (m), animistka (f), zwolennik animizmu.

animose i **animous**, adj. (e'nimoz, -mos) przest. szerdzący, skarczysty, gwałtowny, zapalczywy.

animosenesa, s. (e'nimozenes) przest. animosa, rezolutność, skarczystość, zapalczywość.

animosity, s. (e'nimo'zyti) animozja, zaciekłość nieprzyjaźń, żywa antypatia, przest. ferwor, animosz, zapalczywość.

animus, s. (e'nimes) umysł, chęć, w szcz. pr. zamiar (często decydujący o charakterze i ważności aktu prawnego, np. **a. injuriandi** zamiar obrażenia, **a. possidendi** zamiar posiadania i w. i.)

anion, s. (en'aijon) anijon, 1) wyrażnik z anody elektrolizy cieczy; 2) ujemny jon, ob. ion.

anis (e'nys) przedr. (a p. i isos gr. równy) nierówno-, ub. aniso-; chem. także anyż-, anyżkowo-, anyzkowo-.

anisate, s. (en'isejt) chem. sól lub ester kwasu anyżowego.

anisated, adj. (-'tyd) pachnący zapachem anyżu lub olejku anyżowego, zmieszany z olejkiem anyżowym.

anise, s. (e'nys) bot. anyż, PIMPINELLA ANISUM (buebrzeniec anyż), roślina roczna rosnąca dziko w Egipcie, hodowana w całej umiarkowanej strefie dla aromatycznego nasienia, także nasienie tej rośliny.

aniseed, s. (en'isid) 1) anyż, anyżek, nasienie anyżu; 2) anyżówka, wódka zaprawiona anyżem.

aniseed star (en'isid star) bot. owoc będący drzewa anyżu gwiaździstego ILLICIUM ANISATUM, ob. star anise.

aniseroot, s. (e'nysrut) miętowa roślina pld. St. Zj. COLLINSONIA ANISATA.

anisette, s. (en'iset) en'izet) anyżówka, w szcz. likier pld.-francuski zaprawiony anyżem.

anisic, adj. (en'isik) anyżowy, zrobiony z anyżu, pochodzący z anyżu, s. acid chem. kwas anyżowy, krystaliczny kwas $C_6H_4(OCH_3)CHO$, otrzymywany przez utlenianie kamfory anyżowej, anethol, albo aldehydu anyżowego, a. aldehyde; a. aldehyde chem. aldehyd anyżowy, ciecz $C_6H_4(OCH_3)CHO$, otrzymywana przez powolne utlenianie kamfory anyżowej, anethol, $C_6H_4(OCH_3)$-C_3H_5(pl), a używana do perfum.

anisidin(e), s. (en'isidin) chem. anizydyna, jedna z trzech izomerycznych zasad $C_6H_4(NH_2)(OCH_3)$ z anizolu.

anisil, s. (en'isil) chem. anizyl, sól krystaliczny związek $C_{16}H_{14}O_4$, otrzymywany przez działanie kwasu azotowego na anizoinę, ob. anisoin.

anisilic, adj. (-'lik) chem. anizylowy.

aniso- lub **anis-**, przedr. (en'aiso, an-, n. p. i iso gr. równy) nierówny, niepodobny, niejedno-.

anisocarpic i **anisocarpous**, adj. (-kar'pik, -pəs) bot. mający mniej słupków niż innych narządów kwiatowych.

anisocoria, s. (-ko'rie) med. nierówność źrenic.

anisodactylous, adj. (-dek'tylos) zool. nierównopalczasty, w szcz. o pewnych ptakach wróblowatych, PASSERIFORMES, i łażących, PICARIAE (SCANSORES) i trzech pałkach zwróconych w przód a czwartym wstecz; w dawniejszych klasyfikacjach tworzących oddzielną grupę ANISODACTYLI.

anisodont, adj. (-dont) mający zęby rozmaitej długości.

anisoin, s. (eny'so-in) chem. anizoina, benzoil'kohol $C_{16}H_{14}O_4$ powstały przez kondensację dwóch molekułów aldehydu anyżowego.

anisol, s. (e'nysol i e'nysab) chem. anisol, eter fenylometylowy C_6H_5-OCH_3, bezbarwna ciecz o swoistym zapachu, rozpuszczalna w alkoholu i w eterze.

anisomeric, adj. (eny'someryk) chem. nieizomeryczny.

anisomerous, adj. (enajsa'mərəs) bot. mający rozmaitą ilość narządów w każdym kosyczku.

anisometric, adj. (enajsomet'rik) min. nieizometryczny, mający części nieizometryczne, o kryształach o trzech rozmaitych osiach.

anisometropia, s. (-mətro'pia) med. rozmaitość w obu oczach siły załamywania promieni światła.

anisometropic, adj. (-'pik) med. dotyczący rozmaitej w obu oczach siły załamywania promieni światła.

anisophyllous, adj. (-fil'los) bot. nierówność kształtu lub liści po obu stronach poziomej łodygi.

anisospore, s. (-spor) biol. anizospora, spora w której pięć różnią się co do rozmiaru, przec. isospore.

anisostemonous, adj. (-stem'ənəs) bot. nierównopręcikowy, mający inną ilość pręcików, stamens, niż listków korony, petals, i listków kielicha, sepals.

anisotropic lub **anisotropic**, adj. (-tra'pik, -tro'pik) anizotropowy, różnokierunkowy, przec. isotropic, dla okazujący równe właściwości w rozmaitych kierunkach, np. mający rozmaitość sprężystości ciała w stosunku do kierunku uderzenia, rozmaitość załamania światła stosownie do kierunku naświetlenia; kryształy i substancje krystaliczne na osiami anizotropowymi, fizjol. zool. przyjmujący rozmaitą postać pod działaniem zewnętrznym światła prądu elektrycznego (np.); mol. mający z góry określoną oś lub osie, np. o jajach niektórych zwierząt.

anisotropy, s. (-sa'tropi; an a. p. i isos gr. równy, tropos gr. kierunek zwrot) anizotropia, własność ciał oddziaływania w rozmaity sposób na to samo działanie zewnętrzne zależnie od kierunku tego działania.

anisyl, s. (e'nysyl) chem. anizyl, jednowartościowy rodnik 1) $CH_3OC_6H_4$, anizolu; 2) $CH_3OC_6H_4CH_2$, a. alcohol; 3) $CH_3OC_6H_4CO$ (p) kwasu anyżowego.

anito, s. (ani'to, hiszp.) na wyspach Filipińskich i na Guamie bóstwo lesyca lub duch.

anker, s. (en'ker) ankier, stara holenderska miara pojemności, używana w szcz. do mierzenia trunków, dawna rama, w rozmaitych krajach Europy zawierała 9 do 10½ galona, w St. Zj. około 10 galonów, 37,85 litra.

ankerite, s. (-ajt) min. ankeryt, rodzaj dolomitu z domieszką żelaza, substancja dolomitu, $MgCaCO_6$, jest to w równej ilości zmieszana z równopostaciową substancją $FeCaCO_6$, c. wł. 2,95-3,1.

ankh, s. (enk) archeol. egipska anch, święty symbol życia i płodności, niemal krzyż z ciągiem w kształcie jaja na szczycie, CRUX ANSATA.

ankh CRUX ANSATA

ankle, s. (enkl) kostka, staw między stopą a goleną korespondujący z przegubem, wrist, u ptaka, ze stawem pęcinowym, hock, u konia, a "kolanem" "knee" (niewłaściwie) u ptaka; pot. okolica tego stawu, stęp; a. jerk nerf. kurcz mięśni goleniowych spowodowany nagłym wyprostowaniem nogi albo uderzeniem w piętę Achillesową, znamienny w wypadkach błaterii.

anklet, s. (enklet) 1) obrączka na kostkę, dla ozdoby, dla oznaczenia (ptaka), jako kajdanki (np.); 2) i kosteczka.

ankus, s. (en'kus) w Indiach spiczaste narzędzie z hakiem do napędzania słoni.

ankylo-, przedr. (-kilo-) krzywo-; med. zrosło-, zrosto-, np. ANKYLOGLOSSIA przyrost języka.

ankylose, anch-, vi. (-z) zrastać się w jedno.

ankylose, anch-, vt. powodować zrośnięcie się.

ankylosis, anch-, s. (-o'zys) med. ankiloza, zrost, przyrost, zrośnięcie się, zrośnięcie się, zestywnienie stawu, zrośnięcie się dwóch kości w stawie; anat. i zool. połączenie się dwóch lub więcej kości albo chrząstek w jedną kość.

ankylostomiasis, s. (en'kilostomajə'sis) med. anemia górnicza, zmożenie krwi spowodowane przez nicienie pasorzytujące w nerkach kiszkach, w szcz. przez ANCHYLOSTOMA DUODENALE, zwane także helminiaker's anemia, Egyptian chlorosis, miner's anemia, tunnel disease.

ankylotic, adj. (-la'tyk) med. dotyczący zrostu kości lub zrośnięcia się stawu.

ankace, s. (-'lejs) bardzo szeroki kordelas noszony w średniowiecznej Anglii.

ann, s. (en) pr. szk. półroczna pensja pełnia należytość zmarłego duchownego, płatna administratorom pośmiertnym, ob. annates.

anna, s. (e'na) moneta indyjska, szesnasta część rupii, warta około 2 c. amer.

Anna, s. (en'na) lub Saint Anna (sejnt'en'na) Anna, matka Panny Marji, dzień patronki: KRK 26 lipca, KW. 25 (jpen stnrego stylu 17 sierpnia); linie własne żeńskie, także **Ann, Anne, Hannah**, zdr. **Nan, Nanny, Nancy, Nanette, Ninon, Nina, Anissa, Anela, Andria, Aneczka, Anusienka, Hanka, Hanusia, Hanuśka, Hanna.**

annabergite, s. (e'nabergajt) od Annaberg w Saksonii) min. anne-

bergit, arsenian wodny $NiAsO_4 \cdot 8H_2O$, produkt rozkładu pirytów niklowych, włosowaty, kłaczkowy, jabłczano-zielony, zielonawo biały.

annaline, s. (a'naliin) chem. sztucznie spreparowany siarczan wapnia używany zamiast gipsu w fabrykach papieru.

annalist, s. (a'nalyst) pisarz rocznych dziejów, annalista, rzeczno-dziejopis, kronikarz.

annalistic, adj. (anelys'tik) kronikarski, dotyczący annałów, pisany na sposób dawnych roczników.

annals, s. pl. (a'nelsz) annały, roczniki, 1) zapiski o wypadkach (pogodzie, zdarzeniach itp.) notowane w porządku chronologicznym. 2) kronika historyczna, historia; 3) sing. spec. (a'nel: annal, zapisek o jednym zdarzeniu. 4) rocznikl. periodyczne wydawnictwo dociekcie np. **Annals of Electricity**, zawierający roczny przegląd ważniejszych odkryć i wynalazków; 5) KRK. zwoje odmawiane przez cały rok.

Annapolis, s. (ana'polis) akademia marska Stanów Zjedn., znajdująca się w Annapolis, **Md.**; **A. Convention** list. St. Zj. zjazd pięciu stanów (Del., N. J., N. Y., Pa. i Va.) w 1786 zwołany za inicjatywą stanu Virginia do Annapolis, Md., celem omówienia spraw handlowych. Zakończył się uchwałą zwołania Zjazdu Konstytucyjnego, **Constitutional Convention**, w Filadelfii, 1787.

annates, s. (aneiz' anaty, annaty, pewne opłaty z beneficjów duchownych, w szcz. beneficjów pierwszego roku; KRK. uiszczane do Watykanu, KA. do skarbca królowej Anny, **Queen Anne's Bounty**

annato, s. (ana'to: drzewo pidmer., **BIXA ORELLANA**, także nasienie tego drzewa i jego owoc, wydający suk żółto-czerwony, używany do zabarwiania masła, serów itp.

Anne of Geyerstein (an ow gi'jerstajn) bohaterka powieści Walter Scotta o tym samym tytule.

anneal, vt. (anil') 1) przest. rozpalić; 2) wyżarzyć, rozgrzać do wysokiej temperatury i następnie ostudzić albo powoli (szkło, stal) albo nagle (miedź, mosiądz, żelazo) w celu zmniejszenia kruchości; 3) wypalić np. szkło, glinę, porcelanę celem nałożenia farb; 4) przez zhartowanie, uśmierzyć, utrwalić.

annexent, adj. (anek'sent) łączący w szcz. biol. o podziałach lub grupach mających własności przechodzące między dwoma innymi rodzajami lub grupami.

annelid, adj. (a'nilid; anelius l. pierścionek) zool. pierścieniowy, dotyczący pierścienic.

annelid, s. zool. pierścienica, osobnik z grupy ANNELIDA

Annelida, s. pl. (ane'lida) zool. pierścienice, typ (dawniej gromada) zwierząt o ciele robakowatym wydłużonym, składającym się z segmentów o budowie homonomicznie metamerycznej, bez dużej, wtórnej jamy ciała, celom, CŒLOMA, i systemie naczyniowym z czerwoną krwią; u typowych przedstawicieli jama wtórna podzielona na komory na narządy wydzielnicze. **NEPHRIDIA**, i gruczoły płciowe; układ nerwowy składa się z mózgu **cerebral ganglion** GANGLION CEREBRALE, obrączki okołoprzełykowej **esophageal ring** i podwójnego pnia nerwowego **double ventral cord**, tworzącego w każdym segmencie po stronie brzusznej węzeł nerwowy; prawie identyczne z ANNULATA, ob **animal s. 9**).

annelidan, adj. (-dan) zool. pierścieniowy, dotyczący grupy zwierząt **Annelida**.

annelidan, s. zool. pierścienica, osobnik z grupy **Annelida**.

annelidian, adj. (-dian) zool., i pierścieniowy

annelidian, s. zool. p. pierścienica, osobnik z grupy **Annelida**.

annelidous, adj. (ane'lidos) zool. pierścieniowy, dotyczący zwierząt z grupy **Annelida**.

annex, vt. (anek's) przyłączyć się, być włączonym.

annex, vt. 1) złączyć, połączyć, włączyć, zazwyczaj coś mniejszego przyłączyć do czegoś większego, z tą, przeważnie w sensie włączenia a nie dołączenia; 2) anektować, przyłączyć na stałe, jak posiadłość, kraj itp.; 3) związać jako akcesorium lub załącznik, np. grzywnę do zakazów, karę do winy.

annex, s. (anek's i a'neks) aneks, **dodatek**, 1) dodatkowe postanowienie dołączone do dokumentu; 2) budynek dobudowany, skrzydło; 3) pr. szc. urządzenia przymocowane, przynależność. 4) St. Zj. część miasta przyłączona w toku rozbudowy

annexation, s. (anekse'szan) 1) anektowanie, aneksacja, przyłączenie zjednoczenie; 2) przedmiot anektowany, przedmioty anektowane. 3) pr. przyrzeczenie do posiadłości albo fizyczne, jak przygwożdżenie, przybicie, wmurowanie, wkopanie, albo logiczne, jak np. klauz. 4) pr. szk. sekularyzacja dóbr kościelnych, w szcz. (Anglia) na mocy **Act of A.** z r. 1887.

annexationist, s. (anekse'szonyst) zwolennik aneksacji.

annexion, s. (anek'szen) r. aneksacja, anektowanie.

annihilate, vt. (ena'hilejt) unicestwić, zniweczyć, zniszczyć dosłownie, pozbawić istnienia, pozbawić siły, ubić (ustawę argument, dowód).

annihilation, s. (ena'hilej'szan) unicestwienie, dosłownie zniszczenie, zniweczenie, pozbawienie mocy i istnienia, zatratu, zatracenie, zagłada, zagłuba, ubicie

annihilationism, s. (-'szanyzem) teol. wiara w zagładę zła, zasada, że nienawrócony wiązowiec będzie zatracony.

annihilationist, s. (-'szanyst) teol. zwolennik wiary w zagładę zła.

annihilative, adj. (-tyw) niweczący, przydatny do niweczenia.

anniversary, adj. (anliwe'sari) 1) roczny, dotyczący, powtarzający się corocznie; 2) dotyczący rocznicy, rocznicowy; **a. day** KRK. rocznica; **a. week** list. St. Zj. tydzień, w ciągu którego odbywały się doroczne zjazdy stowarzyszeń religijnych i dobroczynnych w Bostonie i New Yorku.

anniversary, s. rocznica, coroczny powrót dnia pewnego zdarzenia albo dnia poświęconego pamięci lub uczczeniu osoby lub zdarzenia; uroczystość lub zabawa urządzona w taki dzień; KRK. msza odprawiana corocznie za duszę zmarłej osoby, dawniej codziennie przez przeciąg roku; r. rocznik, wydawnictwo ukazujące się raz na rok.

anno Domini (an'no do'mini, i) Roku Pańskiego, skrót **A. D.** (Sprzed Ciężka) R. P.

annona, s. (eno'na) 1) rocznym zbiór zaniczy w starym Rzymie, stąd później zapasy zbożowe, w szcz. zboże dawane bezpłatnie ludowi rzymskiemu ANNONA CIVICA (annona c'wika), i żołnierzom; 2) A. mit. kl. Annona bogini urodzaju. 3) A. bot. (liczny rodzaj) podzwrotnikowych amer. drzew i krzewów rodziny **Annonaceae**.

Annonaceae, s. pl. (enone'si-i) bot. rodzina podzwrotnikowych amer. drzew i krzewów rzędu jaśkowatych, RANUNCULACEAE, 50 gatunków, 560 rodzajów, wśród z nich o jadalnych owocach, jak custard **apple**, ANNONA, **papaw**, ASIMINA.

annotate, vt. (an'notejt) robić notatki, robić komentarze, z **upon**.

annotate, vt. komentować, objaśniać za pomocą dopisków

annotation, s. (-tej'szan) 1) zanotowanie, 2) notatka, pl. komentarze. 3) med. przest. następny okres choroby; 4) pr. reskrypt do prywatnej osoby, ob. rescript.

annotative, adj. (-tyw) komentujący.

annotator, s. (-tej) komentator

announce, vt. (enauns') 1) ogłosić, opublikować, podać do publicznej wiadomości. 2) oznajmić z urzędu; 3) zgłosić przybycie (gościa itp.); 4) anonsować (w gazecie, przez radio, afiszami itp.)

announcement, s. (-ment) 1) ogłoszenie, publiczne podanie do wiadomości; 2) oznajmienie z urzędu; 3) zgłoszenie przybycia (gościa itp.); 4) anons.

annoy, s. (enoj') 1) zgryzota, 2) powód zgryzoty.

annoy, vt. (enoj') przest. gryźć się; być zgryźliwym.

annoy, vt. (enoj') 1) drażnić się, drażnić, pobudzać do gniewu, niepokoić, 2) przest. męczyć, gnębić, obrzydzić; 3) woj. napastować, dokuczać, naprzykrzać się.

annoyance, s. (-ens) 1) drażnienie stan rozdrażnienia, dokuczanie, uprzykrzenie; 2) przykrość; 3) powód przykrości.

annoying, adj. (-ing) przykry, dokuczliwy, uprzykrzony.

annoyingly, adv. (-'li) przykro, dokuczliwie, drażniąco.

annoyingness, s. (-'nes) dokuczliwość, uprzykrzenie.

annual, adj. (a'nuel) 1) roczny dotyczący roku, powtarzający się co rok, wydarzający się raz w roku, doroczny; 2) roczny, trwający przez

ciąg roku, wykonujący się lub wykonywany przez ciąg roku; 3) jednoroczny, trwający tylko rok np. a. **plants** rośliny jednoroczne.

annual, s. 1) przedsięwzięcie urządzane raz do roku, np. bal, składanie itp. w szcz. doroczne wydawnictwo szkoły, stowarzyszenia naukowego itp.; 2) przedmiot trwający tylko jeden rok, np. roślina jednoroczna; 3) KRK msza odprawiana za duszę zmarłej osoby lub na inną intencję rodzinnie przez rok albo raz do roku w rocznicę; także opłata za taką mszę; 4) pr. szk. a. rent lub annuitant lub **ground** a. renta gruntowa.

annuent, adj. (e'nuent) potakujący, powodujący potakiwanie głową, a. **muscle** mięsień potakujący MUSCULUS STERNOCLEIDOMASTIDEUS: ob. **sternocleidomastoid.**

annuitant, s. (anu'itant) osoba otrzymująca roczną rentę, osoba uprawniona do pobierania rocznej renty.

annuity, s. (anu'iti) 1) renta roczna, suma (zwykle) pieniężna należna rocznie w oznaczonym terminie albo przez ograniczoną albo przez nieograniczoną ilość lat (np. dożywotnio); 2) annuita (fr.), annuitet (rus.), coroczna opłata obejmująca kapitał i procent i płatna w równych sumach przez oznaczony szereg lat albo na spłatę długu albo na stworzenie funduszu.

annul, vt. (en'ul) 1) unicestwić, zniweczyć, zniszczyć, unieważnić, pozbawić mocy, obalić, usunąć, przest. skasować.

annular, adj. (e'nijlar a'nulus f. pierścień) pierścieniowy, pierścionkowy, dotyczący pierścienia, mający kształt pierścienia, wykonujący kształt pierścienia, znaczony lub otoczony pierścieniami lub kółkami, a. **finger** lub ring-finger palec serdeczny, palec pierścionkowy, czwarty palec u ręki na który zazwyczaj wkłada się obrączkę ślubną.

Annularia, s. pl. (-le'ria) bot. rośliny kopalne rzędu skrzypów, EQUISETALES, znajdowane od dewońskiego systemu do permskiego, najliczniej w węglowym.

annularity, s. (-'riti) kształt pierścieniowy.

annulary, adj. (e'nuleri) pierścieniowy, używany do noszenia pierścionka.

annulary, s. rzadki palec, "serdeczny" czyli "pierścieniowy".

Annulata, s. pl. (enulej'ta) zool. ob. **Annelida.**

annulate, annulated, adj. (e'nulej-, -yd) 1) kolisty, pierścieniowy, złożony z kół lub pierścieni, okolony barwnymi pierścieniami; 2) zool. dotyczący pierścienic.

annulate, s. zool. pierścienica, osobnik z grupy robaków **Annelida.**

annulation, s. (-szn) okolenie, formacja kolista lub pierścieniowa, pierścień, pas okalający, wstęga okalająca.

annulet, s. (e'nulet) pierścionek, w szcz. 1) bud. obrączka u dołu dorycki kolumny, wkładka wmurowana w kształcie obrączki, wstążki, kółka, paska, pozornie utrzymująca dwa części; 2) her. kółko w tarczy herbowej; 3) zool. kółko kolorowe dzioba lub na powierzchni nażądu, w szcz. u jelenia chropowata obrączka u dołu pnia rogów, zwana IOŚĄ.

annulism, s. (e'nulizm) kolistość, stan lub własność posiadania kształtu pierścienia; bud. stosowanie pierścieni (zazwyczaj wgniętych płyt kamiennych pierw wystających między kolumnę dolną i kolumnę na nie stojącą, **annulated shaft,** jakoby pierścienie strzymywały kolumnę.

annulment, s. (enul'ment) unieważnienie, zniesienie, uchylenie, przest. kasacja.

annulose, adj. (e'nulous) pierścieniowy, złożony z pierścieniowych segmentów, pierścieniowy.

annulus, s. (-les) pierścień, obrączka, część budowy np. **a.** przerwa w kształcie koła, np. **a.** cerebralis pierścień mózgowy; a. tympanicus pierścień bębenkowy itp.; astr. obręcz światła widzialna podczas pierścieniowego zaćmienia; bot. u grzybów ku pierzyk okalający trzon w postaci strzępków pozostałych po przerwaniu powłoki VELUM veil; u mszaków pierścionek, elastyczny zespół komórek między wieczkiem, OPERCULUM a otworem zędni.

annunciate, vt. (e'nonszieit) obwieścić, obwieścić.

annunciation, s. (-'szn) 1) objawienie, obwieszczenie; bibl. kość objawienie uczynione ludziom przez Boga, w szcz. Zwiastowanie objawienie wcielenia uczynione Pannie Marii przez archanioła Gabriela; także przedstawienie tego objawienia w dziełach sztuk pięknych; 3) 4 Zwiastowanie Matki Boskiej, święto obchodzone 25 marca, **Lady Day:** A. lily biała lilia, LILIUM CANDIDUM, zazwyczaj malowana na obrazach Zwiastowania; także lilia wielkanocna.

annunciative, adj. (-'tiw) deszczący objawienia, obwieszczający, zwiastujący.

annunciator, s. (-'tor) 1) KW. ogłaszacz, urzędnik kościelny obwieszczający dolę zbliżającego się święta; 2) automatyczny sygnał zazwyczaj elektryczny, połączony z dzwonkiem, zwałkiem itp.

annunciatory, adj. (enon'szetori) z. obwieszczający.

Annwn, s. (e'nun) mit. celtycka wyspa pośmiertna starożytnej Brytanii, odpowiadająca podziemnemu Hadesowi mitologii greckiej.

ano-, przedr. (ej'no) anat. odbytn-, odbytniczo-, np. anovesical odbytopęcherzowy, odbytniczopęcherzowy.

anoa, s. (eno'a; nazwa miejscowa) zool. bawół żyjący dziko na Celebesie, ANOA DEPRESSICORNIS, nieduży, o rogach prawie prostych.

anode, s. (ena'd) elekt. anoda, dodatnia elektroda, doprowadzająca napięcie dodatnie do cieczy lub gazu, gdzie odbywa się elektrolika, przeciw. **cathode,** katoda.

anodic, adj. (-ik) 1) (ana'gr. wzwyż, bodus' gr. droga) wznoszący się; 2) bot. zwrócony ku górze (liście zwrócone) ku sporali genetycznej); 3) elekt. anodowy, dotyczący anody, pochodzący od anody.

Anodon, s. (e'nadon, ennonzan'te) zool. szczeżuja, duży rodzaj słodkowodnych małży z rodziny UNIONIDAE, o cienkiej i kruchej skorupie; zębnie zamki niewykształcone lub zgoła nieobecne; ob. Unio, skrjka.

anodyne, adj. (e'nodajn) znieczulający, kojący.

anodyne, s. środek znieczulający, coś co uspokaja.

anoetic, adj. (e'noe'tik; a. p. i noeos' gr. spostrzegalny, będący na przyszłości) 1) r. będący nie do pomyślenia; 2) psych. będący na granicy świadomości, nie podlegający świadomemu spostrzeżeniu.

anoine, adj. (e'noajn, e'noin) dotyczący bawołu celebeskiego, ob. **anoa.**

anoint, vt. (enojnt') 1) namać, namieić; 2) namaścić olejem; w szcz. w obrzędzie religijnym; 3) żart. wybić skórę, obić, (we frazowie) wymasłować (od nazwiska redaktora Masłowskiego obiłego za potępienie powstania z r. 1863).

anointer, s. (-er) pomazownik, pomazaca, pomazaniec w szcz. 4. hist. kość w w. XVI i XVII członek sekty w której pomazanie było formą przyjęcia do sekty.

anointment, s. (-ment) 1) namaszczenie, pomazanie; 2) olej ob. **ointment.**

anoli, s. (anoli; nazwa miejscowa na Antylach) zool. jaszczurka rodzaju **Anolis.**

anolian, adj. (ano'lien, eno'lien) dotyczący jaszczurki **anoli.**

Anolis, s. (anolis, enolis) zool. rodzaj małych jaszczurek amerykańskich nazywanych często **chameleon** ponieważ umieją zmieniać barwę tak jak prawdziwy kameleon afrykański.

anomali-, przedr., ob. **anomalo-.**

anomalism, s. (eno'malyzm) nieregularność, anomalia.

anomalist, s. (-lyst) anomalista, znalecznik gramatyków starogreckich utrzymujących że języki są wytworem zwyczaju i że nie ma koniecznej analogii między przedmiotem i reprezentującą go nazwą; przec. **analogist.**

anomalistic, anomalistical, adj. (enomalyst'ik, -l) anomalny, nieregularny, w szcz. astr. dotyczący anomalii, ob. **anomaly,** astr.; a. **month** okres czasu po którym księżyc powraca do poprzedniego położenia względem ziemi, 27 dni, 5 godzin, 5 minut i 35.8 sekundy, a. **revolution** okres czasu po którym gwiazda powraca do pierwotnego położenia względem swej gwiazdy stałej; a. **year** okres czasu po którym ziemia powraca do swego poprzedniego położenia względem słońca, 365 dni, 6 godzin, 13 minut, 48.09 sekundy.

anomalo-, anomali-, przedr. (eno'melo-, ena'meli) nieregularne-, anormalnie-, nieprawidłowo-.

Anomalogonatae, s. pl. (-gona'ti; gony' gr. kolano) zool. dział ptaków nie posiadających nagłośnia tylnego, ob. **anomalogonatus.**

anomalogonatous, adj. (-go'nates) nie mający mięsnia udowego.

Anomalopteryx, (-pteryks), pterzyks gr. skrzydło; paleont. (rodzaj) strusia kopalnego, ob. ibid.

anomalous, adj. (-ləs) 1) przest. odmienny, 2) nieprawidłowy, anormalny, niezwyczajny.

anomalously, adv. (-li) nieprawidłowo, anormalnie.

anomalousness, s. (-nəs) nieprawidłowość, anormalność, anomalia.

anomaly, s. (-li) nieprawidłowość, anormalność, anomalia, odstąpienie od reguły; astr. kątowa odległość planety od jej perihelium (punktu przysłonecznego), także kąt wyrażający nieprawidłowość ruchu planety; bot. i zool. odchylenie od prawidłej gamatki; mus. odstąpienie od właściwego interwału.

Anomathéca, s. (-nəma'θikə) a. p. nomos gr. prawo, théke gr. pudełko, ze względu na nieregularną otwartą torebkę owoców; bot. podrodzaj (południowoafrykańskiej) rośliny Lapeyrousia, ob.; a. roślina tego podrodzaju, LAPEYROUSIA CRUENTA, o czerwonym kwiecie, hodowana w pokojach.

Anomia, s. (-'mia) zool. rodzaj małży z rzędu FILIBRANCHIA, typ rodziny ANOMIIDÆ z prawym płatem płaszczowym wielkim głęboko dla przepuszczenia wojadła, byssus.

anomo-, anom-, przedr. (-'nomo-, -'nom-) nieprawidłowo-, anormalnie-.

anomodont, adj. (-nə'modant) paleont. dotyczący jaszczurek Anomodontia.

anomodont, s. paleont. osobnik z zaginionej rodziny Anomodontia.

Anomodontia, s. pl. (-szə) paleont. 1) to samo co Theromorpha, 2) podział rodziny Theromorpha, to samo co Dicynodontia.

Anomœan, adj. (-nomi:ən) hist. kośc. dotyczący sekty głoszącej Anomœanism.

Anomœan, s. hist. kośc. członek sekty głoszącej Anomœanism.

Anomœanism, s. (-ənizəm), n. p. (-'nomijoe gr. ten sam) hist. kośc. nauka głoszona wbrew zasadom niczejskim przez arian; wiek IV. Aecjusza z Antiochii, Eunomiusza z Cyzykusa w Mizji i ci ze Ojców i Syn nie są sobą (an-'nomios gr. ὄμοιος)

Anomura, s. pl. (-nomjurə), anomu- (-'nu) gr. ogon; zool. grupa skorupiaków o zmniejszonym odwłoku, z podrzędu REPTANTIA, rzędu dziesięcionogów, DECAPODA.

anomural, -an, adj. (-'rəl, -rən) zool. dotyczący skorupiaków Anomura.

anomuran, s. zool. osobnik z grupy skorupiaków Anomura.

anomurous, adj. (-nomjurəs) zool. podobny do grupy skorupiaków Anomura.

anomy, s. (-'nomi), a. p. (-'nomos gr. prawo, reguła) stan bezprawidłowości, nieprawidłowość, dziwaczność, brak prawidła, w szcz. naturalnego, stan lub wypadek nie wynikający ze znanych prawideł; rud.

anon, adv. (-non') 1) przest. natychmiast, 2) przest. odrazu, natychmiast; 3) niebawem, za krótką chwilę, 4) innym razem, to znowu.

anon, int. (-non') 1) w tej chwili, zaraz, jestem na usługi; 2) (w Anglii) co proszę? (niedosłyszawszy).

anonym, s. (-'nonim) anonim, rzecz bezimienna, rzecz nie mająca nazwy; rzecz nie zwiększona z nazwiskiem; 2) książka nie podpisana nazwiskiem autora, czasem pseudonim.

anonymity, s. (-nonimiti) bezimienność, anonimowość.

anonymous, adj. (-nonimə) bezimienny, anonimowy, niewiadomy z nazwiska.

anonymously, adv. (-li) bezimiennie, anonimowo.

anonymousness, s. (-nəs) bezimienność, anonimowość.

anopsia, s. (-nopsi'ə); anat. gr. w górę, opsia gr. widzenie; med. zw. w górę.

anoplade, s. (-'nopləd) zoo. każdy gatunek rodzaju Anoplodes.

Anophelés, s. (-'nofili:z) zool. rodzaj komarów rozmnażających zarazki malarii, z rodziny komarów moskitoes CULICIDÆ, podrzędu nitkorogich Nemocera, NEMATOCERA, rzędu DIPTERA, owadów dwuskrzydłych, A. maculipennis, komar wodniczek.

anoplothere, s. (-nəpli:θiə) paleont. anoplotherium, osobnik z rodziny Anoplotheridæ.

Anoplotheriidæ, s. pl. (-aiidi) paleont. rodzina bezrogich zwierząt parzystokopytnych, artiodactyl ungulates, epoki eocenskiej.

anoplotheroid, s. (-'nofiləd) zwierzę podobne do anoplotherium eocenu.

Anoplotherium, s. (-'nofiləri:əm) paleont. anoplotherium UNGULATA, zwierzę parzystokopytne eocenu, rzędu przysłonowców, PACHYDERMATA, podrzędu BUNODONTIA o długim ogonie, małym uzębieniu i rozszczepionych palcach pomocniczych.

anoplotheroid, s. (-'nofiləd) zwierzę podobne do anoplotherium eocenu.

Anoplura, s. pl. (-nopluərə) zool. podrząd bezskrzydłych owadów rzędu pluskwiaków, HEMIPTERA, obejmujący wszy, o krótkiej części głowowej, przystosowanej do ssania.

anopliform, adj. (-'nofifom) zool. pluskwiakowy, mający kształt pluskwiaka.

anopsia, s. (-nə'psiə, a. p. (-opsia gr. widzenie) med. niemożność widzenia, ślepota.

anopsic, adj. (-nopsik) med. nie rozwijający łakomstwa.

anorexia, s. (-'eksjə; a. p. (-oreksis gr. apetyt) med. brak łakomstwa, anorekcja, brak apetytu.

anormal, adj. (-nor'mə) anormalny, nieprawidłowy, niezwyczajny.

anormality, s. (-normæliti) r. anormalność.

anorthic, adj. (-nor'θik) miner. trójskośny, ob. triclinic.

anorthite, s. (-nor'θait) miner. anortyt, skaleń wapienny, $CaAl_2Si_2O_8$, trójskośny, t. 6 (c. w. 2.73-2.76).

anorthitic, adj. (-nor'θitik) miner. anortytowy.

anorthoclase, s. (-or'θəkleiz) miner. anortoklaz, ortoklaz sodowy, skaleń potrzewny ortoklazowy, lecz trójskośny, głównie skaleń sodu, potasu i glinu, t. 5-6.5 (c. w. 2.71-2.76).

anorthopia, s. (-nor'θopiə) med. wada wzroku, wskutek której przedmioty wyglądają krzywo.

anorthoscope, s. (-nor'θəskoup) opt. przyrząd do wywoływania złudzeń optycznych za pomocą dwóch wirujących tarcz.

anorthosite, s. (-or'θəsait) miner. skała labradorit.

anosmia, s. (-nəz'miə) med. utrata węchu.

another, adj. a. pron. (-'nəðə) 1) jeszcze jeden, drugi, podobny, 2) inny, nie ten sam; 3) ktoś inny, cudzego, 4) than lub from.

anothergates, adj. (-'eiziz) r. będący innego rodzaju.

anothergness, adj. (-'eingəs) przest. odmienny, będący innego rodzaju.

Anous, s. (-'nous); a. no os gr. głupi; zool. kaczka ob. Noddy.

anoxæmia, (-emia), s. (-oksi'mia, a. p. oxygen tlen, haima, gr. krew) med. niedotlenienie krwi, niedostatek tlenu we krwi, jak np. na wysokich górach w samolocie na wielkiej wysokości itp.

anoxæmic, **anoxemic**, adj. (-'mik, -oksi'mik) med. niedotleniony, o krwi, dotyczący niedostatku tlenu w krwi.

ansa, s. (-ən'sə) 1) anat. pętelka, układ w kształcie pętli; 2) arch. rączka, rękojeść; astr. trójnożek, grupa gwiazd w gwiazdozbiorze wyglądająca jak rękojeść.

ansate, **ansated**, adj. (-sejt, -ejtid) mający rączkę, zaopatrzony w rączkę albo trójnożek albo rękojeść albo pętlę itp; DRIX ANSATA ob. ankh.

Anser, s. (-nər) 1) astr. część gwiazdozbioru Lisa z Gęsią, VULPECULA CUM ANSERE między łabędziem CYGNUS i Strzałą SAGITTA; 2) zool. rodzaj typowej gęsi ogrodowej.

anserated, adj. (-eitid) bot. zakończony głową węża, fwa. erin itp.

Anseres, s. pl. (-ensjri:z) zool. gęsi, gągały, rodzaj ptaków wodnych o palcach połączonych błoną, rzędu blaszkodziobych, Chenes, obejmujący kaczki, gęsi, łabędzie.

anserine, adj. (-ənsəri:n, -ain) 1) zool. gęsi, dotyczący rodzaju Anseres lub Anserinæ, 2) gęsi, gąskowaty, głupi.

Anserous, adj. (-ənsərəs) gęsi, gąskowaty, głupi.

Anshar, s. (-ən'ʃaə) mit. bab. ojciec bogów, których wysyła do zwalczania Tiamaty, reprezentującej chaos i zamęt; z żoną syną Kishar, przedstawia wszechświat, on jako ogół wszystkiego on jest powyżej," ona jako "ogół wszystkiego no jest poniżej"; teologowie bacą A. z późniejszym Aszurem mit. asyr.

ansulate, adj. (-ən'sulejt) bot. zwinięty w pętlę, wyrastający z ziemi

szczytem liścia na spodzie, jak np. liścień dymowatych.

answer, s. (an'ser) 1) odpowiedź w obronie na oskarżenie, obrona, 2) odpowiedź na wezwanie, na pytanie lub tp., także odpowiedź właściwa, dopowiedź trafna; 3) odwzajemnienie się, 4) nast. rozwiązanie zadania, odpowiedź; 5) mux. następnik, część fugi zawierająca, wtórny głos, zazwyczaj o jedną piątą wyżej lub o ćwierć tonu niżej; druga część zdania unusyrzonego, 6) (bridge) karta dziarka do wyłożenia; 7) pr. odpowiedź, zarzut; obrona pr. anw. odpowiedź, powód na obronę pozwanego zwana **defendant's allegation.**

answer, vt. 1) odpowiedzieć na zarzut, odpowiedzieć na wezwanie, pytanie, list tp., dać odpowiedź, 2) odpowiadać, być odpowiedzialnym za zdanie sprawy, za odszkodowanie tp.; 3) odpowiadać celowi, być odpowiednim, być przydatnym, spełniać cel; 4) odwzajemniać, przeciwdziałać, odbijać, odzwierciedlać, to a. to **a name** zgłosić się na zew swego imienia; odpowiadać na to imię lub na ten wabik.

answer, vt. 1) odpowiedzieć to a. a **charge** odpowiedzieć na skargę, 2) odpowiedzieć na pytanie, wezwanie list tp.; 3) odpowiedzieć właściwie i trafnie, dać odprawę; 4) odpowiednie przez wykonanie, to a. **the phone**, to a. **the bell**, pójść do telefonu, pójść otworzyć drzwi; 5) odpowiadać za skutki lub za zdanie sprawy lub za odszkodowanie, **I a the board**, odpowiadam dyrekcji lub wobec dyrekcji; 6) odpokutować, ponieść karę; 7) odwzajemnić, spotkać oko w oko, spotkać.

answerable, adj. (-ebl) 1) odpowiedzialny; 2) dopuszczający odpowiedź, mogący znaleźć odpowiedź; 3) odpowiedni, zgodny, stosunkowy; 4) odpowiadający (celowi), nadający się; 5) przest. podobny, równy, równający się (czemuś).

answerableness, s. (-nes) stosowność; odpowiedzialność, możność dopuszczająca odpowiedź.

answerably, adv. (-erenti) odpowiednio; odpowiedzialnie; w sposób dopuszczający odpowiedź.

answering, adj. part. (-rin) 1) 1) odpowiedni; 2) odpowiadający, 3) odpowiedzialny.

answeringly, adv. (-rinli) 1) odpowiednio, 2) odpowiadająco wzajemnie; 3) odpowiedzialnie.

ant, s. (ant) zool. mrówka, owad z rodziny FORMICIDÆ, rzędu błonkoskrzydłych, HYMENOPTERA; ob **emmet, pigmire, termite, agricultural a., carpenter a., house a.**, slave **a.**

ant-, **anti-**, przedr. (ent, en'ti) przeciw-.

-ant, przyr. (-ent) przymiotnikowy lub rzeczownikowy, pochodzący z formy I umiesłowu czasu teraźniejszego, w niektórych wyrazach zmieniony na -ent.

anta, s. (en'ta) pl. **antæ** (en'ti) bud. rodzaj wzmocnionego muru na obu końcach otwartej kolumnady, wyglądający z frontu jak kolumna; kolumnada stoi **in antis.**

antacid, adj. (ent-e'sid) med. działający przeciw kwasom, odkwaszający.

antacid, s. med. środek przeciwkwasowy, lek odkwaszający, środek przeciw kwasom w jelitach, w moczu, w żołądku, jak alkalia.

Antæus, s. (ent-i'es) **Antaios**, s. (entaj'os) Anteusz, mit. gr. olbrzym libijski, syn Ziemi, niezwyciężony w zapasach (lekroć dotknął się swej matki, Ziemi; zginął z ręki Herkulesa, gdy ze Herkules uniósł w górę i nie dał mu dotknąć się ziemi.

Antæan, adj. (ent-i'en) mit. gr. antreuszowy, antejski.

antagonism, s. (ente'gonyzm) przeciwieństwo, antagonizm, sprzeczność, nieprzyjaźń, rozłamie, przeciwdziałanie, a. **against** lub **to a thing** lub **person**, a. **between two things** lub **persons.**

antagonist, s. (-nyst) 1) przeciwnik, wróg, ogólnie, antagonista; 2) anat. mięsień działający przeciw innemu; 3) med. środek przeciwdziałający.

antagonist, antagonistic, antagonistical, adj. (ente'gonyst, entego ny'styk, -li) nieprzyjazny, wrogi, przeciwny, antagonistyczny; **a.** symbiosis, biol. pasorzytnictwo, symbioza w której jeden organizm niszczy drugi.

antagonize, vt. (ente'gonajz) 1) zwalczać; 2) robić z kogoś swego przeciwnika, antagonizować.

antalkali, s. (ent-al'kali) pl. **antalkalies** substancja przeciwalkaliczna.

antalkaline, adj. (-lain) przeciwalkaliczny.

antalkaline, s. środek przeciwalkaliczny.

Antarctalia, s. (-arkta'lia) zoogeogr. strefa biegunia płd. mająca przeciętną temperaturę 44° F. poniżej zera.—42 22° C.

Antarctalian, adj. (-'lien) zoogeogr. dotyczący strefy neoartaktycznej bieguna płd., ob **Antarctalia, Neozyme.**

antarctic, adj. (ent-ark'tyk) dotyczący bieguna płd., antarktyczny, przec. **arctic**; przest. przeciwny, antypodalny.

antarctic, s. antarktyk, część kuli ziemskiej od bieguna płd. do równoleżnika 23°28'; biegun płd.; okolice bieguna płd.

Antarctogæa, -gea, s. (ent-arktodżi'a) wspólnot. okolice ziemi obejmujące Nową Zelandję i antarktyczne lądy i wyspy.

Antares, s. (ente'ryz) astr. Antares, najjaśniejsza gwiazda gwiazdozbioru Niedźwiadka, SCORPIO, czerwona, zwana także **Scorpion's Heart.**

antarian, adj. (ente'rien) astr. dotyczący Antaresa, w szer. w ciemniejszej klasyfikacji gwiazd, mający widmo podobne do widma Antaresa, znamiennego bezmiru prążkami manganu i innych metali.

antarthritic, adj. (ent-arzytik) med. działający przeciw podagrze, przeciwdnawy, antiartretyczny.

antarthritic, s. med. środek przeciw artretyzmowi czyli dnie.

antasthmatic, adj. (-'zmetyk) przeciw astmie (duszności).

antasthmatic, s. med. środek działający przeciw astmie (duszności).

antatrophic, adj. (-atro'fik); anti, a p., trofejn gr. żywić) med. przeciwdziałający atrofii.

antatrophic, s. med. środek przeciwdziałający niedożywieniu (atrofii), niedożywieniu narządu.

ant bear (ant'ber) zool. mrówkojad, MYRMECOPHAGA JUBATA, rzędu szczerbaków, EDENTATA, wielki bezzębny ssak płd. amer. (około 4', 120 cm., długości, nie licząc ogona), o siwej sierści z czarną pręgą na plecach, o białą na plecach, żyje w gęstych lasach i żywi się mrówkami, których nie wygrzebuje z pod ziemi, lecz zbiera z powierzchni językiem długości 20" (50 cm.).

ant bird (a. bird) osobnik z bocznej grupy ptaków rodziny FORMICARIIDÆ, rzędu wróblowatych, PASSERIFORMES, krumy CLAMATORES, w Amer. płd., żywiących się przeważnie mrówkami.

ant cattle, (a. kaut) mrówcze bydło, rozmaite rodzaje wszy roślinnych i wszyc hodowanych przez mrówki dla miodu, ob **Aphis.**

ant cow, (a. kau) mrówcza krówka, mszyca dostarczająca mrówkom miodu; hodowana przez mrówki w pozycji wszyczej na pędzie mrówka.

ante, s. (en'ti) stawka w pokerze przed (i) nadaniem kart; zazwyczaj dwukrotne stawki na ślepo; w szerszym zastosowaniu, każda stawka w hazardowych grach.

ante, vt. uiścić stawkę w grze na zrobowej, stąd uiścić swój wkład, opłatę a. **up.**

ante-, przedr. (en'ti) ante l. przed; przed-, przest. zamiast **anti** przeciw.

anteater, s. (ant-i'ter) 1) mrówkojad, osobnik z rozmaitych grup ssaków żywiących się przeważnie mrówkami i zaopatrzonych w tym celu wydłużonym pyskiem, długim wysuwalnym językiem i wybitnie rozwiniętym gruczołem ślinowym jak; a) szczerbak, EDENTATA brzuchy: mrówkojad zwyczajny MYRMECOPHAGA JUBATA **ant bear**; mrówkojad karłowaty TAMANDUA TETRADACTYLA **tamandu**; mrównik kapski, ORYCTEROPUS CAPENSIS **aardvark**; łuskowiec MANIS TRICUSPIS **pangolin**; b) siekowce, MONOTREMATA, prototheria: kolczatka TACHYGLOSSUS ACULEATUS ECHIDNA; c) torbacze czyli workowce MARSUPALIA **marsupials**; mrównik australijski MYRMECOBIUS FASCIATUS **banded a.**; 2) ob **ant bird.**

antebrachial, adj. (entibrekjel, -brejkjel) przedramienny, a czyli humeroradial **index** stosunek długości zewnętrznej kości ramienia dłuższego (przedramienia), RADIUS, do ramienia górnego, HUMERUS, wyrażony w setnych tego ostatniego.

antebrachium, s. (-ureikjem) pl. **antebrachia** (-kjal) przedramię, ramię dolne, przedek ramienia, CUBITUS, u człowieka od przegubu do

łączki, składa się z dwóch kości: wewnętrznej ulna, i zewnętrznej radius.

antecedaneous, adj. (-sidej'ni-ös) poprzedzający, poprzedni

antecedaneously, adv. (-li) poprzedzająco, poprzednio.

antecede, vi. (-sid') poprzedzić, wyćwiczyć się wpierw

antecede, vt. wyprzedzić, poprzedzać, uprzedzić.

antecedence, s. (-si'dens) poprzedzenie, wyprzedzenie; pierwszeństwo; kąty pozorny ruch planety ku zachodowi.

antecedency, s. (-'densi) 1) przest. stan poprzedni, to co poprzedzało; 2) przest. powrót do tego co było; 3) poprzedzenie, pierwszeństwo.

antecedent, adj. (-'dent) 1) poprzedzający w czasie, poprzedni, wcześniejszy; 2) z góry przypuszczalny

antecedent, s. 1) to co poprzedza, to co było wcześniej; 2) pl. antecedencje, okoliczności jakie poprzedziły i wywarły wpływ, np. otoczenie w wieku dziecięcym, pamiętny wypadek w życiu, zajścia historyczne itp.; 3) gram. poprzedzający wyraz, zdanie lub zwrot, zastąpiony zaimkiem aby uniknąć powtarzania; 4) log. poprzednik, w zdaniu warunkowym przesłanka, której druga część zdania jest następnikiem np. jeżeli będzie mróz—poprzednik, pójdziemy na ślizgawkę — następnik. 5) log. poprzednik, w wnioskowaniu indukcyjnym to co poprzedza jako konieczna podstawa przyczynowa; 6) mat. pierwsza liczba proporcji lub pierwsza i trzecia część równania są a.-ns, druga i czwarta consequentes; 7) muz. następnik, w kanonie lub fudze temat powtórzony przez głos następny; 8) przest. osoba poprzedzająca, poprzednik (co do czasu i miejsca).

antecessor, s. (-ses'ser) poprzednik, przodek, przest. rodzic.

antechamber, s. (-czejm'ber) przedpokój, sień, westybul, miejsce uważane za poczekalnię

antechapel, s. (-cze'pl) westybul kaplicy, wstęp do kaplicy, słonka.

antechoir, s. (en'tykwaj'r) bud. kośc. wstęp na chór, sień przed chórem zastrzeżona dla księży i chóru; w kościołach, gdzie chóry są podniesione, jak w Hiszpanii, część chóru położona dalej od ołtarza

antechurch, s. (-cterć do -czerci) bud. kośc. sień, mała hala, korytarz lub obmurowana kolumnada przed wejściem do wnętrza kościoła

antecommunion, s. (-kwenju'nijen) KA obrzęd poprzedzający nadwieczerzenie chleba i wina, elementa.

antecurvature, s. (-kor'wacyer) med. drobne zagięcie macicy ku przodowi, lekkie przedozgięcie macicy

ante-Christian, adj. (-kri'szjen) przedchrześcijański.

antedate, s. (en'tedejt) 1) wcześniejsza data, ubiegła data; 2) r. oczekiwanie.

antedate, vt. 1) wpisać w akcie datę wcześniejszą niż data właściwa; 2) przybyć przed terminem; 3) antycypować.

antediluvial, adj. (-dilju'wjel) przedpotopowy.

antediluvially, adv. (-li) na sposób przedpotopowy, z przed czasów potopowych

antediluvian, adj. (-n) przedpotopowy; przen. starożytecki.

antediluvian, s. osobnik przedpotopowy, człowiek zacofany

Antedon, s. (entidon) zool. rozległy rodzaj liliowców współczesnych i kopalnych, o dziesięciorgu ramion i więcej, ob. comatula.

antedorsal, adj. (entidor'sel) zool. przedgrzbietowy, u ryb umieszczony przed płetwą grzbietową.

antefix, s. (en'tufiks) bud. osłonka zakrycie okapu w architekturze klasycznej, antefiks

antefixal, adj. (entifiksel) bud. dotyczący antefiksu

anteflexed, adj. (en'tifekst) med. zgięty nadmiernie ku przodowi (o macicy).

anteflexion, s. (entifle'kszen) med. przedzgięcie, nadmierne zgięcie narządu ku przodowi, w szcz. nadmierne zgięcie trzonu względem szyjki macicznej.

ant egg (ant'ejg) biała poczwarka mrówki, dzięki kształtowi mylnie nazywana powszechnie mrówczym jajem, służy za pokarm dla drobiu i do wyrabiania kwasu mrówczanego.

antelocation, s. (entilokej'szen) med. przedpołożenie narządu

antelope, s. (en'tilop) zool. antylopa, przeżuwający ssak czworonożny, z rodziny pustorogich, BOVIDÆ, rzędu parzystokopytnych, ARTIODACTYLÆ, podrzędu przeżuwczy, RUMINANTIA; liczne gatunki w Afryce południowej, nielicznie w Azji i Ameryce, dwa w Europie: ałtajak SAIGA TARTARICA i kozica RUPICAPRA RUPICAPRA chamois, z podrzędów ANTILOPIDÆ, BUBALINÆ, CEPHALOPHINÆ, SAIGINÆ i in.; antylopy, gazele itp. wyróżniają się od reszty pustorogich lekkością ruchów, smukłością budowy i kształtem rogów.

antelucan, adj. (entilju'ken) list. kośc. odbywający się przed brzaskiem dnia, jutrzenny, o zebraniach i służbie bożej pierwotnych chrześcijan

antemeridian, adj. (entimeri'dien) przedpołudniowy

ante mortem (en'ti mortem; ante mortem czyt. ante mortem) i przed śmiercią; pr. przedśmiertny, ou. **dying declaration**; dawniej (Czacki Linde) przedśmiertelowy.

antemundane, adj. (entimon'dejn) przedświatowy, będący w czasach lub z czasów przed stworzeniem świata.

antenatal, adj. (-nej'tel) 1) będący w czasie lub z czasu przed narodzeniem; 2) przedporodowy; ob. **prenatal**.

antenatus, s. (-nej'tes) pl. **antenati** (-nej'ti) pr. osoba urodzona przed pewnym terminem ustanowiającym nowy ustrój państwowy, w szcz. Szkot urodzony przed unią Szkocji z Anglią 1603, Amerykanin urodzony przed Deklaracją Niepodległości z 1776

Wyraz angielski a. nigdy nie ma znaczenia wyrazu polskiego "antenat" (przodek)

antenave, s. (-nejw) bud. sień prowadząca do nawy kościelnej.

ante-Nicene, adj. (-nay'sen) hist. kośc. przedniceejski, wcześniejszy niż synod nicejski z r. 325.

antenna, s. (ente'na) 1) zool. czułek, ruchomy narząd ciała umieszczony jako przystawka głowy owadów INSECTA insects, wijów MYRIAPODA myriapods i skorupiaków CRUSTACEA crustaceans, u owadów i wijów po parze, u skorupiaków zazwyczaj po dwie pary; u owadów nazywany pospolicie: wąsy lub rzeł horns lub feelers; 2) telegr. antena, drut lub inny dobry przewodnik służący do wysyłania lub chwytania fal elektrycznych; 3) pot. narządy łączyć zwierząt podobne do czułków, ob. 1)

antennary adj. (en'tenerl) zool. czułkowy, mający charakter czułka, dotyczący czułków.

Antennata, s. pl. (entenej'ta) zool. podgromada stawonogich, ARTHROPODA, obejmująca prawdziwe owady i wije

antennule, s. (en'tinjul) zool. mały czułek, w szcz. jeden z trzonkowych (zwykle przednich, zwykle mniejszych) czułków skorupiaka.

antenuptial, adj. (en'tenjup'szel) przedślubny, a. **contract** intercyza ślubna, ob. **settlement**.

antepaschal, adj. (en'tipes'kel) przedwielkanocny

antepast, s. (-past) przedsmak, dawniej przekąska przed jedzeniem, ostrze na zaostrzenie apetytu.

antependium, s. (-pen'djom) pl. **antipendia** (-dje) kośc. opona, lub zasłona zawieszona przed ołtarzem.

antepenult, antepenultima, s. (en'tipinolt, en'tipinol'time) prza przedprzedostatnia zgłoska trzecia od końca.

antepenultimate, adj. (en'tipinol'timejt) trzeci od końca, przedprzedostatni, (najczęściej o zgłosce).

antepenultimate, a. przez zgłoska trzecia od końca, np. akcentowana w wyrazie **America**.

antephialtic, adj. (ent'efiał'tik) med. przeciwzmorowy.

antephialtic, s. med. środek na zapobieganie zmorze, ASTHMA, NOCTURNUM, INCUBUS, OPPRESSIO NOCTURNA, nightmare, ephialtes.

antepileptic, adj. (-'epilep'tik) med. przeciwepileptyczny

antepileptic, s. med. środek zapobiegający epilepsji, środek leczący padaczkę czyli niemoc św. Walentego EPILEPSIA epilepsy.

antepposition, s. (entipozy'szen) 1) bot. umieszczenie wyższe w budowie anatomicznej; 2) gram. szyk odwrotny, umieszczenie na początku zdania wyrazu który w zwykłym szyku znalazł by się na innym miejscu.

np. **Said the senator** zamiast **The senator said**; 3) ob. **anteflexion**.

antepredicament, s. (-pridikəmənt) log. wstępne objaśnienie, definiujące, w jakim świetnym znaczeniu rozmaite ważne wyrazy są używane w następujących wywodach; sposób ten wprowadził Albertus Magnus (1193–1280); każda wnioskowana ustawa w St. Zj. zawiera na wstępie takie objaśnienie, zawierające definicje.

antiprædicamental, adj. (-tal) log. dotyczący wstępnego ustalenia znaczenia używanych w wywodzie wyrazów, zwrotów, przesłanek i rozróżnień.

anterevolutional, anterevolutionary, adj. (-rəvəl'juʃənəl, -ʃənəri) przedrewolucyjny.

anterior, adj. (ən'tiəriə) 1) wcześniejszy, dawniejszy, poprzedzający w czasie; 2) pierwszy, przedni, przedzający w miejscu; anat. i zool. bliższy przodu, bliższy głowy, u człowieka wobec jego prostowodłej postawy: wyższy; bot. dalszy od osi, niższy.

anteriority, s. (ənˌtiəri'ɔriti) pierwszeństwo.

anteriorly, adv. (ən'tiəriəli) poprzednio.

anteriorness, s. (-nis) pierwszeństwo.

antero- przedr. (ənˌtiə-) poprzednio-, przednio-.

anteroom, s. (ən'tiərum) przedpokój, poczekalnia.

antetemple, s. (-ˌtem'pl) sień przed wejściem do świątyni.

antetype, s. (-taip) pierwotyp; pierwowzór.

anteversion, s. (-'vəːʃən) med. przodopochylenie, przedopochylenie, nadmierne pochylenie narządu ku przodowi, w szcz. macicy w taki sposób, że dno jej jest pochylone bardziej naprzód niż zwyczajnie.

antevert, vt. (-'vəːt) 1) przest. zapobiec; 2) med. zmienić położenie przez nachylenie do przodu czyli przez przodopochylenie.

ant fly (ant' flai) skrzydlata mrówka.

anth- przedr. (ənθ-) przeciw-, ob-, anti-.

anthela, s. (ənˌθiə) pl. **anthelæ**, s. (ənˌθiː) bot. kształt kwiatostanu wierzchołkowego, w którym boczne gałęzie wyrastają wyżej osi pędu, jak np. sit JUNCUS (**true rush**).

anthelion, s. (-'liən) pl. **anthelia**, s. (-'liə) meteor. krąg lub kręgi światła naprzeciw słońca jakby rzucone na chmurę nad głową patrzącego, w górach i w obłokach podbiegunowych.

anthelmintic, adj. (ənθelmin'tik) przeciwrobaczywy.

anthelmintic, s. med. środek przeciwrobaczywy służący do usunięcia robaków pasożytniczych w jelitach.

anthem, s. (ən'θəm) 1) KA hymn kościelny; 2) hymn narodowy; 3) hymn pochwalny lub radosny.

anthem, vt. poet. uczcić śpiewaniem hymnu.

anthemion, s. (ənˌθiːmion) pl. **anthemia**, s. (-'miə) ozdobny fresk malowany lub płaskorzeźbiony, z motywami roślinnych, w szcz. poniżej głowicy kolumny jońskiej.

Anthemis, s. (ənˌθiːmis) bot. rumian. Liczny rodzaj ziół z rodziny złożonych, COMPOSITÆ, najpospolitsze: A. ARVENSIS rumianek polny (**field camomile**); A. COTULA rumian psi (**mayweed**).

anther, s. (ən'θə) bot. pylnik, woleczek pyłkowy, ANTHERA, u roślin nasiennych) ta część pręcika, w której wytwarzają i mieszczą się ziarenka pyłu, mikrospory.

antheral, adj. (-rəl) bot. pyłkowy, dotyczący pyłnika.

Anthericum, s. (ənˌθeːrikəm) bot. rozległy rodzaj lilij afrykańskich o drobnych białych kwiatach; w hodowli najczęściej znana lilia św. Bernarda, St. **Bernard's lily**.

antheridial, adj. (ənˌθiːridiəl) bot. plemniowy, dotyczący plemni.

antheridium, s. (-'diəm) bot. plemnik, u części roślin skrytopłciowych, CRYPTOGAMÆ, a to u rodniowców, ARCHEGONIATÆ, czyli u glonów (ALGÆ), mszaków (BRYOPHYTA) i paprotników (PTERIDOPHYTA) komórka, w której wytwarzają i mieszczą się męskie narządy.

anthesis, s. (ənˌθiːsis) bot. pora lub stan pełnego kwitnienia.

Anthesteria, s. pl. (ənˌθestiriə) mit. gr. trzydniowe święto starogreckie odbywające się w miesiącu ANTHESTERION (luty) poświęcone Dionizjuszowi i Bakchusowi, z pierwotnie może Hermesowi; w pierwszy dzień PITHOIGIA, otwieranie gąsiorów, kosztowanie nowego wina; drugi dzień CHOES, święto pijaństw, i trzeci CHYTROI, święto piętnaście, poświęcone były bogom, w czasie których oddawano też cześć Hermesowi, panu podziemia. Gnuże jako przestałość pierwotnych czasów, kiedy to święto było świętem umarłych; por. Dzady.

Anthesteriac, adj. (-k) mit. gr. dotyczący święta **Anthesteria**.

anthesterion, s. (-'riən) czwarty miesiąc kalendarza starogreckiego (luty).

ant hill (ant 'hil) mrowisko; gniazda mrówek mieszczą się albo pod ziemią albo w pniach (kilkaset tysięcy razy większych niż mrówki) na powierzchni ziemi, usypanych z ziemi i gliwia; w Afryce mrowiska termitów dochodzą do wysokości 12 (prawie 4 m) a żelazny tych mrowisk służą tubylcom jako gotowe płyty cementowe do budowania domów.

anthine, adj. (ən'θain, -θiin) anthus gr. kwiat; kwiatowy, dotyczący kwiatu, pochodzący od kwiatu, wzniejący jak kwiat, podobny do kwiatu, kwietny.

anthine, s. olej lub wino o zapachu kwiatowym.

antho- przedr. (ən'θou) kwiato-, kwiatowo-, kwietno-.

anthocarpous, adj. (ənθokur'pəs) bot. 1) dotyczący owocnia, owoc rozpadający się na części odpowiadające poszczególnym owocolistkom, lub owocu złożonego, składającego się z wielkiej liczby drobnych pestkowców jak np. malina (**collective fruit**, **soroseis**), 2) dotyczący mięsowocu, owoc fałszywego czyli rzekomego, **spurious fruit**, powstałego w części z owocolistków, w części zaś z dna kwiatowego, jak np. poziomka.

anthocyanin, s. (ənˌθousaiənin; kyanos gr. niebieski) bot. i chem. antocyanid, barwnik pochodzący z soku rozmaitych roślin, fiołkowy lub niebieski, lecz pod działaniem kwasu przyjmujący barwę czerwoną.

anthodium, s. (ənˌθoːdiəm) pl. **anthodia** (ənˌθoːdiə) bot. ciąg wiechch, w szcz. koszyk, szczyt rośliny złożonej; kielicha w kwiatach nie ma albo wykształca się w formie pióra składającego się z włosków, szczeciniek lub łusek; okrywa, **involucre**, otacza kielich, a piewniki, o ile są, stanowią jak gdyby płatki.

anthological, adj. (ənˌθolo'dʒikəl) antologiczny, dotyczący antologii.

anthologist, s. (ənˌθo'lədʒist) antolog, osoba zbierająca materiał do antologii.

anthology, s. (ənˌθolədʒi) antologia, zbiór kwiecia literatury poetyckiej, wypisy cennych wzorów poezji; przest. zbiór kwiatów; KW. księga zawierająca zbiór ustępów na różne świąteczne obrzędy.

anthonlysis, s. (ənˌθolisis) bot. przemiana narządów roślinnych, w której ilość liści wzrasta lub zmniejsza się.

anthomania, s. (ənˌθome'niə) t. kwiatomania, chorobliwe zamiłowanie do kwiatów.

anthomaniac, s. (ənˌθome'niæk) s. osoba nadmiernie zamiłowana w kwiatach.

Anthony pig (ən'θəni pig) najmniejsze prosię w pomiocie, zazwyczaj ofiarowywane św. Antoniemu, patronowi trzody chlewnej; pot. a Tantony pig.

Anthophila, s. pl. (ənˌθɔ'filə, gr. lubiące kwiaty) zool. grupa rzędu błonkówek, HYMENOPTERA obejmująca pszczoły.

anthophorous, adj. (ənˌθɔ'fərəs) bot. rodzący kwiaty.

anthophyllite, s. (ənˌθɔf'ilait) min. antofilit, gęsiowy amfibol, mało rozpowszechniony, (Mg,Fe)SiO$_3$, k-b-s 6, c:w 3:1 3.2.

anthophyllitic, adj. (ənˌθɔfilit'ik) mineralogiczny.

Anthophyta, s. pl. (ənˌθɔ'fitə) bot. kwiatowe, typ roślin obejmujący rośliny tworzące kwiaty, złożone z reguły z pręcików, słupków i okwiatu, dawniej: jawnopłciowe, PHANEROGAMÆ, obecnie: nasienne, SPERMATOPHYTA.

anthotaxy, s. (ənˌθoːtæk'si) bot. 1) układ kwiatów w koszyku, cluster; 2) nauka o kwiatostanie.

-anthous, przyr. (ən'θəs) -kwiatowy, -kwietny, -kwiecisty.

Anthoxanthum, s. (ənˌθɔzən'θəm) bot. tonka ANTHOXANTHUM (antoksan'θum) trawa o kłoskach je-

dnokwintetowych z dwoma pręcikami i dwujajem znamion: **A. ODORATUM** (orka wonna **sweet vernal grass**, o zapachu kumaryny. Jest jedną z traw najhardziej w Polsce rozpowszechnionych.

Anthozoa, s. pl. (en'zowo'a) zool. koralowce. klasa jamochłonów. **CŒLENTERATA**. mniej więcej odpowiadająca klasie **ACTINOZOA**, dawniejszej klasyfikacji.

anthozoan, adj. (en'zowo'en) zool. koralowcowy.

anthozoan, s. (en'zowo'en) zool. koralowiec.

anthozoic, adj. (en'zowik) zool. koralowcowy.

anthozooid, s. (en'zowo'oid) zool. przeszczepiony zoon zbiorowiska koralowcowego, jednostkowy osobnik z zespołu koralowca.

anthozoon, s. (en'zowo'on) zool. koralowiec.

anthra-, przedr. (en'cra-) chem. antracenowo-.

anthracene, s. (en'zasin) chem. antracen. węglowodór krystaliczny $C_{14}H_{10}$ (rzyd C_6H_4-CH_2-C_6H_4), towarzyszący naftalenowi w ostatnich stadiach destylacji smoły pogazowej, głównie używany w wyrobie barwników, w szcz. alizaryny.

anthracene oil chem. olej antracenowy, główne źródło antracenu, gęsta ciecz pochodząca z destylacji smoły węglowej w temperaturze około 270° C.

anthracic, adj. (en'tra'sik) med. węglikowy.

anthraciferous, adj. (en'ma'sifer'ös) geol. zawierający węgiel.

anthracite, s. (en'zasajt) antracyt, twardy węgiel. 12-23, o w. 1.4-1.7, o zawartości węgla 85-93% w Pensylwanii. 88-95% w Walii płd., ob. **coal**.

anthracitic, adj. (en'zasi'tik) antracytowy. dotyczący antracytu, podobny do antracytu.

anthracitization, s. (en'zasitizej'szin) geol. przemiana na antracyt, o naturalnej zmianie bitumów w węgiel twardy (antracyt).

anthracoid, adj. (en'zra'ko-jid) 1) med. podobny do wąglika. 2) min. a: podobny do karbunkułu (formy granatu); b: podobny do twardego węgla.

anthracomancy, s. (en'zrako'mensi) przepowiadanie przyszłości z wyglądu płonącego węgla.

anthraconite, s. (en'zra'konajt) min. antrakonit. wapień cuchnący o budowie ziarnistej, żółto-szary do czarnego, także **stinkstone**, **swinestone**.

anthracosis, s. (en'zrako'zys) med. 1) pylica węglowa, choroba płuc pochodząca ze stałego wdychania pyłu węglowego, sadzy, grafitu, także **miner's phthisis**; 2) czyrak.

Anthracotherium, s. (en'zrakoji'riom) paleont. rodzaj przysiowców znamiennych dla formacji górnoobojczeńskiej, ssaki ogólnym pokryciem ciała przypominające budowę świni, typ rodziny **Anthracotheriidae** (en'zrakozerij'idi).

anthrax, s. (en'zraks) 1) med. wąglik łagodny. **ANTHRAX BENIGNUS**, **CARBUNCULUS BENIGNUS**, zapalenie zgorzelinowe tkanki łącznej podskórnej i samej skóry podobne do czyraka ale gwałtowniejsze. b) wąglik złośliwy, czarna krosta, **CARBUNCULUS MONTANUS**, **PUSTULA MALIGNA**, wrzody ogniste: c) zakaźna i często śmiertelna choroba zwierząt, w szcz. bydła mogącego, a czasem i ludzi znamienna powiększeniem śledziony i ogólnym osłabieniem, także zaraza syberyjska, **splenic fever**, **splenic apoplexy**, **charbon**, **milzbrand**, **malignant pustule**, **woolsorter's disease**; 2) bakt. antraks, drobnoustrój **BACTERIUM ANTHRACIS**, wywołujący wąglik.

anthrax vaccine (e. waksin') wet. szczepionka antraksowa, kultura bakterii używana przeciwko wąglikowi.

Anthrenus, s. (en'zrinies) zool. rodzaj małych chrząszczyków z rodziny skórnikowatych, **DERMESTIDÆ**, rzędu tęgopokrywych, **COLEOPTERA**, obejmujący **A. VARIUS** i **A. MUSEORUM**, niszczące skóry ptaków i owadów, także **buffalo bug** i **carpet beetle**.

Anthriscus, s. (en'riskies) bot. biedrotek, trybula, trzebula, rodzaj europejskich roślin rzędu baldaszkowatych, **UMBELLIFERAE**, pospolity w Polsce, w St. Zj. przypadkowy jeden gatunek **chervil**, **CHAEROPHYLLUM** czyli **A. CERIFOLIUM**, biedrotek, czechrzyca, trybulka ogrodowa.

anthropic, -al, adj. (en'ro'pik, -el) antropologiczny, dotyczący nauki o człowieku.

anthropo- przedr. (en'ro'po-) antropo-, człowieczo-.

anthropocentric, adj. (-sen'trik) antropocentryczny, przyjmujący że człowiek jest ośrodkiem świata i ostatecznym celem rozpatrywań, o filozoficznych i teologicznych rozpatrywaniach a) wszechświecie; 2) przyjmujący umysł ludzki jako miernik w tłumaczeniu zjawisk w przyrodzie.

anthropocentrism, s. (en'ropasen'trizem) antropocentryzm, pogląd, że człowiek jest ośrodkiem wszechświata; wywody oparte na takim poglądzie.

anthropogenesis, **anthropogeny**, s. (-dżenizys en'zropo'dżeni) antropogenezja, nauka o pochodzeniu i rozwoju rodzaju ludzkiego.

anthropogenetic, **-genic**, **-genous**, adj. (en'zropodżene'tyk, -dżenik, -po'dżenes) antropocentryczny, dotyczący nauki o pochodzeniu i rozwoju rodzaju ludzkiego.

anthropogenist, s. (en'zropo'dżenyst) osoba zajmująca się nauką o pochodzeniu i rozwoju rodu ludzkiego.

anthropogeographer, s. (en'zropodżi-o'grafer) osoba zajmująca się antropogeografią.

anthropogeographical, adj. (en'zropodżi-ogra'fikel) antropogeograficzny, dotyczący antropogeografii.

anthropogeography, s. (-dżio'grafi) antropogeografia, nauka o związku między ziemią i człowiekiem, nauka o człowieku pod względem rozmieszczenia na kuli ziemskiej.

anthropography, s. (en'zropo'grafi) antropografia, część antropologii opisująca o człowieku, a. zajmuje się badaniem rodu ludzkiego pod względem ciała, języka, obyczajów. w odr. **ethnography**, etnografii, badającej pochodzenie i jednoczenie się z narodów.

anthropoid, adj. (-'oid) podobny do człowieka. w szcz. o małpach rodziny **SIMIIDÆ** obejmującej gibony, szympansy, orangutana i szympansa.

anthropoid, s. zool. antropoid, 1) małpa podobna do człowieka. 2) osobnik z podrzędu **Anthropoidea** grupy naczelnych, **PRIMATES**.

Anthropoidea, s. pl. (en'zropo-i'di-ej) zool. podrząd grupy naczelnych, **PRIMATES**, obejmujący małpy szerokonosne, **PLATYRRHINA**, małpy wąskonosne, **CATARRHINA**, i człowieka, **HOMO SAPIENS**, **(ANTHROPINÆ**, **HUMANA)**.

anthropoidean, adj. (-'di-en) dotyczący podrzędu **Anthropoidea**.

anthropologic, **anthropological**, adj. (en'zropole'dżik, -el) antropologiczny, dotyczący antropologii.

anthropologically, adv. (en'zropole'dżikeli) antropologicznie, z punktu widzenia antropologii.

anthropologist, s. (en'zropo'ledżist) antropolog, osoba zajmująca się zawodowo antropologią.

anthropology, s. (en'zropo'ledżi) antropologia, dawniej nauka o ciele i umyśle człowieka, obecnie nauka o człowieku w stosunku do jego cielesnych właściwości (**anthropography** i **anthropometry**), do rozmieszczenia na kuli ziemskiej (**anthropogeography** i **ethnography**), do pochodzenia, podziału i porównywania ras (**ethnology**), do bliższego i stosunków społecznych (**anthropomorphics**, **demography** i **sociology**) i do dziejów kultury **prehistoric a.**, **archaeology** i **folklore**).

anthropometric, **anthropometrical**, adj. (en'zropomet'rik, -el) antropometryczny, dotyczący antropometrii.

anthropometrically, adv. (-el) antropometrycznie, według zasad antropometrii.

anthropometrist, s. (en'zropo'metrist) antropometra, osoba zajmująca się zawodowo antropometrią.

anthropometry, s. (-i) antropometria, mierzenie ciała ludzkiego w celach naukowych lub praktycznych, ob. **Bertillon**, **craniometry**.

anthropomorph, s. (en'zropomorf', en'zro'pomorf) antropomorf, bóstwo, zwierzę lub przedmiot mający za przedmiot kształt ludzki.

anthropomorphic, -al, adj. (en'zropomor'fik, -el) antropomorficzny, człekokształtny, mający za przedmiot kształt ludzki; a. theory

pr. konstrukcja prawna nadająca uzasobnio prawa osoby fizycznej, ob. **corporation.**

anthropomorphism, s. (en'tropo-mor'fizm) 1) przedstawianie sobie Boga w postaci ludzkiej lub z ludzkimi właściwościami; 2) przypisywanie własności ludzkich przedmiotom lub zwierzętom. 3) to samo co **anthropomorphology.**

anthropomorphist, s. (en'tropo'mor-fist, antropomorfista (m), antropomorfistka (f), osoba przypisująca Bogu postać ludzką lub właściwości ludzkie, osoba przypisująca własności ludzkie przedmiotom lub zwierzętom.

anthropomorphite, s. (en'tropu-morfajt) antropomorfista (m), antropomorfistka (f) w szcz. A. hist. kośc. członek sekty dawnych heretyków wierzących w ludzkie kształty Boga (na podobieństwo boskie).

anthropomorphitic, -al, adj. (-fy'tik, -el) hist. kośc. dotyczący heretyckiej nauki antropomorfistów.

anthropomorphitism, s. (-fi'zym) antropomorfizm, hist. kośc. nauka heretycka, że Bóg posiada ludzkie kształty.

anthropomorphization, s. (-fiaj'szen) przypisywanie czemuś ludzkich kształtów lub ludzkich właściwości.

anthropomorphize, vt. (en'tropo-mor'fajz) przypisywać ludzkie kształty i właściwości.

anthropomorphological, adj. (en'tropomorfola'dżikel) antropomorfologiczny, dotyczący antropomorfologii.

anthropomorphologically, adv. (-li) antropomorfologicznie, w znyśl zasad antropomorfologii.

anthropomorphology, s. (-fo'lodżi) antropomorfologia, przypisywanie Bogu postaci ludzkiej i właściwości ludzkich.

anthropomorphous, adj. (en'tropo-mor'fes) mający kształt człowieka, podobny z kształtu do człowieka.

anthropomorphously, adj. (-li) na kształt człowieka.

anthroponomics, **anthroponomia**, s. (en'tropona'miks, -nia) antroponomia, dział antropologii zajmujący się prawami rozwoju człowieka w stosunku do innych organizmów i do otoczenia.

anthroponomical, adj. (-nikel) antroponomiczny, dotyczący nauki o stosunku człowieka do otoczenia.

anthropopathite, s. (en'tropa'pe-dżajt) osoba przypisująca bóstwu uczucia ludzkie.

anthropopathism, **anthropopathy**, s. (-'pezym, -'pedżi) przypisywanie bóstwu uczuć ludzkich.

anthropophagi, s. pl. (-'fadżaj) ludożercy, kanibale.

anthropophagic, -al, adj. (en'tropo'fadżik, -el) ludożerczy, kanibalski, dotyczący ludożerstwa.

anthropophagite, s. (en'tropa'fadżit) ludożerca, kanibal.

anthropophagous, adj. (-'fegos) żywiący się ludzkim mięsem, kanibalski.

anthropophagously, adv. (-li) ludożersko, sposobem kanibalów.

anthropophagy, s. (-'fedżi) ludożerstwo, kanibalizm, spożywanie ludzkiego mięsa.

anthropophobia, s. (en'tropofo'bia, -nizro'pofobia) med. obawa ludzi, chorobliwy strach przed spotkaniem się z ludźmi.

Anthropopithecus, s. (en'tropopi'tikes) zool. rodzaj małp, SIMIA, obejmujący szympansa.

anthropotomy, s. (en'tropa'tomi) anatomia ciała ludzkiego w odr. zwierzęcego, **zootomy.**

Anthurium, s. (en'tjuriem, anthos gr. kwiat, ura' gr. ogon, kita) bot. kitnik, rodz. trwałe z rodziny obrazkowatych, ARACEÆ, bardzo liczne w Ameryce podzwrotn.; wiele gatunków hoduje się w szklarniach dla ozdobnych liści i jaskrawych barw pochew kwiatostanowych; a. roślina tego rodzaju lub pokrewnego rodzaju **Pothos.**

-anthus, przyr. (-en'tes) -kwiatowy, -kwiatny.

Anthyllis, s. (en'żylis) bot. przeb. ziele trwałe z rodziny motylkowatych, PAPILIONACEÆ, pożyteczne w mieszankach pastewnych, w szcz. bardzo pospolity przelot zwyczajny, A. VULNERARIA, **kidney vetch.**

anthypophora, s. (en'hipo'fora, en'jipa'fora) ret. odpowiedź na możliwy zarzut (użyteczny przez samego mówcę i od razu zbity).

anthypophoretic, adj. (en'hipofo're'tyk) ret. dotyczący formy krasomowczej **anthyphora.**

anti-, przedr. (en'ti) 1) przeciw-, 2) chem. org. w pewnych przypadkach stereoizomerii (izomerii przestrzennej) przedr. dla oznaczenia odmiennego ugrupowania grup lub atomów.

anti, s. (en'ti) przeciwnik, opozycjonista.

antialcoholism, s. (en'ti-alkoholyzm) i **antialcoholism**, zasada i agitacja w kierunku zwalczania nadużyć alkoholicznych, w najskrajniejszym odłamie dążąca do wykluczenia napojów alkoholicznych z użycia prowlectaliczego.

antialcoholist, s. (en'ti-al'koholyst) antyalkoholista (m), antyalkoholistka (f), zwolennik antyalkoholizmu.

anti-American, adj. (en'ti-amerikel) antyamerykański, wrogi Ameryce lub Amerykanom lub obyczajom amerykańskim; (w St. Zj.) wrogi Stanom Zjednoczonym.

antiapex, s. (en'ti-e'peks) antiapeks, punkt przeciwległy apeksowi (szczytowi), ob. **nadir.**

antiar, s. (en'tiar) antiar, trucizna zwarska używana do zatruwania strzał otrzymywana z żywicy drzewa ANTIARIS TOXICARIA, ob. **upas.**

Antiarcha, **Antiarchi**, s. pl. (en'tiar'ka, -'kai) paleont. rząd ryb lub zwierząt podobnych do ryb, z okresu dewońskiego, zależny różne atho do grupady OSTRACOPHORI albo ASTHEROLIRA, z kostnym pancerzem na głowie i parą długich wieloszwatych kończyn z lewej i z prawej strony, tak długich proporcjonalnie jak ramiona człowieka w stosunku do ciała ludzkiego.

antiarin, s. (en'ti-arin) chem. antiarynа, glikozyd $C_{14}H_{20}O_{10}$, otrzymywany z antiaru, szybko najsilniejsza trucizna sercowa.

Antiaris, s. (enniej'ris) bot. rodzaj drzew rodziny morwowatych, MORACEÆ, rzędu pokrzywowych, URTICALES, w Indiach Wsch. i na wyspach archipelagu sundzkiego; A. TOXICARIA, **upas tree**, dostarcza trucizny **antiar.**

antibacterial, adj. (en'tibekt'rieł) 1) bakteriobójczy, niszczący bakterie, w szcz. surowica, **serum.** 2) przeciwny teorii bakteriologicznej o chorobach.

antibiont, s. (en'tibaj'ont) biol. antagonistyczny symbiont, ob. **symbiosis.**

antiboby, s. (en'tibo'di) chem. fizjol. ciało przeciwciałkowe, przeciwciało, rozmaite rodzaje substancyj we krwi działające przeciw trucizmom i szkodliwym bakteriom.

antibounce, s. (en'tibaun'se) biech. w Anglii amortyzator wstrząsów; w St. Zj. zaś shock-absorber, ob.

antibubonic, adj. (en'tibjuba'nik) przeciwbubonowy, przeciwdyfterytowy.

antic, adj. (en'tyk) 1) przest. starodawny, ob. **antique.** 2) przest. figlarny, gotów płatać figle, 3) dziwaczny, śmieszny, groteskowy.

anticardiac, adj. (en'tikard'jak) anat. dołkowy.

anticardium, s. (-'jum) anat. dołek, dołek serca, dołek sercowy, dołek żołądkowy.

anticatarrhal, adj. (en'tike'tarel) med. przeciwkatarralny.

anticatarrhal, s. med. środek przeciw katarowi.

anticathode, s. (entike'kod) elek. antykatoda, jedna z elektrod rurki rentgenowskiej umieszczona naprzeciw katody; w nią uderzają promienie katody i ona wysyła wiązkę promieni rentgenowskich.

antichlor, s. (en'tiklor) chem. antychlor, każda substancja używana do usuwania nadmiaru chloru z bielonych tkanin, pulpy drzewnej w papierni itp. w szcz. tiosiarczan sodu, **sodium thiosulphate.**

antichloristic, adj. (en'tiklori'tyk) chem. antychlorowy.

antichresis, s. (en'tikri'sis) pl. **antichreses** (en'tikri'siz) pr. rodzaj umowy hipotecznej uprawniający wierzyciela do owoców i zysków z obciążonej posiadłości zamiast procentu.

Antichrist, s. (en'tikrajst) Antychryst, kośc. wróg Chrystusa; ma zjawić się przed końcem świata, by zwalczyć Chrystusa, będzie jednak pokonany na zawsze; antychryst, fałszywy Chrystus.

antichristian, adj. (en'tikrisczen, -szen) 1) antychrystusowy, 2) antychrześcijański.

antichristian, s. 1) zwolennik Antychrysta; 2) przeciwnik chrześcijaństwa.

antichristianism, antichristianity, s. (-'sznizm, -szjenitu) 1) system lub panowanie Antychrysta; 2) walka z chrześcijaństwem, niekr. lub czyn antychrześcijański.

anticipant, adj. (en'tisipent) oczekujący, uprzedzający, poprzedzający.

anticipant, s. osoba oczekująca i przygotowująca coś na przyszłe wydarzenie.

anticipate, vt. (-'sipejt) 1) przest. schwycać (kogoś) przed oczekiwanym zajściem lub czynem; 2) uprzedzać kogoś; 3) uczynić przed dotrzymaną porą; 4) uprzedzać (myśl, rozkaz, życzenie); 5) przewidywać z góry, oczekiwać, być przygotowanym na.

anticipating, adj. part. (en'tisipejtin) 1) med. przedwczesny, występujący przed oczekiwanym czasem, o objawach choroby.

anticipation, s. (-'szen) 1) wyprzedzanie wypadków, czynienie czegoś przed czasem w oczekiwaniu przewidywanego wypadku; 2) przewidywanie, oczekiwanie, a of life asekur. przewidywana długość życia asekurata; 3) muz. umieszczenie w akordzie dysharmonijnego tonu, jaki rozpoczyna następny takt już harmonijnie; 4) pr. a) przedwczesne pobranie i użycie pieniędzy, b) odkrycie lub narzędzie używane przed zgłoszeniem patentu na tę samą rzecz przez innego wynalazcę; 5) psych. odruch poprzedzający podniletę; 6) rzet. ob. **prolepsis.**

anticipative, adj. (en'tisipejtiw) uprzedzający, przewidujący.

anticipatively, adv. (-li) uprzedzająco, w przewidywaniu, z góry, w przygotowaniu.

anticipatory, adj. (en'tisipetori) przewidujący, uprzedzający.

anticipatorily, adv. (-li) uprzedzająco, w przewidywaniu, z góry, w przygotowaniu.

anticivic, adj. (en'tisywik) antyspołeczny, w szcz. w zrozumieniu władz wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789).

anticivism, s. (en'tisywizm) usposobienie lub działanie antyspołeczne, w szcz. w zrozumieniu władz wielkiej Rewolucji Francuskiej (1789).

anticlastic, adj. (entuklestyk) przeciwłomny, mający przeciwne krzywizny w danym punkcie, t. j. wklęsłą w płaszczyźnie prostopadłej, a wypukłą w poziomej, ob. synclastic.

anticlerical, adj. (entuklerykel) antyklerykalny, w Europie przeciwny wpływom Stolicy Apostolskiej na politykę, antyultramontański.

anticlimax, s. (en'tiklajmeks) ret. przeciwstawienie czegoś drobnego czemuś potężnemu, np. PARIUNT MONTES, NASCITUR RIDICULUS MUS (góry rodzą, -climax-, a rodzi się śmieszna myszka -an); wielkich ojców małe dzieci.

anticlinal, adj. (en'tuklajnel) 1) przeciwne odchylony, dotyczący odchylenia w przeciwnym kierunku geol. dotyczący antykliny; 2) bot. przeciwstojący (dwór, narząd) pod prostym kątem, prostopadłowy.

anticline, s. (en'tuklajn) geol. antyklina, układ warstw rak ku sobie nachylonych ze wierzchołki fałdów tworzą siodło geologiczne, ob. syncline.

anticlinorium, s. (-'riom) geol. fałdowych synklin i antyklin (tworzy razem a kształt łuku, ob. synclinorium.

anticlockwise, adj. (entuklak'wajz) mech. wirujący w lewo (dosłownie, w przeciwnym kierunku niż wskazówka zegarka).

anticly, adv. (en'tyklii) dziwacznie, śmiesznie, groteskowo.

anticor, s. (en'tikor) wet. obrzęk śródpiersia u zwierząt domowych.

Anti-Corn-Law League (-lo' lig) hist. ang. liga przeciwko cłom zbożowym w Manchester w Anglii 1838-1849, ob. Corn-Law.

anticorrosion, s. (-o'rożen) zapobieganie wyżerania (np. przez rdzę).

anticorrosive, adj. (-o'rysyw) zapobiegający wyżeraniu (np. przez rdzę).

anticorrosive, s. środek zapobiegający wyżeraniu (przez rdzę, kwas itp.).

anticous, adj. (entaj'kos) bot. zwrócony ku osi kwiatu.

anticyclone, s. (entusajk'lon) meteor. stan powietrza przeciwny charakterowi cyklonu co do kierunku wiatru i stopnia ciśnienia, także przestrzeń zwana high pressure area albo w szczególności high, gdzie ów stan panuje i gdzie wiatry wchodzą spiralnie na zewnątrz, ob. cyclone; także zmniejszenie atmosferyczne na granicy takiej przestrzeni, zwane także high pressure area storm lub anticyclonic-storm; (w St. Zj. i Kanadzie) blizzard, (na stepach azjatyckich) buran, (na Kamczatce i w Alasce) purga, (w St. płd.-zach.) wet norther itd.

anticyclonic, adj. (entusajklo'nik) niecyklonowy.

anticyclonically, adv. (-li) z wysokim ciśnieniem atmosferycznym.

antidemoniac, adj. (-dimo'nijek) skierowany przeciwko złym duchom.

antidemoniac, s. osoba albo rzecz albo czynność skierowana przeciw złym duchom.

antidiabetic, s. (-dajjebi'tik) med. antydiabetyk, namiastka cukru dla chorych na cukrzycę składająca się z sacharyny i mannitu.

Antidicomarians, s. (-di'komeriens) hist. kośc. heretycka sekta w Arabii w IV w., zaprzeczająca wiecznego dziewictwa Bogurodzicy.

antidinic, adj. (di'nik) (dinos gr. zawrót) med. zapobiegający zawrotowi głowy, przynoszący ulgę w zawrocie głowy.

antidinic, s. med. środek przeciw zawrotowi głowy.

antidiphtheritic, adj. (-difj'eritik) med. antydyfteryczny, serum przeciw dyfterii, surowica przeciw błonicy.

antidiphtheritic, adj. (-difj'eritik) med. przeciwdłonicowy, dający do zapobieżenia dyfterii lub wstrzymania rozwoju bakcyla dyfteryczego.

antidiphtheritic, s. med. środek przeciwko błonicy.

antidotal, adj. (en'tet) działający jako antydot, mający znamiona odtrutki.

antidotally, adv. (-li) na sposób antydotu, jako odtrutka, odtruwająco.

antidotary, adj. (-do'teri) działający jako antydot, mający znamiona odtrutki.

antidotary, s. przest. 1) antydot, odtrutka; 2) podręcznik o odtrutkach; 3) osoba dająca odtrutkę.

antidote, s. (-dot) odtrutka, antydot, przeciwtrutka, przeciw czemuś lub na coś against lub for lub to; przen. środek zapobiegawczy, kroki działające przeciw grożącemu niebezpieczeństwu, działanie znoszące niepożądane wpływy (np. zapobieganie).

antidote, vt. dawać odtrutkę.

antidotism, s. (-do'tyzm) 1) właściwość przeciwdziałania chemicznego, 2) używanie odtrutki.

antidromous, adj. (ent'gromes) bot. zakręcony na odwrót, mający wąs zwinięty w przeciwnym kierunku, heterodromous.

antidromy, s. (-'dromi) bot. własność zwijania wąsa w przeciwnym kierunku.

antienzyme, s. (-en'zajm) chem. antienzyma, substancja działająca wrogo wobec enzymy.

antifederal, adj. (-fe'dżerel) antyfederalny, ob. **antifederalist.**

antifederalism, s. (-yzm) hist. St. Zj. opozycja przeciw federalnej formie rządu (Jefferson).

antifederalist, s. (-yst) przeciwnik federalnej formy rządu, w szcz. hist. St. Zj. A. członek stronnictwa (pod wodzą Tomasza Jeffersona) przeciwnego centralizacji władzy.

antiferment, s. (-fer'ment) przeciwzaczyn, substancja wstrzymująca fermentację.

antifermentative, adj. (-fermen'tetyw) przeciwzaczynowy.

antifermentative, s. przeciwzaczyn.

antifriction, adj. (-fryk'szen) zmniejszający tarcie; **a metal** ob. **Babbit metal.**

antifriction, s. substancja zmniejszająca tarcie.

antigalactic, adj. (-galek'tik) 1) med. powodujący zmniejszenie lub ustanie upływu mleka; 2) astr. położony u biegunów Drogi Mlecznej.

anti-Gallic, -an, adj. (en'tigalik, -en) 1) antyfrancuski; 2) hist. kośc. przeciwny uznaniu kleru (francuskiego z 1682, ob. **Gallicanism.**

anti-Gallic, -an, s. przeciwnik uchwał kleru francuskiego z 1682, ob. **Gallicanism.**

antigod, s. (en'tigad) przeciwny bóg, bóstwo współzawodniczące.

Antigone, s. (enti'gonii) mit. gr. Antygona, córka Edypa i Jokasty; w tragedii Sofoklesa „Edyp z Kolonos" towarzyszy ślepemu ojcu, w tragedii „Antygona" przeciw swego brata Polynejsa wbrew zakazowi wuja, Kreonta, skazanemu za to na pogrzebanie żywcem, odbiera sobie życie, a kochanek jej, Hajmon, syn Kreonta, popełnia samobójstwo. W zaginionej tragedii Euripidesa „Antygona" Hajmon ocala Antygonę i zabiera ją.

antigorite, s. (-gorajt) min. antygoryt, ilastowaty rodzaj serpentynu $H_4Mg_3Si_2O_9$, t. 3-4, c.w. 2.5-2.7.

antihaemolytic, antihemolytic, adj. (enti'hi:'molyti:k) med. zapobiegający hemolizie czyli rozpuszczaniu czerwonych ciałek krwi.

antihelix, s. (-hi:'liks) anat. przeciwkrętacząg (ucha), przeciwzagięcie, przeciwzagięłek, przeciwśwód.

antihemorrhagic, adj. (-hemure'dżik) med. zapobiegający krwotokowi, mający na celu wstrzymanie krwotoku, przeciwkrwotoczny.

antihemorrhagic, med. środek przeciw krwotokowi.

antihydropic, adj. (-hajdro'pik) med. przeciwobrzękowy, przeciwpuchlinowy.

antihydropic, s. med. środek przeciw puchlinie wodnej.

antihydropin, s. (entiha'dropin) med. środek moczopędny otrzymywany z karaczochów, używany przeciw puchlinie wodnej.

antihypnotic, adj. (-hipno'tik) przeciwsenny.

antihypnotic, s. med. środek przeciwsenny.

antiicteric, adj. (-ikte'rik) przeciwżółtaczkowe.

antiicteric, s. med. środek przeciwko żółtaczce.

antiimperialism, s. (-impi'rializm) opozycja przeciw imperializmowi, w szcz. hist. w Anglii. 1. xx. **little Englanders**, przeciwnicy opanowywania dalekich krajów w St. Zj. po wojnie hiszp. (1898) przeciwnicy zatrzymania kem. jakie stracili Hiszpanie (Kuba, Portoriko, Filipiny) zb. **imperialism**.

antiimperialist, s. (-ist) przeciwnik imperializmu.

antiimperialistic, adj. (-istik) antyimperialistyczny, przeciwny imperializmowi.

anti-Jacobin, adj. (enti'dżakobin) antyjakobiński, przeciwny radykalno-demokratycznemu programowi Góry w wielkiej Rewolucji Francuskiej.

anti-Jacobin, s. antyjakobiński, przeciwnik zasad Góry w wielkiej Rewolucji Francuskiej.

antilapsarian, s. (-lepse'rien) hist. kośc. przeciwnik wiary w upadek człowieka przez grzech pierworodny.

anti-Leconpton, s. (-likenp'ton) hist. St. Zj. przeciwnik przyjęcia stanu Kansas do Unii z konstytucją dopuszczającą niewolnictwo chodzoną w Lecompton, Kan., w r. 1857.

antilegomena, s. pl. (-liga'mene) hist. kośc. księgi Nowego Testamentu jakie przez długi czas były kwestionowane pod względem autentyczności lub kanoniczności, stąd zwane **deuterocanonical** (deuteros gr. drugi; w przeciwieństwie od razu bez kwestii, **homolegoumena**, **protocanonical** (proto'tos gr. pierwszy).

antilepsis, s. (-lep'sis) med. leczenie jednej części ciała za pomocą czynnika innej części ciała jako przywabiska lub odwodziska.

antileptic, adj. (-lep'tik) med. odwodzący, s. remedium odwodzące lek.

antilithic, adj. (-li:'tik) med. zapobiegający tworzeniu się kamienia moczowego, działający przeciwko kamieniom moczowemu, usuwający kamień moczowy.

antilithic, s. med. środek przeciwko kamieniowi moczowemu.

Antillean, adj. (-li'en) antylski, dotyczący wysp antylskich; czasem nazwa ta obejmuje wszystkie wyspy Indyj Zachodnich z wyjątkiem wysp Lukajskich (Bahamas).

Antillean, s. osoba urodzona na Antylach.

Antilochus, s. (enti'lokes) mit. gr. Antilochos, syn Nestora, przyjaciel Achillesa, któremu pierwszy przynosi wiadomość o śmierci Patrokla, ginie z ręki Memnona, na którym Achilles wykonuje zemstę.

antilomic, antilomic, s. (enti'lomik) med. środek przeciwko dławicy.

antilogarithm, s. (enti'log'arizm) mat. antylogarytm, liczba odpowiadająca logarytmowi, także dostawa logarytmiczna, COS INOS, odpowiadająca wstawce logarytmicznej, SIN LN.

antilogarithmic, adj. (-ik) mat. antylogarytmiczny, antylogarytmowy.

antilogous, adj. (enti'logos) odmienny, sprzeczny; **a. pole** piroelektr. biegun kryształu który ładuje się ujemną elektrycznością gdy ogrzany.

antilogy, s. (-lodżi) sprzeczność, odmienność.

Antilope, s. (enti'lopi) zool. rodzaj antylop, ANTILOPE, dziś ograniczający się do antylopy indyjskiej zwan ANTILOPE CERVICAPRA; a. (enti'lop) przest. forma **antelope**.

antilysin, adj. (-lizyn) chem. fizj. przeciwkrzepliwy, przeznaczony do zwalczania lizyny, ob. **antibody**.

antilysin, s. chem. fizj. substancja zwalczająca lizynę, ob. **lysin**.

antilysis, s. (enti'lizis) med. zwalczanie lizyny, działalność środka antylizynowego, ob. lysin.

antilysic, adj. (enti'lisyk); lisa gr. nazł. wściekłości med. zapobiegający wściekliźnie (wodowstrętowi), przeciwwodowstrętowy.

antilytic, adj. (enti'lityk) med. działający niszcząco na lizynę, ob. lysin.

antimacassar, s. (entimake'sar; Makaśsar na Celebesie dostarcza ubranków używanych dawniej do włosów) przest. płócienne lub koronkowe przykrycie na górną część tyłu foteli dla ochrony obicia od zanieczyszczenia olejkami, włosami itp.

antimere, s. (en'timir) zool. antymer, część mająca odpowiadającą symetryczną takiej samej części w budowie ciała dwustronnie symetrycznego, odr. **metamere**.

antimeric, adj. (-me'rik) zool. symetryczny w dwustronnej budowie ciała, ob. **metameric**.

antimerism, s. (enti'mirizm) zool. antymeryzm, symetria prawej i lewej strony w dwustronnej budowie ciała, ob. **metamerism**.

antimission, adj. (en'timi'szen) hist. kośc. przeciwny wysyłaniu misyj religijnych do obcych krajów; **A. Baptists**, ob. **Baptist**, s.

antimonarchic, -al, adj. (en'timonerkik, -el) przeciwny monarchii lub monarsze, antymonarchiczny.

antimonarchically, adv. (-keli) antymonarchicznie.

antimonarchist, s. (en'timin'erkist) przeciwnik rządów monarszych, antymonarchista.

antimonate, s. (en'timonejt) chem. sól kwasu antymonowego.

antimonial, adj. (entimo'nijel) chem. antymonowy, zawierający antymon.

antimonial, s. med. środek zawierający antymon.

antimoniated, adj. (en'timo'nijejtyd) zmieszany z antymonem, związany z antymonem.

antimonic, adj. (-mo'nik) chem. związany z antymonem (lub pochodzący z antymonu, o związkach w których antymon jest pięciowartościowy, ob. **antimonious**; **a. acid** jeden z trzech kwasów pochodzących z tlenku antymonowego Sb_2O_5: **orthoantimonic acid** (H_3SbO_4), **metaantimonic acid** ($HSbO_3$) i **pyroantimonic acid** ($H_4Sb_2O_7$); mniej poprawnie lecz potocznie nazywają kwas $HSbO_3$ w szczególności **a. acid**, a kwas $H_4Sb_2O_7$ **metantimonic acid**; **a. anhydride** pięciotlenek antymonu; **a. chloride**, pięciochlorek antymonu.

antimonide, s. (en'timonajd, -nid) chem. związek chemiczny, którego jednym składnikiem jest antymon.

antimonious, adj. (entimo'nijos) chem. związany z antymonem lub pochodzący z antymonu, o związkach w których antymon jest trójwartościowy; **a. acid** H_3SbO_3 i jego pochodna $HSbO_2$ zwany **metantimonious acid**; **a. anhydride** trójtlenek antymonu; **a. chloride** trójchlorek antymonu.

antimonite, s. (en'timonajt) chem. sól kwasu antymonu trójwartościowego, min. antymonit, stybnit, Sb_2S_3 (około 72% antymonu, 28% siarki), t.2, c.w. 4.6-4.7.

antimoniuretic, -tted, adj. (entimo'nijuretyd, entimonaj'uretyd) chem. związany z antymonem, zawierający antymon, np. **a. hydrogen** SbH3, ob. **stibine**.

antimonsoon, s. (en'timonsun) meteor. górny prąd wiejący nad monsunem w kierunku przeciwnym.

antimony, s. (en'timoni) 1) min. **antymonit**, ob. **stibnite**; 2) chem. antymon, pierwiastek o wyglądzie

metalicznym i budowie krystalicznej, srebro-biały, twardy, kruchy; skrót Sb STIBIUM, c.w.6.69, wagn stopy sześciennej 413.2 funta, temperatura topnienia 630°C, wrzenia 1440°C, przeważnie trójwartościowy i pięciowartościowy.

antimonyl, s. (-mon'l) chem. antymonyl, rodnik jednowartościowy, SbO, składający się z antymonu i tlenu, tworzy różnorodne sole.

antimony ochre, min. ochra antymonowa, naturalny związek antymonu, w szcz. w cerwantycie, Sb_2O_4 wartościowość Sb_2O_3.

a. pentachloride chem. pięciochlorek antymonu, związek $SbCl_5$, ciecz.

a. pentoxide chem. pięciotlenek antymonu, Sb_2O_5, proszek.

a. rubber chem. elastyczna czerwona masa zawierająca siarczek antymonu.

a. trichloride chem. trójchlorek antymonu, $SbCl_3$, biała dymiąca masa, także **butter of antimony**.

a. trioxide chem. trójtlenek antymonu, proszek, Sb_2O_3 albo Sb_4O_6.

a. trisulphide chem. trójsiarczek antymonu, Sb_2S_3, w stanie naturalnym w antymonicie, **stibnite**.

antinephritic, adj. (-ten'fri'tik) med. zwalczający choroby nerkowe.

antinephritic, s. med. środek przeciw chorobom nerek.

antineuralgic, adj. (-nyu'ral'dżik) przeciwnerwicowy.

antinode, s. (-nod'), node węzeł; fiz. punkt środkowy między obonia krańcowymi punktami okresu drgania (węzłami).

antinomian, adj. (-no'myen) bezzasadny, przeciwny zasadzie że prawo moralne jest obowiązujące, hist. kośc. dotyczący sekty bezzasadnych, ob. **antinomian**, s.

antinomian, s. hist. kośc. wyznawca zasady Jana Agrikoli Schnittera z Saksonii (1492-1566) że do zbawienia potrzebna jest wiara a obowiązki moralne nie wchodzą w rachubę.

antinomianism, s. (-mon' hist. kośc. zasada kilku sekt odrzucających konieczność zakonu moralnego a obstawiających religię z wiarą, jak Jan Agrikola Schnitter w Saksonii, lub z miłością, jak bezzakonni Holandii i Anglii pod koniec wieku XVI, ob. **familist**; także **antinomism**.

antinomy, s. (ent'nomi) 1) sprzeczność między dwiema ustawami; 2) ustawa sprzeczna z drugą; 3) fil. antynomia, nierozwiązalna sprzeczność między dwoma twierdzeniami które wydają się równie słuszne, i wywiedzionymi z nich poprawnie wnioskami.

antinonnin, s. (ent'nonn'in) środek przeciwpasożytniczy, trucizna kreozotowa przeciw grzybowi.

Antinous, s. (ent'no-es) Antinous 1) piękny młodzieniec z Bitynii między Morzem Czarnym a Kaspijskim, ulubieniec cesarza Hadriana, po utonięciu w Nilu (130 przed Chr.) zabiony przez cesarza między bogi; 2) astron. dawniej osobny gwiazdozbiór, obecnie należący do gwiazdozbioru Orła, AQUILA.

antiochian, adj. (ent'io'kjen) 1) antiochijski, dotyczący Antiochii, szer. w Syrii, i jej królów noszących przezwisko imię Antioch, 2) antiocheński, dotyczący Antiocha z Askalon, eklektyka z Nowej Akademii i nauczyciela Cycerona. **A. era** era antiochijska rozpoczynająca liczenie czasu od stworzenia świata obliczonego na rok 5490 przed nar. Chr. **A. school** szkoła antiocheńska z IV i V w. znamienna głównie trzema zasadami: 1) wolność woli; w przeciwstawieniu do augustynizmu, 2) ścisłość natury ludzkiej i boskiej w Chrystusie, w przeciwstawieniu do zasady jedności; 3) wykład biblii gramatyczny nie alegoryczny, w przeciwstawieniu do szkoły aleksandryńskiej; **A. text**, tekst biblii uznany przez ojców Kościoła w Antiochii za autentyczny.

Antiochian, s. 1) mieszkaniec Antiochii; 2) zwolennik szkoły antiocheńskiej.

antiodontalgic, adj. (ent'ńo dontal'dżik, anti gr. przeciw; odos' odontos gr. ząb, algia gr. ból) med. skuteczny na ból zębów.

Antiope, s. (ent'aj'opi; nil kl. Antiope 1) księżniczka tebańska porwana przez Epopeusa, króla Sikionu, a ocalona przez swego wuja Lykusa, rodzaje matką Amfiona i Zetusa, których pozostawia u pasterzy na wychowanie, po latach — skutkiem prześladowania ze strony Dirki, żony Lykusowej — ucieka z domu i znajduje przytułek w domu swych nieznanych synów. Dirce każe im uwiązać A. na rogach dzikiego byka, lecz ojciec dowiedziawszy się, że A. jest ich matką, uwiązuje Dirkę w ten sposób. 2) Alkmeona, matka Hipolita, syna Teseusza.

antiorgastic, adj. (ent'ń-orgas'tyk) med. przeciwnerwicowy.

Antipædobaptist, **Antipædobaptist**, s. (ent'ńpi'dobap'tyst; pais, paidos' gr. chłopiec) hist. kośc. członek sekty anabaptystów powstałej pod przewodem Balthazara Hübmaiera około 1523 i szerzącej się czas jakiś w Szwajcarii i Płd. Niemczech.

Antipædobaptism, s. (-e-, s. entipe' dobap'tyzm) hist. kośc. dotyczyła przeciwnika chrzczenia nietylko niemowląt lecz i dzieci niepełnoletnich.

antipapacy, s. (-pa'pasi) hist. kośc. walka z papiestwem, antypapizm.

antiparabema, s. (entipera'bima) pl. **bemata**, kośc. jedna z dwóch kapliczek naprzeciw **parabemata**, ob. **bema**, **parabema**.

antiparallel, adj. (entipe'ralel) 1) równoległy lecz biegnący w przeciwnym kierunku, 2) geom. odwrotny do równoległego, tworzący z przeciętą takie same kąty lecz w odwrotnym kierunku np. AB i CD są równoległe, AC i BD odwrotne do równoległego. Jeśli A zowie się kątem B, kąt C — kątem D lecz w kierunku odwrotnym.

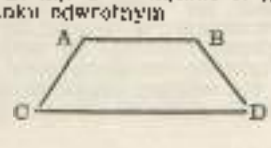

antiparallelogram, s. (entiparale'logram) geom. czworobok o dwóch bokach równoległych, a dwóch przeciętych do równoległych.

antiparalytic, adj. (entiparali'tik) med. zapobiegający paraliżowi, leczący paraliż.

antiparalytic, s. med. środek na paraliż.

antiparasitic, adj. (entiperasi'tik) przeciwpasożytniczy, zapobiegający rozwojowi pasożytów, niszczący pasożyty.

antiparasitic, s. środek przeciw pasożytom.

antiparastatitis, s. (-parestatai'tis) med. zapalenie gruczołów Kupera, ANTIPARASTATA, Cowper's glands, u nasady męskiej cewki moczowej.

Antipatharia, s. pl. (entipaże'ria) zool. rząd gromady koralowców ANTHOZOA, typu jamochłonów, CŒLENTERATA, podtypu parzydełkowców, CNIDARIA, obejmuje czarny korał.

antipatharian, adj. (-en) zool. dotyczący rzędu Antipatharia.

antipathetic, adj. (entipaże'tik, -el) wstrętliwy, mający wrodzony wstręt lub antypatię do czegoś, z **to**.

antipathetically, adv. (-li) niechętnie ze wstrętem, z idiosyncrazją.

antipathetically, s. (-nes) wstrętliwość, idiosyncrazja.

antipathy, s. (entipaży) 1) nieżyczliwość uczuć, antypatia, wstręt, niechęć; 2) przyrodzona niemożność pogodzenia właściwości; 3) osoba, do której ma się antypatię, z **against**, **between**, **for**, **to**.

anti-Pelagian, adj. (entipele'dżjen) hist. kośc. skierowany przeciwko Pelagiuszowi, jego dziełom i zasadom; o dekretach i rozprawach w czasie sporu Pelagiuszowego (ok. 400), ob. **Pelagianism**.

anti-Pelagian, s. hist. kośc. przeciwnik Pelagiusza i jego zasad, ob. **Pelagianism**.

antipeptone, s. (entipep'ton) chem. zool. antipepton, pepton tworzący się w szcz. w trawieniu trypsynogenowym i stanowiący swą odpornością na dalszy wpływ trypsyny.

antiperiodic, adj. (-pirio'dik) med. przeciwzamrzicowy, zapobiegający rozwojowi chorób periodycznie powracających.

antiperiodic, s. med. środek zapobiegający rozwojowi chorób periodycznie powracających, w szcz. zimnicy.

antiperistalsis, s. (-peristel'sis) med. odwrotny ruch robaczkowy jelit, wsteczny ruch kiszek.

antiperistaltic, adj. (-tik) med. przeciwrobaczkowy, dotyczący wstecznego ruchu kiszek.

antiperistasis, s. (entiperi'stasis) 1) opozycja wzmacniająca stronę lub zasadę zwalczaną; 2) ret. zaprzeczenie wniosku wysuniętego z przyznanego faktu.

antiperistatic, -al, adj. (-te'tik, -l) 1) wzmacniający stronę przeciwną przez opozycję; 2) ret.

przeczący wniosków wysnutemu z przyznanego faktu.

antiphlogistian, adj. (en'tifloji'stjen) przeciwny zasadzie flogistonu.

antiphlogistian, s. przeciwnik teorii flogistonu ogłoszonej w r. 1697 przez Jerzego Ernesta Stahla (1660-1734) i panującej blisko sto lat aż do obalenia przez Lavoisiera. ob. **phlogistian**.

antiphlogistic, adj. (-'stik) 1) przeciwny teorii flogistonu; 2) med. działający przeciwko gorączce.

antiphlogistic, s. med. środek przeciw gorączce.

antiphon, s. (en'tifon) 1) śpiew (w szcz. kościelny) składający się z rozmowy muzycznej między dwiema częściami chóru. 2) dewocyjnały wiersz czytany naprzemian przez duchownego i gminę lub przez dwie części chóru, w szcz. wiersz czytany lub mówiony lub śpiewany przed psalmami i po psalmach. ob. **antiphony**.

antiphonal, adj. (en'tifo'nel) mówiony lub mówiony lub śpiewany w formie antyfony przez dwa chóry naprzemian.

antiphonally, adv. (-li) sposobem antyfony.

antiphonary, antiphonal, s. (-'nerl, -nel) księga z antyfonami antyfonał.

antiphony, s. (en'tifoni) nazwiona, 1) rozmowa muzyczna mówiona, czytana lub śpiewana; 2) hymn, psalm lub tp. śpiewany naprzemian przez dwa chóry lub przez dwie części kongregacji, 3) inaz. at. wzór w oktawie.

antiphrasis, s. (-frezis) rzn. antyfraza użycie wyrazu w niezwyczajnym znaczeniu lub położeniu dla wywołania wrażenia przez kontrast, np. rozkosz cierpienia **the delight of suffering**.

antiphrastic, antiphrastical, adj. (entifra'stik -eli) rzn. dotyczący antyfrazy, składający się z antyfrazy, zawierający antyfrazę.

antiphrastically, adv. (-li) rzn. sposobem antyfrazy.

antiphtisic, adj. (-ftizik) med. przeciwgruźliczy, przeciwgruźliczny, leczący gruźlicę (w szcz. płuc).

antiphtisic, s. med. środek zapobiegający gruźlicy w szcz. gruźlicy płuc.

antiphysic, -al, adj. (en'tifizik, -el) 1) nienaturalny, przeciwnaturalny, przeciwny prawom natury (fizyk gr. natura), 2) (fizyk gr. wiatr) med. przeciwwiatrowy, zapobiegający wiatrom jelitowym.

antiphysic, s. med. środek leczniczy przeciw wiatrom jelitowym, CARMINATIVUM.

antiplastic, adj. (-ple'stik) 1) zmniejszający plastyczność; 2) med. wstrzymujący proces leczenia lub tworzenia ziarniny (granulacji).

antiplastic, s. med. środek leczniczy wstrzymujący proces leczenia lub tworzenia ziarniny (granulacji).

antipodal, adj. (-po'del) 1) dotyczący antypodów, położony na drugiej stronie kuli ziemskiej; 2) wręcz przeciwny; 3) mat. mający antypody czyli dwa przeciwne punkty sferyczne dwóch przecinających się linij prostych, o przestrzeniach (Riemanna (Bernard Riemann 1826-1866). a. ceil. bot. komórka antypodalna, jedna z trzech małych komórek pozostających na drugim końcu woreczka zalążkowego po utworzeniu się komórki jajowej, ob. **definitive**.

antipode, s. (en'tipod) 1) antypoda (m. i f.); coś wręcz przeciwnego.

antipodean, adj. (entipo'di-en) dotyczący antypodów.

antipodes, s. pl. (en'tipodiz) 1) antypodzi, ludzie żyjący na drugiej stronie kuli ziemskiej; 2) używany będzie jako sing. kraj położony na drugiej stronie kuli ziemskiej. 3) (w użyciu będzie jako sing.) coś wręcz przeciwnego.

antipope, s. (en'tipop) KRK antypapież, antypapież, o papieżach w Awinionie (1378-1417) Klemensie VII (1378-1394) i Benedykcie XIII (1394-1417), gdy KRK pod tymi imionami uznaje Klemensa VII (1523-1534) i Benedykta XIII (1724-1730).

antipulrefactive, antipulrescent, adj. (en'tipulrifek'tiw, en'tipulre'sent) antyseptyczny, przeciwgnilny.

antipyic, adj. (-paji'k) med. przeciwropny zapobiegający ropieniu.

antipyic, s. med. środek zapobiegający tworzeniu się ropy.

antipyresis, s. (-paji'rizis) med. leczenie gorączki za pomocą środków przeciwgorączkowych.

antipyretic, adj. (-re'tik) med. przeciwgorączkowy.

antipyretic, s. med. środek przeciwgorączkowy.

antipyrin(e), s. (en'tipaj'rin) med. antypryna, biała, krystaliczna substancja $C_{11}H_{12}ON_2$ pochodna pyrazolu (fenylodwumetylopyrazolon), środek przeciwgorączkowy znieczulający.

antiquarian, adj. (entikwe'rien) 1) antykwaryczny, antykwarski, dotyczący starych książek, druków itp.; 2) antyczny dotyczący starych zabytków.

antiquarian, s. 1) antykwariusz, badacz zabytków, ob. **antiquary**, s.; 2) arkusz papieru wymiaru 31s"×53" (80×135 cm).

antiquary, adj. (-ri) dotyczący starych zabytków.

antiquary, s. 1) antykwariusz, badacz zabytków, 2) przest. a) starzec, b) kustosz zbiorów starożytnych; c) cudak, dziwak.

antiquate, vt. (en'tikwejt) czynić przestarzałym, pozbawić wartości z powodu zestarzenia, odsuwać do przeszłości, wyprzeć z obiegu z powodu przestarzałości.

antiquated, adj. part. i pt. (-ti) przestarzały, zestarzały, wyszły z obiegu, wyszły z mody, staromodny, staroświecki.

antiquatedness, s. (-tidnes) przestarzałość, staroświeckość, staroświeczyzna.

antiquation, s. (en'tikwej'szyn) zastarzenie, uczynienie przestarzałym i stan przestarzenia.

antique, adj. (entik') 1) starożytny, w szcz. dotyczący starożytności klasycznej (greckiej i rzymskiej); 2) starodawny, stary w stosunku do czasów obecnych; 3) staromodny, dotyczący stylu minionych epok; 4) introl. wycisk bez złocenia; 5) druk. składany antykwą, prostą czcionką łacińską najczęściej używaną. 6) przest. cudacki. ob. **antic**.

antique, s. 1) przedmiot starożytny, antyk, zabytek, pozostałość starożytnych dzieł sztuki. 2) druk. antykwa, prosta czcionka łacińska najczęściej używana. 3) przest. człowiek z czasów starożytnych, starożytny (s.)

antique, vt. introl. wycisk bez złocenia.

antiquity, s. (-ukiti) 1) starożytność, wysoki wiek, długowieczność (podania, legendy radn.); 2) dawne wieki, w szcz. czasy poprzedzające okres średniowiecza, czasy starożytne; 3) luby starożytne; 4) pl. **antiquities**, zabytki, antyki, starożytności.

antirachitic, adj. (-ruraki'tik) med. zapobiegający chorobie angielskiej, leczący chorobę angielską czyli krzywicę.

antirachitic, s. med. środek przeciwko chorobie angielskiej czyli krzywicy.

Antiremonstrant, s. (-remon'strent) hist. kośc. członek partii holenderskich kalwinistów przeciwnych Remonstrantom czyli Arminianom.

antirent, adj. (en'tirent) dotyczący zwolenników zasady niepłacenia renty dzierżawnej, ob. **antirenter**.

antirenter, s. (en'tirenter) hist. 1) członek partii politycznej (1839-1841) popierającej dzierżawców którzy odmawiali płacenia czynszu dzierżawnego; hist. ang. członek partii dzierżawców irlandzkich, którzy odmawiali (w r. 1847 i w r. 1881) płacenia dzierżawy właścicielom nieznieszkającym w Irlandii.

antirentism, s. (en'tirentizm) zasada nieuznawania należności renty gruntowej i czynszu dzierżawnego, ob. **antirenter**.

antirevolutionist, s. (-rewolju'szenist) przeciwnik rewolucji, w szcz. z partii protestanckiej w Portugalii (1900).

Antirrhinum, s. (entira'jnem) bot. lwia paszcza, rośliny rodzaju (ceiln trędowlikowatych, SCROPHULARIACEAE, krajów ziem.); a. roślina tego rodzaju.

anti-Sabbatarian, adj. (-sabba'tirien) hist. kośc. dotyczący niestawiania niedzieli.

anti-Sabbatarian, s. (-sabba'tirien) hist. kośc. osoba nieuznająca starannego obchodzenia święcenia niedzieli.

antiselenes, antiseli, s. pl. (en'tiszens, -seli) mieszkańcy kuli ziemskiej żyjący po dwóch stronach równika i rzucający cień o tej samej porze dnia w przeciwnych kierunkach; w jęz. pol. używa się często niesłuszne wyrazu: antypoda, w rzeczywistości jednak antypodzi różnią się porami roku, a a. porami dnia.

antiscorbutic, -al, adj. (-skorbiu'tik, -el) med. przeciwszkorbutowy, przeciwgnilcowy.

BIBLIOTEKA NARODOWA

antiscorbutic, s. med. środek przeciw szkorbutowi.

anti-Semitic, adj. (entisemi'tik) antysemicki.

anti-Semitism, s. (-'tizm) antysemityzm, nienawiść do semitów, w szcz. do Żydów.

anti-Semite, s. (en'tise'majt) antysemita, przeciwnik semitów, w szcz. Żydów.

antisepsis, s. (entisep'sis) med. antysepsyka, zwalczanie gnicia (ob. sepsis) przez stosowanie środków przeciwgnilnych czyli antyseptycznych czyli odkażających, niszczących mikroorganizmy.

antiseptic, adj. (-'tik) 1) przeciwgnilny, niszczący lub wstrzymujący wzrost bakterji bez szkodliwego wpływu na żywe ciało; 2) med. antyseptyczny, stosujący środki przeciwgnilne, np. a surgery chirurgja antyseptyczna, ob. **asepti**c.

antiseptic, s. med. środek odkażający, antyseptyk.

antisepticism, s. (-'tisizm) med. postępowanie w myśl zasad antyseptyki, stosowanie środków przeciwgnilnych, odkażanie.

antiseptiseze, vt. (-'tizajz) med. postępować w myśl zasad antyseptyki, stosować środki przeciwgnilne, odkażać.

antislalagogue, adj. (sajs'lagog) med. wstrzymujący rozślinę.

antislalagogue, s. med. środek przeciw zbyt obfitemu ślinotokowi.

antislavery, adj. (-elej'wri) sprzeciwiający się niewolnictwu, przeciwny niewoli, **New England A. Society**, hist. St. Zj. towarzystwo założone w r. 1832 w Bostonie pod przewodem Williama Lloyda Garrisona; **American A. Society**, założone przez tegoż Garrisona w 1833 w Filadelfii a rozwiązane po wysłaniu do Konstytucji St. Zj. w r. 1870 15-ej poprawki znoszącej niewolnictwo.

antisocial, adj. (-so'szl) antyspołeczny, wrogi życiu społecznemu.

antisocialist, s. (en'tisos'szelist) przeciwnik socjalizmu lub socjalistów.

antisocialistic, adj. przeciwny socjalizmowi lub socjalistom.

antisolar, adj. (-so'ler) odsłoneczny, o punkcie na niebiosach odległym o 180° od słońca.

antispasmodic, adj. (en'tispazma'dik) med. przeciwspazmatyczny, przeciwdrgawkowy, wpływający kojąco na system nerwowy i przeciwdziałający spazmom i konwulsjom.

antispasmodic, s. med. środek zapobiegający spazmom i konwulsjom lub wstrzymujący je, środek przeciwdrgawkowy.

antispast, s. (-spast) prozo. stopa poetycka czterozgłoskowa, długa-krótka-krótka-długa, ⏑⏑⏑—.

antisplenetic, adj. (entisplenetik, -ne'tik) med. pomocny w chorobach śledziony.

antisplenetic, s. med. środek przeciw chorobie śledziony.

antistrophe, s. (en'tistrofi) 1) w starożytnym greckim chórze odpowiedź chóru na poprzedzający zwrotkę lub powtórzenie tańca na wspak w kierunku odwrotnym; 2) stosunek wzajemności, 3) zst. a) powtórzenie tych samych wyrazów w szyku odwrotnym, b) użycie argumentu samego przeciwnika do pokonania go.

antistrophon, s. (entistrofon) bel. argument przeciwnika użyty wzajem do pokonania go.

antistrumous, adj. (entistru'mas) med. pomocny na niedomagania skrofuliczne, antyskrofuliczny.

antisyphilitic, adj. (-syfi'litik) med. przeciwsyfilityczny, przeciwkiłowy.

antisyphilitic, s. med. środek przeciw kile.

antitetanic, adj. (entitete'nik) med. przeciwtężcowy.

antitetanic, s. med. środek przeciw tężcowi.

antitheism, s. (enti'tijizm) antyteizm, nazwa poglądu przeczącego zasadom teizmu, ob. **theism**.

antitheist, s. (-'tijst) antyteista, wyznawca antyteizmu.

antitheistic, -al, adj. (-ik, -el) antyteistyczny.

antitheistically, adv. (-li) w myśl antyteizmu, antyteistycznie.

antithenar, s. (enti'tijnar) anat. przeciwbrzusiec dłoniowy albo stopowy.

antithesis, s. (-'tijsis) 1) rzt. antyteza, przeciwpołożenie, przeciwstawienie, kontrast wyrazów lub myśli, np. czynów nie słów, wielkich ojców małe dzieci; 2) drugi wyraz lub drugie zdanie antytezy; 3) coś przeciwnego, przeciwieństwo, kontrast; 4) muz. antyteza, druga część melodii, fugi itp. odpowiadająca na analogiczną część pierwszego zdania.

antithetic, -al, adj. (entiti'tik, -el) antytetyczny, dotyczący antytezy.

antithetically, adv. (entiti'tikeli) przez antytezę, w formie antytezy, za pomocą antytezy.

antitoxic, adj. (enti'toksik) med. przeciwjadowy, odtruciowy, odtrutny.

antitoxin(e), s. (-sin) med. odtrutka, przeciwjad, antytoksyna, on **side-chain theory**.

antitrade, s. (enti'trejd) przeciwpasat, stały podzwrotnikowy prąd powietrzowy ponad pasatem, trade, w kierunku odwrotnym a zatem od równika a następnie na płd. zach. w umiarkowanej strefie płn., a na płn. zach. w umiarkowanej strefie płd., ob. **trade**.

antitragal, antitragic, adj. (enti'tragal, entitra'dżik) anat. dotyczący tylnego skrawka usznego, antitragus.

antitragus, s. (enti'trages) anat. tylny skrawek uszny, mały wyrostek na tylnej dolnej części małżowiny usznej u wejścia do zewnętrznego przewodu słuchowego naprzeciw przedniego skrawka usznego, tragus.

anti-Trinitarian, adj. (entitri'nitejrian) hist. kośc. przeciwny dogmatowi o Świętej Trójcy, antytrynitarski.

anti-Trinitarian, s. hist. kośc. przeciwny dogmatowi o Świętej Trójcy, antytrynitarz, unitarjusz.

anti-Trinitarianism, s. (entitrinite'rianizm) hist. kośc. antytrynitaryzm, unitaryzm, nauka odrzucająca dogmat o Świętej Trójcy; dogmat ten jest niejednaki u katolików, prawosławnych i protestantów, całkowicie odrzucają go socynianie i racjonaliści; spór między KRK a KW. o pochodzenie Ducha Świętego od Ojca i Syna (PHILIOQUE—DE FILIO czy PER FILIUM—był jednym z najważniejszych przyczyn rozłamu, wskutek którego Turcy w r. 1453 zdobyli Konstantynopol z braku łączności świata chrześcijańskiego.

antitrope, s. (en'titrop) zool. część ciała symetrycznie powtarzająca się po obu stronach, odr. **syntrope**, bot. ob. **antitype**.

antitropic, -al, adj. (entitra'pik, -el) bot. zwracający się od prawej ku lewej, ob. **sinistrorse** i **dextrorse**; zool. powtarzający się symetrycznie po obu stronach ciała, jak np. nogi, znalezione u krogulców, odr. **syntropic**.

antitropy, s. (en'titropi) zool. stan lub własność układu symetrycznego po obu stronach ciała.

antitrust, adj. (en'titrest) przeciwny trustom lub kartelom zawartym w celu opanowania rynku handlowego, przemysłu, komunikacji itp., antytrustowy, antykartelowy.

antitype, s. (en'titajp) 1) prototyp, prawzór, pierwowzór; 2) zool. część ciała powtarzająca się symetrycznie, ob. **antitrope**.

antitypic, -al, adj. (entita'pik, -el) typowy, dotyczący prawzoru, wyjaśniający typ; zool. ob. **antitropic**.

antitypy, s. (en'titipi) fiz. bierna siła oporu, a szcz. objawiająca się w nieprzenikliwości ciał.

antivenin, antivenine, antivenene, s. (entiwi'nin) chem. bal. przeciwjad wytwarzany w surowicy krwi przez zastrzykiwanie trucizny; także surowice wytwarzanin w ten sposób.

antivymotic, adj. (entizajma'tik) med. przeciwkiśny.

antizymotic, s. med. środek wstrzymujący fermentację (kiśnienie).

antler, s. (en'tler) róg (pień), cały lub każda część, znamienny (w odr. antelop) bydła domowego tym że nie jest pusty a pełny, o budowie kostnej, główny trzon beam, dalsze odnogi tines lub points, pierwsza odnoga brow a., druga — bay a. lub bez a., trzecia — royal a., rozwarta dzielona na dwa lub trzy łódki — sur-royal lub crown a.-s, korona.

antlered, adj. (en'tlerd) rogaty, mający rogi (pienie); a. comb grzebień kogutów rasy francuskiej Houdan i rasy polskiej.

antlia, s. (en'tlia), pl. **antliae** (en'tlii) zool. ssawka motyla, ssący narząd gębowy w formie rurki u łuskoskrzydłych, LEPIDOPTERA; A. lub **A. pneumatica** astr. Pompa Pneumatyczna, gł. gwiazdozbiór między Okrętem a Wężem Wodnym, ARGO a HYDRA, mający 85 gwiazd do 7-ej wielkości.

antliate, adj. (ent'liejt) zool. zaopatrzony w szczękę mający sęki narząd gębowy w formie rurki.

ant lion (ent' lajon) zool. mrówkolew. MYRMELEON FORMICARIUS, owad rodzaju MYRMELEON, rzędu sieciarek. NEUROPTERA, z zespołu rzędów siatkoskrzydłych, NEUROPTEROIDEÆ, z drapieżna larwa, żerująca w piasku lejkowate dołki, w które wpada mrówka. 2) legendarne stworzenie o przedzie lwa a tyle mrówki, zwane przez greckich Indianów Scythaginy "myrmekeleon" w celu oddania znaczenia wyrazu hebrajskiego za "lew" użytego w księdze Joba IV.11.

antoecian, adj. (ent'iszen) dotyczący mieszkańców kuli ziemskiej żyjących na tym samym południku w równej odległości od równika na pn. i płd.

antoecians, antoeci, s. pl. (ent'iszenz, -ki) mieszkańcy kuli ziemskiej żyjący na tym samym południku lecz na przeciwnych równoleżnikach szerokości geograficznej w takiej samej odległości od równika na pn. i płd., pb. **antipodes, antiecians.**

Antohines, s. pl. od **Antonine** hist. zj. Antoninusy, cesarze rzymscy Antoninus Pius (138-161) i Marcus Aurelius Antoninus (161-180).

Antonio, s. (ent'onio) Antonio, postać z „Kupca Weneckiego" Szekspira, przyjaciel Bassania który poręczył Jontem swego ciała za długi zaciągnięty przez Bassania u Szajloka.

antonomasia, s. (ent'onomeizje; anti- i onoma gr. imiona, onomazdzein gr. nazywać, antonomazdzein gr. nazywać inaczej) ret. zastępcze określenie, np. Prezydent lub Senator zamiast nazwiska, albo nazwisko: Krezus zamiast: bogacz, Sisiu zamiast: prawodawca.

antonomastic, -al, adj. (-'astyk, -el: ret. dotyczący zastępczego określenia zamiast nazwiska, albo typowego nazwiska zamiast głównej cechy.

antonomastically, adv. (-'astykeli: ret. przez użycie zastępczego określenia zamiast nazwiska lub typowego nazwiska zamiast cechy, jaką ono reprezentuje.

antonym, s. (ent'onim) antonim, wyraz o znaczeniu przeciwnym, przeciwnym.

ant pipit (ent pipit) zool. mrówkołówka, ptak-śpiewak, przyczek z rzędu wróblowatych. PASSERIFORMES, podrzędu CLAMATORES rodziny CONOPOPHAGIDÆ.

antre, s. (ent'ór: antron gr. jaskinia) przest. piwnica, loch, jaskinia ob. **antrum.**

ant tree (ent' tri:) bot. mrówki tyż. ARISTIDA OLIGANTHA, trawa uprawiana przez mrówki w Teksasie dla ziarna.

antrorse, adj. (ent'rors) bot. skierowany w przód i w górę.

antrorsely, adv. (-li) bot. w przód i w górę.

antrum, s. (ent'rom) pl. **antra** (ent'ra) jaskinia, próżnia, w szczególności jama, zatoka, n. of Highmore zatoka Hajmora (Nathaniel Highmore, 1613-1685), jama w szczęce górnej komunikująca się ze środkowym przewiązką nosowym. MEATUS NASUM MEDIUS.

antrustion, s. (ent'rosczen) wasal lub podwładny oskarżnik frankońskich książąt na dworze i w boju.

antrustionship, s. (-szyp) wierność wasala lub oskarżnika podwładnego księcia frankońskiego, stosunek między nimi i pomoc udzielana wzajem.

ant's wood (ents' uud) mrówczy krzew. BUMELIA ANGUSTINA, krzew z rodzaju szarytnikowatych, SAPOTACEÆ, ulubiony przez mrówki w Indiach Zach. i płd. Stanach.

ant shrike (ent' śrajk) ptak płd.-amer. podobny do srokosza lub gąsiorka, z rodzaju THAMNOPHILUS, żywiący się głównie mrówkami.

ant tree (ent' tri: mrówcze drzewo, TRIPLARIS SCHOMBURGIANA w którym mrówki urządzają sobie gniazda.

Antwerp, adj. (ent'werp) antwerpski; **A. blue** błękit antwerpski, odmiana błękitu pruskiego czyli berlińskiego, **Prussian blue**, z przymieszką glinu; **A. Polyglot** czyli BIBLIA PIĘCIOJĘZYCZNA, biblia wydana w Antwerpii (1569-1572) w języku hebrajskim, greckim, aramejskim i syryjskim.

Anu, s. (a'no) mit. bab. Anu, bóg nieba, najstarszy z bogów, naczelny bóg w trójcy z Belem i Ea; żoną jego była Anat lub Anatum lub Antum.

Anubis, s. (enjubis) mit. eg. Anubis, bóg podziemia, o postaci ludzkiej z głową psa, syn Osiris, wraz z Thothem, bogiem wiedzy, odprowadzał dusze zmarłych do hali Amenti, gdzie ważył ich serca kładąc na drugiej szali piórka prawdy i słuszności; Thoth zapisywał wynik ważenia.

Anura, s. pl. (enjuro) zool. płazy bezogonowe, rząd obejmujący większość latających dzisiaj ambiwy, o tylnych nogach zazwyczaj długich i przystosowanych do skoku, należą tu żaby i ropuchy, larwy (kijanki) mają ogon, lecz dorosłe osobniki są bez ogona; larwy (kijanki) mają też skrzela, dorosłe osobniki oddychają płucami i skórą.

anuran, adj. (-ren) zool. bezogonowy, dotyczący bezogonowych.

anuran, s. zool. osobnik z rzędu płazów bezogonowych, Anura.

anuria, s. (enjurie, a p i u'ro gr. niedzi) med. brak lub niedostateczne wydzielanie moczu, bezmocz, zwiastunem w chorobach nerek i serca.

anuric, adj. (-rik) med. bezmoczowy, dotyczący wstrzymania wydzielania się moczu.

anurous, adj. (-ros) zool. bezogonowy, jak żaby i ropuchy.

anus, s. (ej-nes) anat. i zool. otwór odbytowy, tylny koniec przewodu pokarmowego i odbytniczy wiodący na zewnątrz.

anvil, s. (en'wil) 1) (w kowalstwie) kowadło, (w zegarmistrzostwie) kowadełko. 2) przedmiot podobny do kowadła z użytku lub działania w sens. a) anat. kowadełko, INCUS, jedna z trzech kosteczek słuchowych w uchu wewnętrznym; b) dolny kontakt klucza telegraficznego, c) część broni palnej w którą uderza wybuchowy materiał; d) stalowa szczęka w przyrządzie mierniczym; e) na torze końcowym miejsce twardsze niż reszta toru powodujące większe zużycie kół; **to be on the a.** być na warsztacie, być przedmiotem przygotowania, jak np. projekt. Jeszcze nie wykończony.

anvil, v. formować na kowadle, wykuwać.

anvil block (e. blak) kowadło dla młota parowego.

anvil faced (en'wilfejst) mocniejący styk w torze za pomocą twardszej stali gdzie zużycie bywa zazwyczaj większe.

anvil vise (e. wajs) kowadło, który jedna szczęka jest kowadłem.

anxiety, s. (engzajeti) 1) niepokój połączony z przeczuciem zbliżającego się zła, zmartwienie, troska o przyszłość. 2. gorące pragnienie. 3) mod. niepokój; **precordial a.** ANXIETAS PRÆCORDIORUM, OPPRESSIO PECTORIS, niepokój serca, niepokój w okolicy serca, niepokój w okolicy dołka podsercowego, **circulatory a.** niepokój z powodu przeszkody w krążeniu, ANXIETAS CIRCULATORIA, udyszka, udręczenie.

anxious, adj. (enk'szes: 1) zaniepokojony, niespokojny o nadchodzącą przyszłość; 2) zmartwiony, dręczący; 3) gorąco pragnący, **a. to preserve the rights of the people.**

anxiously, adv. (-li: skwapliwie, gorliwie, żarliwie; z obawą, z zaniepokojeniem.

anxiousness, s. (-nes) troska; niespokojne oczekiwanie.

any, adj. i pron. (e'ni) ktokolwiek, cokolwiek, którykolwiek, jakkolwiek, ilekolwiek: **I have no ink, have you any?** nie mam atramentu, czy ty masz?; **any mother would do the same** każda matka uczyniłaby to samo (dosłownie: którakolwiek). **I will not wait any more** nie będę dłużej czekał (dosłownie cokolwiek więcej); **I won't go any farther** już dalej nie pójdę, **at a. rate** na wszelki wypadek; w pytaniach i zaprzeczeniach a. zastępuje twierdzące **some.**

anybody, pron. (e'nibodi) ktoś; każdy; **have you invited a.** czy zaprosiłeś kogoś?; **a. would know that** każdy człowiek tyle wie; pos. ktoś w znaczeniu osoby małoznaczącej, **failing a guest who was somebody, he asked two or three anybodies** w braku gościa, któryby był czymś, zaprosił paru ktosiów.

anyhow, adv. (e'nihau) jakoś, na wszelki sposób.

anyhow, conj., mimoto, jednak, jednakże, w każdym razie, wszelako.

anyone, pron. (e'ni-uon) ktoś; każdy, ktokolwiek.

anything, pron. (e'nipsing) coś; co bądź; wszystko, cokolwiek; **a. but** wszystko z tym jedynym wyjątkiem, cokolwiekbądź wyjąwszy . . ; w przeczeniu: wcale nie; **a. like** cokolwiek podobnego, cokolwiek zbliżonego

anythingarian, s. (eniθiŋge'rien) osoba nie wyznająca żadnych dogmatów lub wiary. pot. ni pies ni wydra

anythingarianism. s. (-izm) nieuznawanie żadnego wyznania religijnego za swoje

anyway, anyways, adv. (e'ni-(uej, -uejs) jakkolwiekbądź, w każdym razie, na wszelki wypadek

anyway. anyways. (uej) mimoto, mimo wszystko, jednakże, jednakowoż.

anywhere, adv. (e'nihujer) gdziekolwiek. gdziekolwiek bądź, wszędzie.

anywhither, adv. (e'nihujder) przest. dokądkolwiek.

anywise, adv. (e'ni-uajz) jakoś, w sposób jakikolwiek, na wszelki sposób.

Aonian, adj. (eo'nijen) mit. gr. dotyczący Aonii. kraju Muz w okolicy gór Helikonu i Kitajronu w starożytnej Beocji; **A.** fount zdrój aoński u stóp Helikonu w pobliżu Teb, poświęcony Muzom.

aorist, s. (e'orist, a'o-) i oros gr. określenie. gramat gram. gr. aorist, czas przeszły nieokreślony, forma słowa (czasownika) oznaczająca, że czynność zaszła, lecz nie określająca, czy powtarzała się, czy trwała długo czy krótko, czy zakończyła się czy trwa jeszcze; także podobna forma w innych językach.

aoristic, adj. (eori'stik) 1) nieokreślony; 2) dotyczący aorystu

aorta, s. (eor'ta) anat. i zool. aorta, główna tętnica, **artery,** rozprowadza krew po całym ciele z wyjątkiem płuc; u ryb i we wczesnych okresach wyższych ssaków a. dzieli się nieodległego początku swego na kilka łuków aorty, **aortic arches,** które parami okrążają przełyk, **esophagus,** i łączą się znowu. Jedna para tych łuków lub więcej istnieje u dorosłych ptaków i gadów, jedna para u ptaków (po prawej) i u ssaków (po lewej stronie). U człowieka wychodzi z lewej komory serca i (jako a. wstępna **ascending a.**) wznosi się łukiem nad początkiem lewego płuca, potem (jako a. zstępna, **descending a.**) zstępuje ku kręgosłupowi, wzdłuż lewej strony kręgosłupa, **spinal column,** przechodzi przez przeponę, **diaphragma,** poczem naprzeciw czwartego kręgu dzieli się na zwykle tętnice biodrowe, **iliac arteries,** ob. **innominate artery.**

aortic-, przedr. (eor'tiko-) anat. i zool. aorto-, forma łącząca np. **aortic-renal** (eor'tikri'nel) aortorerkowy, dotyczący aorty i nerek

aortitis, s. (eortaj'tis) med. zapalenie aorty.

aoudad, s. (a'ugdad, nazwa maurezańska) zool. audad, dzika owca, OVIS TRAGELAPHUS, Afryka płn.

ap-, przedr. (ep) 1) ad- asymilowane przed następującą zgłoską p; 2) apo-, 3) oznaczający to samo co polski przyrostek -owaty, -ow-, -ow-, ob. **Mac, Fitz-.**

apace, adv. (epejs') szybko, śpiesznie, pośpiesznie.

Apache, s. (apa'szi, pot. apa'szi) Apasz, Indianin ze szczepu Athapasków w Nowym Meksyku i Arizonie s. pot. paryski utrzymanek i gangster.

Apache plume (epa'szi plum) krzew różowaty FALLUGIA PARADOXA z Meksyku i Nowego Meksyku, tak zwany z powodu przydługich kolców perzastych owocków.

apagogic, s. (epago'dżik, apagoj'-) gr prowadzić na manowce) przest. pozwanie, uprowadzenie; 2) log. redukcja do absurdu

apagogic, -al, adj. (epago'dżik, -el) log. prowadzący do absurdu dotyczący wnioskowania doprowadzającego do niedorzeczności; a. **reduction** log. wnioskowanie w którym jedna z twierdzeń i wniosek są sprzeczne z wnioskiem i jedynym a twierdzeniem wyjściowym, przez ostensive **reduction.**

apagogically, adv. (-li) log. za pomocą redukcji do absurdu (czyli dowodzi pośredniego o słuszności pierwszego twierdzenia przez wykazanie jawnej niedorzeczności przeciwnego przypuszczenia)

Apalachee, Apalachi, s. (a'pelaczi) Indianin szczepu Muskegon z płn. Florydy, wymordowanego w pierwszej połowie w. XVIII

Apalachian system (apelei'kien sy'stem) Apalachy, system górski na płn. wschodzie St. Zj. wzdłuż Atlantyku na przestrzeni blisko 2000 mil (około 3200 km.)

apanage, s. (e'panadż) apanaż, ob. **appanage.**

apar, apara, s. (a'par, apa'ra, nazwa indyjska) zool. pół-świnka, wąwiec tropikowy, **three-banded armadillo,** TOLYPEUTES TRICINCTUS.

aparejo, s. (apare'jho; pl. **aparejos** (apare'jhos) hiszpańskie siodło jucznie ze skóry i płótna, używane w armii amerykańskiej i w Anci. hiszpańskiej.

apart, adv. (apart') 1) osobno, oddzielnie; 2) niezawisle, z osobna; 3) postronnie, precz, 4) częściami, na części, **take a.** rozebrać na kawałki, rozebrać na części

apartment, s. (epart'ment) 1) mieszkanie, szereg pokoi z kuchnią i kąpielą, apartamenty, w St. Zj. bardziej prosto: **flat,** ob. **tenement;** 2) pokój w budynku (wynajmowany na wytwarzanie małe mieszkanie); 3) przest. oddział ob. **compartment;** a **house** dom urządzony na kilka lub kilkanaście mieszkań po kilku pokoi, w którym opał, oświetlenie, lift, wlicza się do czynszu, w St. Zj. dom apartamentowy, często odr. **flat house.**

apartamental, adj. (epartamen'tel) dotyczący apartamentów lub budynku apartamentowego, apartamentowy.

apastron, s. (epe'stron, apo- gr. od, astron gr. gwiazda) astr. w orbicie podwójnej gwiazdy punkt największego oddalenia obu gwiazd, ob. **double star.**

apathetic, -al, adj. (epaθe'tik, -el) nieczuły, nie podatny na wzruszenie obojętny, apatyczny, odrętwiały.

apathetically, adv. (-li) apatycznie, obojętnie, bez czucia.

apathy, s. (e'paθi; a.p. i pathejt' gr. cierpieć) 1) brak czucia, znieczulenie, brak zgorszenia wzruszeń, odrętwiałość; 2) obojętność na wszystko co spowodowałoby taką czynność, apatia

apatite, s. (e'pataj; apa'ite gr. oszustwo, ponieważ często urano a. za fluoryt, akwamarynu lub inny minerał) min. apatyt, $3Ca_3(PO_4)_2$ heksagonalny fosforan bezwodny, najważniejszy z fosforanów, t.5, c.w. 3.16-3.22; a. ważnie rozpowszechniony na ziemi, odkryto go i w wielu meteorach

Apaturia, s. (apatu'ria) hist. gr. dziesięcioro uroczystość religijna starożytnej Jonii i Aten, na której obrzędy, **fratria,** składało ofiary bogom i przyjmowało podczas niezły nowych członków z grona dorastające; ubocznie, przez bractwo ateńskie czczeni byli w ten dzień Zeus Fratrios i Atena Apaturia.

ape, s. (ejp) 1) zool. małpa, w szcz. największe bezogonowe małpy wąsh pałkuli, najbliższe człowiekowi nazywanie **anthropoid** a.-s. ob. anthropoid; 2) przen. naśladowca.

ape, vt. naśladować, imitować

apeak, adv. (epik') mar. w pion, w pionie, ir kotwicy, wiosłach itp., gdy są w pozycji pionowej np. prawie poziomej; gdy kotwica jest a., wtedy okręt jest **have a.**

Apennine, adj. (e'penajn) apenińskie, dotyczący Apeninu łańcucha gór we Włoszech.

Apepi, s. (a'pepi) mit. eg. Apep, wielki wąż, wiodący na czele demonów walkę przeciw słońcu, które codziennie przezwycięża; symbol walki ciemności ze światłem.

apepsia, s. (epep'sja) med. niestrawność

apeptic, adj. (-tik) med. dotyczący niestrawności

apercu, s. (apersu [fr.]) 1) pierwszy rzut oka, 2) spostrzeżenie, uwaga (zazwyczaj bystra lub dowcipna).

aperient, adj. (epi'rient; aperi'ent) utwierdzi) med. łagodnie otwierający jelita rozwalniający.

aperient, s. med. środek rozwalniający.

aperiodic, adj. (epiri'o'dik, a.p. per' gr. doczoła, bodos gr. droga) 1) nieregularny, nie powtarzający się periodycznie; 2) fiz. nie mający periodycznych drgań (o przyrządach jak galwanometr itp.)

aperitive, adj. (epe'ritiw) 1) budzący apetyt, 2) przest. rozwalniający

aperitive, s. 1) napój podawany przed jedzeniem dla zaostrzenia apetytu; 2) przest. środek rozwalniający.

apert, adj. (aper') przest. otwarty, widoczny, jasny.

apertly, adv. (-li) przest. otwarcie, bez osłonek

apertness, s. (-nes) przest. otwartość, jasność, widoczność

apertometer, s. (epertomi'ter) opt. apertometr, przyrząd do mierzenia

apertury kątowej mikroskopu (ob. tp., ob. **aperture**. s. 3).

aperture, s. (apertjuer) 1) przest. czynność otwierania, (dziurkanie; 2) otwór, puste miejsce, pułapa, wylom, dziura; 3) opt. apertura, w przyrządach optycznych otwór dajektywu wpuszczający promienie świetlne; a. soczewek wyrażana bywa w stopniach i nazywa się ślad angular a. apertura kątowa, biorąc kąt pociągnięty od brzegów do głównego ogniska; 4) med. apertura, otwór utworzony rozmyślnie w celu ułatwienia odpływu ropy.

apery, s. (ej'peri) 1) nieużywane, (nulpla,ytowo), 2) r. malpiarnia, miejsce do trzymania małp.

Apetalae, s. pl. (epe'tali) bot. bezpłatkowe, duży dział roślin dwuliściennych, **dicotyledonous**, nie mających okwiatu wcale lub okwiat mają rozwinięty; niektóre mają kolki czyli bazie (nnn -- pojedynczy okwiat, często zielony, lecz choćby barwny nazywany kielichem, calyx; A. dzielą się na 14 rzędów, ob. **Disciflorae** i **Gamopetalae**, **Archichlamydeae** i **Metachlamydeae**.

apetalous, adj. (-los) bot. bezpłatkowy, nie mający płatków kwiatowych.

apetalousness, **apetaly**, s. (-nes, epe'tali) bot. bezpłatkowość.

apex, s. (ej'peks) 1) szczyt, wierzchołek; 2) znak diakrytyczny wskazujący długość samogłoski (kreska pozioma nad literą albo kreska skośna po niej, ē, ē'), 3) a. Sl. Ż), górn., koniec żyły najbliższy powierzchni ziemi, a. of arch (łuku) lub sklepienia; a. of the heart anat. dolny spiczasty koniec serca, z członkiem między piątym a szóstym lewym żebrem, a. beat anat. puls dotykalny lub widzialny między piątym i szóstym lewym żebrem, a. of a lung anat. szczyt płucny, wierzchołek płucny, APEX PULMONIS, wąski koniec płuca dochodzący blisko nasady karku, trójścienny ostrosłup sterczący powyżej pierwszego żebra; **solar** a. astr. apeks układu słonecznego, punkt na niebie, w jaki mierzy orbit słońca wraz ze swym systemem, w okolicy Wegi, najjaśniejszej gwiazdy Lutni, ALPHA LYRAE; a. of earth's **motion** astr. punkt na niebie, w jaki zmierzy ziemia w swym obrocie.

apex, vt. górn. w St. Ż. stanowić szczyt żyły najbliższy powierzchni ziemi.

aph-, przedr. (ef; apo'- gr. od. asymilowane z następującym h: od-, przez.

aphaeresis, s. (efe'risis, apo' i haireji' gr. zabrać) 1) gram. wypuszczenie lub wyrzucenie głoski, sylaby pierwszej nieakcentowanej, np. **mid** za **amid**, **most** za **almost**, ob. **apheresis**; 2) chir. przest. amputacja.

aphakia, s. (afe'kia; a.p. i fakos' gr. marno soczewicy) med. brak soczewki ocznej, **crystalline lens** LENS CRYSTALLINA, powodujący nienormalny stan refrakcji (załamywania światła, po operacji zaćmy katarakt.

aphakic, **aphakial**, adj. (afe'kik, -i-el) med. dotyczący braku soczewki ocznej, bezsoczewkowy, a. eye oko bezsoczewkowe.

Aphanapteryx, s. (efenapte'riks; afanes' gr. niewidoczny, pteryks gr. skrzydło) zool. wytępiony rodzaj nielotnego, długonogiego dzierzacza, jaki gnieździł się na wyspie Mauritius na Oceanie Indyjskim.

aphanite, s. (e'fanajt) petr. afanit, ciemny (czarny rodzaj) diorytu o tak gęstym skupieniu ze poszczególnych ziarn, że można dostrzec wolnym okiem; także kwarcowa skała o podobnym skupieniu.

aphanitic, adj. (efenit'ik) petr. afanitowy, dotyczący afanitu, podobny do afanitu.

aphanitism, s. (e'fanizm) petr. właściwość skupienia podobnego do afanitu, niewidocznego wolnym okiem.

aphasia, s. (afej'zje) a.p. i fa'nai gr. znawcy) med. afazja, niemówność, całkowita lub częściowa utrata mowy i rozumienia tego co kto inny mówi, bez uszkodzenia narządów głosowych, choroba ma bowiem powód w uszkodzeniu mózgu i często objawia się także w niemożności pisania i porozumiewania się na migi.

aphasiac, **aphasic**, adj. (afej'zjek, -zik) med. dotyczący afazji (niemówności).

aphasic, **aphasic**, s. med. osoba dotknięta afazją (niemówność).

Aphelandra, s. (efelen'dra) bot. rodzaj rodzaj amer. podzwrotnikowych roślin akantowych.

aphelion, s. (afi'ljon, afi'jan) pl. **aphelia** (afi'lia, apo' gr. od, i helios gr. słońce) astr. afelium, najodleglejszy punkt odsłoneczny orbity planety lub komety, w przeciwieństwie do **perihelion**.

aphelotropism, s. (afilo'tropizm; apo- gr. od, helios gr. słońce, trope gr. ruch) fizj. rośl. własność ruchu części roślin (jak np. kwiatów) odchylania się od słońca, ruchu odsłonecznego, przeciw. **heliotropism**.

aphelotropic, adj. (afilotra'pik) fizj. rośl. dotyczący odsłonecznego ruchu roślin.

aphelotropically, adv. (-ik) fizj. rośl. za pomocą odsłonecznego ruchu roślin względ. ich narządów.

aphemia, s. (efi'mia; a.p. i fe'me gr. głosi med. niemówność ruchowa, spowodowana paraliżem ruchowym; chory rozumie mowę, ale nie może odpowiedzieć, ob. **aphasia**.

aphesis, s. (e'fizys) gram. powolne zatracanie krótkiej nieakcentowanej pierwszej; samogłoski wyrazu, np. **squire** za **esquire**; jest to jedna z form **apheresis**.

apheta, s. (e'fita; astrol. hyleg, władca, rodzic, życzodawca.

aphetic, **aphetical**, adj. (efe'tik -el) 1) od **aphesis**, gram. dotyczący zatracania nieakcentowanej samogłoski, 2) od **apheta**, astrol. władczy, życzodajny.

aphetically, adv. (-ik) 1) gram. (od **aphesis**) przez powolne zatracanie pierwszej nieakcentowanej samogłoski, 2) astrol. (od **apheta**) władczo, życzodajnie.

aphetism, s. (e'fitizm) gram. postać wyrazu skróconego przez powolne zatracanie pierwszej nieakcentowanej samogłoski, np. **squire** z pełnego **esquire**.

aphetize, vt. (e'fitajz) gram. skrócić wyraz przez zatracanie pierwszej nieakcentowanej samogłoski.

aphid, s. (ej'fid, e'fid) zool. mszyca, parominimetrowy owad z rodziny APHIDIDAE, podrzędu pluskwiaków czyli równoskrzydłych, HOMOPTERA, bardzo żarłocznej i szkodliwej, do tej rodziny należy PHYLOXERA VASTATRIX, która wyrządziła z początkiem XX w. szkody wielomilionowe w winnicach; oprócz skrzydlatych samców i samic także bezskrzydłe samice składają jaja z których wylęgają się przez kilka pokoleń partenogenetyczne (dziewiczorodzące) samice, t. zw. VIRGINES; mszyce i ich nimfy są ulubionym pożarmem ptaków, wielu owadów i gąsienic.

Aphis, s. (ej'fis) 1) zool. rodzaj mszyc żyjących na roślinach; obejmujący wiele gatunków niszczących drzewa owocowe i warzywa, 2) pl. **Aphides** (afi'dis) pot. każda mszyca.

aphlogistic, adj. (efloczistik, a.p. i flogistos' gr. płomień) bezpłomienny, a. **lamp** dająca światło bez płomienia (za pomocą działania alkoholu na zwój platynowy).

aphonia, s. (afoneja, a.p. i fone' gr. głos) med. afonia, bezgłos, spowodowany chorobą krtani; upośledzone drgania strun głosowych pozwala choremu tylko na szept.

aphonic, adj. (afo'nik) 1) akust. nie mający tonu, nie mający brzmienia; 2) med. dotyczący afonii.

aphorism, s. (e'forizm) apo- gr. od- horizein gr. ograniczyć) 1) definicja, sentencja naukowo określona, 2) aforyzm, krótka i węzłowata sentencja; 3) w szer. krótko wyrażona reguła lekarska.

aphorismatic, **aphorismic**, **aphorismical**, adj. (eforizmatik, -mik, -ikel) dotyczący aforyzmu, mający formę aforyzmu, aforystyczny, zwięzły.

aphoristic, -al, adj. (efoczystik, -likel) aforystyczny, mający zwięzłość i dowcip aforyzmu.

aphorize, vt. (e'forajz) tworzyć aforyzmy, przemawiać aforyzmami.

aphotic, adj. (afo'tik, a.p. i fos fotos' gr. światło) bezświetlny, a. region, litogenetyczne, bezsłoneczne strefy w głębinach oceanu tak odległych od lądu, że nigdy nie asymilujące mogą istnieć.

aphototactic, adj. (efototek'tik) biol. dotyczący antytaksyzmu czyli odwrotnego fototaksyzmu.

aphototaxis, s. (-sys) biol. afototaksyzm, działanie roślin i zwierząt w kierunku przeciwnym od światła, przeciw. **phototaxis**, ob.

aphrasia, s. (efrej'zje, -zja, a.p. i fra'zis gr. mowa) 1) med. małomówność, kretynizm; 2) med. niedołęstwo mowy polegające na niemożności połączenia wyrazów w zdanie.

aphototropic, adj. (efototra'pik) fiz. rośl. afototropowy, dotyczący zjawisk roślin, których pewne narządy odchylają się od światła, o ile źródłem światła jest słońce, ob. **apheliotropic**.

aphototropism, s. (-'pizm) fiz. rośl. afototropizm, zjawisko odwracania się roślin od źródła światła; ub. **apheliotropism**, gdy źródłem światła jest słońce.

aphrite, s. (ef'rajt, afrai' gł. plana) min. afryt, rodzaj kalcytu $CaCO_3$, o perłowym połysku.

aphrodista, s. (afrodix'ta) lubieżność, zwłaszcza nadmierna, także cielesne obcowanie.

aphrodisiac, adj. (-k) pobudzający chucie, podniecający popęd płciowy.

aphrodisiac, s. środek (lek, napój, pokarm) podniecający popęd płciowy.

Aphrodite, s. (Afrodajti) 1) mit. zł. Afrodyta, grecka bogini miłości i piękności (w Rzymie Wenus, ob. **Venus**), prawdopodobnie pierwotnie wschodnia bogini roślinności i płodności; jako A. Urania (jurei'nja) odpowiada postaci semickiej Astarty, ob. Astarte, królowej nieba, lecz w późniejszych czasach przedstawiciel. miłości duchowej, gdy zaś A. **Pandemos** (pendi'mos) reprezentuje miłość zmysłową; A. była też czczona w rozmaitych miejscowościach jako bogini morza, bogini podziemia i śmierci i bogini wojny, A. **Archa** (arkaj'a); według Homera A. jest córką Zeusa i Diony, według Hesiода powstała z piany morskiej, stąd nazwa Cytherea i Cypris, mężem A. jest według Homera kulawy Hefajstos, bóg ognia, według innej legendy Ares, bóg wojny; wróble i gołębie są jej poświęconymi ptakami; 2) zool. rodzaj dużych morskich pierścienic ze złotymi włoskowatymi szczecinkami, typ rodziny APHRODITIDÆ (efrodi'tidi), 3) zool. motyl ARTHYNNIS APHRODITE, brunatny, nakrapiany czarno, w ST. Zyd. 4) min. (ef'rodajt) afrodyt, rodzaj serpentynu t. 2-2.5 c.w. 2.

aphroditous, adj. (efrodi'tos) med. dotyczący chorobliwej lubieżności, przeżywiony.

aphtha, s. (ef'ta) med. 1) pleśniawka, 2) choroba zwana także **thrush**, pleśniawkowe zapalenie jąt, czyli pleśnica u noworodka, STOMATITIS APHTOSA.

aphthae, s. pl. (ef'ti) med. pleśniawki, okrągławe plamki lub płatki koloru perłowego w ustach, na wargach i w przewodzie pokarmowym, powodowane przez grzybki pleśniawkowe, OIDIUM ALBICANS, ob. OIDIUM, lub przez kropidlak, ASPERGILLUS FUMIGATUS.

aphthitalite, s. (efti'talajt) min. siarczan potasu i sodu $(KNa)_2SO_4$, występuje w białych romboedrach lub w skałach.

aphthoid, adj. (ef'tojd) med. 1) pleśniakowy, pleśniawkowy, pleśniawkowaty; 2) pleśniowaty.

aphydrotropic, adj. (efidrotra'pik, apo- gr. od, hydor gr. woda, tropos gr. ruch) fizj. rośl. odwracający się od wody, unikający wilgoci, ob. **hydrotropic**.

aphydrotropism, s. (-'pizm) fizj. rośl. własność pewnych narządów roślin odsuwania się od wilgoci.

aphyllous, adj. (efi'los; a-p. i fillos gr. liść) bot. bezlistny, nie mający liści.

aphylly, s. (efi'li) bot. bezlistność.

Apiaceæ, s. pl. (epiej'se-i) bot. rodzina roślin znana także pod nazwą baldaszkowatych UMBELLIFERÆ, obejmująca około 180 rodzajów a 1600 gatunków, między innymi; marchew carrot DAUCUS, selery celery APIUM, pietruszkę parsley PETROSELINUM, pasternak parsnip PASTINACA, kmin caraway CARUM (lub CUMINUM), kopr fennel FOENICULUM.

apiaceous, adj. (epiej'szos) bot. dotyczący rodziny Apiaceæ czyli Umbelliferæ.

Apiales, s. pl. (epiej'lizi) bot. rząd dwuliściennych roślin obejmujący rodziny baldaszkowatych **Apiaceæ**, araliowatych **Araliaceæ** i derenowatych **Cornaceæ**.

apian, adj. (e'pian) pszczelny, pszczelniczy.

apiarian, adj. (-epie'rian) pszczelniczy, bartniczy.

apiarian, s. pszczelarz, bartnik, rzadziej **apiarist**.

apiarist, s. (ej'pierist) pszczelarz, pszczelnik, bartnik, pasiecznik.

apiary, s. (ej'pieri) pasieka.

apical, adj. (e'pikl) 1) szczytowy, dotyczący wierzchołka, dotyczący szczytu, położony na szczycie lub blisko szczytu, ub. **apex**; 2) gram. dotyczący końca języka, wymawiany przy pomocy końca języka.

Apician, adj. (epi'szien) apicjuszowski, epikurejski, lukullusowy, wystawny i wybredny, w szcz. w zakresie jedzenia i picia (Marcus Gabius Apicius z pierwszej połowy I w. za czasów Tyberiusza).

apicular, adj. (-'kjuler; od apiculus d. koniuszek) położony na samym koniuszku.

apiculate, adj. (-kiulejt) bot. zakończony nagle ostrym końcem jak pewne liście.

apiculture, s. (e'pikul-ciór) hodowla pszczół, pszczelarstwo, pszczelnictwo, bartnictwo.

apiculturist, s. (epikol'ciurist) pszczelarz, pszczelnik, bartnik, pasiecznik.

apiece, adv. (epis', pierwotnie a piece po za każdy, za sztukę.

apioid, s. (e'pio-id; a'pion gr. gruszka, eidos gr. kształt) zrozumowany kształt gruszki; przyjęty przez wirującą masę cieczy poddanej prawu ciążenia siłom (grawitacji).

apiol, s. (ej'piol, apium l. pietruszka, oleum l. olej) 1) med. olejek z ziarna pietruszki, 2) chem. apiol, substancja krystaliczna $C_{12}H_{14}O_4$ zawarta w olejku nasienia pietruszki.

apiologist, s. (ejpie'lodżist) osoba zajmująca się naukowo pszczelnictwem, pszczelnik.

apiology, s. (-lodżi) nauka o pszczołach, pszczelnictwo.

Apios, s. (ej'pios; a'pios gr. gruszka, dla kształtu bulwy) bot. roślina rodzaju amerykańskiego motylkowatej pnącej rośliny o pierzastych liściach i bulwowym kłączu, A. APIOS groundnut, czasem hodowany dla bulwy.

Apis, s. (ej'pis) 1) zool. (apis l. pszczoła) rodzaj obejmujący pszczoły i pokrewne gatunki, 2) mit. eg. (eg. Hapi gr. Apis) święty byk Apis, wcielenie boga Ptaha z Memfis, A. czczony był już za czasów szczytu dynastii i jeszcze za cesarza Juliusza; każdy A. płodzony bywał przez promień światła księżycowego i rodził się ze śmierci poprzedniego, którego zabalsamowanego grzebano uroczyście w Serapeum w Memfis; duch starego A. stawał się Osiris A., nowego A. poznawano po tym że był biały z plamą na czole i po innych znamionach.

apish, adj. (ej'pisz) małpi, małpiatki, służalczo naśladujący, śmieszny, błazeński.

apishly, adv. (-li) małpio po małpiarsku, głupio, śmiesznie.

apishness, s. (-nies) małpiarstwo, błazeństwo.

Apiine, s. (ej'piin; apium l. pietruszka) bot. rodzaj roślin zielnych rodziny Apiaceæ czyli Umbelliferæ.

apivorous, adj. (epi'worów) pszczołożerny, (o pewnych ptakach żywiących się pszczołami).

aplacental, adj. (epiasen'tel) zool. 1) nie mający lub nie wytwarzający łożyska, PLACENTA; 2) należący do bezłożyskowców, **Aplacentalia**.

Aplacentalia, **Aplacentaria**, **Aplacentata**, s. pl. (epiasenteij'lia, -'ria, -'ta) zool. bezłożyskowce, ssaki nie rozwijające łożyska podczas ciąży, stekowce MONOTREMATA, i niektóre torbacze czyli workowce, MARSUPIALIA.

Aplacophora, s. pl. (epi'kofo'ra) zool. niełożna podgromada ślimaków nie mających skorupy, ub. **Amphineura**.

aplacophoran, **aplacophorous**, adj. (epiakofo'ren, -ros) nie mający muszli (skorupy), dotyczący grupy **Aplacophora**.

aplacophoran, s. (epiakofo'ren) zool. osobnik z grupy **Aplacophora**, ślimak bez muszli (skorupy).

aplanat, s. (epia'net) opt. aplanat, rodzaj soczewki złożonej przystajanej z dwóch o różnej krzywiźnie w celu wyłączenia aberacji sferycznej i dyscylji.

aplanatic, adj. (epiane'tik) opt. aplanatyczny, wykluczający aberację sferyczną i dystorsję; **a. focus** ognisko aplanatyczne, z którego promienie przechodzą przez soczewkę bez aberacji sferycznej, niektóre soczewki mają dwa takie ogniska.

aplanatically, adv. (-li) opt. aplanatycznie, za pomocą aplanatu.

aplanatism, s. (-'tizm) opt. aplanatyzm, wykluczenie aberacji sferycznej i dystorsji czyli aberacji kształtu.

aplanospore, s. (apla'nospo:r) bot. zarodnik nieruchomy, u Acetabularia i innych gatunków CHLOROPHYCEAE czyli zielonych glonów, ALGAE, ob. akinete,

aplasia, s. (apla'zja i apley'zja) 1) med. niedokształcenie, niedorozwój, nieprawidłowy, niedostateczny lub błędny rozwój;

aplastic, adj. (apla'stik) 1) med. niedokształcony; 2) biol. nieplastyczny, nie wykazujący rozwoju lub wzrostu

aplite, s. (ep'lajt) petr. aplit drobnoziarnisty granit czasem prawie zoty, składa się prawie wyłącznie z kwarcu i skaleni, rezultat zakrzepnięcia resztek magmowych pozostałych po zastygnięciu mas granitowych.

aplitic, adj. (ep'litik) apitowy, dotyczący skał apitowych

Aplodia, s. (epla'dia; aplodi i sieczka) bot. rodzaj trawy obejmujący tylko jeden gatunek, A. MITITICA, rozpowszechniony w Azji, Afryce i Australii, wysoce cenony w Australii na siano.

Aplysia, s. (epli'zja) bot. rodzaj wielkich ślimaków morskich, typ rodziny **Aplysiidae** (e'plisij'diai) podgromady tylnoskrzelnych OPISTHOBRANCHIATA

apneumatic, adj. (ep'nju:me'tik) 1) bezpowietrzny, **a. lungs** med. bezpowietrzne płuca (noworodka); 2) bezduszny

Apneumona, **Apneumones**, s. pl. (epnju:mo'na, -'mo:niz) zool. podrzędzi strzykew, HOLOTHUROIDAE, typu szkarłupni, ECHINODERMATA, bez wewnętrznych narządów oddechowych.

apneumonous, adj. (epnju:'mo:nəs) zool. bezpłucny, dotyczący grupy szkarłupni Apneumona.

apnea, s. (epni'a; a.p. i paw' gr. oddech) med. 1) wstrzymanie oddechu, bezdech, całkowite lub częściowe upośledzenie oddychania przy silnym napięciu mięśni oddechowych (w chorobach serca, mózgu, płuc); 2) uduszenie, nieodżywianie przy zachowaniu bicia serca (utopienie, powieszenie, udławienie się, u noworodków w razie przydusznego porodu), asfeksja

apneal, **apneic**, adj. (epni'el, -ik) med. 1) dotyczący wstrzymania oddechu **apnea**; 2) dotyczący uduszenia **asphyxia**.

apo-, przedr. (epo; apo' gr. od, przed; przed samogłoską ap-, przed h **aph** 1) od-, wy-, roz-; 2) chem. przedr. oznaczający związek chemiczny wywiedziony ze związku określonego w dodanej nazwie lub spokrewniony z nim, np **apocodeine**, **apomorphine**; 3) petr. przedr. oznaczający starodawne lawy dzisiaj całkowicie krystaliczne

apocalypse, s. (epo'kalips) apokalipsa 1) objawienia, 2) pismo przepowiadające przyszłość, w szcz. takie pisma z wczesnych czasów chrześcijańskich (utworu chrześcijan lub współczesnych im żydów, 3) A. ostatnia część biblii zwana Apokalipsą lub Objawieniem św. Jana Apostoła, the **Revelation of St John**

apocalyptic, **-al**, adj. (epa'kalip'tik, -el) apokaliptyczny, mistyczny, dotyczący objawienia, przynoszący objawienie, proroczy, dotyczący Apokalipsy św. Jana; **a. literature** literatura żydowska i chrześcijańska od około 250 przed Chr. do około 50 po nar. Chr (Baruch, Enoch, Testament dwunastu patriarchów i w. i.); **a. number** liczba apokaliptyczna, 666, wspomniana w Apokalipsie XIII.18 a tłumaczona w najrozmaitszy sposób.

apocalyptic, s. 1) apokaliptyk, autor apokalipsy; 2) apokaliptyka, literatura apokaliptyczna, ob. apocalyptic, adj.

apocalypticism, s. (-'tisizm) 1) wiara w tysiąclecie wspomniane w Apokalipsie św. Jana, XX, ob. **millenarianism**; 2) apokaliptycyzm, badanie i tłumaczenie proroctw.

apocalyptist, s. (-tist) apokaliptyk, autor apokalipsy.

apocarp, s. (e'pokarp) bot. słupkowie o oddzielnych owocostrukach.

apocarpous, adj. (epoka:'pəs) bot. mający owocolistki w słupkowiu wolne (niezrośnięte, jak u jaskra, RANUNCULUS ACER.

apocatastasis, s. (epokate'stasis) 1) astr. regularny powrót planety, 2) med. opadnięcie nowotworu, spłaszczony lub obniżenia do normalnego stanu, 3) teol. nauka o ostatecznym powrocie wszystkich grzeszników do stanu łaski, według "Zasad" Origenesa (185–254), uznanych za herezję przez KHK.

apocatastatic, adj. (epokatesta'tik) dotyczący przywrócenia do stanu pierwotnego.

apochromatic, adj. (epokromə'tik) opt. wolny od aberacji chromatycznej lub sferycznej, o soczewkach w których promienie koloru barw skupiają się w jednym ognisku, przez co osiąga się wyższy stopień achromatyzmu niż soczewką gromadzącą tylko dwa takie promienie w jednym ognisku.

apochromatism, s. (-'tizm) opt. wolność od aberacji chromatycznej i sferycznej.

apocodeine, s. (epokodi'in) chem. apokodeina, sztuczny alkaloid $C_{18}H_{21}O_3N$, wytworzony z kodeiny, służy jako środek wymiotny.

apocopate, adj. (epa'kopejt) gram. obcięty, skrócony.

apocopate, vt. gram. obciąć ostatnią głoskę

apocopation, s. (epakopej'szən) gram. obcięcie ostatniej głoski.

apocope, s. (epa'kopi) 1) gram. obcięcie ostatniej głoski; 2) med. obcięcie, amputacja.

apocopic, adj. (-ik) gram. dotyczący obcięcia ostatniej głoski.

apocrisiary, pl. **apocrisiaries** lub **apocrisiarios** pl **apocrisiari** s. (epokri'zjəri, epokrizje'ries; apokri'zis gr. odpowiedź) dawniejszy tytuł sekretarza papieskiego lub legata do głowy KW. lub na dwór Karolingów, od wprowadzenia tytułów legata i nuncjusza tytuł a. dotyczy urzędnika dworu papieskiego bez szczególnych portfeli.

Apocrypha, s. pl. (epa'kriflə) hist. kość apokryfy, pisma podawane za część biblii a uważane przez dzisiejsze władze za fałsyfikaty, rozmaite pisma autorów z pierwszych wieków chrześcijaństwa poczytane jako pisma świętych; a. obejmują części sporych pism i wydań.

apocryphal, adj. (-fel) 1) A. dotyczący apokryfu; 2) a. nieznanomiczny, fałszywy, podrobiony, mityczny, wątpliwego pochodzenia

apocryphally, adv. (-fəli) sposobem apokryfu.

apocryphalness, s. (epak'rifəlnes) apokryficzność, wątpliwość pochodzenia dzieła.

Apocynaceæ, s. pl. (epa'sinejsi:) bot. toinowate, rośliny roślin zwiastoplatkowych, GRAMOPETALAE, rzędu zwitych, CONTORTAE, przeważnie trujące, niektóre jednak mają jadalne owoce.

apocynaceous, adj. (-'sejšəs) bot. toinowaty.

Apocynum, s. (epas'inəm) bot. toina, rodzaj przeważnie amer. roślin trwałych, typ rodziny toinowatych, APOCYNACEAE, niektóre gatunki jak płd.-amer. A. CANNABINUM, toina konopna, dostarcza silnego włókna zwanego konopnem indiańskim, **Indian hemp.**

apod, s. (e'pod, e'pod; a.p. i pus podos gr. nogi) bezsnęg. zwierzę nie mające nogi ani narządów odnóżnych.

Apoda, s. pl. (a'podə) zool. bezsnęgi, grupy zwierząt nie mających nóg ani innego rodzaju kończyn ruchowych, płetw itp., w szcz.; rząd strzykew, **holothurians**, pokrywający się z APNEUMONA, grupa tych APODES nie mających płetw brzusznych; grupa ryjących płazów bezsnęgich GYMNOPHIONA **caecilians**, o kończynach całkowicie zredukowanych; grupa pasożytniczych wrzonogich skorupiaków, **cirripeds**; niektóre rybki bez kończyn, jak np. pijawki; wieloryby, którym brak tylnych odnóży, przedtem zachłonione na płetwy.

apodal, adj. (e'podəl) 1) bezsnęgi; 2) zool. pozbawiony brzusznych płetw jak węgorz.

apodeictic ob. **apodictic**.

apodeixis, s. (epodik'sis) log. absolutny dowód.

Apodes, s. pl. (epodiz) 1) grupa ryb kostnoszkieletowych, TELEOSTEI, obejmująca węgorze i murenę, ob. **Physostomi**, **Malacopterygii**, **Abdominales**; 2) ob. **Apoda**.

apodictic, **-al**, adj. (epodik'tik, -el) log. zawierający lub wyrażający prawdę niezbitą; bezwzględnie pewny; mający dowód całkowity; sąd może być apodyktyczny, asertoryczny lub problematyczny, a. **assertory**, **problematic**. Dawniejsza pisownia **apodeictic**, **apodeictical**.

apodictically, adv. (-il) z całą pewnością, niezbicie, dawniejsza pisownia: **apodeictically**.

apodosis, s. (epodo'sis) gram. zdanie zawarunkowane w zdaniu głównym zawiera decyzja, interdyzenie, zastrzygnięcie w odpowiedzi na warunek zawarty w zdaniu pobocznym, zwanym w tym wypadku **protasis**. warunek, zdanie warunkowe, np. **protasis**: gdyby mnie kto za niewdzięcznika chciał poczytać, a. wręcz byn mi miesał zaniegować

apodyterium, s. (epodai'rium), apodyesthai gr. rozbierać się; pl. **apodyteria** (epodai'rion) szatnia, rozbieralnia w starożytnym zakładzie kąpielowym lub sportowym w Grecji lub w Rzymie.

apoembryony, s. (epo-embrai'oni) bot. rozwój bez stanu zarodkowego

apogalacteum, s. (epogalak'ti-um) gala galaktos gr. mleko; astr. punkt orbity słońca lub innej gwiazdy najodleglejszy od Drogi Mlecznej

apogamic, apogamous, adj. (epage'mik, epa'gemos) bot. apogamiczny, dotyczący apogamii.

apogamously, adv. (mo-li) bot. w drodze apogamii, apogamicznie.

apogamy, s. (epo'gami, ga'mos gr. małżeństwo) apogamia, 1) rozród w gronie oddzielonej grupy osobników nie mających w rzeczy samej żadnych wspólnych własności wyróżniających lub od reszty gatunku; 2) bot. a) u paprotników, PTERIDOPHYTA, rozwój pokolenia zarodnikowego, haploid, bez zapłodnienia, b) u kwiatowych rozwój zarodka nie z komórki jajowej, lecz z innej komórki woreczka zalążkowego, a nawet z komórek otrodka zalążka.

apogean, apogeic, adj. (epodai'en, epodai'ik) astr. odzienny, dotyczący apogeum; a. tides przypływ i odpływ morza po przejściu księżyca przez apogeum.

apogee, s. (e'podai, apo, gr. przez, ge gr. ziemia) astr. apogeum, punkt odziemny, punkt orbity księżyca w największej odległości od ziemi; przez. w systemie Ptolomeusza polegającym na przypuszczeniu, że cały świat otacza się dookoła Ziemi, a. dotyczyło wszystkich gwiazd, dziś po utracie panowania świata dzięki systemowi Kopernikowskiemu pozostał Ziemi tylko jeden satelita, księżyc, i a. dotyczy tylko jego orbity, ob. **perigee**, ob. **aphelion**, **apojove**, **aposaturn**.

apogeotropic, adj. (epodai'otra'pik) bot. dotyczący ruchu pewnych narządów roślinnych w kierunku od ziemi; a. roots bot. korzonki wyrastające nad ziemią.

apogeotropically, adv. (-pikeli) bot. przez od ziemi, w kierunku od ziemi

apogeotropism, s. (-'pizm) bot. własność pewnych narządów roślin podnoszenia się przez od ziemi, przec. **geotropism**.

apojove, s. (e'podżowi) astr. punkt orbity księżyca Jowisza w największej odległości od Jowisza, ob. **apogee**, **aposaturn**.

apolaustic, adj. (epolo'stik), apolau'ein gr. używać, rozkoszować się poświęcony rozrywkom, oddany przyjemnościom

Apollinarian, adj. (epolinei'rien) 1) mit. kl. dotyczący boga Apollina, ob. **Apollo**; 2) hist. kośc. dotyczący biskupa Apollinarisa z Laodicei (około 362) o boskiej i ludzkiej naturze Chrystusa

Apolline, adj. (e'polajn) apolliński, dotyczący bogu Apollina

Apollo, s. (epo'lo) 1) mit. kl. Apolln, (gen. Apollinis), Apollen, syn Zeusa i Letty bliźniak brat Diany, jeden z dwunastu najważniejszych bogów Olimpu, bóg młodości i piękna, poezji i muzyki, sztuk i nauk, wyrocznia i przepowiedni, w późniejszych czasach bóg słońca; 2) astr. Kastor; 3) zał. p. posąg Apollina, uwydatniający piękność męską i miękkości kształtów kobiecych, **A. of the Belvedere** lub **A. Belvedere** w Watykanie, odkopany pod Rzymem (Porto d'Anzio) w XVI w., 4) zool. Apollo europejski, motyl PARNASSIUS APOLLO z rodziny PAPILIONIDAE, biały z czarnymi plamami na przednich skrzydłach i dwiema czerwonymi plamami w czarnych obwodkach na tylnych skrzydłach, w Alpach i w Tatrach

Apollonia, s. pl. (epolo'nie) hist. gr. Apollonie, święto na cześć Apollina obchodzone uroczyście, zawodami muzycznymi i sportowymi w Delos rokrocznie, co czwarty rok zamiast **A.** odbywały się również na cześć Apollina lecz z większym przepychem Delie, ob. **Delia**.

Apollonian, adj. (epolo'nien) 1) apoliński, dotyczący boga Apollina, podobny do Apollina; 2) dotyczący Apoloniusza z Pergi, uczonego matematyka z III w., Apoloniusza z Rhodos, poety greckiego z III w., Apoloniusza z Dyskolos, gramatyka z Aleksandrii z II w., Apoloniusza z Tiany, filozofa neopitagorejskiego z I w., lub Apoloniusza z Tyaneu, rzeźbiarza greckiego z III w. przed Chr., twórcy (wraz z bratem Tauriskosem) słynnego "Byka Farnezyjskiego" obecnie w Neapolu.

Apollyon, s. (epo'lion) anioł bezdennej głębi wspomniany w Apokalipsie (X,11)

apologete, s. (epa'lodżit) obrońca, ob. **apologist**.

apologetic, apologetical, adj. (epalodże'tik, -ki) 1) broniący pismem lub słowem; 2) broniący się w sposób uległy lub przepraszający

apologetic, s. (-'tiks) formalne przeproszenie; 2) hist. kośc. ob. **apologetics**,

apologetically, adv. (-ekli) w sposób uległy lub przepraszający.

apologetics, s. (-'tiks) hist. kośc. apologetyka, nauka o obronie chrześcijaństwa i jego boskiego pochodzenia za pomocą argumentów rozumowych.

apologist, s. (epa'lodżist) 1) osoba wygłaszająca ustnie lub pisemnie przeproszenie; 2) hist. kośc. apologeta, osoba piszącą w obronie wiary chrześcijańskiej, np. wczesni autorowie jak Julian Męczennik, Tertulian i inni.

apologize, vi. (-'lodżajz) 1) bronić; 2) przepraszać przybierając się do błędu, za — for, kogoś — to.

apologize, vt. tłumaczyć coś lub kogoś, usprawiedliwiać, uniewinniać

apologizer, s. (-er) osoba przepraszająca

apologue, s. (e'palog) moralna bajka, opowiadanie zmyślone celem przedstawienia wynikającego sensu moralnego.

apology, s. (epa'lodżi) 1) rzecz mówiona lub pisana w obronie czegoś po innym wydaje się ułędem, usprawiedliwienie; 2) oświadczenie wydane w zamiarze uznania i sprostowania popełnionego błędu, przyznanie się do popełnione; obrazy lub niegrzeczności z wyrazami żalu, 3) wymówka w braku usprawiedliwienia, wykręt; 4) **A.** jedno z głębszych i najsłynniejszych dzieł Platona, rzekomo obrona jego wielkiego nauczyciela, Sokratesa, przed sądem zawierająca zasady etyki Sokratesa.

apolysin, s. (-'lisin) apt. apolisyna, biało-żółtawy proszek przeciwgorączkowy i znieczulający

apomorphine, apomorphin, apomorphia, s. (epomor'fin, epomor'fin) chem. apomorfina, związek organiczny $C_{17}H_{17}O_2N$, alkaloid otrzymywany przez działanie kwasu solnego na morfinę, kodeinę; silny środek wymiotny.

aponeurosis, s. (eponiuro'sis) pl. **aponeuroses** (eponiuro'sis) anat. rozścięgno, szeroka płaska grubo twarda błona pokrywająca końce niektórych mięśni np. na dłoni A. PALMARIS na stopie A. PLANTARIS, na brzuchu, ob. **fascia**.

aponeurositis, s. (eponiurosaj'tis) med. zapalenie rozścięgna

aponeurotic, adj. (eponiuro'tik) anat. rozścięgnisty.

apopemptic, adj. (epopemp'tik) poświęcony czci żegnanego, pożegnalny śpiew, wiersz, mowa.

apopemptic, s. pieśń lub mowa pożegnalna, wiersz pożegnalny ku uczczeniu żegnanego.

apophasis, s. (epa'fezis) 1) log. twierdzenie przeczące sąd negatywny; 2) rzt. ostajnienie, że się czegoś nie czyni, a to w celu podsunięcia właśnie tej zaprzeczonej myśli, I come to bury Caesar not to praise him przychodzę grzebać Cezara nie go chwalić powiada Marek Antoniusz w „Juliusz Cezarze" Szekspira na samym wstępie mowy zakończonej skutecznym podburzeniem ludu przeciw zabójcom Cezara.

apophatic, adj. (e'pofe'tik) r. przeczący, zaprzeczający, negatywny

apophlegm, s. ob **apoblegm**

apophylite, s. (epa'filajt, epafi'lajt) min. apofilit, bezbarwny lub biały minerał, krzemian

wapniowo-potasowy $4CaSiO_3 \cdot KHO \cdot 8H_2O$ lub $K_2Si_4O_{10} \cdot 4H_2O$ o wł. 2,3 do 2,7, t. 4,5 do 5.

apophyllous, adj. (epofi'lles) bot. mający listki zrośnięte, o okólkach okwiatu.

apophysal, apophysial, adj. (epofi'zjel) dotyczący apofizy, ob. **apophysis**.

apophysis, s. (epa'fizis) apofiza, anat. wyrostek kości, w szcz. kręgów; bot. u mchów pogrubienie łodygi u zbiegu z puszką; geol. odgałęzienie skalne od mas skały magmowej.

apoplectic, adj. (epopiek'tik) anat. udarowy, dotyczący udaru, powodujący udar, podatny na udar, apoplektyczny.

apoplectic, s. med. apoplektyk (inf. apoplektyczka, f.) osoba narażona na udar czyli porażenie.

apoplectically, adv. -li- med. przez udar, apoplektycznie.

apoplectiform, apoplectoid, adj. (epopiek'tifórm, -'to-id) podobny do udaru czyli porażenia.

apoplexy, s. (epo'pleksi) med. udar, porażenie, apopleksja, nagłe zmniejszenie lub utrata przytomności, czucia lub ruchu, wskutek wylewu krwawego do mózgu albo rozmiękania mózgowia, ENCEPHALOMALACIA, albo nagłego zamopowania naczyń mózgowych, EMBOLIA; **cerebral** s. udar mózgowy, APOPLEXIA CEREBRI, stan jakiegokolwiek narządu lub tkanki pod wpływem wylewu krwawego np. **a. of the lung**, udar płucny, APOPLEXIA PULMONALIS, **a. of the heart** udar sercowy SYNCOPE.

aporeme, s. (e'pariim) log. wątpliwość, przeszkoda w udowodnieniu, badanie trudności logicznej.

aporhyolite, s. (eporaj'olajt) petr. aporyolit, masa głębinowa skalenia, którego budowa wskazuje, że był pierwotnie szklisty.

aporia, s. (epo'rie) a. p. z poros gr. wyjście, bez wyjścia; wątpliwość; ret. wyznanie mówcy że nie wie jak wyjść z zawiłości, jak zakończyć, co powiedzieć.

aport, adv. (eport') mar. ku lewej stronie okrętu, w szcz. o sterze.

aportoise, adv. (apor'tiz) mar. spoczywający na okręcie, o rejach tak spuszczonych.

aposaturn, aposaturnium, s. (apose'tern, e'poseter'njum) astr. aposaturnium punkt orbity każdego z satelitów Saturna najdalejszy od Saturna, ob. **apohelion, apogee, apojove**.

aposematic, adj. (e'posemetik, apo- gr. precz, aema gr. znak; znak ostrzegawczy) zool. dotyczący jaskrawych znaków (barwy, śpiewy itp.) dających możność specjalnego odstraszenia nieprzyjaciela, mający takie własności szczególnej obrony, np. żółcie, skunk, niektóre ptaszki, antilopa itd.

aposematically, adv. (-tikeli) zool. za pomocą specjalnych środków odstraszających od napadu.

aposiopesis, s. (eposaj'opisys, aposijopesi' gr. zamilknąć całkowicie; ret. przerwanie mowy, jakoby mówca nie mógł wypowiedzieć oczekiwanego słowa, figura retoryczna wywołująca wzgórę.

aposiopetic, adj. (eposaj'opetik) let. dotyczący przerwania zdania, jakoby mówca wahał się czy może wypowiedzieć oczekiwane słowa.

apospory, s. (epo'spori) bot. tworzenie się przerośla lub splątka wprost ze sporofitów bez tworzenia spory.

aposporous, adj. (apo'spurás) bot. dotyczący tworzenia przerośla lub splątka bezpośrednio ze sporofitu, o liściach, paprociach itp.

apostasy, s. (epo'stasi) odszczepieństwo, wyrzeczenie się, apostazja, odstępstwo od wyznawanych zasad, w szcz. od wyznania religijnego.

apostate, s. (epo'stejt) 1) odszczepieniec, apostata, renegat, osoba odrzucająca wyznawane dotąd zasady polityczne a w szcz. religijne; 2) KRK duchowny porzucający zawód kapłański bez urzędowego zwolnienia.

apostatic, apostatical, adj. (epostetij, epostetik, -tikl) odszczepieńczy.

apostatize, vi. (epo'stetajz) odszczepić się, wyjść ze wyznawanych dotąd zasad partyjnych lub politycznych a w szcz. religijnych, popełnić apostazję.

apostem, apostemate, apostime, s. (e'postem, epos-timejt, e'postim) med. ropień, owrzodzenie.

apostematic, apostematous, adj. (epostemej'tik, -tos) med. owrzodzony, dotyczący ropienia.

a posteriori (A POSTERIORI s. od późniejszego, od następnego) log. a posteriori, dowodzenie powodu z oczywistych wyników, przez a priori, nie zgadzając się na danych doświadczonych, faktach i doświadczeniach.

apostil, apostille, s. (apas'tyl) notatka, uwaga na marginesie.

apostil, vt. sporządzać zapisać uwagę na marginesie.

apostle, s. (epo'sl; apo'stolos gr. wysłannik) apostoł (pl.), amoniuska (f.) 1) jeden z dwunastu uczniów Chrystusa, wysłanych do głoszenia nauki Chrystusowej; w tym znaczeniu apostołami mianowanymi przez Chrystusa byli: Szymon Piotr, jego brat Andrzej, Jakób i Jan synowie Zebedeusza, Filip, Bartłomiej, Mateusz czyli Lewita, Tomasz, Jakób syn Alfeusza, jego brat Judy Tadeusz, Szymon Peleszyńczyk czyli Zelota i Judasz Iskariota, a po wykluczeniu ostatniego obrany przez innych jedenastu Matjasz, nazwa ta stosowana i do innych pełniących tę samą służbę. Do Kor. (1) Paweł jest nazwany apostołem; "natomiast od Chrystusa Samarytanka stała się apostołką Mesjasza"; w Do Żydów, (III.) nazwa ta odnosi się do Chrystusa jako wysłannika nieba; był zaś pierwszy misjonarzem chrześcijańskim. Kośc. Mormonów, jeden z dwunastu starszych tego zgromadzenia; 3) orędownik wielkiej idei; 4) pl. pr. czyw. i anot. pismo samo naszego, od którego rozstrzygnięcia wniesiono odwołanie, do sądu apelacyjnego; akta wysłane z odwołaniem; **A. of Andaluzia** Juan de Avila (Juan de Avila), kaznodzieja pld.-hiszp. (1500-1569); **A. of Ardennes** św. Hubert, biskup heterdeski (656-728); **A. of Armenia** św. Grzegorz Iluminatus, założyciel Kościoła Ormiańskiego (275-325); **A. of Brazil** José de Anchieta (José de ankie'ta), jezuita portugalski (ur. 1797); **a. of free trade** apostoł wolnego handlu Richard Cobden (1804-1865), orędownik wolnego handlu przeciwko angielskiej polityce ochrony celnej (zwłaszcza zbóż (1839-1846); **A. of Germany** misjonarz angielski św. Bonifacy (680-755); **a. of infidelity** Voltaire (wolte'r), (1694-1778); **A. of Ireland** św. Patrycjusz, Włoch, urodzony w Szkocji (373-464); **a. of temperance** ks. Theobald Mathew, irlandzki orędownik antialkoholizmu (1790-1856); **A. of the English** św. Augustyn, wysłany z Rzymu 597 (zm. 604); **A. of the French** św. Dionizy (Saint Denis, czytaj: sędni), pierwszy biskup paryski, zabity w III w.; **A. of the Frisians** św. Willibrod (ur. ok. 739); **A. of the Gauls** św. Irenaeus, biskup lugduński, pod koniec w. II; **A. of the Gentiles** św. Paweł; **A. of the Goths** Ulfilas (311-381); **A. of the Highlanders** św. Kolumba (521-597), irlandzki, który nawrócił Szkocję, zwany także **A. of the Caledonians**; **A. of the Indians** John Eliot (1604-1690), misjonarz w kolonii Massachusetts Bay; **A. of the Indies** w Indiach Wschodnich jezuita św. Franciszek Ksawery, misjonarz hiszpański (1506-1552), a w Indiach Zachodnich (w Ameryce Płd.) dominikanin Bartłomiej de las Casas (de las ka'sas) (1474-1566); **A. of the North** Ansgar (801-865) nawrócił Danię i Szwecję, także Anglik Bernard Gilpin (1517-1583), orędownik protestantyzmu w Szkocji; **A. of the Picts** św. Ninian, misjonarz brytyjski, a. a. V; **A. of the Prussians** św. Wojciech, czeski misjonarz, zabity r. 997; **A. of the Scots** Jan Knox (1513-1572), zwany także **A. of the Scottish Reformation**, **A. of the Slavs** św. Cyryl (820-869), grecki misjonarz który wraz z bratem, św. Metodym, przetłumaczył Biblię na język słowiański, znany w klasztorze w Rzymie.

apostle jug. dzban ozdobiony wypukłymi figurami apostołów.

Apostles' Creed Skład Apostolski, symbol, krótkie wyznanie wiary, pierwotnie składane przy chrzcie, dawniej uważane za pochodzące z czasów apostolskich; obecnie przeważa opinia, że część pochodzi z II w. a całość w orzeczeniu dla Bizancjum z w. V, poczyna się od słów: **I believe in God the Father Almighty, Creator of heaven and earth, and in Jesus Christ His only Son, our Lord** Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego, Stwórzyciela nieba i ziemi, i w Jezusa Chrystusa Jego jedynego Syna naszego Pana.

apostles' gems klejnoty apostolskie symboliczne dla dwunastu apostołów według Ojj. XXI (19,20): jaspis, szafir, chalcedon, szmaragd, sardonyks, karnol, chrysolit, beryl, topaz, chrysopras, hiacynt, ametyst.

apostle spoon srebrna łyżeczka z rękojeścią zakończoną postacią apostoła, dawniej dawana w prezencie ojca chrzestnego dla dziecka.

apostolate, s. (epos'tolejt) apostolstwo, godność i posłannictwo apostoła; KRK urząd papieża zastępującego na Stolicy Apostolskiej; stowarzyszenie kościelne.

apostolic, -al adj. (epoś'tolik, -l) apostolski; 1) dotyczący dwunastu apostołów za ich czasu, czynności, dzieł, posłannictwa, zasad wiary; 2) KRK dotyczący papieża i papiestwa, papieski; 3) hist. kość. dotyczący rozmaitych Kościołów nazywających się tym mianem, ob. **Catholic Apostolic Church**; a. **benediction** błogosławieństwo apostolskie; a) błogosławieństwo z biblii 2 Do Kor. XIII, 14. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa, i miłość Boża, i społeczność Ducha Świętego niech będzie z wami wszystkimi. Amen; b) błogosławieństwo papieskie kończące zazwyczaj encyklikę lub list papieża do biskupów, a, **brief** pismo papieskie mniej formalne i mniej ważne niż bulla, ob. **bull**; **A. Brothers** hist. kość. Bracia Apostolscy, fanatyczna sekta założona w 1260 w Parmie przez Gerarda Segarellego w pn. Włoszech, by wieść życie najpodobniejsze do życia apostołów, excykomunikowana, a w r. 1300 Segarellego spalono na stosie z wyroku św. Inkwizycji, sekta jednak zwalczana przez wiele lat, jeszcze omawiana na Koncylu w Narbonne w 1319; a. **canons** hist. kość. kanony czyli ustawy apostolskie, zebrane w pierwszych wiekach chrześcijaństwa i obejmujące 85 przepisów co do obowiązków chrześcijańskich, obrzędów, rozpoczęte prawdopodobnie w Syrii w w. IV, zostały przyjęte jako obowiązujące i autentyczne przez KW. pod koniec w. VII, a KRK zdaje pierwsze 50 przepisów za wiążące źródło informacji o dyscyplinie kość. pierwszych wieków; a. **church** 1) **A. Ch.** Kościół chrześcijański założony przez apostołów, 2) Kościół założony przez jednego z dwunastu apostołów, w szcz. w Rzymie, Aleksandrii, Antiochii i w Jerozolimie; 3) **Catholic A. Church** założony przez szkockiego zakonnika Edwarda Irvinga (1792-1834), 4) **New A. Church**, **Finnish A. Lutheran Church**, 4. **Mennonite Church**, **Reformed Zion Union A. Church**; a. **college** kolegium apostolskie, dwunastu apostołów, także zgromadzenie biskupów jako ich następców, KRK, kolegium kardynałów; a. **constitutions** zbiór ustaw przypisywany biskupowi Klemensowi Rzymskiemu (90-100) zawierający kanony apostolskie, ob. wyżej a. **canons** i rozmaite inne przepisy, KW. odrzucił je jako nieautentyczne w r. 692, KRK nigdy ich nie dawał; a. **council** bib. rada apostolska, ob. Akta IV; a. **delegate** KRK delegat apostolski, poseł papieski, ob. **nuncio**; a. **fathers** hist. kość. ojcowie apostolscy, pisarze, którzy pobierali nauki od apostołów albo od ich bezpośrednich uczniów, do nich zaliczają się Klemens z Rzymu, Ignacy, Polikarp, Barnaba, Hermas, Papias, a. **Junta** ob. poniżej a. **party**; **A. Majesty** Jego Apostolska Mość, tytuł rzekomo przyznany przez papieża Sylwestra II (była może sfałszowana w 1324) królowi węgierskiemu św. Stefanowi w r. 1000, używany po upadku monarchii austro-węgierskiej przez Habsburgów jako królów Węgier, następnie pozostający w zawieszeniu na czas prowizorycznej regencji na Węgrzech, a. **notary** KRK notariusz apostolski, urzędnik wystawiający rozkazy papieskie; 4. **party** hist. hiszp. partia rz. kat. w Hiszpanii z początku XIX w. dążąca do nieograniczonej władzy królewskiej i do wskrzeszenia św. Inkwizycji, partia żądziła rzekomo tajną radą, **A. Junta** (czytaj: Junta); a. **prefect** prefekt apostolski, KRK naczelnik misji nie mający rangi biskupa; a. **see** stolica apostolska, stolica założona przez apostoła, w szcz. KRK założona przez św. Piotra, pierwszego biskupa rzymskiego, jedynego apostoła, jaki wydawszy następcę; a. **succession** następstwo apostolskie, hist. kość. nieprzerwana sukcesja czyli następowanie biskupów od apostołów w drodze należytej ordynacji; a. **vicar** KRK wikary apostolski, wikariusz apostolski, naczelnik misji posiadający hst. biskupiski wydany przez papieża, pełni obowiązki przy pomocy rady złożonej z trzech misjonarzy.

Apostolic, s. hist. kość. apostolik 1) członek sekty naśladującej najściślej życie apostołów, ob. **A. Brothers**, **Apostolics**; 2) ob. **A. party**.

Apostolici, s. pl. (epoś'tolisj) hist. kość. Apostolicy, 1) ascetyczna sekta z III i IV w. w Azji Mniejszej (Frygii, Cylicji i Pamfilii), zwana także **Apostatici**, **Apostatici**; 2) sekta z XII we Francji i Niderlandach odrzucająca obrzędy kościelne i władzę papieską; 3) Bracia Apostolscy ob. **Apostolic Brothers**.

apostolicism, **apostolicity**, s. (epoś'tolizlm, epoś'tol'sit) apostolstwo, czcigodność.

apostrophe, s. (epoś'trofi) 1) ret. apostrofa, zwrócenie się podczas mowy lub opowiadania do osoby lub rzeczy w drugiej osobie, np. QUOUSQUE TANDEM, CATILINA, ABUTERE PATIENTIA NOSTRA dopóki Katilino, nadużywać będziesz naszej cierpliwości. **Litva, my country, like thou art to health** Litwo, ojczyzno moja, ty jesteś jak zdrowie, 2) gram. opuszczenie litery i zastąpienie jej znakiem ', np. **land o' lakes** zamiast **Land of Lakes**, O'Connor, will-o'-the-wisp; 3) pisownia ang. apostrof a) znak ' dla oznaczenia drugiego przypadku z **woman's privilege**, **women's club**, ob. **possessive case**; b) znak ' dla zastąpienia wypuszczonych liter np. **don't** za **do not**, **spirit of 76** zamiast **1776**, c) znak ' na początku i na końcu cytatu (w pisowni polskiej na początku: „ a na końcu: "), ob. **quotation mark**; d) znak ' na początku i na końcu cytatu w obrębie innego cytatu lub ustępu objętego znakami " ... ", np. "She's 'got some pride' she puts it." Ten sposób interpunkcji nie istnieje w literaturze polskiej, lecz jest on i owdzie używany w polskiej prasie St. Zj. w naśladownictwie pisowni angielskiej; d) fizj. rośl. apostrofa położenie ziarnek zielenia, **chloroplasts**, po opuszczeniu powierzchni komórki, **positive**, dodatnia, jeżeli spowodowana długim działaniem światła, **negative**, ujemna, jeżeli spowodowana długim działaniem braku światła, przez. **epistrophe**.

apostrophic, adj. (epoś'trofik) ret. dotyczący apostrofy.

apostrophize, vt. (epoś'trofajz) ret. użyć apostrofy, przemówić do osoby lub rzeczy w drugiej osobie podczas mowy lub opowiadania, ob. **apostrophe**, s. 1); pisownia ang. użyć apostrofu, ob. **apostrophe** s., 3.

apotelism, s. (epa'tilizm) 1) przest. wpływ, wynik spełnienia, 2) astrol. apotelizmat, a) wpływ gwiazd na życie ludzkie, b) badanie horoskopu.

apotelismatic, adj. (epotelizmaťik) 1) dotyczący ostatecznego wyniku; 2) astrol. dotyczący apotelizmatu czyli badania horoskopu.

apothecary, s. (epa'pikeri) aptekarz, wyłącz. w. wyszedł już z użycia potocznego, ob. **druggist**, **pharmaceutical chemist**.

apothecaries' measures miary aptekarskie w St. Zj., w Wielkiej Brytanii (gałon, 8 pajntów) St. Bryt.

cali sześciennych	231	277.274
pint (16 uncyj)	16	20
fluid ounce (8 drachm)	8	8
fluid drachm (minimów 60)	60	60

apothecaries' weights wagi aptekarskie, ob. **troy**.

apothecium, s. (epo'pisjom, -sjum) pl. **apothecia** (epo'pisja) bot. mikr. szeczka, apotecium, 1) porostów **lichen** LICHENES owocnik workowca, ASCOMYTES, ma często postać płaskiej lub szabo wklęsłej muszelki, a początku zamkniętej i mającej kuliste wydrążenie którego ścianki są pokryte warstwą worków ASCI asci; dopiero po dojrzeniu worczki otwierają się na szczycie.

apothegm, s. (e'pozem, apo'thegma gr. powiedzenie) zwięzłe wyrażenie mądrości lub zasada życiowa, sentencja, np. BIS DAT QUI CITO DAT **he gives twice who gives promptly** dwa razy daje kto szybko daje; dawniejsza pisownia **apophthegm** zalecona, obecnie w St. Zj. apothegm, w Anglii pisownia najnowsza zreformowana **apothem**.

apothegmatic, -al, adj. (epo,ogmaťik, -l) sentencjonalny, zwięzły a pełen mądrości, dawniej **apophthegmatic**.

apothegmatically, adv. (-i) sentencjonalnie, zwięźle a mądrze i trafnie, dawniej **apophthegmatically**.

apothem, s. (e'pozem, apo-i them gr. osobno złożenie) 1) mat. prostopadła od środka równobocznego wielokąta do jednego z boków, 2) osad tworzący się w płynnym wyciągu roślinnym, ob. **extractive**, 5 2)b); 3) Anglia ob. **apothegm**.

apotheosis, s. (epo'pioźisis) pl. **apotheoses** (epo'pioźisiz, apo'i theos' gr. bóg) 1) obóstwianie, wyniesienie człowieka śmiertelnego do rzędu bogów, 2) oddanie czci osobie, idei, zasadzie, apoteozowanie.

apotheosize, vt. (epo'pi:əsaiz) apoteozować 1) zaliczyć w szereg bogów; 2) gloryfikować, z zapałem wynosić, oddawać cześć; chwalić osobę lub ideę.

apotome, s. (epə'təumi) muz. apotoma, niewyczerpana różnica między dwiema tonami, wyniesiona w wyższych potęgach całkowitych; mat. pitagor większy z dwóch półtonów, na jakie krok się dzieli, wyrażony przez proporcję organów (ludów 2187; 2149; muz. (e'pɔtəmi) apotom, rodzaj celestynu.

apotropaic, adj. (e'pɔtrəpeiik) przeznaczony do odpędzania (złej, mający ochronić od wypadku duchów itp.)

apotropaion, s. (-jən) pl. **apotropaia** (-jə) mit. gr. odżegnywania czarów, (w cerk. jęz. staroslow. chrześcijańskiej) coś co miało odpędzać nieszczęście i złe duchy lub czary, amulet, talizman.

apotropous, adj. (epə'trɔpəs) bot. anatropowy ze zatrzeczkiem, footele, przyrośnięty do osłonki, integument, a zarodku.

apotypic, adj. (epə'tipik) biol. odbiegający od typu, różniący się od normy.

Appalachian, adj. (epə'leiʃjən, -'pæl-) dotyczący systemu gór Apalachy, którego zachodnim łańcuchem są Alleghany, we wschodnią część St. Zj. zwane też: Góry Atlantyckie; **A. coal field** zagłębie węglowe ciągnące się wzdłuż Apalachów od Pennsylwanii po Alabamę; **A. revolution** geol. przewrot apalachowski; **A. river** geol. starożytna rzeka jaka zachodnią płynęła wzdłuż Apalachów do Zatoki Meksykańskiej, z rzeki owej pozostał tylko górny bieg rzeki Tennessee; **A. tea** herbata z kilku gatunków ostrokrzewu ILEX pijana w pewnych okolicach wsch. St. Zj.

appall, vt. (epɔ:l) 1) przest. spowodować bladość; 2) przest. ostudzić, spowodować utratę kolorów; 3) przygnębić strachem, przerazić, wystraszyć kimś.

appalling, adj. part. (epɔ'lin) straszny, okropny, przerażający.

appallingly, adv. (-li) przerażająco, okropnie.

apparage, **apanage**, s. (epənidʒ) 1) apanaż, dochody wyznaczone dla młodszego rodzeństwa domu królewskiego lub książęcego w dawnej Francji w postaci dóbr, pewnych dochodów państwowych, urzędu lub posiłków; 2) terytorium lub prowincja dana jako apanaż, 3) korzyści prawnych lub zwyczajowo związane z pewnym stanowiskiem lub z pewnymi posiadłościami albo nawet z zaletami osobistymi.

apparatus, s. (epəreitəs) pl. **-tus** i **-tuses** (-itəs i -itysəs) 1) przest. przygotowanie, wykonywanie przygotowań, 2) rzeczy przygotowane jako środek do celu; 3) zbiór lub zestawienie narzędzi potrzebnych do pewnego celu, przyrząd w szcz. mechaniczny, maszyna, mechanizm aparat, w szcz. fotograficzny, 4) fizjol. system narządów służących razem do pewnego wspólnego celu, np. respiratory a. przewód oddechowy (jama nosowo-gardzielowa, krtań, tchawica, większe oskrzela, mniejsze oskrzela oskrzeliki i sama tkanka płucna). **A. Sculptoris** astr. (dosłownie aparat rzeźbiarza) gwiazdozbiór Rylca, CAELUM.

apparel, s. (epə'rel) 1) przygotowanie, rzeczy przygotowane, pogotowie, 2) ubranie, odzież, suknia, odzienie 3) przest. zewnętrzny wygląd, 4) rzeźbiona, ozdobna haftowana lub wyszywana, noszona na ubiór lub na innym odzieniu kościelnym, 5) mar. sprzęt okrętowy, obejmujący maszty, żagle, osprzęt, kotwice, armaty.

apparel, vt. (epə'rel) 1) przest. przygotowywać, wygotowywać, 2) ukwiecować, zaopatrzyć w aparaty, 3) ubrać, odziać; ubrać w zewnętrzne ozdoby, upiększyć ubraniem.

apparency, s. (epə'rensi) 1) przest. zjawienie się; 2) widoczność, pozostawanie na widoku; 3) następstwo tronu, ob. **heir apparent**.

apparent, adj. (epə'rent) 1) widzialny, dostrzegalny wzrokiem, 2) widoczny, oczywisty, przeszy do zrozumienia, wiadomy, niewątpliwy, niezbity; 3) wyglądający, objawiający się oku lub umysłowi, w odr. fałsz niekoniecznie w prawdzie rzeczywistości, wydający się, pozorny, w szcz. pr. mający takie pozory rzeczywistości że może łatwo być wzięty za rzeczywistość, np. towar oddano w pozornie dobrym stanie **the goods were delivered in an apparent good condition**; **a. authority** pr. widoczne upoważnienie, wynikające naturalnie z zachowania pełnomocnika, pomocnika, subjekta, clerk, z wiedzą lub bez sprzeciwu właściciela; **a. danger** pr. niebezpieczeństwo widoczne (w logicznym rozumowaniu w danych okolicznościach), coś co wygląda na niebezpieczeństwo; pr. karne okoliczność ważna i często rozstrzygająca w orzeczeniu winy w wypadku zabójstwa w własnej obronie; **a. heir** ob. **heir apparent**; **a. horizon** fiz. horyzont pozorny, widnokrąg pozorny, koło prostopadłe do miejsca obserwacji zakreślone promieniami zetknięcia się promieni widzenia z powierzchnią ziemi, ob. **horizon**, s. 1); **a. magnitude** opr. wielkość pozorna, (rozmiar widoku oglądanego z przeszkrzeń mierzony kątem między okiem patrzącego a przedmiotem widoku np. wielkość pozorna zegara umieszczonego na wysokiej wieży a mającego w rzeczywistości 20 stóp wysokości może wynosić około 5 stóp lub mniej, stosownie do oddalenia, **a. power** lub **a. watts** ob. **watt**; **a. resistance** elektr. opór elektryczny w prądzie zmiennym; **a. wind**, mar. wiatr pozorny.

apparently, adv. (epə'rentli) widocznie, pozornie, z tego jak wygląda.

apparentness, s. (epə'rentnis) wygląd, pozór.

apparent, s. (epə'rent) następca tronu, przest. obecnie ob. **heir a.**

apparition, s. (epəri'ʃən) 1) zjawienie się, ukazanie się, stanie się widzialnym; zjawisko, postać, przedmiot widzialny; 2) astr. ukazanie się gwiazdy po okresie niewidzialności, zwanym **occultation**; 4) przest. wygląd, wystawa, pokaz, pozór; 5) **A.** przest. Epifania, święto na pamiątkę objawienia się Chrystusa pogaństwu, święto Trzech Króli; 6) widzialność; 7) zjawa, zjawisko nadnaturalne, duch, upiór, widmo, cień.

apparitional, adj. (-el) objawiający się, dotyczący zjawiska, upiorny, a. soul spir. dusza ukazująca się zmaterializowana w postaci ludzkiej i widzialna przedmiotowo.

apparitor, s. (epə'ritər) 1) dawniej woźny lub pomocnik wykonujący polecenia urzędu miejskiego lub sądu, 2) pr. kość. woźny doręczający pozwy i wykonujący inne polecenia sądu kanonicznego: Anglia, pedel uniwersytecki ob. **beadle**, r. 1).

appassionato, adv. (apæsjəna'tou) muz. namiętnie, z uniesieniem.

appaume i **appaumée**, adj. (apɔ'mei) pauma (wyraj: pam, fr. dłoń, ang. palm) her. ukazujący otwartą dłoń.

appay, vt. (apei) przest. zapłacić.

appeach, vt. (epi:ʃ) przest. oskarżyć, ob. **impeach**; zganiać obrzydzić, czynić trudności, zarzucać, czynić wyrzuty.

appeacher, s. (-er) oskarżyciel.

appeachment, s. (-mənt) oskarżenie.

appeal, s. (epi:l) 1) hist. pr. prywatne oskarżenie o zbrodnię wniesione i przeprowadzone przez osobę prywatną, nie przez oskarżyciela publicznego, oskarżyciel nazywał się **appelor**, a gdy podsądny oskarżył oskarżyciela, stawał się **approver**; obecnie zazwyczaj dochodzi oskarżyciel publiczny; 2) pr. apelacja, odwołanie się od wyroku niższego sądu do sądu wyższego o zniesienie lub o zmianę wyroku; part. **a. from the chair** odwołanie się do izby od postanowienia przewodniczącego; 3) pr. wezwanie do odpowiedzenia się oskarżenie; 4) apel, odwołanie się do osób prywatnych, zwrócenie się z wezwaniem o pomoc w pracy, **an a. to the public** głośny apel do dobroczynności publicznej; **sexual a.** wrażenie jakie kto wywołuje na osobach odmiennej płci; 5) przest. wyzwanie na rękę, wyzwanie na pojedynek.

appeal, vi. 1) pr. apelować, odwołać się, wnieść apelację lub rekurs lub odwołanie do sądu wyższego o zbadanie i zmianę lub zniesienie orzeczenia sądu niższego; 2) apelować, zwrócić się do osobnika lub do ogółu o poparcie spólnej akcji; **to a. to the country** parl. zwrócić się do narodu o rozstrzygnięcie spornej zwłaszcz przez zarządzenie wyborów do parlamentu; 3) przemawiać do gustu, podobać się, **this fashion a.s to me** ta moda mi się podoba.

appeal, vt. 1) przest. zawezwać przed trybunał, oskarżyć o zbrodnię w charakterze oskarżyciela prywatnego, to **a. a person of felony** oskarżyć osobę o zbrodnię; ob. **appeal** s. 1), 2) pr. poczynić kroki o przeniesienie sprawy jeszcze nie rozstrzygniętej z sądu niższego do sądu wyższego, 3)

przez wywieść na rękę, wywieść na przynętę.

appealing, adj. (pait ipi'lin): 1) proszący, 2) sympatyczny, przypadający do gustu, przemawiający do gustu, podobający się.

appealingly, adv. (-li) 1) błagalnie, 2) sympatycznie, przypadająco lub przemawiająco do gustu.

appealingness, s. (-nes) 1) usilność prośby, 2) przytulność, zdolność wywołania upodobania, duchowa i zmysłowa siła przyciągająca.

appear, vi. (epi'e) 1) stać się widzialnym, ukazać się (ocaloną), 2) zjawić się (przed władzą), 3) ukazać się, wyrosić, a **providential man** a.-ed in those trying times był opatrznościowy (ukazał się w owej ciężkiej chwili), 4) stać się jasnym i oczywistym, okazać się, rozumieć się samo przez się, 5) wydawać się, wyglądać (jakby, mieć pozór).

appearance, s. (-ens) 1) zjawienie się, ukazanie się, 2) jawienie się istnienie(w sądzie), 3) podobieństwo wyglądu, wygląd zewnętrzny, powierzchowność, 4) a.-s pl. zewnętrzne okoliczności, pozory; to save a.-s zachować pozory; 5) wygląd, obraz, wrażenie, the a. of the calm sea obraz spokojnego morza, 6) zjawa, zjawisko, rzecz widzialna, rzecz widziana; 7) przez myśl, pojęcie, 8) przest. pozór, prawdopodobieństwo; 9) wygląd, sposób wyglądania i zachowywania się; 10) filoz. zjawisko w odr. przeciwstawn. noumenalnego, wrażenie osobiste, zdobyte doświadczeniem subjektywnym w odr. rzeczywistości absolutnej objektywnego.

appease, vt. (apiz) uspokoić, ukoić, doprowadzić do stanu spokojności i pokoju, uśmierzyć (gniew, niecierpliwość), zaspokoić (głód, pragnienie).

appeasement, s. (apiz'ment) uspokojenie, pacyfikacja (przez ustępowanie słabszego lub następowanie silniejszego).

appeaser, s. (apiz'er) pacyfikator, osoba starająca się o uspokojenie (w czasie sporu) osoba dążąca do pokoju za wszelką cenę.

appeasing, adj. part. (apiz'in) kojący.

appeasingly, adv. (-zin'li) kojąco.

appel, s. (apel') w szermierce kopnięcie nogą przy wypadzie.

appelant, adj. (epel'ent) apelacyjny, dotyczący urzędu lub postępowania odwoławczego, ob. appeal, s. 2.

appelant, s. (epel'ent) 1) apelujący, strona apelująca, apelant, w szcz. od orzeczenia niższego sądu na sądu wyższego; 2) A. hist. kość. członek stronnictwa Apelantów wśród kleru francuskiego podpisany na odwołaniu się do rady generalnej przeciwko bulli papieskiej UNIGENITUS (1713), ob. Appellant, KRK.

appelate, adj. (e'pelejt) 1) przest. (wyrok) przeciw którymś wniesiono apelację, zaczepiony; 2) apelacyjny, ustanowiony do przyjmowania apelacji, odwoławczy, a. court sąd apelacyjny.

appellation, s. (epelej'szen) 1) zawołanie po imieniu, nazwisku lub tytule; 2) nazwa, nazwanie, oznaczenie, tytuł, 3) przest. apelacja.

appellative, adj. (epel'ativ) 1) gram. pospolity w przeciw. własnych (o imionach czyli rzeczownikach), ob. common noun i proper noun; 2) dotyczący nazwy, nazwania, oznaczenia, tytułu.

appellative, s. (epel'ativ) 1) gram. imię pospolite, rzeczownik oznaczający nazwę np. człowiek, rzeka, miasto, w przeciw. imion własnych np. Jan, Wisła, Birmingham, ob. common noun i proper noun; 2) nazwa, nazwanie, oznaczenie, tytuł.

appellatively, adv. (-li) określająco, nazywająco.

appellativeness, s. (-nes) określanie za pomocą wyrazów oznaczających pospolitą nazwę, tytuł itp.

appellatory, adj. (epel'ateri) apelacyjny, odwoławczy, dotyczący apelacji (od wyroku itp.).

appellee, s. (epeli') hist. pr. osoba oskarżona o złośliwy przez osobę prywatną, ob. appeal, hist. pr.

appeller, s. (epel'er, epeler) hist. pr. prywatny oskarżyciel prowadzący sprawę o złośliwy, ob. appeal, hist. pr.

append, vt. (apend') 1) zawiesić, przywiesić, jak np. pieczęć zawieszoną na sznurku na dawnych dokumentach; 2) załączyć (np. komentarze na końcu rozdziału).

appendage, s. (apendidż) 1) dodatek, załącznik, przyczepka, dobudówka; 2) biol. podrzędny lub pomocniczy narząd zewnętrznie przyczepiony do ciała zwierzęcia jak np. czułki owada.

appendaged, adj. (epen'dedżd) biol. zaopatrzony w podrzędne lub pomocnicze narządy zewnętrzne.

appendalgia, s. (ependal'dżie) med. ból w okolicy ślepej kiszki (wyrostka robaczkowego).

appendance, s. (epen'dens) 1) zależność, 2) przest. coś przywieszonego.

appendancy, s. (-si) przywieszenie.

appendant, adj. (epen'dent) 1) zawieszony; 2) pr. przynależny do jakiegoś prawa lub posiadania, związany z nim nierozerwalnie.

appendant, s. 1) coś przywieszonego, wisiółka; 2) pr. prawo stanowiące nierozerwalny dodatek do innego prawa lub posiadania, np. tytuł prawo patronatu itp.

appendectomy, appendicectomy, s. (ependek'tomi, -disek'tomi); appendix s. wyrostek robaczkowy i ektomia gr. wycięcie) med. wycięcie wyrostka robaczkowego.

appendical, adj. (epen'dikel) med. dotyczący lub podobny do zwiesu przywieszonego.

appendicial, adj. (ependi'szel) med. dotyczący lub podobny do wyrostka robaczkowego.

appendicitis, s. (ependisaj'tis) med. zapalenie wyrostka robaczkowego.

appendicle, s. (epen'dikl) wisiorek, drobna część przyczepiona lub zawieszona, ogonek, przyczepka.

appendicular, adj. (ependi'kjulerl) med. dotyczący części przyczepionych, w szcz. 1) anat. i zool. dotyczący kończyn, ogona, czułków itp. np. a **skeleton** szkielet kończyn w przeciw. ustal skeleton szkielet czaszki i tułowia.

Appendicularia, s. pl. (ependikjule'ria) zool. rodzaj małych głęboko morskich pływających osłonic TUNICATA, podobnych z powierzchowności do kijanek i do larw innych osłonic, typ rodziny APPENDICULARIIDÆ (ependikjulerajidi) rzędu larvacea.

appendicularian, adj. (-n) zool. dotyczący osłonic rzędu larvacea.

appendicularian, s. zool. osobnik z rzędu osłonic larvacea.

appendiculate, appendiculated, adj. (ependi'kjulejt, -ejtid) 1) zool. mający części przywieszone; 2) stanowiący część przywieszoną.

appendix, s. (epen'diksi) pl. **appendixes** (epen'diksiz) 1) coś dodanego, coś przywieszonego, dodatek, przygródek przywieszenie; 2) (w książce) dodatek zawierający objaśnienia, komentarze, tabele statystyczne itp. wyjaśnienia i uzupełnienia, appendix; 3) anat. i zool. wiszor, wyrostek, ogon, ogonek, w szcz. **vermiform** a. wyrostek robaczkowy ślepej kiszki, A. VERMIFORMIS.

appentice, s. (epen'tis) hist. przydatek, przyuadówka, w szcz. mające znaczenie w ogólnym wrażeniu, jakie wywiera budowla, np. dach nad zewnętrzną klatką schodową.

apperceive, vt. (apersiw') 1) spostrzec, pojąć, zrozumieć, 2) psychol. przyjąć w umyśle wrażenia i wiadomości dawniejsze z nowymi.

apperception, s. (epersepszen) psychol. apercepcja, pojmowanie za pomocą postrzeżeń, **perception,** czyli nowych pojęć przez porównywanie z dawnymi, pobranymi na doświadczeniu, i sprowadzenie ich w nową świadomość.

apperceptive, adj. (-tiw) psychol. apercepcyjny, dotyczący apercepcji.

appertain, vi. (apertejn') przynależeć do - ugen.), być związanym do - ugen.), łączyć się z - (abl.), (na mocy prawa, zwyczaju, z natury itp.).

appetence, s. (e'petens) gorące pragnienie, tęsknota, życzenie, pożądanie.

appetency, s. (-si) 1) naturalne dążenie połączone z wolą, 2) instynktowna skłonność, np. zapał do wody, chęć do zsania, dążenie do zachowania przyrodzonych upodobań u zwierząt, a u przedmiotów nieżywotnych naturalne pokrewieństwo lub upodobanie (pociągi), 3) med. doktryna Samuela (1755-1829), że zmiany w upodobaniach lub zapotrzebowaniu zwierzęcia wywołują zmiany w jego budowie.

appetent, adj. (e'petent) 1) chciwy - czego after i ab), 2) tendencja, smak, upodobanie.

appetite, s. (a'pitejt) 1) pożądanie, pragnienie, w szcz. przyrodzone dążenie do zaspokojenia potrzeby jedzenia i picia, apetyt, przest. smak, 2) tendencja, smak, upodobanie.

appetition, s. (apet'sion) pragnienie, życzenie, tęsknota.

appetitive, adj ('apetajtiw) 1) budzący apetyt, apetyczny; 2) mający apetyt.

appetize, vt. ('epetajz) głodzić, budzić apetyt.

appetizer, s. (-er) przedmiot budzący apetyt, w szcz. ostra przekąska lub napój przed jedzeniem „na apetyt".

appetizing, adj part. (-in) 1) apetyczny, zachęcający swym wyglądem do spożycia; apetyczny, zadowalniający upodobania i smak.

appetizingly, adv (-li) apetycznie, zachęcająco wyglądem do spożycia; apetycznie, zadowalniająco upodobania i smak.

Appian, adj (e'pien) hist. kl. dotyczący starożytnego rodu Apiuszów, apijski. **A. Way** droga apijska, brukowany gościniec szerokości 14 do 16 wiodący z Rzymu przez Kapuę do Brundisjum (dziś Brindisi), rozpoczęty przez Apiusza Klaudiusza (Caecus, ślepego) około 312 przed Chr. i jeszcze w użyciu.

applanate, adj. ('eplanejt) bot. przypłaszczony, spłaszczony, jak plecha wielu porostów i muszaków.

applaud, vt. (eplo'd) 1) oklaskiwać, aplaudować, okazywać oklaskami zadowolenie z przedstawienia, mowy, koncertu itp.; 2) chwalić, aprobować z uznaniem.

applause, s. (-'z) 1) oklaskiwanie; 2) poklask, oklaski, pochwała, aplauz; 3) przest. przedmiot poklasku.

applausive, adj (-ziw) pochwalny, wyrażający zapał i uznanie, pochlebny; 2) przest. godzien pochwały.

apple, s. (epl) 1) jabłko, owoc drzewa PYRUS MALUS z rodziny MALUS, ob.; 2) jabłoń, drzewo z rodziny MALUS, ob.; 3) coś podobnego kształtem do jabłka, np. **love a.** pomidor, **a. of gold** kula złota; oak **a.** gąąsówka, **a. of discord** mit. kl. jabłko niezgody, rzucone przez boginię niezgody Erydę w grono zebrane na ślub Peleusa i Tetydy z napisem „Najpiękniejszej"; trzy bogini Hera, Atena i Afrodyta spierały się o jabłko, aż z rozkazu Zeusa przedłożyły spór do rozstrzygnięcia Parysowi, Parys przyznał jabłko Afrodycie stąd pot. przedmiot sporu, przyczyna niezgody; **a. of Hesperides** mit. kl. złote jabłko Hesperyd, ofiarowane Herze jako podarek ślubny przez Gaję (Ziemię) na najdalszym zakątku zachodnim kuli ziemskiej, strzeżone przez Hesperydy, córy Nocy; **a. of Sodom** legendarny owoc na ląduie dawnej Sodomy, obecnie Morza Martwego, zawsze świeży lecz spopielony w chwili zerwania bot. psianka sodomska, SOLANUM SODOMICUM; bot. pigwa, **quince**, CYDONIA; **a. of Peru** mieczhanka PHYSALIS EDULIS; **a. of the eye** gałka oczna, dawniej źrenica, dziś gałka oka, poc. coś najdroższego, stąd: „strzec jak oka w głowie"; **Adam's apple** krtyka.

apple, vi. r. budować jabłonie; zbierać jabłka; (o jabłoni) owocować, rodzić jabłka.

apple bucculatrix, zool. mały motyl BUCCULATRIX POMIFOLIELLA, żerujący na liściach jabłoni.

a. butter powidło jabłczane.

a. canker a) rak jabłoni, choroba drzewa wywołana przez pasożytnicze grzybki, w szcz. w St. Zj. przez SPHAEROPSIS MALORUM, a w Europie przez NECTRIA DITISSIMA; b) pasożyt powodujący tę chorobę.

a. green kolor jabłkowo-zielony, kolor niedojrzałego jabłka.

a. gum (Australia) drzewo gumowe, podobne do jabłoni z wyglądu, EUCALYPTUS STUARTIANA, eukaliptus Stuarta.

a. haw głóg letni, CRATAEGUS ESTIVALIS, drzewo o kwiatach przypominających zapach kwiatu jabłoni.

a. jack (St. Zj.) wódka z jabłek, wódka z jabłecznika.

a. maggot larwa czerwia jabłczanego, muchy jabłecznej, skrzydlatego robaka, żerująca na jabłoniach, zwłaszcza czerwia RHAGOLETIS POMMONELLA.

a. midge larwa drobnego skrzydlatego robaka SCIARIA MALI żerująca we wnętrzu jabłka.

a. moss mech DAHTRAMIA.

a. moth każdy motyl, którego larwy wwierzają się w jabłka, zwłaszcza CARPOCAPSA POMONELLA, codling moth.

a. pie pai jabłeczny, najpowszedniejszy w St. Zj. placek z jabłkami lub „pieróg"; nazwa pai jest powszechnie przyjęta przez Polaków w Ameryce, ponieważ wyraz: pierog, tern. placek, babka, pieczywo itp. nie określa go trafnie.

a. rot grzyb jabłczany, choroba jabłoni spowodowana przez pasożytnicze grzybki FUSICLADIUM FRUCTIGENUM, pokrywające korę wielkimi brunatnymi plamami, także sam grzybek.

a. scab parch jabłczany, choroba jabłoni i jabłka, spowodowana przez pasożytnicze grzybki FUSICLADIUM DENDRITICUM a objawiająca się najsamprzód czarnymi plamami na liściach, zanim dojdzie do wnętrza owocu.

a. tree jabłoń, jabłucka.

a. tree aphis każdy mądaj mszyc żerujących na jabłoniach, w szcz. mszyca wełnista czyli korówka SCHIZONEURA LANIGERA, napadająca korzeń i kora, mszyca jabłeczna APHIS MALI i mszyca jarzębinowa APHIS SORBI, napadające liście jabłoni.

a. tree borer szkodnik z dwóch rodzajów owadów SAPERDA CANDIDA i CHRYSOBOTHRIS FEMORATA, których larwy wierzą pnie jabłoni i innych drzew owocowych.

a. tree hydnum grzybek kolczak, HYDNUM SCHEIDEMAYERI, rozwijający się pod korą i powodujący jej zniszczenie i odpadnięcie.

a. tree worm larwa mola DATANA MINISTRA, **handmaid** moth, masowo spadająca jabłonie.

a. twig borer drobny brunatny owad AMPHICERUS BICAUDATUS, który wwierta się jesienią i zimą w gałęzie jabłoni.

a. weevil wołek jabłoniowy, każdy gatunek z rodzaju ANTHONOMUS żerujący na jabłoniach.

a. worm gąsienica jakiegokolwiek owada wwierzającego się w jabłoń, w szcz. małego mola CARPOCAPSA POMONELLA, szkodnika sprawcy robaczywych jabłek.

appliance, s. (eplajens) 1) przest. posłuch, ob. **compliance**; 2) zastosowanie, używanie; 3) przyrząd, aparat.

applicable, adj ('eplikebl) 1) przest. podatny, posłuszny, 2) dający się zastosować w praktyce, stosowny, dający się użyć w danym wypadku; **a surface** mat. każda powierzchnia jaka da się utworzyć przez nagięcie innej powierzchni bez rozciągnięcia lub uszkodzenia.

applicability, applicableness, s. (eplikebilti, eplikeblnes) zdatność do zastosowania, możność zastosowania, przydatność.

applicably, adv (eplikebli) stosownie, w sposób dający się zastosować, dzięki możności zastosowania.

applicant, adj. ('eplikent) 1) przest. posłuszny, powolny; 2) gr. proszący.

applicant, s. petent (m), petentka (f), osoba prosząca o coś, zabiegająca się o coś, o czym decyzja należy do kogoś innego. Uwaga: Wyraz polski „aplikant", używany czasem w St. Zj. przez osoby ubiegające wpływowi obcemu angielskiego nie oznacza w języku polskim tego co a.; aplikant oznaczał początkującego kandydata na adwokata lub sędziego.

applicate, adj ('eplikeit) 1) przest. stosowny, skłonny; stosowny, będący w użyciu, praktyczny; **a. number** mat. liczba stosownik w danym wypadku; **a. sciences** nauki stosowane.

application, s. (eplikeiszen) 1) przyłożenie, nałożenie jak np. okładu; 2) zastosowanie jako środka do celu, np. matematyki do objaśnienia muzyki, lub np. baśni w argumentacji, 3) uwaga, rozważanie, namysł, skupienie się, 4) apelacja, podanie, zgłoszenie wniesione w sądzie a nie zależnego od innej osoby; 5) środek leczniczy; 6) zdolność do zastosowania, możność zastosowania; 7) astr. zbliżenie się jednej gwiazdy do drugiej; 8) aplikacja, ozdoba haftowana; wiązana lub naszyta, na tkaninie lub tapicerowana na metalu.

applicative, adj. ('eplikeitiw) dający się zastosować, stosowny, praktyczny.

applicatively, adv (-kejtiwli) stosownie, w sposób dający się zastosować, dzięki możności zastosowania.

applicatory, adj ('eplikeitori) ob. **applicative**.

applicatorily, adv (-to'rili) ob. **applicatively**.

applied, adj part. (eplajd) stosowany, w szcz. o naukach, np. **a. mechanics** w odr. pure, czysty (mechanika stosowana, mechanika ścisła), także praktyczny, w odr. **abstract, theoretical**, teoretyczny; **a.**

ethics (etyka stosowana, etyka teoretyczna); 2) aplikowany, a. **ornaments**, ob. **appliqué**.

appliqué, adj. (aplikej', fr.) aplikowany, nałożony, naszyty, jak np. wycięta figura lub haftowana ulub wiązana naszywka na tkaninie lub lakierowana ozdoba na metalu.

applot, vt. (eplot'): parcelować, podzielić grunt na części.

applotment, s. (-'ment) parcelacja z przydziałem gruntów.

apply, vt. (eplaj') 1) przytożyć, nałożyć jak np. ogład na ciało; 2) zastosować, użyć, zużytkować w pewnym oznaczonym celu; 3) prosić, wnieść podanie; 4) zastosować, dostosować, powiązać z osobą lub z sytuacją lub z rzeczą; 5) a. **one's self** a) skupić się, oddać się czemu z uwagą i skupieniem; b) zwrócić się, ofiarować się; 6) przest. a) przenosić, b) rozsnawiać, c) stosować się do czegoś lub do kogoś.

appointatura, s. (epodżentu'ra, wł.) inus. dodatkowy ten przed tonem głównym, niemieszczący się w rytmie taktu, wier grany na koraz następnego głównego tonu, lub a. pisany znakiem cieńszym i mniejszym niż tony normalnych, short a. znak przekreślony skośną kreską.

appoint, vt. (apojnt') 1) przytwierdzić, oznaczyć, ustanowić; 2) zarządzić (dekretem, rozkazem, komendą), postanowić, przepisać; 3) wyznaczyć czas i miejsce; 4) mianować, obrać z urzędu na stanowisko; 5) pr. rozstrzygnąć o przyznaniu zarządu spadku przez wskazanie osoby uprawnionej do zarządzania; wskazać osobę uprawnioną do zarządzania spadkiem na mocy rozstrzygnięcia o przyznaniu zarządu.

appoint, vt. mianować, rozstrzygnąć, wykonywać prawo mianowania.

appointee, s. (apojnti') 1) osoba zamianowana; 2) pr. osoba której przyznano zarząd spadku.

appointive, adj. (-'tiw), podlegający mianowaniu z urzędu; a. **office** urząd, na który mianuje sąd lub prezydent lub gubernator lub burmistrz itp., w przeciw. **elective office**, urzędu wybieralnego, zawisłego od wyboru przez głosowanie wyborców.

appointment, s. (-'ment) 1) umowa wyznaczająca czas i miejsce spotkania się; 2) przest. kapitulacja, poddanie się; 3) mianowanie; 4) pr. wyznaczenie osoby uprawnionej do zarządzania spadkiem; 5) rzecz postanowiona wspólną umową, jak np. data spotkania, np. **I have an a. with my doctor**; 6) przest. warunki kapitulacji; 7) rozkaz, dekret; 8) posada lub stanowisko, stanowiące przedmiot mianowania; 9) urządzenie i umeblowanie, np. okrętu, koszar itp.; 10) pl. r. dodatki do mundurów wojskowych, jak pasamba, ładownica (patrontasz) naszywki (szewrony) itp.; 11) pl. przest. płaca urzędnika na stanowisku zawisłym od mianowania.

appointor, s. (-'tor) pr. osoba mianująca zarządcę spadku.

apportion, vt. (apor'szen) 1) przydzielić, podzielić proporcjonalnie wydzielić, rozdzielić na przynależne działy i przyjąć te działy (grunty) zyski czasu (np. i uprawnionym).

apportioner, s. (apor'szener) osoba przydzielająca należne działy.

apportionment, s. (epor'szenment) przydział, przydzielenie, pr. obliczenie praw i obowiązków (zysków i strat, wierzytelności i długów, gruntu, czasu itp.) między uprawnionych, wierzycieli i dłużników, i podział ich należytości według proporcji, jak np. dodatek do gruntu poszczególnego właściciela wypadający na mieo z dzielonego gruntu stosownie do rozmiaru jego posiadłości, rozdział ciążących z góry odsetek lub czynszów w chwili bilansu na należytość już zapadłą i należytość naliczoną na rachunek roku następnego; 5) przydział liczby reprezentantów należących się każdemu Stanowi w Kongresie w proporcji do liczby mieszkańców stosownie do wyniku cenzusu ludności przestawiony co 10 lat w ten sposób, że nową sumę całej ludności Stanów 71 dzieli się przez 435; w roku 1789 przypadał jeden reprezentant na 30,000 obywateli, w r. 1850 na 93,423, w 1900 na 194,182, w 1940 na 300,000.

apposable, adj. (epo'zebl) zdatny mogący dotykać, jak np. kciuk w stosunku do każdego palca tej samej ręki.

appose, vt. (apo'z) 1) przest. zapytywać, wypytywać, badać, stawiać pytania; 2) badać księgi handlowe, kontrolować rachunki książkowe; 3) przybyć, dołączyć, dodać, położyć naprzeciw lub obok.

apposed, adj. part. (apo'zd) dołączony naprzeciw, odpowiadający sobie wzajem.

apposer, s. (apo'zer) kontrolor rachunków; śledzący.

apposite, adj. (e'pozyt) w sam raz stosowny, zupełnie trafny, odpowiedni jakby ulał; 2) przest. a propos; przyłożony, dołożony.

appositely, adv. (-li) trafnie.

appositeness, s. (-nes) trafność.

apposition, s. (epozy'szen) 1) przybożenie, dołożenie; 2) stosn. dopełniacz, zestawienie dwóch rzeczowników (imion) w tym samym przypadku bez połączenia czasownika (słowa) lub przyimka albo spójnika, przykład jeden rzeczownik objaśnia czyli dopełnia drugi, np. **Themistocles**, największy mówca Grecji; 3) fizjol. cząst. w rozwoju ściśle konserkowej przyborowanie kolejnych warstw budulcowej substancji, **growth by a.** przyrost przez narastanie przez. **intussusception**, wnikania, intussusepcji.

appositional, adj. (el) dopełniający.

appositionally, adv. (-li) dopełniająco.

appositive, adj. (era'zytiw) dopełniający.

appositive, s. stosn. dopełniacz.

appositively, adv. (-li) dopełniająco.

appraisal, s. (apprej'zel) ocenienie, obliczenie.

appraise, vt. (apprejz') ocenić, oszacować wartość w szac. o osobach zawodowo lub urzędowo do tego ustanowionych; 2) kombinować wartość; 3) przest. chwalić, cenić.

appraisement, s. (apprejz'ment) cena, ocenienie, w szac. wykonane przez urząd do tego ustanowiony.

appraiser, s. (-er) ocenicielel, w szac. urzędowy, taksator.

appreciable, adj. (epri'sieb'l) dający się ocenić, dość liczny lub wielki by zauważyć, godny uwagi; **an a. following** poważna liczba zwolenników, kobo zwolenników dość znaczne by się z nimi liczyć.

appreciably, adv. (-li) w sposób dający się ocenić, w sposób godny uwzględnienia lub uwagi.

appreciate, vt. (epri'szejet) podnieść się w wartości np. towar lub pieniądz.

appreciate, vt. (-szejet) 1) ocenić, oszacować, ustalić wartość lub cenę; 2) ocenić z uznaniem, uznać wartość usługi, książki, działalności, uznać z wdzięcznością; 3) podwyższyć lub podnieść wartość lub cenę, przeciw. **depreciate**; 4) poznać, rozeznać, rozpoznać, rozróżnić.

appreciation, s. (epri'szielejszen) 1) ocenienie wartości lub ceny; 2) ocena, uznanie, wdzięczność (w uznaniu doznanych usług), 3) podniesienie ceny lub wartości (przez zarządzenie lub spekulację), podniesienie się ceny lub wartości; 4) rozeznanie, rozpoznanie, rozróżnienie; 5) ocena literacka lub inna, w szac. przychylna.

appreciative, adj. (epri'szielejtiw) uznający przychylnie wartość, uznający z wdzięcznością doznane usługi lub tp.

appreciatively, adv. (-li) z uznaniem, wdzięcznie, przychylnie.

appreciativeness, s. (-nes) uznanie, przychylność, wdzięczność w uznaniu usług.

appreciator, s. (-ter) 1) kto ocenia przychylnie; 2) mlyn przyrząd do obliczania zawartości glutenu (substancji białkowej) w mące.

appreciatorily, adv. (-torili) z uznaniem, przychylnie, wdzięcznie.

appreciatory, adj. (-tori) oceniający z uznaniem, wdzięczny w uznaniu świadczeń, uprzejmości, starań.

apprehend, vt. (epri'hend) 1) myśleć, sądzić, przypuszczać; 2) być w pewnej (o coś przyszłego).

apprehend, vt. 1) przest. chwycić, złapać; 2) pr. karne aresztować, pojmać schwytać osobę, kontrabandę kradzione przedmioty, wybronione łowiska itp.; 3) ogarnąć, rozumieć, uświadomić sobie; 4) obawiać się (o coś co nastąpi w przyszłości).

apprehensible, adj. (epri'hen'sybl) uchwytny, zrozumiały, mogący być pojętym.

apprehensibility, s. (-hensybl'biti) zrozumiałość.

apprehensibly, adv. (-hen'sibli) pojętnie, zrozumiale.

apprehension, s. (-'szen) 1) chwyt, chwytanie, pochwycenie, 2) schwytanie, aresztowanie; 3) pochwycenie umysłem, pojmowanie, pojęcie; 4) obawa o przyszłość, niepokój; 5)

metaf. spostrzeżenie, objęcie zmysłami, w odr. comprehension zrozumienie, pojęcie; 6) zrozumienie, opinia, zapatrywanie; zdanie, sposób pojmowania lub oceniania; 7) zdolność pojmowania, pojętność.

apprehensive, adj. (-'sywn) 1) pojętny, spostrzegawczy, szybko pojmujący, bystry; 2) dotyczący spostrzegania; 3) niespokojny w obawie o bliską przyszłość, zaniepokojony; 4) z świadom; 5) p. czuły, odczuwający.

apprehensively, adv. (-li) 1) pojętnie, spostrzegawczo; 2) w obawie o to na najbliższą przyszłość przynosząc, niespokojnie, z trwogą.

apprehensiveness, s. (-nes) 1) bystrość, spostrzegawczość; 2) niepokój, trwożliwość, zaniepokojenie.

apprentice, s. (epren'tis) 1) uczeń, terminator, osoba zobowiązana do pełnienia usług dla majstra przez pewien okres czasu (nauki); 2) nowicjusz, osoba niewprawna; 3) pr. ang. (dawniej) adwokat (**barrister**) z praktyką krótszą niż 16 lat w randze poniżej serjeant; 4) stawian. mar. St. Zj. uczeń w marynarce.

apprentice, vt. wstąpić na praktykę jako terminator (w rzemiośle), terminować.

apprenticeship, s. (-'tisyp) 1) terminatorstwo, termin, służba terminatora, stan terminatora, okres czasu spędzony w terminie (w rzemieślnika).

appressed, adj. (epresd') bot. i zool. przylegający.

appressor, s. **appressorium**, s. (epre'ser, epreso'riom) bot. u niektórych pasożytniczych grzybków strzępek służący jako narząd do przyczepiania się do żywiciela.

apprise, **apprize**, vt. (eprajz', eprajz') uwiadomić, o of.

apprize, vt. (eprajz') ocenić.

apprizement, s. (-'ment) ocena, otakowanie.

apprizer, s. (-'er) 1) uczenicel, taksator; 2) pr. ang. wierzyciel, który zażądał oceny majątku lub schedy.

approach, s. (epro'ch) 1) nadejście, zbliżenie się; 2) przystęp, dostęp; 3) golf przybliżenie piłki na odległość nie 20 stóp od dołku w przygotowaniu do rzutu; 4) pl. woj. rowy, okopy itp. przygotowane przez oblegających przed atakiem; 5) pl. starania, zabiegi w celu nawiązania stosunków albo uzyskania posłuchania itp.; 6) przest. możność dostępu (do wysokiej osobistości); 7) ogr. szczepienie szczepu i ćwiczka rosnących na własnych korzeniach, ob. **layering**; a. **bridge** inż. schodnia; a. **canal** mar. kanał dojazdowy.

approach, vi. przybliżyć się, zbliżyć się, przyjść blisko kogoś lub czegoś; także przen. przybliżyć się, wzrosnąć się, dorość.

approach, vt. 1) zbliżyć, przysunąć; 2) dojść, dosięgnąć, także przen.; 3) woj. urządzić dostęp, podkop itp.

approachable, adj. (epro'czybl) dostępny, w szcz. mar. o przystani.

approbate, adj. (e'brobejt) przest. zatwierdzony, aprobowany.

approbate, vt. pochwalić, uznać za dobre, przyjąć, zatwierdzić, zgodzić się na (acc.), aprobować.

approbation, s. (eprobej'szn) 1) zatwierdzenie, uznanie za dobre, aprobata, zgoda, sankcjonowanie, przyzwolenie; 2) filoz. uznanie postępowania za moralne; 3) przest. a) potwierdzenie, dowód, próba; b) probacja, nowicjat.

approbative, adj. (epro'bejtiw) przychylny, pomyślny, zatwierdzający, uznający za dobre, przyzwalający.

approbativeness, s. (-nes) 1) godność zatwierdzenia; 2) chęć przychylnia zatwierdzeniu.

approbator, s. (ep'robej'tor) z. kto zatwierdza, aprobator.

approbatory, adv. (-'tori) zatwierdzający, przychylny.

approof, s. (epru'w) 1) zgoda, zatwierdzenie; 2) przest. próba, dowód rozprawy sądowa.

appropinquate, vi. (epropin'kuejt) przest. zbliżyć się.

appropinquate, vt. przest. zbliżyć.

appropinquation, s. (epropinkuej'szn) przest. zbliżenie, podejście.

appropinquity, s. (epropin'kuiti) przest. bliskość, sąsiedztwo.

appropre, vt. (eprop') przest. przywłaszczyć sobie.

appropriable, (epro'prejebl) 1) mogący być przywłaszczonym, dający się przywłaszczyć; 2) dający się przywłaszczyć na pewien wskazany użytek.

appropriate, adj. (-'prejet) przeznaczony do pewnego specjalnego celu, stosowny, nadający się szczególnie odpowiedni, właściwy, przydatny, dawniej swoczny, przyzwoity (przest.).

appropriate, vt. 1) przywłaszczyć sobie; 2) przeznaczyć na specjalny użytek, na to lub tor, np. pozycje budżetowe w Kongresie lub Sejmie; 3) kośc. wyznaczyć beneficjum stowarzyszeniu religijnemu na wieczysty użytek.

appropriation, s. (-prejeszn) 1) przywłaszczenie sobie; 2) przeznaczenie sumy na pewien ściśle określony cel, jak np. w budżecie miejskim lub krajowym; 3) kośc. wyznaczenie (beneficjum dla religijnej organizacji na wieczysty użytek; 4) suma przeznaczona na pewien określony cel lub beneficjum przeznaczone na wieczysty użytek; 5) przen. przyswojenie sobie, przyjęcie, wchłonięcie (idei, zasady, tzw. bazeji).

appropriative, adj. (epro'prejtiw) dotyczący przeznaczenia (sumy) na pewne wskazane cele.

appropriativeness, s. (-nes) zasada wymagająca użycia przeznaczonej na pewien cel sumy, wyłącznie na ten cel.

appropriator, s. (epro'prejter) 1) kto przeznacza (sumy) na pewien specjalny cel; 2) kośc. organizacja religijna posiadająca przyznane sobie beneficjum, beneficjariusz.

approval, s. (epru'wel) zgoda, zatwierdzenie, sankcjonowanie; on a. **bandl** z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez kupującego, z prawem zwrotu (towaru) po otrzymaniu i obejrzeniu.

I approve, vt. (epru'w; od I. APPROBARE) 1) przest. wykazać, potwierdzić; 2) okazać, udowodnić; 3) zatwierdzić, aprobować, sankcjonować; 4) pochwalić, zalecić, zdać, przyklasnąć (--dat.); 5) polecić się, okazać się godnym (--dat.).

II approve, vt. (epru'w; od I. APPROBARE) pr. ang. przest. korzystać z używania enklawy, obwodnej w wszystkich celach zwykłego użytkującego właściciela.

approved, adj. part. (-d) zatwierdzony.

approvedly, adv. (-li) przychylnie.

approvedness, s. (epru'wydnes) zgoda, zatwierdzenie.

approvement, s. (-'mente) stare pr. ang. 1) używanie enklawy (ob. II) **approve**; 2) przyznanie się oskarżonego do winy i wskazanie współwinnych, odpowiadające dzisiejszemu **turning King's evidence** lub w Anglii **turning King's evidence**.

approver, s. (-'wer) stare pr. ang. przest. 1) ważny, urzędnik gruntowy; 2) oskarżony przyznający się do winy i wydający współwinnych; 3) donosiciel, denuncjant, oskarżyciel.

approximate, adj. (eprok'simejt) 1) bliski, pokrewny, zbliżony, podobny lub przypominający pochodzenie; 2) prawie dokładny, niezupełnie dokładny, przybliżony.

approximate, s. rzecz zbliżona.

approximate, vi. zbliżać się.

approximate, vt. 1) przybliżyć; 2) doprowadzić, osięgać.

approximately, adv. (-li) w przybliżeniu, około, nieco więcej.

approximation, s. (eprokszimejszn) przybliżanie się, przybliżenie, zbliżanie się do poprawnego przypuszczenia; mat. zbliżanie się do poprawnego obliczenia lub rozwiązania, wartość przybliżona niezupełnie dokładna.

approximative, adj. (eprok'symejtiw) przybliżony.

approximatively, adv. (-li) w przybliżeniu.

approximativeness, s. (-nes) przybliżenie.

appui, s. (apjü'; z fr. oparcie) 1) przest. oparcie, podpora; 2) jazda konna wzajemne oparcie nóg jeźdźca i pyska wierzchowca zapoczątkowane uzdy, trzeźli i wędzidła.

appulse, s. (epu'ls) 1) pędzenie ku (--dat.) gnanie ku—(dat.) uderzenie o—(acc.); 2) astron. zbliżenie się ciała niebieskiego do drugiego.

appulsion, s. (epul'szen) 1) pędzenie ku—(dat.), gnanie ku—(dat.), uderzenie o—(acc.); 2) pr. czyn. odebranie widocznego kawałka brzegu i przeniesienie go przez strumień na inne miejsce, w odr. **alluvion** namulenia.

appurtenance, **appurtenant**, s. (epö'rtinens, epö'rtinent) przynależność, przynależytość, część przynależna należąca do czegoś innego np. tytuł związany z własnością pewnego majątku ziemskiego, prawo przechodu itp.

appurtenant, adj. przynależny, przynależyty, np. prawo przechodu przynależne do pewnego budynku lub gruntu.

apraxia, s. (apraksja) med. utrata możności rozpoznawania przedmiotów lub ich zastosowania.

apricate, adj. (ep'rikejt); APRICUS l. wygrzewający się na słońcu; r. leżący w słońcu.

aprication, s. (eprikejszon) r. kąpiel słoneczna.

apricot, s. (ej'prikot, e'prikot, ai'pri-) bot. wł. albicocco) bot. aprykosa, większy rodzaj; morel, PRUNUS ARMENIACA, duża śliwka koloru złotawego, w smaku pomiędzy śliwką a brzoskwinią, także drzewo wydające ten owoc; a. plum bot. drzewo azjatyckie AMYGDALUS SIMONII, hodowane często w St. Zj., i jego owoc.

April, s. (ej'pril) kwiecień, szwedzki miesiąc naszego kalendarza, 30 dni; przed reformą króla Numy Pompiliusza drugi miesiąc pierwotnego kalendarza rzymskiego; przen. symbol kapryśnej zmienności np. the April in her eyes (Szekspir), kwiecień plecień bo przeplata trochę zimy trochę lata (Adalbert). A fool at Pelina Aprilis, dzień 1 kwietnia bi osobn króla pedla ofiarą żartu na Primo Aprilis; cf. w St. Zj. sasanka, pasque flower, PULSATILLA.

a priori (epraioraj), a priori; 1. z góry; 1) log. na podstawie zasad lub wiadomości; 2) z góry przyjętych, w drodze dedukcji; 2) filoz. w zakresie pojęć lub wiadomości przyjętych lub dopuszczanych jako abstrakcyjna podstawa doświadczenia, poznanie a p. wywodzone z przesłanek, poznanie a posteriori wywiedzione ze skutku; 3) pat. arbitrarnie, bez badania, na podstawie mniemania powziętego z góry przed badaniem.

apriorism, s. (apraiorizm) 1) przypuszczenie apriorystyczne; 2) zasada rozumowania na podstawie metod apriorystycznych, nie na podstawie doświadczeń.

apriorist, s. (-ryst) osoba wierząca że istnieją zasady apriorystyczne czyli transcedentalne formujące to czego doświadczamy.

aprioristic, adj. (-rystyk) apriorystyczny.

apriority, s. (-rati) apriorystyczność, poznanie wrodzone w umyśle przed poznaniem wynikającym z doświadczenia, rozumowanie apriorystyczne.

apron, s. (ej'pren, dawniej ej'pern) fartuch, fartuszek, także w rozmaitych zawodach pokrywa obicienia, skórzana, drewniana, metalowa, skórzany fartuch w powozie dla ochrony od błota; fort. metalowa pokrywa skarpy fortyfikacji; stol. spodnia deska wystająca z ramy okna, mar. ch. falochronu; ława, i w wielu innych zastosowaniach.

apron, vs. (ej'pren) włożyć fartuch lub fartuszek, zamaskować przedmiot w ochronę lub pokrywę.

a. lining stol. oprawa belki trzymającej klatkę schodową.

a. piece stol. belka trzymająca klatkę schodową.

a. roll mech. jeden z krążków bu klących pociąga się farmich bez końca traveling a., jak np. u żniwiarki własnej.

apropos, adj. (a'propo'); 2) a propos w tej sprawie, w tym związku, w tym celu; stosowny, odpowiedni, z of lub to.

apropos, adv. w tym związku; kiedy o tym mowa (speaking of), odnośnie do — mogły odnośnie z drugim przypadkiem), przy tej sposobności, a propos (czyta), a propo' tego (of lub to).

aprosexia, s. (aprosek'sja), gr. brak uwagi; med. chorobliwa niezdolność skupienia uwagi na jednym przedmiocie).

Apsaras, s. (epsaras) pl. Apsarasas (w sz. sing. Apsaras pl. Apsarasas) mit. hind. nimfa w niebie Indry, nimfy te zwane żonami bogów są nadzorniczkami Gandharwów i dostają się też w nagrodę bohaterom poległym w boju, rodzone są z pliny morskiej (mut podobny do mitu o narodzinach Afrodyty).

apse, s. (epsi) absyda, apsyda.; asyd. ob. **apsis** 1). bud. wystająca część budowli w szcz. kościoła, zwyczajnie półkolista, w bazylice rzymskiej zazwyczaj naprzeciw wejścia, gdzie w kościołach chrześcijańskich zwykle bywa ołtarz; w dawniejszych kościołach dwie absydy, po stronie wschodniej i zachodniej wschodnia obejmuje chór i tron biskupa, bud. miejsce przechowywania zabytków świętych; mat. ob. **apsis** 3).

apsidal, adj. (ep'sidel) dotyczący absydy; a. **distance** ob. **apsis** 1.

apsidole, s. (epsid-ol) mała absyda, w kościołach mających jedną większą i kilka małych.

apsis, s. (ep'sis) pl. **apsides** (ep'sijdiz) absyda, apsyda; 1) astr. najbliższy i najdalszy punkt orbity od ośrodka przyciągania, punkt odległości i przybliżenia, np. apogeum i perigeum i perihelium, apogeum i perigeum księżyca; odległości punkt zwany **higher a.**, przybliżenia — **lower a.**; linia łącząca oba te punkty, **line of apsides**, linia absyd; oddalenie każdego z tych punktów od środka **apsidal distance**; 2) bud. ob. **apse**, bud.; 3) mat. w orbicie i w każdej krzywej określonej spółrzędnymi, punkty w których wektor promienny jest największy i najmniejszy; 4) przest. obwód, orbita.

Apsu, s. (apsu) mit. bab. Głębina, pierwotny żywioł (chaos) w postaci powszechnego zalewu, zapełnionego potworami, a A. zrodził się bogowie, a pokonał go Ea.

apt, adj. (ept) 1) stosowny, zdatny, przydatny, nadający się; 2) skłonny, mający naturę nadająca się, podlegający; 3) zeroów. chętny.

apteral, adj. (a'pterel) nie mający skrzydeł; 1) bud. o kolumnadzie bez bocznych skrzydeł; 2) zool. ob. **apterous** 2).

apterous, (a'pterös) bezskrzydły, 1) bot. nie mający bocznych tkanek podobnych do skrzydeł; 2) zool. nie mający skrzydeł.

Apteryx, s. (a'pteriks, a. p. i pteryks, gr. skrzydła) zool. mielot, kiwi, rodzaj ptaków biegających, ratites, rzędu HETEROGNATHÆ, nielotny, o małych skrzydłach niezdatnych do lotu, o krótkich a silnych nogach, ukryte we dnie, żerujące nocą, z powodu smacznego mięsa prawie wytępione, także osobnik tego rodzaju. A. AUSTRALIS, wyłącznie w płd. części Nowej Zelandii gdzie zwany jest kiwi, A. MANTELLI w pn. części.

Aptian, adj. (ap'tien) od Apt we Francji geol. aptyjski, dotyczący najmłodszej warstwy dolnej serii kredowej w Europie.

aptitude, s. (ap'titiud) zdolność, zdatność, skłonność, właściwość, przysposobienie przyrodzone lub nabyte, zdolność do nauki.

aptly, adv. (apt'li) stosownie, w odpowiedni sposób, w sposób nadający się do sposobności, zgrabnie.

aptness, s. (ept'nes) zdatność, skłonność.

aptote, s. (ep'tot, a. p. i protos) gr. dający się odmieniać) gram. rzeczownik niedmienny, rzeczownik nie dający się odmieniać.

aptotic, adj. (eptotik) nie dający się odmieniać, nie fleksyjny np. a. language (język nie posiadający fleksji).

aptyalism, s. (eptajalizm; a. p. i ptyalon gr. ślina) med. brak lub niedostatek śliny APTYALISMUS.

Apulian, adj. (apjulien) apulijski, dotyczący Apulii, na płd. starożytnej Italii (Puglia w północnych Włoszech, dzisiaj prowincja Foggia, Bari delle Puglie i Lecce), A. pottery naczynia glinianie w szcz. wazy zdobione jasno czerwonawym rysunkiem na czarnym tle.

Apollan, s. mieszkaniec Apulii, ze starożytnego szczepu (prawdopodobnie pelazgijskiego), zawo wymieniony około 326 przed Chr. przez Rzymian.

Apus, s. (ej'pes, a. p. i pus gr. nogi) 1) astron. płd. gwiazdozbiór (w gwiazd. co 1 wielkości), Ptajaki Ptak, 2) zool. przekopnica, A. CANORICHAMUS, skorupiak w rzędzie liścionogich, PHYLLOPODA, częsty w wysychających kałużach, do 2" długości.

apyretic, adj. (apire'tik, a. p. i pyr gr. ogień) med. bezgorączkowy.

apyrexia, **apyrexy**, s. (apirek'sja, -si) med. bezgorączkowość, bezgorączkowie, STATUS APYRETICUS.

apyrexial, adj. (-'sjel) med. bezgorączkowy.

aqua, s. (e'kwa, l. woda) apt. woda, ciecz, płyn, cukrzyn; a. **ammonia** roztwór wodny amoniaku, silnie alkaliczny; a. **bulliens** med. okrop. war. wrzątek, woda kipiąca, skrót aq. bull.; a. **destillata**, apt. woda destylowana; a. **fontana** woda źródlana, woda zdrojowa, woda krynicza; a. **fortis** kwas azotowy (działający na gatunki hartowne), dawniej sedwaser, medwaser, z niem. Schwefelwasser (czyta: szajdewaser); a. **labyrinthi** anat. czysta ciecz w błędniku labiryntu (LABRYNTHUS ucha wewnętrznego; a. **marina** min. akwamaryn, ob. **aquamarine**; a. **mirabilis**, a. **coelestis**, a. **composita** apt. średniowieczne kordiały; a. **regia** chem. królewska wo-

du. mieszanina kwasu azotowego i solnego rozpuszczająca złoto i platynę. a. **tofana** (wł. ąkwa tofana) list. wł. trunek bez smaku i bez zapachu zawierający arszenik, wyrabiany i sprzedawany w w. XVII przez Sycylijankę nazwiskiem Tofana (ob. Toffana w Palermo, która podobno otruła ciągi przeszło 600 osób; a. vitae (vitae) wąjtai) ożywiła. alkohol. wódka.

aquaemanale, s. (akwemanejl); AQUA 1. woda, MANUS 1 ręka) pl. **aquaemanalia** (akwemanejlie) 1) dzbaneczek ceramiczny lub srebrny na polewanie rąk przed ucztą. kość. miednicka do umywania rąk używana dawniej podczas odprawiania mszy

aquamarine, s. (ej kwamarin) mine. akwamaryn. przeźroczysty gatunek berylu, typowo barwy niebieskawo-zielonej. używany jako klejnot. Bo.Al.Si.O.. t.7.5 do 8. c.w. 2.8

aquapuncture, s. (ejkwapunkczer) med. podskórny zastrzyk wodny dla złagodzenia bólów

aquarelle, s. (akwarel) szt. p. akwarela. obraz wykonany farbami wodnymi.

aquarellist, s. (-ist) szt. p. akwarelista (m), akwarelistka (f). twórca akwareli. artysta zazwyczaj malujący farbami wodnymi.

aquarial, **aquarian**, adj. (akwej'riel, -rien, akwa'rien) dotyczący akwarium.

Aquarian, s. (akwej'rien, bint. kość. akwarianin. hydrogarnista, członek sekty używające wody w Komunii świętej, np. Encratyci i inne sekty bizne w pierwotnym chrześcijaństwie nie spożywający mięsa ani wina.

aquarium, s. (-riom) akwarium, pl. **aquariums** akwarium. sztuczny zbiornik wody zwyczajnie zaopatrzony w ściany szklane, w którym przechowuje się zwierzęta i rośliny wodne w otoczeniu możliwie podobnym do naturalnego

Aquarius, s. (-riest) astr. Wodnik. 1) pół. gwiazdozbiór (278 gwiazd do 7-ej wielkości); 2) jedenasty znak zodiaku.

aquarter, adv. (akwar'czer) mar. na ćwierć. w kierunku 45° za prostopadłą (za trawersem)

aquatic, adj. (akwa'tik) dotyczący wody, wodny, żyjący w wodzie lub nad wodą; a. **fowl** ptactwo wodne

aquatic, s. 1) zwierzę wodne, roślina wodna; 2) pl. sporty wodne.

aquatint, **aquatinta**, s. (ej'kwatint', ejkwatin'te) akwatinta. sposób miedziorytnictwa naśladujący akwarelę przy zastosowaniu kwasu solnego; także sztych tak wykonany.

aquatint, vt. używać techniki akwatintowej.

aquatinter, s. (-er) artysta używający techniki akwatintowej.

aqueduct, s. (akwedakt) 1) wodociąg. kanał. przewód wielkich ilości wody; 2) akwedukt, most służący do przeprowadzenia wodociągu nad drogą, rzeką itp. zwany także a. **bridge**; 3) anat. przewód w narządzie, w szczególności of Sylvius (ob. silvius, fizjolog Dubois, czyli dubois', 1. 2d. Sylvius 1478-1555) przewód łączący trzecią i czwartą komorę mózgu; a. of **Fallopius** (ob. ow Fallopius, Gabriel Fallopio z Modeny, 1523-1562) kanał Fallopiusa wyściełanie we wnętrzu kości skroniowej, którym przechodzi część nerwu twarzowego **facial nerve** NERVUS FACIALIS

aqueo-, przedr. (ejkwio-) wodno-, wodnisto-, ob. **aqueous**.

aqueoglacial, adj. (-glejszel) geol. wykonany pod wpływem wody i lodu, wodno-lodowy

aqueoigneous, adj. (-ig'nio-ius) geol. wykonany pod wpływem wody i ognia, wodno-ognisty

aqueous, adj. (ej'kwi-os) 1) wodny, wodnisty, dotyczący wody, podobny do wody, pełen wody; 2) wykonany pod wpływem wody, zrobiony z wody. a. **fusion** (fiuż) (fiuż) (na przykład) wody w krystalizacji, np. u soli glauberskiej czyli mirabilitu (uwodnionego siarczanu sodowego). a. **humor**, anat. jasna ciecz wypełniająca przestrzeń między rogówką a soczewką oka. a. **rocks** geol. skały powstałe z osadów z wody, w odr. aeolian rocks skał powstałych z osadów naniesionych przez wiatry. a. **tint** szt. p. farba prawie bezbarwna; a. **tissue** bot. tkanka wodna, odznaczająca się bardzo wąskimi przestrzeniami międzykomórkowymi skutkiem czego trafia mało wody przy parowaniu, natomiast zatrzymuje wodę inne tkanki i magazynuje wodę np. u kserofitów czyli suchorośli, roślin suchych klimatów

aqueously, adv. (-li) wodnisto. przez wodę, za pomocą wody.

aqueousness, s. (-nest) r. wodnistość. wilgotność.

aquiculture, s. (ej'kulkończer) hodowla zwierząt i roślin wodnych.

aquicultural, adj. (-ral) dotyczący hodowli tego co żyje w wodzie.

Aquifoliaceae, s. pl. (-fo'lejszi-i) bot. rodzina drzew i krzewów ostrokrzewowych. rzędu myrtiflorowych SAPINDALES, obejmująca 6 rodzajów a około 110 gatunków, m. i. ILEX AQUIFOLIUM ostrokrzew kolczasty; ILEX PARAGUAYENSIS dostarczający "herbaty brazylijskiej **yerba**; ILEX CASSINE w Ameryc. Płn. dostarczający lekarstwa **blackdrink**.

aquifoliaceous, adj. (-szas) bot. dotyczący rodziny ostrokrzewów Aquifoliaceae.

Aquila, s. (ekwila; pl. **Aquilae** (-li) 1) astr. Orzeł, gwiazdozbiór płd. (razem z Antinousem 198 gwiazd do 7-ej wielkości); alfa Aquilae Altair odległy od Ziemi 16 lat świetlnych; 2) zool. orzeł, typowy rodzaj orłów, z rodziny FALCONIDAE, podrząd ACCIPITRES, rząd FALCONIFORMES, obejmujący orła przedniego **golden eagle** A. CHRYSAETOS o długości ciała 85 cm. i pokrewne gatunki, jakoto, A. NAEVIA, orlik, A. ORIENTALIS, orlik stepowy A. CLANGA, orlik grubodzioby, w Australii A. AUDAX; w Polsce w zimie dość częsty orzeł cesarski **imperial eagle** A. MELANAETUS czyli LEFFAGUS o długości ciała do 75 cm; pospolity na wybrzeżu Bałtyckim orzeł bielik, długość ciała do 100 cm. ob. **eagle**.

Aquilaria, s. (-lejrie) bot. niektórzy rodzaj azjatyckich drzew rodziny wawrzynkowatych, THYMELÆACEÆ, rzędu mirtowych, MYRTALES. o lancetowatych całobrzegich liściach i czterokrotnych kwiatach; owoc jagoda. A. AGOLLOCHA rajskie drzewo, orle drzewo

Aquilegia, s. (ejkwilidżia i ekwilidżi-a) bot. orlik, rodzaj roślin zielnych jaskrowatych. RANUNCULACEÆ, rzędu wielowodkowych POLYCARPICÆ, o liściach skrętoległych, o pięknych zwisających kwiatach z ostrogą; owoc mieszek, mielupka lub jagoda; A. VULGARIS **garden columbine** orlik ogrodowy.

aquiline, adj. (ekwilajn i ekwilajn) 1) orli, dotyczący orła, podobny do orła; a. **flight** orli lot; 2) orli, zagięty jak dziób orła. w szcz. a. **nose** orli nos. uważany za typ szlachetnej piękności miękkiej jak nos Artura Potockiego na portrecie Jana Matejki.

Aquilon, s. (ekwilon) przest. Akwilon, wiatr płn.

Aquitanian, adj. (ekwite'nien) 1) akwitański, należący starożytnej Akwitanii, zamieszkałej przez Iberów. płd. Galii; 2) geol. dotyczący piętra w oligocenie europejskim; 3) geog. dotyczący rzeki Garonne we Francji

Aquitanian, s. mieszkaniec starożytnej Akwitanii (płd.-zach. Galii)

aqueous, adj. (ejkwos) wodnisty. ob. **aqueous**.

aquosity, s. (-iti) wodnistość. wilgotność.

ar, s. (ar) ar, miara powierzchni, ob. **are**.

-ar, przyr. (-ar) 1) oznaczający przynależność lub właściwość, jak **consular**, **globular**; 2) w zastępstwie (-aris, -lear ob. -ary); 3) w zastępstwie -er, np. **liar**, **peddlar**

Ara, s. (ejra) astr. Ołtarz. gwiazdozbiór płd. (48 gwiazd do 7-ej wielkości), na płd. od ogona Niedźwiadka; także **Altar**; genet. **Arae** np. **alpha Arae**

Arab, adj. (erabl arabski ob. **Arabian**.

Arab, s. (erab) 1) Arab członek jednej z najstarszych i stosunkowo najczyściej utrzymanych ras ludzkich, pierwotnie szmiel zamieszkał od niepamiętnych czasów na półwyspie arabskim; obecnie nazwą tą obejmuje prócz beduinów także mieszańców Indyj, Afryki, Madagaskaru; 2) arab, koń rasy arabskiej; 3) uliczник, młody wieżęga, zwykle **street Arab**.

araba, s. (eya'ba) araba na Bliskim Wschodzie ciężki wóz bez sprężyn i resorów zwykle kryty.

araban, s. (-an) chem. araban pentozan dający w hydrolizie arabinozę.

arabesque, adj. (-arabesk) 1) przest. arabski. 2) arabeskowy.

arabesque, s. 1) arabeska, symetryczna ozdoba lub styl zdobniczy, malowana, rzeźbiona lub inkrustowana. w czasach starożytnych Grecy

i Rzymianie tworzyli arabeski z motywów roślinnych wplątując postacie ludzkie lub zwierzęce, w sztuce arabskiej postacie żywych stworzeń są z przyczyn religijnych wykluczone ob. moresque; 2) arabeska, utwór muzyczny mający charakter regularności i lekkości podobny do tego jaki ma a. w sztuce maurskiej.

arabesque, vt. zdobić arabeskami.

Arabian, adj. (areibiən) 1) arabski, dotyczący Arabii Arabów, języka arabskiego; 2) chem. arabski, dotyczący przezroczystego kwasu zawartego w gumie arabskiej, kwas jest to pentozan wydający w hydrolizie arabinozę. **A. architecture** bud. budownictwo saraceńskie, w szcz. styl budowlany w Syrii i Egipcie w pierwszym stuleciu po Hegirze (622-721); **A. numerals** lub **figures** cyfry arabskie: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0, genialny znak 0, którego Grecy i Rzymianie nie znali.

Arabic, s. język arabski, język semicki mający alfabet złożony z 28 głosek. ob. Semitic languages.

arabin, s. (e'rabin) 1) kwas arabski, 2) część w szcz. z gumy arabskiej.

arabinose, s. (e'rabinoz) chem. arabinoza, związek organiczny $C_5H_{10}O_5$ czyli $CH_2OH.CHO$ czyli CH_2O_5 z klasy monosacharydów pentoz posiadający trzy optycznie izomeryczne odmiany, zwany także **pentinose**.

arabinosic, adj. (-ik) dotyczący arabinozy.

Arabis, s. (er'abis) bot. rozległy rodzaj ziół z rodziny krzyżowych, CRUCIFERÆ, pospolity na płn., także rock cress rzeżucha skalna, **A. ALPINA** gęsówka.

Arabist, s. (er'abist) arabista, badacz języka arabskiego i literatury arabskiej; przest. w dawnych wiekach: uczeń arabskiej szkoły chirurgii.

arabite, s. (-ait) chem. arabit, alkohol $C_5H_{12}O_5$ słodka, krystaliczna substancja, zredukowana z arabinozy.

arable, adj. (-b) uprawny, nadający się pod uprawę rolną.

arable, s. (e'rabl) grunt uprawny, grunt rolny.

Araby, s. (-i) 1) przest. Arab, 2) przest. i poet. Arabia.

Aracea, s. pl. (arei'sia-i) bot. obrazkowate, rozległa rodzina roślin jednoliściennych rzędu pachwonkowatych SPADICIFLORÆ, przeważnie podzwrotnikowych, obejmująca przeszło 100 rodzajów i 900 gatunków, w czego w Polsce 3 gatunki: ourzaka ARUM; tatarak, ACORUS CALAMUS, i cytrunieć, CALLA PALUSTRIS; kwintostan gęsty kłosokształtny z grubą osią w której często kwiaty są zagłębione lub też z mięsistą kolbą okryta szerokim pochwiastym kolorowym liściem na tej samej osi; owoc: jagoda.

aracous, adj. (-kies) bot. obrazkowaty, dotyczący rodziny Aracea.

arachic, **arachidic**, adj. (ere'kik, erakidik) chem. dotyczący kwasu tłuszczowego $C_{20}H_{40}O_2$ znajdującego się w oleju orzechy peanut ARACHIS HYPOGÆA, w masłe itd.

Arachis, s. (e'rakis) bot. orzecha, niekiedy rodzaj roślin motylkowatych PAPILIONACEÆ, przeważnie brazylijskich, znamienitych tym że ich zapłodnione zalążki czawiązki owocowej pogrążają się pod ziemię i tam dojrzewają; **A. HYPOGÆA** common peanut orzecha podziemna, orzeszek ziemny.

Arachne, s. (arek'ni); arachna gr. pająki, bot. Klas. Arachne, dziewoja która zamieniona przez boginię Minerwę, zaną dowodza, w pająka za to, że usiłowała współzawodniczyć z boginią w sztuce tkania i wyszywania.

Arachnida, s. pl. (arek'nida) zool. pająszki, klasa gromady stawonogów, ARTHROPODA, z reguły tchawkodysznych, podgromady szczękoczułkowatych, CHELICERATA, mające zamiast czułków szczękoczułki, CHELICERÆ, obejmująca 7 rzędów (bez skrzydeł): skorpiony czyli nożdżałki, SCORPIONIDA; solpugi, SOLPUGIDA czyli SOLIFUGA; zalesiaczki, PSEUDOSCORPIONIDA; sprowcy, PEDIPALPIDA; kosarze, OPILIONIDEA czyli PHALANGIDA, pająki, ARANEIDA; i roztocze ACARINA.

arachnidan, adj. (-an) zool. pajęczakowy, pajęczakowaty, dotyczący klasy **Arachnida**.

arachnidium, s. (erekni'djum) zool. narząd przędny pająka składający się z gruczołów przędnych spinning glands GLANDULÆ TEXTORIÆ, brodawek rzędnych czyli kadziełków ducts PAPILLÆ TEXTORIÆ i narządu przędzącego spinnerets, ob.

arachnitis, s. (-nai'tis) med. zapalenie pajączkowatej błony mózgowej ARCHNOIDEA, ob. **arachnoid**, adj. 2.

arachnoid, adj. (arek'noid) 1) pajęczynowaty, podobny do pajęczyny, 2) anat. pajączkowaty (Kaczkowski); pajęczykowaty (Sawiczewski), pajęczynowaty, pajęczynisty, pajęczynowy, pajęczowy (Łuczkiewicz), pająkowy (Jasiński), dotyczący pajęczynówki. ARACHNOIDEA, cienka błona mózgu i szpiku między DURA MATER a PIA MATER; 3) bot. pajęczynowaty, pokryty miękkimi cienkimi włókienkami, 4) zool. pajęczakowaty, dotyczący pajęczaków.

arachnoid, s. 1) anat. pajęczynówka, cienka błona mózgowa ARACHNOIDEA; 2) zool. osobnik z klasy pajęczaków ARACHNIDÆ.

Aragonese, adj. (eragonii') szaragoński, dotyczący Aragonii.

Aragonese, s. 1) Aragończyk (m. Aragonka (f.), 2) Aragończycy, mieszkańcy Aragonii, obejmującej dzisiaj prowincje Huesca, Saragossa i Teruel na płn. Hiszpanii; 3) język aragoński.

aragonite, s. (e'ragonait) min. aragonit, sylkoid, węglan bezwodny $CaCO_3$ tak samo jak kalcyt lecz rombowy (kalcyt trygonalny) i różniący się od niego pod innymi względami, t. 3.5-4, c.w. 2.9-3; minerał wydobyty w Hist. min. dla nader ważnej roli jaką odegrał w odkryciu Wielopostaciowości.

Aragon's disk (arrigos dysk, Dreciniik Franciszek Arago, astronom i fizyk francuski, 1786-1853) elek. tarcza Aragona, nieelektryzowany krążek z metalu niemagnetycznego poziomo wirujący pod zwisającą igłą magnetyczną.

Arakanese, adj. (arakanii') arakański, dotyczący Arakanu, prowincji w Birmie Brytyjskiej.

Arakanese, s. 1) mieszkaniec lub mieszkanka Arakanu, mieszkańcy Arakanu, 2) język arakański ob. Indo-Chinese.

Arales, s. pl. (arej'lis) bot. 1) w klasyfikacji Lindleya rząd roślin obejmujący rodziny obrazkowatych, ARACEÆ, i jej pokrewne; 2) w nowszej klasyfikacji rząd roślin jednoliściennych, monocotyledonous, obejmujący rodziny rzęsowatych, LEMNACEÆ i obrazkowatych, ARACEÆ.

Aralia, s. (arej'lia) bot. narda, rozległy rodzaj żywych ziół, krzewów i drzew zaliczonych dla rzędu araliowatych ARALIACEÆ, **A. SIEBOLDI** dzięgława japońska; **A. SPINOSA** Hercules' club maczuga Herkulesa; **A. RACEMOSA** American spikenard narda, narcisa, szpikenarda, **A. NUDICAULIS** wild sarsaparilla krzewnej.

Araliaceæ, s. pl. (areiliei'si-i) bot. araliowate, bardzo wielka rodzina roślin rzędu APIALES lub UMBELLIFLORÆ, do której należą jeleniowate, CORNACEÆ i bluszczowate, UMBELLIFERÆ; w Polsce jedyną rośliną araliowatą jest bluszcz HEDERA HELIX.

Aralu, s. (ara'lu) min. lab. mieszkanie zimardych, rodzaj przestrzeń w środku ziemi pod rzędami Nergala i jego złotowej połowicy Allatu.

Aramean, **Aramean**, adj. (eremi'en) aramejski, dotyczący starożytnego kraju Aram (wzgórze); prawdopodobnie Syria i Mezopotamia (Irak).

Aramean, **Aramean**, s. (eremi'en) Aramejczyk (m.), Aramejka (f.), członek semickiego narodu zamieszkałego w czasach biblijnych w kraju Aram; 2) w szerszym znaczeniu semita gałęzi płn., obejmującej Asyrian, Babilończyków, Fenicjan, Żydów, Kananitów i właściwych Aramejczyków; 3) język aramejski. ob. Semitic languages.

Aramaic, adj. (aramei'ik) aramejski; **A. alphabet** zaginiony alfabet aramejski, z którego pochodzą alfabety syryjski, hebrajski i arabski; był niegdyś panującym handlowym alfabetem Azji.

Aramaic, s. grupa języków semickich, w szcz. język aramejski, syryjski, biblijny, palestyński i samary-

[illegible] języka tego używał Jezus Chrystus.

Aramaizm, s. (aramai'izm) kultura aramejska, wpływ aramejski, właściwość aramejska, dialekt aramejski.

Aramista, s. (aramis'ta) forma żeńska nadawana przez dramaturgów epoki Restauracji osobom niesympatycznym.

araneid, s. (eranei'did) zool. pająk.

Araneida, s. pl. (eranei'ida) zool. pająki, rząd klasy pajęczaków, ARACHNIDA, mające ciało krótkie lub wydłużone podzielone na głowotułów, **cephalothorax**, odwłok, **abdomen**, i niekiedy zrodzwłoc; szczękoczułki, **cheliraceae**, umieszczone na trzonie kły; dwie pary przysadek gębowych; cztery pary odnóży na głowotułowiu; **lepiskie pedipalpi**, oczy pojedyncze, **ocelli**, narządy przędzenia u końca odwłoku; oddechają workami płucnymi albo tchawkami, TRACHEAE, w odwłoku.

araneidan, adj. (-idein) pająkowy.

araneidan, s. zool. pająk.

Arapahoe, s. (arepa'hoi) Indianin z wojowniczego szczepu plemienia Algonkinów, dawniej zajmującego przestrzenie wzdłuż Gór Skalistych, dziś przeważnie osiadłego w Oklahoma i Wyoming.

arapaima, s. (erapaj'ma) zool. arapaima, płd.-amer. podwodnikowy szczupak z rodziny OSTEOGLOSSIDÆ, z głową chrząstnym kostem, wyrasta do 15' (4½ m.), uchodzi za największą rybę rzeczną.

arar, s. (aj'rar) nazwa marokańska: sandaraka.

araro, s. (arej'ro) nazwa Indian Tupi: 1) ptak, szczep Kamphow w Brazylii, 2) zool. miejscowa nazwa brazylijskiej papugi **macaw** z rodzaju ARA; 3) zool. kaczka pałcowata w Australii, MICROPTERNIS ATTEHMUS.

araroba, s. (ararо'ba); nazwa miejscowa Indian Tupi: 1) apl. gotki pył brazylijskiego drzewa VOUACAPOUA ARAROBA, ob. chrysarobin i Goa powder; 2) bot. drzewa brazylijskie CENTRALOBIUM ROBUSTUM, dla swych pręgów zwane **zebrawood**.

Araucanian, adj. (erokej'nien) dotyczący Arukanów.

Araucanian, s. Arukanin, członek szczepu indiańskiego w płd. Chile i Argentynie, mającego własny język i znanego stąd, że utrzymał niezawisłość wobec Inkasów i tak samo walczył wytrwale przeciw Europejczykom.

Araucaria, s. (erokeri'a) bot. igłaka, rodzaj wysokich drzew szpilkowych z rodziny jodełkowatych ABIETACEÆ, obejmujący 10 gatunków rosnących w Amer. Płd. i w Australii, także a. drzewo tego rodzaju, igłaka, araukaria.

araucarian, adj. (-eri'en) bot. igłakowy.

Arawak, s. (a'rauak) płd. amer. szczep indiański o niskim poziomie, zamieszkały w płd. Dolinie i na Antylach.

Arawakan, adj. (arauа'kan) dotyczący szczepu Arawak.

Arbaces, s. (ar'basiz) 1) imperatora bohater "King or no King" Beaumonta i Fletchera, 2) oblężony kapłan Izydy w "Last Days of Pompeii" Edwarda Jerzego Bulwera-Lyttona.

arbalest, arbalist, s. (ar'balest, ar'balist) kusza, przyrząd do cisnania grotów na sprężynie, lub z żelaza lub stali, cięciwa z kręconego ścięgnia lub ze sznura, cyngiel na kształt kurka u strzelby, z lewarem do naciągania łuku.

arbalester, arbalister, s. (-er) kusznik, kuszny (ob. strzelec).

arbalo, s. (arbalo) zool. bardzo rzadka jaszczurka zach.-ind. AMBLINE PLAT, pospolita wśród trzciny cukrowej.

arbiter, s. (ar'biter) 1) rozjemca, sędzia polubowny, arbiter osoba obrana lub mianowana z prawem rozstrzygania sporów, ob. **arbitrator**; 2) osoba mająca nieograniczone prawo decyzji, ob. **umpire**, **referee**; **a. elegantiarum** (arbiter elegantiarum) i **a. elegantiae** znawca dobrego tonu, cytat dany przez Tacyta Petroniusowi.

arbitrable, adj. (-trebl) 1) dający się rozstrzygnąć w drodze polubownej; 2) podlegający rozstrzygnięciu przez sąd polubowny.

arbitrage, s. (-trezd) 1) przest. rozstrzygnięcie arbitra, 2) kup. arbitraż, kupno i sprzedaż tego samego waloru równocześnie na dwóch giełdach, przy czym zysk polega na różnicy kursów, ob. **arbitration**, 2).

arbitrageur, s. (-ser) kup. arbitrażer, spekulant zajmujący się arbitrażem na giełdzie, ob. **arbitrage** s. 2).

arbitral, adj. (ar'bitrel) 1) polubowny, 2) z. arbitralny, ostateczny, niedopuszczający apelacji.

arbitrament, s. (ar'bitrement) 1) prawo rozstrzygnięcia, 2) wydanie wyroku polubownego, 3) zapadła ustrzna sędziemu polubownemu.

arbitrary, adj. (ar'bitreri) 1) arbitralny, niezależny od żadnych ustalonych praw i zasad, polegający na własnym osądzeniu; 2) arbitralny, zawisły od widzimisię arbitrany, despotyczny, nieograniczony żadnym prawem, absolutny.

arbitrate, vt. (-trejt) 1) zadecydować; 2) rozsądzać jako arbiter.

arbitrate, vt. 1) rozstrzygać za pomocą sądu polubownego, 2) przedłożyć sądowi polubownemu do rozstrzygnięcia, 3) kup. arbitrażować, prowadzić arbitraż na giełdzie.

arbitration, s. (arbitrej'szen) 1) rozsądzanie za pomocą sądu polubownego; 2) (w sądzie prawosławnym) obowiązek przedłożenia sporu pod rozstrzygnięcie arbitra lub arbitrów; **compulsory a.**, przymusowy rozejm; 3) kup. **a. of exchange** arbitraż, obliczenie różnicy ceny tego samego waloru w ten sam dzień na zagranicznych giełdach świata, z uwzględnieniem warunków, kosztów, odsetek itd. ustalonych na każdej z tych giełd; jeżeli w grę wchodzą dwa kraje i dwie waluty, zowie się simple a., jeżeli trzy lub więcej **compound a.**; 4) kup. arbitrażowanie, kupno i sprzedaż tego samego waloru równocześnie na kilku giełdach świata w celu wyzyskania różnicy kursów tego waloru na owych giełdach.

arbitrational, adj. (arbitre'szonel) arbitrażowy.

arbitrative, adj. (ar'bitretiw) polubowny.

arbitrator, s. (ar'bitrejter) 1) arbiter, sędzia polubowny, sędzia rozjemczy; obecnie wyraz ten jest w prawodawstwie amer. i ang. używany częściej i chętniej niż **arbiter**; 2) osoba rozstrzygająca bez ograniczeń przez żadne ustawy i zasady tylko na podstawie swego sumienia, ob. **arbiter**, **umpire**, **referee**.

arbor, **arbour**, s. (ar'ber), od herbar: 1) przest. trawnik, murawa; 2) przest. sad ogród; 3) altana, pergola, ozdobione leżące zabudowane ogrodowe z ławki okryte winem, powojem, pnączami, w celu siedzenia w cieniu lub przebywania się w cieniu.

arbor, s. (ar'ber), od arbor 1) drzewo: 1) bot. pl. **arbores** drzewo, 2) przest. drzewo genealogiczne; 3) pl. **arbors** mech. wał, oś, ob. mandrel; **engaging a.** mech. wał sprzęgłowy; **transversal a.** mech. wał poprzeczny; **A. Day** dzień sadzenia drzewek, w St. Zj. obchodzony pod koniec kwietnia lub z początkiem maja, połączony zazwyczaj z zamknięciem szkół na ten dzień; **a. Diana** chem. strąt srebra w postaci drzewa; **a. Saturni** chem. strąt ołowiu w postaci drzewa.

arboreal, adj. (arbo'riel) 1) drzewny, drzewiasty, dotyczący drzew; 2) żyjący na drzewach, nadrzewny.

arboured, **arbowered**, adj. (ar'berd) zaopatrzony w altanę, zasłonięty w krytą aleję drzew.

arboreous, adj. (arbo'ri-ies) 1) zalesiony, zadrzewiony; 2) drzewiasty w odr. ziół i krzewów; 3) nadrzewny, żyjący na drzewach, rosnący na drzewach.

arborescence, s. (arbores') rość jak drzewo.

arborescence, s. (-ens) rozwój taki jak drzewa, podobieństwo do drzewa z wyglądu lub kształtu.

arborescent, adj. (-ent) podobny do drzewa, mający drzewiastą bulwę, drzewny, gałęzisty, krystalizujący w postaci gałęzi.

arborescently, adv. (-tli) na sposób drzewa, drzewiasto.

arboretum, s. (ari bori'tom) drzewobiór, ogród botaniczny, miejsce, w którym hoduje się drzewa i krzewy dla celów naukowych i wychowawczych, w odr. **nursery**.

arboricultural, adj. (ar'borikol'ciirel) dotyczący nauki hodowli drzew.

arboriculturally, adv. (-li) ze stanowiska lub za pomocą hodowli drzew.

arboriculture, s. (-ciur) hodowla drzew, leśnictwo.

arborization, s. (-zej'szen) 1) geol. dendryt, utwór podobny z pozoru do gałązek drzewnych na odłupanych powierzchniach skał, bardzo cienki drzewiasty zrost minerałów krystalizujących; 2) med. zbytnie rozgałęzienie naczyń włosowatych widoczne w wypadkach zapalenia.

arborized, adj. (-ajzd) mający wygląd drzewa, mający kształt gałęzi lub ukazujący rysunek słojów np. w minerale

arborous, adj. (-ras) zarośnięty, zalesiony, utworzony z drzew.

arbor vine (a. wajn) bot. ozdobny wilec IPOMOEA TUBEROSA na Jamajce z rodziny powojowatych, CONVOLVULACEÆ.

arbor vitæ (a. arbor vitie (a. wajtii) (L. sing.) a) drzewo życia indziańku, drzewo Diany, rozchodzący rysunek materii białej rozchodzący się po materii popielatej; mózdżek, b) drzewo życia rośnika (indziańkowego, ARBOR VITÆ VERMIS), c) przest. drzewo życia mądrzy, ARBOR VITÆ LIGNI (żyły białej w kanale sążki mózgowej; nazwa przestarzała dla mózgowki pierzaste, PLICÆ PALMATÆ; 2) bot. (-ta) żywotnik, THUJA, rodzaj wiecznie zielonych drzew i krzewów z rodziny cyprysowatych, CUPRESSACEÆ; także osobnik tego rodzaju.

arbustive, adj. (arbostiw) dotyczący młodych drzewek, drzewkowy, szkółkowy.

arbutus, s. (arbjutes) arbutus (rzadsi not), rodzaj drzew z rodziny wrzosowatych, ERICACEÆ, w płd. Europie A. UNEDO drzewo truskawkowe **strawberry tree**, w zach. St. Z.: **madrona, madrona tree, drove tree**; 2) a. drzewo tego rodzaju, 3) mały krzew z rodziny wrzosowatych, ERICACEÆ, **trailing a.** EPIGAEA REPENS z małym, bardzo wonnym, białym lub różowawym kwiatuszkiem w kształcie dzwonka podobnego do konwalii.

arc, s. (ark) 1) geom. łuk, część krzywej linii, np. łuk koła lub elipsy; 2) przedmiot podobny do łuku, np. łuk tęczy, łuk bramy, łuk tryumfalny, ob. **arch**; 3) astr. łuk gwiazd czyli krzywa jaką gwiazda przebiega od wschodu do zachodu; **a. light** elek. światło łukowe; **a. of approach** mech. łuk zazębienia zakreślony przez każdy ząb koła zębatego od chwili dotknięcia zęba drugiego koła zębatego aż do chwili pełnego zazębienia, **a. of recess** mech. łuk odległości zakreślony przez każdy ząb koła zębatego od chwili pełnego zazębienia aż do ostatniej chwili dotykania zęba drugiego koła zębatego; **a. of vision** astr. łuk najdalszej odległości od słońca na którym, gdy słońce jest poniżej widnokręgu, gwiazda lub planeta wychodząca z jego promieni staje się widoczna.

arc, vi. elek. tworzyć łuk elektryczny.

arca, s. (ar'ka) pl. **arcæ** (ar'si) arka, skrzynia, kosz. n) w starym zakonie arka przymierza, skrzynia w której mieściły się przykazania boże; b) skrzynia zawierająca poświęcony chleb hostii, c) skrzynia, używana jako ołtarz, na której wieźli poświęcano przyborv eucharystyczne; d) skrzynia jałmużniczna; skrzynia na relikwie, **patena** ob. **patea**.

arcade, s. (arkejd') bud. arkada, a) szereg łuków z podpierającymi je słupami; b) budowla lub galeria złożona z takich łuków.

arcade, vt. zbudować arkady, zaopatrzyć w arkady, w szcz. **arcaded** zbudowany w postaci krytego szeregu łuków na żelaznych

Arcadia, s. (-ia) Arkadia, w starożytnej Grecji, kraina górzysta uchodząca w poezji za kraj prostych ludzi zadowolonych przyjemnościami wiejskimi i żyjących szczęśliwie w niezamąconym spokoju.

Arcadian, adj. (-jen) arkadyjski, hist. gr. związek arkadyjski, utworzony z inicjatywy Epaminondasa około 371 przed Chr., **A. League**.

Arcadian, s. Arkadyjczyk (m.), Arkadyjka (f), mieszkaniec lub mieszkanka Arkadii, starożytnego kraju w Peloponezie greckim, symbol zadowolonego pasterza radującego się życiem spokojnym; hist. al. **Academy of A.-s** ob. **Academy**.

Arcadianism, s. (-izm) arkadyjskość, system życia bez pragnień ponad spokojne zadowolenie z tego co przyroda ofiaruje

Arcadiately, adv. (-djetli) po arkadyjsku, sielsko-anielsko

Arcadic, adj. (-dik) arkadyjski, dotyczący Arkadii, idealnie sielski; **A.** lub **Arcadian shepherdess** pasterka arkadyjska, typowa postać z pogodnych dramatów, poezyi i powieści modnych w w. XV i XVI

arcaine, adj. (arkejn') ukryty, skryty, tajny, tajemny, tajemniczy

arcanum, s. (-nem) 1) tajemnica mysterium, często w pl. **arcana** (arkejne) arkana, tajniki, sekrety, 2) przest., alchem. **arcanum**, środek leczniczy.

arcature, s. (arkiczer) bud. arkatura, ślepa arkada, arkada nie służąca do przechodzenia pod jej łukami lecz umieszczona na zwartym murze dla ozdoby lub symetrii.

arch, adj. (arch) 1) arcy, teraz zazwyczaj w połączeniu z innym wyrazem; 2) z. podstępny, szalbierczy.

arch, s. 1) geom., przest. łuk krzywej, ob. **arc**, 2) przest. naczelnik, główna osoba; 3) bud. łuk, część budowli mająca podtrzymywać ciężar nad otworem; łuk zastępuje pionowe ciężarem ciężarem poziomym lub diagonalnym; 4) bot. łuk, miejsce pod łukiem przeznaczone do przechodzenia, także **archway**, łuk, brama, 5) krzywizna podobna z kształtu do łuku, jak np. **a. of the aorta** łuk aorty; **a. of the rainbow** łuk tęczy; **a. of triumph** brama tryumfalna; w rozleglejszym zastosowaniu do rozmaitych łuków w górnictwie, hutnictwie, budowie okrętów itp

arch, vi. stanowić łuk nad czymś.

arch, vt. pokryć łukiem, zaopatrzyć w łuk, zgiąć w łuk.

arch-, przedr. arcy-, przodujący co do stanowiska, co do czasu, energii działania itp., w najwyższym stopniu

-arch, przyr. (ark) -archa, oznaczający władzę, monarch, oligarch itp.

Archæan, **Archean**, adj. (arkiien) geol. stary, starożytny, dotyczący najstarszych skał, w Ameryce pokrywa się z epoką przekambryjską.

Archæan, **Archean**, s. geol. w Ameryce skały grupy archaicznej i wszelkiej niekambryjskiej; także inaczej nazywanie okres tych grup.

archæo-, przedr. (arkiio) archeo, dotyczący odległej starożytności

archæologic, **archeologic**, adj. (arkiolodżik, -ikl) archeologiczny, dotyczący nauki o starożytności.

archæology, **archeology**, s. (arkiolodżi) archeologia, badanie starożytności, sztuki, budownictwa zwyczajów, wierzeń starożytnych ludów na podstawie pozostałych po nich zabytków, **prehistoric a.** archeologia przedhistoryczna zajmuje się badaniem człowieka przedhistorycznego, ob. **paleethnology**.

Archæornithes, s. (arkiornitiiz) paleont. rodzaj najstarszych i najpierwotniejszych ptaków, u jakich wiemy, z okresu jurajskiego, posiada kilka kręgów opatrzonych skrzydłami z obu stron i zwłokę z żebrami, poza tym zaś z właściwościami gadów, REPTILIA, rodzaj ten jest uważany za osobną podgromadę ptaków ARCHÆORNITHES

Archæozoic, adj. (arkiozoik) geol. dotyczący najwcześniejszego okresu historii geologicznej, ob. **Archæan**.

Archæozoic, s. geol. okres grupy archaicznej.

archaic, adj. (arkejik) stary, starożytny, archaiczny, starodawny, staroświecki, przestarzały, a. możliwość p. położeniach widoczny na wielu greckich posągach starożytnych, przed szóstym wiekiem przed Chr.

archaical, adj. (arkejikl) r. staroświecki

archaically, adv. (-li) starożytnie po staroświecku, archaicznie.

archaism, s. (arkejizm) archaizm, użycie przestarzałego wyrazu lub narzędzia, lub sposobu postępowania (leczenia itp.) lub formy towarzyskiej dawno już wyszłej z użycia; 2) wyraz przestarzały, czynność dawno wyszła z użycia.

archaist, s. (-ist) 1) antykwarz; 2) osoba używająca starodawnych wyrazów wyszłych z użycia

archaistic, adj. (arkejistik) archaiczny, starodawny, zakrojony na modłę staroświecką.

archaize, vi. (arkiej ajz) używać archaizmów, naśladować starodawny styl.

archaizer, s. (-er) naśladowca (m.) lub naśladowczyni (f) stylu archaicznego.

archangel, s. (arkenjizel) 1) kośc. archanioł, ob. **angel**; 2) bot. arcydzięgiel angelica ANGELICA ARCHANGELICA, na Pomorzu; także kilka innych roślin miętowych z rodziny wargowych, LABIATÆ, rzędu rurkokwiatowych, TUBIFLORÆ, jak murzynka (czyt. -ks) czarna black a. BALLOTA NIGRA; karbieniec pospolity **green a.** LYCOPUS EUROPÆUS, jasnota purpurowa red a. LAMIUM PURPUREUM, jasnota biała **white a.** LAMIUM ALBUM.

archangelic, -al, adj. (arkenjdżelik, -el) archanielski.

archband, s. (arć' bend) bot.

gzymas zdobiący łuk i biegący wzdłuż łuku.

arch bar, s. (arć bar) bud. sklepienie przykrycie dołu; bikowa krata w oknie, łukowy wieraek wiązania.

archbishop, s. (arć' bi'szop) kość. arcybiskup

archbishopric, s. (-rik) kość. arcybiskupstwo, okręg kościelny oznaczony jako archidiecezja, godność arcybiskupia, urząd i jurysdykcja arcybiskupa

arch brick (arć brik) 1) bud. zwrotnik, cegła kilnowa znajdująca się u szczytu sklepienia, 2) cegielnictwo, przepalona lub oszkliwiona cegła ze sklepienia pieca hutniczego (cegła-żużlowa).

archdeacon, s. (arć' di'kon) kość. arcydziekan, archidiakon, pomocnik biskupa w KRK godność ta rosła w znaczeniu aż w w. IX stała się prawie niezawisłą od biskupa, lecz Sobór Trydencki w XVI w. ograniczył jej znaczenie przez utworzenie stanowiska wikarego generalnego na stolicy biskupiej; w KA a, ma stanowisko zastępcy biskupa na wizytacjach, w K. (ortodoksyjnym i koptyckim godność ta jest zachowana

archdeaconry, s. (-ri) arcydziekanat, arcydziekaństwo, archidiakonat, ob. **benefice**,

archduchess, s. (arć' dacz'es) 1) arcyksiężna, żona arcyksięcia 2) arcyksiężniczka, niezamężna księżniczka austriackiego rodu cesarskiego.

archduchy, s. (-'du'ci) arcyksięstwo, godność arcyksiążęca lub obszar podwładny arcyksięciu.

archduke, s. (-'duk) arcyksiążę książę z cesarskiego domu Habsburgów, w myśl nadania cesarza Fryderyka, 1453.

archecentric, adj. (arkisen'trik) bot. placentralny, dotyczący pierwotnego typu bielawy, z którego wywodzą się inne typy exbonków grupy.

arched, adj. (ar'cdi) łukowy, mający kształt łuku, odznaczony, kabłąkowy połączony z łukiem, zaopatrzony w łuk; **a. squall** meteor. ulewa postępująca naprzód ścianą o kształcie jakby łuku.

archegonial, adj. (ar'kigo'niajel) bot. dotyczący rodni.

Archegoniate, s. pl. (-niejt) bot. roślinowce, gromada roślin z typu oslowych, CORMOPHYTA, obejmująca mszaki, BRYOPHYTA, i paprotniki, PTERIDOPHYTA

archegoniate, adj. (-niejt) bot. tworzący rodnie.

archegoniate, s. bot. roślinowiec, osobnik z gromady roślinowców, ARCHEGONIATÆ.

archegoniophore, s. (-'nijofor) bot. łodyga dźwigająca rodnię, wyrastająca z przedrośla, PROTHALLIUM

archegonium, s. (-'nijom) bot. żeński narząd męskaków i paprotników, zawierający jajo, oosphere, z którego wytwarza się zarodnik, **sporophyte**.

archenemy, s. (arć'en'imi) arcywróg, w szcz. Szatan.

archenteric, adj. (ark'ente'rik) embr. prajelitowy, dotyczący prajelita

archenteron, s. (arken'tiran) embr. prajelito, pierwotne jelito w gastruli ob. **gastrula**.

archer, s. (ar'cher) 1) łucznik; 2) A. astr. Strzelec, ob. **Sagittarius**.

archer fish (ar'cher fysz) zool. pryskacz, strzelczyk, TOXOTES JACULATOR, w Indiach Wsch., łowi owady opryskując je wodą tak silnie, że wpadają do wody.

archery, s. (ar'cheri) 1) łucznictwo, sztuka i sport strzelania z łuku; 2) przybory łucznika, 3) ogół łuczników.

archespore, s. (ar'kiespor) bot. praspora, komórka lub grupa komórek skąd pochodzą spory komórki macierzyste;

archesporial, adj. (-jel) dotyczący praspory.

archetypal, adj. (ar'kitajpel) prototypowy, pierwotny, dotyczący prototypu, archetypowy, stanowiący doskonały model; **a. world**, w filoz. Platona, świat istniejący jako pojęcie Boga.

archetype, s. (ar'kitajp) 1) prototyp, pierwowzór, prototyp; 2) miara, waga, moneta lub tp. do mierzenia innych przedmiotów tego rodzaju, np. klasyczny metr w Paryżu; 3) biol. pierwowzór gatunku zwierząt lub roślin, przodek rzeczywisty albo skombinowany na podstawie znanych arch. 4) filoz. a) u Platona idea której rzeczy istniejące są podobieństwem lub naśladownictwem, b) u Lockego zewnętrzna rzeczywistość odpowiadająca naszym wrażeniom i wyobrażeniom.

archeus, s. (ar'ki-es) życiowy czynnik, ANIMA MUNDI Paracelsjusza, utrzymująca rozwój i zachowanie żywych istot

archfiend, s. prawróg, arcywróg, arcyduch, arcyprzyjaciel, w szcz. Szatan

archi-, przedr. (ar'ki) arcy-, archi-, przedrost. główny naczelny, w biol. pra- pierwotny.

archiatr, s. (ar'kiej'tar) naczelny lekarz

Archibald wheel (ar'cirbold uwil) koło o metalowej piaście bardzo wytrzymałe i elastyczne, używane do automobilów i do wozów artyleryjskich.

archicarp, s. (ar'cirkarp) bot. łycznia, zespół narząd płciowy przybiów wiekowców, ob. **ascogonium**.

Archichlamydeæ s. pl. (ar'kikleme'di-i) bot. dział roślin dwuliściennych obejmujący bezpłatkowe, APETALÆ (ACHLAMYDEÆ) i MONOCHLAMYDEÆ i wolnopłatkowe, CHORIPETALÆ czyli DIALYPETALÆ (dwukwiatowe); różnią się od zrostopłatkowych, METACHLAMYDEÆ czyli GAMOPETALÆ tym że mają okwiat oddzielny od pręcików albo wcale go nie mają. A uchodzą za starsze niż METACHLAMYDEÆ.

archichlamydeous, adj. (ar'kikleme'di-ös) bot. dotyczący grupy roślin Archichlamydeæ, wolnopłatkowych i bezpłatkowych, niezrastopłatkowy

archidiaconal, adj. (-daj'akonel) kość. archidiakonalny, ob. **archdeacon**

archiepiscopacy, s. (-epi'skupesi) kość. 1) forma struktury kościelnej w której najwyższa władza spoczywa u rękach arcybiskupa lub patriarchy; 2) przest. arcybiskupstwo, ob. **archbishopric**.

archiepiscopal, adj. (-pel) arcybi-

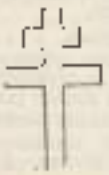

skupi, a. **cross** krzyż arcybiskupa lub patriarchalny

archiepiscopality, s. (-episkope'ltri) kość. okręg arcybiskupi

archiepiscopate, s. (-epi'skupejt) kość. arcybiskupstwo (godność, stan, władza, okręg arcybiskupa).

archil, s. (ar'kil) 1) farb. purpurowy barwnik pochodzący z kilku gatunków porostów w szcz. ROCCELLA TINCTORIA Angola **weed**, R. FUCOIDES lub fucoides (LECANNA TARTAREA, ob. **lacmoid**, litmus, orcin, orcein, 2) bot. każda roślina wydająca ten barwnik.

archimage, **archimagus**, s. (arki'me-dż, arkime'jges) 1) arcymag arcykapłan perskich magów, 2) arcymagik, czarodziej

Archimago, s. (ar'kime'go) pustelnik z „Fairy Queen" Spencera, uosobienie fałszu i hipokryzji.

archimandrite, s. (ar'kimen'drit) kość. archimandryta 1) głowa klasztoru, jak opat w KRK; 2) zwierzchnik kilku klasztorów, jak prowincjał w KRK.

Archimedean, adj. (arkimi'dijen) Archimedesowy dotyczący Archimedesa (najsławniejszego fizyka i matematyka starożytności, 287-212 przed Chr.), **A. axiom** pewnik Archimedesa, **A. principle** zasada Archimedesa stanowiąca odkrycie dźwigni; **A. screw** śruba Archimedesa, przyrząd do podnoszenia wody za pomocą spiralnej rurki ustawionej skośnie z końcem zanurzonej w wodzie

Archimedes, s. (-'dizi) paleont. wapienny rodzaj otwornic, Heyzona, znamienny w skałach dolnego okresu węglowego.

archimime, s. (ar'kimajm) hist. kl. aretyzmik, na pogrzebie starogreckim osoba udająca z wyglądu i zachowania się osobę zmarłą której pogrzeb się odbywał

Archimycetes, s. pl. (ar'kimisi'tiz) bot. rząd pleśniaków, najniżej jednojądrowe rośliny bez grzybni, obrzmienie i groźnego pasorzyta ziemniaków SYNCHYTRIUM ENDOBIOTICUM, roka ziemniaczanego, pasorzyt kapusty PLASMODIOPHORA BRASSICÆ i w. i.

arching, s. (ar'cing) 1) bud. łuk; szereg łuków 2) mar. grzbiet fali, ob. **hogging**.

archipelagic, adj. (ar'kipile'dżik) dotyczący archipelagu.

archipelago, s. (ar'kipila'go) archipelag, pierwotnie A. Morze Egejskie, w szerszym znaczeniu a. każda przestrzeń wody pokryta grupą wysp, także sama gęsta grupa wysp.

archipterygial, adj. (-ptiri'dżjel) zool. dotyczący archipterygium, mający archipterygium, mający wygląd archipterygium.

archipterygium, s. (-ukjum) zool. archipterygium, płetwa z osi wygiętej w łuk, u niektórych (yb dwudyszących), jak zwana pierwotnie mniemano, że to był typ płetwy pierwotny.

architect, s. (-tekt) 1) architekt, budowniczy, 2) twórca, wykonawca, ekspert.

architective, adj. (-tektiw) używany w budownictwie, dotyczący budowy, zdatny do budowy.

architectonic, -al, adj. (ar'kitektanik, -el) 1) architektoniczny, związany z kierownictwem budowy i ze sztuką budowli; twórczy; 2) dotyczący systematyzowania wiedzy.

architectonic, s., **architectonics**, s. pl. (ar'kitektanik, -s) 1) wiedza budowlana, 2) filoz. a) nauka o systematyzowaniu wiedzy za pomocą czystej metodyki, b) abstrakcyjny plan lub czysta formalne wyjaśnienie czegokolwiek.

architectural, adj. (-tekczerel) budowlany, dotyczący budowy, zgodny z zasadami architektury.

architecture, s. (-tekcer) 1) budownictwo, nauka budowania domów, mostów itp., kunszt budowlany; 2) styl budowli z zastosowaniem odpowiednich form i ozdób; 3) budowla, dzieło konstrukcja, skonstruowanie.

Architeuthis, s. (-tiu'fjis) zool. gatunek olbrzymich głowonogów, do 40' czyli 12 m. długości, o długich ramionach, z pln. Atlantyku i okolicy Nowej Zelandii, stanowią pożywienie dla wieloryba.

architrave, s. (-trejw) bud. architraw, dolna część belkowania spoczywająca już na głowicy kolumny; także pas lub grupa gzymsów nad drzwiami i po obu bokach drzwi lub podobnego otworu.

archival, adj. (-wel) archiwalny, dotyczący archiwum, znajdujący się w archiwum.

archive, s. (ar'kajw) archiwum, 1) zbiór dokumentów i miejsce, w którym jest umieszczony, częściej w pl. **archives** (ar'kajwz) archiwa.

archivist, s. (ar'kiwist) archiwariusz, kustosz dokumentów.

archivolt, s. (ar'kiwolt) bud. architwolta, pas dekoracyjny znaczący łuk podobnie jak architraw u otworu prostokątnego: szczególnie zdobne w architekturze romańskiej i gotyckiej.

architute, architute, s. (ar'tjut, ar'kitjut) inna pisownia, bandura, wielki łucznik, od **theorbo**.

archly, adv. (ar'chli) w formie łuku, łukowo, przez ze zgrabną przebiegłością.

archness, s. (ar'cines) kabłąkowatość, własność kształtu łukowego, przen. zgrabna przebiegłość, śmiesznostwo, sprytu.

archocele, s. (-kasil, -sjlos gr. odbytnica, kesis gr. przepuklina) med. przepuklina odbytnicza, HERNIA IN RECTO.

archon, s. (-kon) archon, ogólnie archonta) 1) hist. kl. w starożytnej Grecji po upadku królestwa naczelny urzędnik państwowy, z dziewięciu archontów naczelny, A. EPONYMOS, od którego nazwiska rok brał swą nazwę; drugi A. BASILEUS, z tytułem królewskim łączył kierownictwo spraw religijnych; trzeci, A. POLEMARCHOS, naczelny wódz armii, reszta pełniła obowiązki sędziowskie; 2) wysoki urzędnik w cesarstwie bizantyńskim i w Grecji nowożytnej; 3) przewodniczący, kierownik; 4) hist. kośc. u gnostyków istota duchowa kierująca jednym z nieb.

archontate, s. (-kontejt) hist. klas. okres urzędowania archonta, archontat, od roku 683 wyborcami byli obywatele pierwszej klasy majątkowej, od 431 trzeci pierwszych klas.

archontic, adj. (-kan'tik) dotyczący archonta.

Archontic, s. hist. kośc. członek sekty z w. IV, pod Jerozolimą, wyznającej wiarę w duchowych archontów, identyfikujące: Boga żydów a Szatanem i odrzucającej chrzest.

archoplasm, archoplasma, s. (-kaplezm, -kopleżmo) biol. archoplazma, substancja z jądra; powstaje pęk nitek i wrzeciono w karyokinezie, ob. **mitosis**.

archpriest, s. (arć'prist) 1) hist. kośc. naczelny duchowny w KRK w Anglii od 1688 do 1623, następnie zwany wikarym apostolskim, vicar apostolic, 2) w pierwszych wiekach wikary biskupi, potem nazwany dziekanem, dekan.

archpriesthood, -ship, s. (-hud, -ship) hist. kośc. godność naczelnego duchownego, ob. **archpriest**.

archway, s. (arć'uej) droga pod łukiem, brama, łuk.

archwise, adv. (arć'najz) łukowato, łukowo, obłęcznie.

-archy, przyr. (arki) -rząd monarchy rząd jednego (monos gr. jeden); oligarchy rząd kilku, oligarchia (oligos gr. niedużo); anarchy, (an a gr. bez)rząd, anarchia.

Arcifera, s. pl. (arsi'fera) zool. dział płazów bezogonowych, ANURA, u których zewnętrzne chrząstkowe okrycie z obu stron częściowo przykrywają się wzajem.

arciform, adj. (ar'siform) mający kształt łuku, łukowy, wygięty, liczący obłęczasty.

arcocentrum, s. (-kosen'trum) zool. ośrodek (kręgu) utworzony z części łuków pierwotnych i kwistych zespolonych, przez chondrocentrum.

arcograph, s. (-kograf) przyrząd do rysowania łuków bez kątomierza lub obliczeń geometrycznych.

Arctalia, s. (ark'tejlja) zongeogr. arktyczna strefa kuli ziemskiej sięgająca na południe dokąd dochodzą kry lodowe.

Arctalian, adj. (-n) dotyczący arktyczny; strefy dokąd dochodzą kry lodowe.

arctalien, s. (ark'tejszen) med. skurczenie przewodu, zwłaszcza odbytnicy i moczowy, w szcz. utwardzenie z powodu zapalenia.

arctian, adj. (ark'szien) zool. dotyczący rodziny sówek, ARCTIIDÆ.

arctian, s. zool. ćma z rodziny ARCTIIDÆ.

arctic, adj. (-tik) arktyczny, dotyczący bieguna pln. położony pod pln. gwiazdozbiorami Niedźwiedzicy Bear URSA, podbiegunowy, mroźny, a. circle krąg arktyczny, mar. koło biegunowe północne, część kuli ziemskiej na północ od 66° szerokości pln., według innych do 23° 28', od bieguna do zwrotnika Raka; a. circle i antarctic circle zwane są polar circle, kręgi podbiegunowe; a. alpine zone strefa gory, a. current prąd Labradorski, ob. Labrador; a. flounder zool. flądzerka LIOPSETTA GLACIALIS w Morzu Beringa; a. fox zool. mały lis VULPEK LAGOPUS żyjący w krajach arktycznych obu półkul, futro w lecie niebieskawe i brązowawe, w zimie białe, jest cenne, ob. blue fox; a. hare zool. biały zając LEPUS ARCTICUS, spokrewniony z zającem europejskim, A. Highlanders Eskimosi zamieszkali w Grenlandii między 76 a 79° szer. pln. odcięci górami od szerszego świata, A. realm biogeogr. część ziemi od pln. granicy istnienia drzew aż do ostatnie; pln. granicy naturalnego życia, większość arktyczne strefy gór położonych dalej na płd.; a. sperm oil olej wieloryba HYPEOODON SOSTRATUM, ob. beaked whale, dogling, a. wolf zool. biały wilk arktyczny.

arctic, s. 1) arktyk, obszar otaczający biegun pln., strefa pln.; 2) w Sł. Zo. wysoki kaloz.

arctician, s. (ark'tiszen) osoba obeznajomiona z wyprawami do bieguna pln.

Arctiidæ, s. pl. (ark'tajidi) zool. rozległa rodzina dużych sówek motów NOCTUÆ o wielkich skrzydłach.

Arctium, s. (ark'sjum, -tjum) bot. łopian LAPPA, ziele dwuletnie z rodziny złożonych, COMPOSITÆ, owoc z kurzenią dawniej używany jako środek na poty, na porost włosów i w chorobach skórnych.

Arctogeal, geal, **Arctogean, -gean**, adj. (ark'todżi'el, -'en) zoogeogr. dotyczący strefy pln. według podziału ziemi na dwie albo na cztery strefy.

arctoid, adj. (ark'to-id, arktos gr. niedźwiedź) zool. dotyczący nadrodziny ARCTOIDEA; niedźwiedzio.

arctoid, s. zool. osobnik przynależny do nadrodziny ARCTOIDEA.

Arctoidea, s. pl. (ark'to-'di-ej) zool. nadrodzina (-SUPERFAMILIA) z podrzędu FISSIPEDIA, rzędu drapieżnych carnivorous CARNIVORA, podgrzebnady łotyskowców PLACENTALIA, gromady ssaków, MAMMALIA obejmująca rodziny niedźwiedzi, URSIDÆ, szopów, PROCYNOIDÆ, i łasicowatych czyli łasicowatych, MUSTELIDÆ.

arctoidean, adj. (-n): zool. dotyczący rodziny ARCTOIDEA.

Arctos, s. (ark'tos) astr. Niedźwiedzice, gwiazdozbiory URSA MAJOR i URSA MINOR wzięte razem jako jedna grupa.

Arctostaphylos, s. (ark'tos'ztfl-os) bot. mączniczka, rodzaj wrzosowatych krzewów i drzewek rozpowszechnionych w zach. stronach Ameryk. Płn., A. UVA URSI kinnikinic mączniczka lekarska jest pospolita w całej strefie umiarkowanej, w Polsce kwitnie w maju i czerwcu biało i bladoróżowo w kulkowatowatych zwisłych gronach (atafyle' gr. grono winne), w Kalifornii zwana manzanilla; roślina używana w lecznictwie w cieplnych drogi moczowych (liście FOLIA UVÆ URSI).

Arcturian, adj. (arktjuerjen) astr. dotyczący gwiazdy Arcturus, podobny do tej gwiazdy, w szcz. pod względem widma wykazującego prawie pr. protoceldum, żelazo, jon, wapń, calcium, mangan, manganese, prastront, protostrontium, i wodór, hydrogen, ob. **protometal**.

Arcturus, s. (-res) 1) astr. Arkturus, najjaśniejsza gwiazda w gwiazdozbiorze Wolarza constellation bootes; widzimy jej rzut bardzo zbliżone do widma Słońca; 2) okręt podwodny, na którym sir Hubert Wilkins usiłował wykonać próbną wyprawę do bieguna płn.

arcual, adj. (ar'kjuel) geom. dotyczący łuku; **a. measure of an angle** obliczenie kąta za pomocą obwodu łuku.

arcualia, s. pl. od ARCUALE (arkjuej'le) zool. i embr. pierwotne chrząstczki i skkościki tworzące kręgi których, ośrodek składa się z łuków nerwowych i krwistych, ob. **arcocentrum**.

arcuate, arcuated, adj. (ar'kjuejt, -yd) zgięty w kabłąk, łukowy, odłączasty, łękowaty, mający kształt łuku.

arcuation, s. (-uej'szen) 1) wygięcie, wygięcie w kabłąk; 2) bud. stosowanie łuków; szereg łuków; 3) ogrod. przest., rozkrzewianie za pomocą odbośli, ob. layering.

-ard, -art, przyr. (ard) przyr. rzeczownikowy, zazwyczaj o znaczeniu nieprzychylnym, np. **braggart, coward, drunkard**.

Ardea, s. (ar'dil-e) zool. czapla, rudzaj ptaków rodziny ARDEIDÆ, rzędu czaplowatych HERODIONES ob. **Herodiones, heron**.

ardeb, s. (-deb) egipska miara pojemności 11.99 bl., 5.619 bu. amer., 5.447 bu. brit.; ten wymiar przyjęty jest w egipskim urzędzie celnym jednak a. bywa różny w różnych miastach np. Kair 5.2 bu., Aleksandria 7.5 bu.

Ardeidæ, s. pl. (ardi'did) zool. rodzina ptaków obejmująca czaple, ob. **heron**.

Ardern, Enoch, s. (e'nok ar'dern) bohater poematu Tennysona „Enoch Ardern", marynarz, uważany za zmarłego, po latach spędzonych na samotnej wyspie wraca do domu i zastaje żonę zamężną powtórnie i

życie normalne płynące spokojnie bez niego umiera z żalu.

ardency, s. (-sil) zapał, gorliwość, żarliwość.

ardent, adj. (-t) 1) gorący, gorączkowy, rozpalony; 2) przen. płonący, np. oczy, 3) zapalony, gorliwy, żarliwy, a. **spirits** gorące trunki, silne napoje alkoholowe.

ardently, adv. (-tli) gorliwie, żarliwie, gorąco, gorączkowo, z zapałem.

ardentness, s. (-tnes) gorliwość, żarliwość.

Ardois system (ardoa' system) mar. system Arduaza, nocny sposób sygnałowania z okrętu za pomocą szeregu elektrycznych lampek białych i czerwonych umieszczonych prostopadle na maszcie.

ardor, s. (ar'dor, ar'dor) 1) gorąco, skwar, upał, żar, płomień, 2) zapał, żarliwość, gorliwość, entuzjazm, 3) pl. przest. silne trunki.

arduous, adj. (-dilu-os) 1) stromy, przykry do wspinania się, 2) trudny, ciężki, pracowity, wymagający wysiłku, mozolny.

arduously, adv. (-li) mozolnie, z trudnością, z trudem, z przeciwnościami.

arduousness, s. (-nes) mozolność, pracowitość.

are, s. (er) ar, metryczna miara powierzchni 100 m. kw. (kwadrat o boku długości 10 m.), około 119.6 jarda kw. czyli 0.025 akra; także **ar**.

are, vi. (ur'i) 1. osob. czasu teraźniejszego od to be, jesteśmy, jesteście, są.

-are, przyr. (eer) jest oznaczający w petrografii rząd według ilościowej klasyfikacji, np. **Victoriare**, ob. **petrography**.

area, s. (e'ri-er) 1) płaszczyzna; 2) przestrzeń, 3) geom. powierzchnia; 4) bud. wykop dający przystęp i światło do podziemia, 5) strefa, obszar; 6) anat. i embr. pólko.

areed, areed, vt. (eri'd) przest. rzen. wyjaśnić, zgadnąć, czytać, tłumaczyć, ob. **read**.

areal, adj. (e'ri-el) przestrzenny, dotyczący przestrzeni, rozległy, a. **coordinates**, geom. współrzędne przestrzenne, oznaczające punkt za pomocą trzech przestrzeni trójkątów mających wspólny wierzchołek i trzy boki podstawowe trójkąta za podstawy; **a. interstices**, bot. przestrzenie otoczone siecią naczyń liścia.

Arean, adj. (e'ri-en) gr. Aren czyli z. Marsa astr. dotyczący planety Marsa.

arear, adv. (ari'er) z tyłu, w tyle, w tył, ob. **arrear**, s. i adv.

Areca, s. (eri'ka) bot. areka, kwiatpalma, rodzaj palm z rodziny PALMÆ u liściach pierzastych, a. Azji podzwrotnikowej i archipelagu Malajskim, znamienna twardym orzechem, **A. catechu** daje betel, ob. **betel palm**; **a. nut** orzeszek betel.

arecaidine, s. (erikej'idin) chem. arekaidyna, alkaloid i kwas orzeszka betel z **Areca catechu** $C_6H_9O_2N$, pochodna kwasu nikotynowego.

areca palm, każda palma rodzaju Areca, w szcz. w ciepłarniach palma CHRYSOLIDOCARPUS LUTESCENS.

arecolin, s. (eri'kolin) chem. arekolina, alkaloid ciała $C_8H_{13}O_2N$, główny alkaloid orzeszka betel którego zawdzięcza swoje własności przeciwcerwiowe.

arena, s. (ari'na) 1) bot. ki. arena w starożytnym Rzymie przestrzeń na środku amfiteatru, zazwyczaj pokryta piaskiem (piasek i arena lub areena), aby wsiąkała krew gladiatorów i dzikich zwierząt, widownia igrzysk i różnych przedstawień, 2) przen. pole popisu, dziedzina działania np. a. publiczna, życie polityczne; 3) med. piasek lub kamyk nerkowy.

arenaceous, arenarious, adj. (eri-nej'szes, -eriers) 1) piaskowy, składający się z piasku, łatwo rozsypujący się na piasek, 2) piaszczysty.

Arenaria, s. pl. (eri'ne'ri-e) bot. rozległy rodzaj bylin łepnicowatych, STELLARIEÆ, rozpowszechnionych w całej strefie umiarkowanej; w Polsce pospolite: łepnica rozgałęziona, SILENE VENOSA; i zwisła, S. NUTANS; i zielciawa, S. CHLORANTHA, na piaskach.

arenarious ob. **arenaceous**.

Arenicola, s. pl. (eri'nikolie) zool. rodzaj morskich pierścienic żyjący w piasku, z rodziny ARENICOLIDÆ, rzędu wielosczetowe, POLYCHÆTA.

arenicolite, s. (-lit) paleont. charakterystyczny znak pozostawiony przypuszczalnie przez robaki grzebiące przekop w piasku.

arenicolous, adj. (-los) zool. żyjący w piasku, żyjący w piasku.

Arenig, adj. (eri'nig) od gór Arenig w Walii geol. dotyczący pewnej części dolnej serii sylurskiego systemu grupy paleozoicznej w Europie.

arenose, adj. (e'rinos) piaszczysty.

arenosity, s. (eriina'soti) piaszczystość.

areo-, przedr. (e'ri-o-, e'ri-o-; gr. Ares i Mars) astr. dotyczący planety Marsa.

areographic, -al, adj. (eri-ogre'fik, -'fikl) astr. dotyczący geografii planety Marsa.

areographically, adv. (-kelli) astr. za pomocą opisu powierzchni Marsa, na podstawie geografii Marsa.

areography, s. (eri-o'grefi) astr. geografia Marsa, opis planety Marsa.

areola, s. (eri'olei) pl. **areolæ** (eri'oles) lub 2 l. **areolas** (eri'olz) drobniutka przestrzeń zwłaszcza otaczająca w szcz. 1) anat. i med. a) wąziutki rąbek tęczówki granuczący o źrenicę, b) kolorowy rąbek otaczający brodawkę piersiową lub pryszcz; 2) zool. drobniutki otworek pomiędzy włóknami tworzącymi narządy lub naczynia które się splatają lub pomiędzy żyłkami skrzydła owada.

areolar, adj. (eri'ler) dotyczący drobniutkich otworków (przerw), zaopatrzony w drobniutkie otworki (przerwy).

areolate, areolated, adj. (eri'olejt, -yd) podzielony na drobniutkie prze-

strzenie, podzielony przez drobniutkie przestwy.

areolation, s. (eriolej'szen) 1) podzielenie przez drobniutkie przerwy; 2) drobniutka przestrzeń.

areologic, -al, adj. (eri-elo'dżik, -el) astr. dotyczący badań planety Marsa.

areologist, s. (eri-o'lodżist) astr. badacz Marsa.

areology, s. (eri-o'lodżi) astr. badanie planety Marsa, nauka o Marsie.

Areopagite, s. (e'rin'pedżajt) hist. kl. członek trybunału Areopagu.

Areopagitic, adj. (-dżitik) hist. kl. dotyczący Areopagu.

Areopagitic, s. r. nowa wzorująca się na sławnej obronie Isokratesa wygłoszonej w Areopagu.

Areopagitica, s. (-k): apel Johna Miltona (1608-1674) o wolność prasy, najsławniejsze jego dzieło pisane prozą.

Areopagus, s. (eri-a'pegos; Ares bóg wojny, i pagos gr. pagórek) hist. kl. 1) Areopag, pagórek w Atenach starożytnych mieszczący początkowo sąd lub radę do załatwiania ważnych spraw religijnych i politycznych; od Perikles ograniczony do sądzenia zbrodni głównych; sędziowie zwani byli **Areopagites** lub **Areiopagites** (ab.), pochodzenie A. łączy się z legendą o sądzie bogów nad Aresem, oskarżonym o zamordowanie syna Posejdonowego, który zgwałcił córkę Aresa, Alkippe; 2) areopag, trybunał sądowy zasiadający na Areopagu; 3) grupa literatów angielskich z czasów królowej Elżbiety starająca się o wprowadzenie klasycznych rytmów do poezji angielskiej; 4) przen. grupa poważnych osób osądzających jakąkolwiek sprawę.

Ares, s. (ej'riz) mit. gr. Ares, grecki bóg wojny, a czasem i morza, syn Zeusa i Hery, mąż Afrodyty, odpowiadający rzymskiemu Marsowi (rzymski Jowisz i Junony).

arête, s. (are't (fr.) geog. grzebień górski.

Arethusa, s. (ar'rizjju'zo) 1) bot. rodzaj wielkiej orchidei bagnistej o ładnym fioletowym kwiecie, dwa gatunki jeden w Ameryce, A. BULBOSA drugi w Japonii; a. roślina tego rodzaju; 2) mit. kl. **Aretusa**, leśna nimfa z Elidy w Grecji, umykając przed Alfeuszem bogiem rzeki Alfejus, zamienioną przez Artemidę w strumień, kryje się pod morzem aż zmieszawszy wody wyemituje się napowrót na powierzchnię ziemi wychodząc jako fontanna Aretuzy na wyspie Ortygii w Syrakuzach.

Aretine, adj. (eritin) aretyński, dotyczący Aretium w Italii, dziś Arezzo we Włoszech (w Toskanii); **A. pottery** słynna ceramika czerwona z płaskorzeźbami.

Arettinian, adj. (eritinjen) dotyczący Aretany (Guido d'Arezzo, słynny muzyk XI w.); **A. syllable** muz. skala aretyńska, ut re mi fa sol la.

arfvedsonite, s. (arwedsa'najt), od szwedzkiego chemika Arfvedsona), min. arwedsonit, arfedsonit, kruczoczarny amfibol składający się głównie z krzemiana sodowo-żelazawego $Na_2Fe_4Si_8O_{22}$, t. 6, c. w. 3,4-3,6.

argal, conj. (ar'gol) w Szekspira skażenie ergo, przeto.

argal, s. zool. argali, dzika owca, jedna z największych na świecie, OVIS MAMMON lub OVIS ARGALI, w wyżynach Azji środkowej, o ogromnych grubych silnych krętych rogach.

Argand burner (ar'gand bö'rner) palnik argandzki, ob. **Argand lamp**.

Argand diagram (ar'gand daj'egram); Jan Robert Argand, żyjący 1825; nat. diagram, w którym liczby zespolone, complex number, x plus y reprezentuje punkt, którego prostopadłymi współrzędnymi są x i y lub też kreska od wyjścia tego punktu.

Argand lamp (ar'gand lemp, Aime Argand, czytaj: ome' argą', z Genewy, 1750-1803) lampa argandzka z rurkowym knotem dopuszczającym dopływ powietrza wewnątrz i zewnątrz płomienia; lampa ulepszona następnie przez Quinquet, odtąd zwana kinkietem.

argan tree (ar'gentri, ar ar'dżan) bot. tłuścianka, AHRANIA, sternie drzewo z rodziny sączycowatych, SAPOTACEÆ, A. SIDEROXYLON z Marokka, dostarcza bardzo twardego drewna, zwanego drzewem żelaznym; nasiona argana, dają olej używany w zastępstwie oliwy; kozy włażą na dolne gałęzie, by sięgnąć owoców.

Argas, s. (-gest zool. jadowity najeżek z rzędu roztoczy, ACARINA, nasorzytulary na ptakach i na ptakach, A. PERSICUS. **Miana** biz. w Persji na ptakach, A. REFLEXUS w pld. St. Zj. na gołębiach; gatunek wyd. St. Zj. na gołębiach; gatunek szamer talaje (tala'he), A. TALAJE.

Argean, adj. (-dżien) 1) astr. dotyczący gwiazdozbioru Okręt Argo; 2) hist. kl. dotyczący drowiem Argeja w Argos w starożytnej Grecji, 3) mit. kl. dotyczący okrętu Argonautów Argo.

argel, s. (ar'gel, syr.) argel, liście dwóch roślin krzyżowatych, ASTERIACEÆ, służące do podrabiania senesu: SOLENOSTEMMA ARGEL i GOMPHOCARPUS PROTEOOSUS z rodziny roślin dwuliściennych z rzędu zwartych, CONTORTÆ.

Argemone, s. (ar'dżimo'ni) bot. bielmok w Ameryce podzwrotnikowej, budzaj zbit makowatych, PAPAVERACEÆ; A. MEXICANA o kwiecie żółtym rozmarzstrzenia się w St. Zj.; A. GRANDIFLORA uprawiana w ogrodach.

argent, adj. (ar'dżent) srebrny, srebrzysty; jasny, błyszczący.

argent, s. (od argos gr. biały, argyros gr. srebro) 1) przest. srebro, pieniądz; 2) poet. białość, srebrzystość; 3) her. srebro.

argental, adj. (ardżen'tal) srebrny zrobiony ze srebra, podobny do srebra, zmieszany ze srebrem, s. mercury rodzaju amalgamu srebra, srebru i rtęci w rozmaitych stosunkach jako mieszanina kosmetyczna.

argentamine, s. (ardżen'tamin) med. związek fosforanu srebra w dziurkach czyleowej używany jako ściągający antyseptyk i środek dezynfekcyjny.

argenteous, adj. (-ti-es) srebrzysty np. rośliny mające jedwabisty i srebrzysty puszek dla owłosienia.

argenteus, s. (-ti-es) moneta rzymska wydana pierwotnie przez cesarza Karakallę (211-217), początkowo bita ze srebra, następnie z bronzu.

argenthal, s. (ardżental) s. argental, stop miedzi, niklu, cynku, żelaza i rtęci, o srebrzystym połysku, używany do ozdób budowlanych.

argentic, adj. (ardżen'tik) srebrowy, dotyczący srebra, zawierający srebro, w szer. w normalnych proporcjach; a związkach, np. a. chloride AgCl chlorek srebrowy, srebro rogowe.

argentiferous, adj. (ardżenti'feres) srebronośny, zawierający srebro, wydający srebro: a. ore kruszec srebrny.

Argentile and Cutan (ar'dżentajl, kat'ren) postacie z opowieści William Warnera "Albion's England" (1586), księżniczka northumbryjska Argentile i książę duński Kutan, starający się o nią w przebraniu zwiastuna dworskiego.

Argentina, s. (ardżenta'ina) 1) geog. Argentyna; 2) zool. rodzaj małych srebrno-białych rybek morskich czyli rodziny ARGENTINIDÆ, obejmującej także rozmaite stynki, jak OSMERUS EPERLANUS, MALLOTUS VILLOSUS, i różne gatunki drobniutkich łososiów, SALMONIDÆ.

argentine, adj. (ar'dżentajn, -tyn) srebrzysty, podobny do srebra, dotyczący srebra, zrobiony ze srebra, dający odgłos srebra: A. (ar'dżentin, -tajn) argentyński, dotyczący Argentyny, związkowej republiki płd. amer., s. **thistle** osat szkocki, ob. Scotch thistle.

argentine, s. 1) srebro, srebro plateruowane, stopy wyglądające jak srebro, np. stop cyny i antymonu, 2) zool. rozmaite gatunki drobnych śródziemnomorskich rybek morskich, 3) łuska rybia używana do wyrobu sztucznych pereł, 4) kalcyt o perłowym połysku, 5) A. Argentyńczyk (m), Argentyńska (f), mieszkaniec Argentyny, związkowej republiki płd.-amer.; 6) złota moneta argentyńska, wartości około funta sterling czyli około $5.

argentite, s. (-tajt) min. argentyt, rodzajny siarczek srebra **silver sulphide**, Ag_2S, cenny kruszec srebrny, t. 2-2,5 idzie się krajać nożem, strugać i kuć, t. w. 7-7,4.

argentol, s. (-tol, -tal) apr. argentol, antyseptyk otrzymywany z chinoliny, ob. **quinoline**; organiczny związek srebrny.

argentometer, s. (ardżento'miter) srebromierz; chem. i fot. przyrząd do mierzenia zawartości soli srebra w roztworze, np. za pomocą sprawdzenia ciężaru właściwego.

argentous, adj. (ardżen'tos) chem. dwusrebrowy, zawierający srebro, w szer. w proporcji większej niż nor-

malna (równa); s. cuewielu związkach np. a. chloride AgCl chlorek dwusrebrowy

argil, s. (ar'dżil) glina, ił, w szcz. biała glina zbitnska, dawniej glin

argillaceo-, przedr. (ardżilejs'i-o-) gliniasto- (lasto-.

argillaceous, adj. (-ńes) gliniasty, gliniasty, zawierający glinę, ilasty, s. marine salt (a. mrin' solt) przest. chem. chlorek glinu AlCl₃, ob. aluminium chloride.

argilliferous, adj. (ardżil'ferńs) zawierający glinę czyli ił, bogaty w glinę czyli ił.

argillite, s. (ar'dżilajt) dupek ilasty, glina łupkowata, zwykle czerwonawo-szara, czasem zielonawo-popielata, czerwonawo-żółtawa (ra

argillitic, adj. (-lit'tik) ilasty, gliniasty.

argillo-, przedr. (ardżilo-) ilasto-, gliniasto-.

argillous, adj. (ardżil'łos) ilasty, gliniasty.

argininic, s. (ardżinin'ik) chem. fizj. zasada krystaliczna $C_6H_{14}O_2N_4$, otrzymywana z rozkładu protaminy i proteidów, daje przez hydrolizę mocznik urea, i ornitynę, ornithine.

Argive, adj. (ar'dżajw) hist. kl. starogrecki: w szcz. dotyczący Argosu.

Argive, s. (ar'dżajw) hist. kl. starożytny Grek w szcz. z miasta Argos lub z krainy Argolis.

Argo, s. (ar'gou) 1) astron. pld gwiazdozbiór Okręt (62) gwiazd do 7-ej wielkości) między Psem Wielkim a Krzyżem, zwany także Argo Navis; przez ten gwiazdozbiór, constellation, przebiega Mleczna Droga the Milky Way; nowsza astron. dzieli Okręt na cztery części: Kil the Keel CARINA, Masz the Mast MALUS, Rufa the Stern PUPPIS, i Żagiel the Sail VELA; poza tym niektórzy astron. jeszcze uznają dawniejszy podział: Kompas Mariner's Compass PYXIS; nie, Kilu alpha Carinae, jest Kanopus, Canopus, gwiazda pierwszej wielkości odległa od Ziemi o 300 lat świetlnych. 2) mit. kl. gen. Argus (argus), okręt zbudowany z Jodel Peliasa pod kierownictwem bogini Ateny która zaopatrzyła go w przemową belkę z bluwiącego dębu z Dodony ob. Argonauta.

argol, s. (ar'gal) kamień winny osad z wina tworzący się w beczce, ob. (1) tartar 1).

Argolic, adj. (ergo'lik) hist. kl. dotyczący starożytnej krainy Argolis w Grecji.

argon, s. (ar'gon; a. p. ergon gr. dzieło; nieczynny) chem. bezbarwny gaz odkryty w powietrzu atmosferycznym w 1894 przez Ramsaya i Rayleigha, (Sir William Ramsay 1852-1916 i Jan W. S. baron Rayleigh, 1842-1919) stanowi 0,9%; ciężaru atmosfery, c. at. 39,88, skrot A, kondensuje się w bezbarwną ciecz w temperaturze 186,1°C., w stan ciała w temperaturze 189,6°C.

Argonaut, s. (a'rgonot) mit. kl. Argonauta, bohater przedhomerowskiej legendy o wyprawie 50-u bohaterów pod wodzą Jasona po złote runo, ob. Argo 2), ob. Jason; 2) Sl. Z) nazwa kawca złota w Kalifornii w 1848; 3) zool. ob. Argonauta.

Argonauta, s. (argonot'e) zool. żeglarek, ARGONAUTA ARGO, mięczak z gromady głowonogów cephalopods CEPHALOPODA, podgromady dwuskrzelnych, DIBRANCHIA rzędu ośmiornic OCTOPODA: samica posiada cienką łódkowatą muszlę, samiec bez muszli i znacznie mniejszy.

Argonautic, adj. (-'tik) zool. żeglarkowy, dotyczący mięczaka Argonauta.

Argonian, adj. (arga'rjen) astron. dotyczący Okrętu, w szcz. pod względem chemicznej klasyfikacji gwiazd i podobieństwa do widma gwiazd Okrętu, jakie wykazują wodór i protowodór

argosy, s. (ar'gosi) wielki okręt handlowy.

argot, s. (ar'go, ar'gat od fr. argot, czytaj: argo') gwara, gwara złodziejska

argotic, adj. (arga'tik) gwarowy.

argue, vi. (ar'gjut 1) dowodzić, zazimowić naprowadzać argumenty w celu poparcia swego stanowiska w sporze; 2) spierać się, dysputować, wieść dyskusje

argue, vt. 1) omawiać, rozbierać 2) przekonywać, 3) przest. oskarżać, obwiniać.

argument, s. (-ment) 1) przest. dowód, argument; 2) dowód, dowody, argumentacja, rozumowanie na poparcie dowodu; 3) spór, sprzeczka, tak dowodzeń. (Uwaga w znaczeniu 3) polski wyraz: argument) nie może być poprawnie użyty, niekiedy też to się dzieje w gwarze potocznej; 4) przedmiot sporu; 5) znak 6) niezawisła zmienna od której wartości zależy wartość funkcji, zależność funkcjonalna; 7) kąt oznaczający kierunek rzeczywistej liczby ob. Argand diagram, 8) astron. ilość od której zależy inna ilość w tablicy, np. refrakcja w wysokości; 9) a. at epoch mar. argument początkowy dla epoki, ob. Ephemeris.

argumental, adj. (argjumen'tal) dowodzący zawierający argument, ważki.

argumentation, s. (argjumentej'szn) 1) argumentacja, wywód, rozumowanie sztuka dowodzenia, 2) nagromadzenie wywodzenia wniosków; dyskusja, debata, dysputa

argumentative, adj. (argjumen'tatiw) 1) dowodzący, zawierający dowody, 2) sporny, podlegający dyskusji; wykazujący, wskazujący, każący przypuszczać; 4) zamiłowany w dyskusjach, pochopny do rozumowania, pieniacky.

argumentatively, adv. (-tli) rozumująco

argumentativeness, s. (-nes) 1) sporność; 2) możność rozumowania przez rozumowanie; 3) warcholstwo, pieniactwo; rzeczność

argumentize, vi. (ar'gjumentajz) przest. rozumować

Argus, s. (ar'gest 1) mit. kl. Argus, syn Zewsa i Nijoby, zabójca Argosu i przejęte rasy argijskiej; miał sto oczu, niektóre z nich wiecznie otwarte aż wreszcie Hermes uśpiwszy je zamknął i z polecenia Zewsa zabił go; Hera ozdobiła pawia oczami zabitego, ob. Io; 2) stąd: człowiek baczny, strażnik patrzący na wszystkie strony; 3) zool. to samo co Argusianus.

Argus-eyed, adj. (a. ajd) argusowy, baczny, spostrzegawczy, bystry, ostrooki.

Argusianus, s. (argjuszi'nes) zool. rodzaj obejmujący bażanta o wspaniałym ogonie ARGUSIANUS ARGUS z rodziny PHASIANIDÆ, Sumatra i Indochiny

argus pheasant (ar'ges fe'zant) zool. wsch.-ind. z rodzaju ARGUSIANUS, spokrewniony z pawiem, wielkości indyka, bo czasem słusznie nazywany bażant TRAGOPAN.

argus shell ślimak CYPRÆA ARGUS zdobny w plamki podobne do pawich oczek.

argute, adj. (argjut') 1) przenikliwy, przeraźliwy, 2) ostrożny, bystry, chytry, obrotny.

argutely, adv. (-tli) ostrożnie, bystro, chytrze, obrotnie

arguteness, s. (-nes) przezorność bystrość, chytrość, obrotność.

argyr-, **argyro-**, przedr. (ar'dżir-, ardżiro-; ar'gyros gr. srebro) srebrzio-.

argyria, s. (ardżi'rja) med. srebrzyca, ARGYROSIS, ARGYRIASIS, odłożenie się drobnutkich cząsteczek srebra w tkankach ustroju ludzkiego, np. wskutek długiego używania preparatów zawierających srebro (np. wskutek stałej pracy przy srebrze; skóra zabarwia się ciemnoszaro.

argyro- ob. **argyr-**.

argyrodite, s. (-rodajt) min. argyrodyt, siarkosól srebra z klasy kunprytów (blaskotów), rzadko minerał stałowo pospolity o metalicznym blasku, Ag_8GeS_6, godny uwagi ze względu na zawartość germanu

aria, s. (a'rja, e'rja) mus. arie melodia, w szcz. starannie ułożona melodia na jeden głos w operach, oratorjach itp., zwłaszcza przez. recitative recytatywa

-aria, przyr. (-e'rja) bot. oznaczający rodzaje np. Hetlendaria; zool. oznaczający grupy np. Actinaria.

Ariadne, s. (ere'dnit) mit. kl. Ariadna, bogini rozkwitającej przyrody, córka króla Minosa z Krety; zakochana w Teseuszu dała mu kłębek nici, który wyprowadził go z zawiłego labiryntu po zabiciu Minotaura, ob. Minotaur, następnie umknęła z Teseuszem, a gdy on porzucił ją na wyspie Naksos, znalazł ją tam Dionisos i pojął za żonę; A.-'s clew nić Ariadny, przen. sposób ocalenia z zawiłej sytuacji

Arian, adj. (e'rjen) 1) aryski, należący do rasy aryjskiej, 2) arianski, dotyczący sekty Ariusza, prezbitera kościoła aleksandryjskiego, zm. 336, lub jego zasad uznanych przez KRK za herezję

Arian, s. 1) Aria, pl. Ariowie, osoba rasy aryjskiej; 2) arianin, zwolennik

Arausa – ośrodek sekty bardzo rozpowszechnionej w w. V i VI.

-arian, przyr. (e'rien): rzeczący przymiotniki i rzeczowniki (imiona) ob. -an i -ary.

Ariana, s. (ej'rie'na) Ariana, starożytna nazwa Persji, dziś Iranu; ob. Arian, s. 1).

Arianism, s. (ej'rienizm) hist. kośc. arianizm, nauka Ariusza z Aleksandrii uznająca Chrystusa za pierwszy i najsznuchetniejszy twór boski i podobieństwo między Istotą Boską a Chrystusem, lecz utrzymująca że nie istnieje odwieczna Trójca św. ponieważ (wtedy) że był czas kiedy istniał Bóg-Ojciec, a nie istniał Bóg-Syn; A. potępiony przez Sobór nicejski (325) i konstantynopolski (381), odżył potem jako socynianizm w w. XVI (sekta Braci Polskich).

Arianistic, -al, adj. (e'rienist'ik, -l) hist. kośc. ariański, dotyczący nauki Ariusza.

ariciny(e), s. (e'risin); od Arica w Chile; chem. alkaloid krystaliczny $C_{11}H_{14}O_2N_2$ otrzymywany z kory peruwiańskiej **cusco bark** (od miasta Cusco w Peruwi, stolicy dawnych Inkasów).

arid, adj. (e'rid) 1) wysuszony, uschły, wyschnięty, suchy, jałowy, spiekły, spalony, przest. wypragły; 2) osobiście, bez życia, nie mający zainteresowania w życiu, pusty, wyjałowiony.

aridity, s. (eri'diti) 1) suchość, wyschnięcie, wyschłość, jałowość, 2) uschłość, brak zainteresowania w życiu, wyjałowienie.

ariegite, s. (er'jedżajt) od Ariège, czytaj Arie'ż, we Francji; ariegit, petr. ciemnoszare skały składające się ze spinelu i piroksenu, czasem z przymieszką biotytu, granatu, hornblendy.

Ariel, s. (ej'riel) Ariel, mit. i poez. 1) w demonologii Kabały duch wodny; 2) w średniowieczu zgrabny duch powietrzny; 3) „Tempest" Szekspira figlarny duch zmieniający kształty według woli swego pana, Prospera; 4) w „Paradise Lost" Miltona buntowniczy anioł którego pokonywa Abdiel; 5) bib. u Izajasza poet. nazwa Jeroozolimy; 7) bib. jeden z Kapitanów Esdrasza; 8) astron. najbliższy satelita Urana odkryty w 1851, ob. Uranus; 9) a. zool. s: (klapsza palanka w Australii z rodzaju PETAURUS, ob. **Phalangeridae**; b) gazela arabska GAZELLA ARABICA; c) snieżdziel Oceanu Pld. PRION ARIEL; d) barwny brazylijski pleprzajed (tukan) RHAMPSATUS ARIEL.

Aries, s. (ej'ri-iz) gen. Arietis (eri'tis), astron. Baran 1) gwiazdozbiór pln. (60 gwiazd do 7-ej wielkości między Rybami, PISCES, a Bykiem, TAURUS; 3) pierwszy z dwunastu znaków zodiaku, w którym Słońce wchodzi około 21 marca w wiosenne zrównanie się dnia z nocą, ob. sign; 2) a. hist. kl. rzymski baran czyli taran, maszyna wojenna do burzenia murów.

arietta, arietto, s. (arie'ta, arie'to) muz. arietta, krótka melodia, mała aria.

aright, adv. (arej't) poprawnie, w porządku, należycie, bezbłędnie, bez naruszenia praw.

Arikara, **Arikaree**, s. (ari'kara, ari'kari) Arikara, Indianin ze szczepu Kaddo zamieszkałego dawniej w Nebraskie wzdłuż rzeki Missouri, przeniesionego do North Dakota do rezerwatu Fort Berthold.

aril, s. (e'ril) bot. osnówka, powłoka otaczająca nasienie zupełnie lub częściowo.

arillary, adj. (-erl) bot. dotyczący osnówki, osnówkowy.

arillate, **arillated**, adj. (-ejt, -ydi) bot. mający osnówkę.

arillode, s. (-od) bot. fałszywa osnówka, osnówka wychodząca z otoczka (micropyle) zamiast ze szyjeczka (funicle) albo osnówka obejmująca wreszcie załążkowego (ovule).

arilloid, adj. (-oid) bot. podobny do osnówki, osnówkowaty.

arillus, s. (eri'les) pl. **arilli** (eri'li) bot. osnówka, ob. aril.

Arimasp, s. (e'rimasp), pl. Arimaspi, mit. kl. Arimasp, członek tajemniczych mieszkańców Scytii wiodącej nieustanne walki z gryzmi strzegącymi złota.

Arimaspian, adj. (erimas'pien) mit. kl. dotyczący Arimaspów.

Arion, s. (e'rion, e'rojn) 1) Arion, muzyk i poeta z Lesbos, według podania w powrocie z Sycylii z tury koncertowej, obrabowany przez żeglarzy i wrzucony do morza, osiągnięty go delfin, oczarowany jego muzyką tak że towarzyszył okrętowi, przeniósł na ląd do Tenaros; A. zasłużony jest w hist. mux. jako twórca systematycznego chóru; 2) zool. ślimak, ślimak leśny, podrzędu brzuchonogów, GASTROPODA, o szczątkowej skorupce ukrytej w płaszczu lub zgoła bez skorupki, w Polsce pospolity A. SUBFUSCUS, a. ślimak tego rodzaju.

ariose, adj. (erio'z) melodyjny, często przez **recitative**, recytatywu.

arioso, adv. (ario'zo, wł.) muz. melodyjnie, potoczysto, płynnie.

Arisema, s. (eris'ime); sroń gr. obrazkowiec, hajma gr. krewi bot. rodzaj roślin obrazkowatych, ARACEÆ, o kwiatach bez okwiatu.

ariiants, vi. (eraję') 1) wznieść się, wstąpić, ukazać się (na widnokręgu), wstać; 2) powstać, zacząć się, wejść w grę; 3) wyjść, wzejść, ujawnić się.

Aristaeus, s. (eristi'us) mit. kl. Arystaeus, Arystejus, syn Apollina i nimfy Cyrene, opiekun trzody, pasterzy, winorośli i ulewek, patron hartnictwa; nimfy, rozzalone śmiercią Eurydyki uciekające przed nim, zabiły mu wszystkie pszczoły, lecz nowe roje powstały z wzgniatanej wyżła z jakiego A. pełił ofiary na jej cześć.

Aristarch, s. (e'ristark), od nazwiska Aristarchosa, krytyka greckiego z Aleksandrii około 200 przed Chr.; surowy krytyk.

Aristarchian, adj. (eristari'kjen) krytyczny, surowo oceniający.

aristarchy, s. (ari'starki); a'ristarchs gr. najlepszy, i archy) rząd najlepszych.

aristate, adj. (e'ristejt), arista 1 kłos) bot. kłosowy, kłosisty, ostrzy, kosmaty, włosisty, np. pszenica ostna (ostka), przec. pszenica bezostna (gołka).

aristo-, przedr. (e'risto-) arysto-.

aristocracy, s. (eristo'krasi) arystokracja, 1) rząd sprawowany przez najlepszość złożoną teoretycznie z ludzi najlepszych, w praktyce z ludzi pochodzących z uprzywilejowanej klasy „elity", 2) nieliczna klasa narodu uprzywilejowana dzięki urodzeniu; klasa uważana za wyższą od reszty społeczeństwa dzięki urodzeniu ze starożytnego rodu, lub dzięki wybitnej inteligencji, majątkowi, stanowisku urzędowemu itp.; hist. kl. w starożytnej Grecji: ustrój arystokratyczny opierał się na kierują. Hadzie Starców.

aristocrat, s. (eristokrat) arystokrata (m), arystokratka (f), 1) członek klasy arystokratycznej, 2) zwolennik panowania arystokracji, 3) osoba mająca zapatrywania i maniery klasy arystokratycznej, człowiek lub przedmiot górujący wśród swego gatunku, np. an Arab, aristocrat among horses arab, arystokrata wśród koni.

aristocratic, -al, adj. (eristokra'tik, -l) arystokratyczny, 1) popierający mysl panowania arystokracji w państwie, np. a. franchise arystokratyczna ustawa wyborcza; 2) znamienny dla manier i zapatrywań klasy arystokratycznej, wytworny.

aristocratically, adv. (-kali) arystokratycznie, wytwornie.

aristocraticalness, (-kalnes) arystokratyczność, wytworność.

aristocratism, s. (eristokra'tizm) zasady polityczne arystokracji, arystokratyzm.

aristol, s. (e'ristol) apt. arystol, proszek używany w zastępstwie jodoformu, składający się z tymolu i jodyny.

Aristolochia, s. (-o'kia) bot. kokornak, roślina dwuliścienna z rodziny kokornakowatych, ARISTOLOCHIACEÆ, zioła i krzewiaste przeważnie podzwrotnikowe, w Europie kokornak powojnikowy, European birthwort A. CLEMATIS o łodyczce do metra, przeszło 3', cenioty w lecznictwie (a'ristos gr. najlepszy, lochei'a gr. poród, stąd ang. birthwort).

Aristolochiaceæ, s. pl. (eristolokej'si-i) bot. kokornakowate, rodzina roślin dwuliściennych z rzędu wielnowockowych, POLYCARPICEÆ lub z rzędu kokornakowych ARISTOLOCHIALES, 5 rodzajów i około 200 gatunków, zioła i krzewy o liściach skrętoległych, bez przylistków, przeważnie podzwrotnikowe.

Aristolochiales, s. pl. (-lokjeli:z) bot. kokornakowe, rząd dwuliściennych roślin bezpłatkowych, obejmujący jedną rodzinę, kokornakowatych ARISTOLOCHIACEÆ, w Polsce kopytnik, ASARUM EUROPÆ-

(IM) i kokornak, ARISTOLOCHIA SIPHO.

aristology, s. (ariste'lodżi), ariston gr. śniadanie; sztuka jedzenia, smakowniictwo.

aristological, adj. (ariste'lodżikl) smakowniczy, znający się na przyrządzaniu.

aristologist, s. (ariste'lodżist) znawca jedzenia, smakosz, dawniej: smakarz, smakowniczek, smakownik; z fr. gourmand, gourmet (gurma-, gurme'), gurmet.

Aristophanic, adj. (ariste'fenik) arystofaniski, dotyczący Arystofanesa, podobny do pism lub stylu lub dowcipu Arystofanesa, satyrycznego komediopisarza greckiego (445-385).

Aristophanic, s. prost. arystofanik, trójstopowy akatalektyk, wiersz składający się z daktylu i dwóch trocheiów — ◡◡ — ◡ — ◡ —.

Aristotelian, adj. (-te'lien) arystotelesowy, arystotelesowski, Arystotelesa.

Aristotelianism, s. (-izm) filozofia Arystotelesa.

Aristotelic, adj. (-te'lik) arystotelejskowy, dotyczący Arystotelesa i jego systemu.

Aristotle, s. (a'ristat'l) Arystoteles (384-322), uważany powszechnie za największego filozofa starożytności, a przez wielu za największego filozofa do tej pory, uczeń Platona, uczeń Sokratesa, wychowawca Aleksandra Wielkiego; położył niezmierne zasługi w tworzeniu filozofii, logiki, polityki i nauk przyrodniczych; A.'s lantern (ariste'tin lantern) zool. latarnia Arystotelesa, narząd jeżowców, ECHINOIDEA, typu szkarłupni, ECHINODERMATA, do mielenia pokarmu, bardzo skomplikowany, składający się z 20 wapiennych części z których 5 głównych przypomina kształt latarni.

aristulate, adj. (ariste'julejt) bot. mający krótkie wąsy, ob. **arista**.

arithmetic, s. (aryżi'metik) arytmetyka, 1) nauka obejmująca rachunki liczbowe, sztuka posługiwania się liczbami; 2) książka zawierająca zasady tej wiedzy.

arithmetical, adj. (aryżmetikel) arytmetyczny, dotyczący arytmetyki, zgodny z zasadami arytmetyki; **a. complement of a number** mat. arytmetyczne dopełnienie liczby, różnica między daną liczbą a następną wielokrotną dziesiątką, np. 3 jest a. c. of 7, 75 a. c. of 25, 600 a. c. of 400; **a. mean** mat. przeciętna arytmetyczna, **a. progression** mat. postęp arytmetyczny, ciąg liczb w którym różnica do następnego wyrazu jest stała, np. 3, 8, 13, 18, 23, przeciw **geometrical progression** 3, 15, 75, 375, 1875.

arithmetician, s. (aryżmetyszen) arytmetyk (rm), arytmetyczka (f), osoba wprawna w arytmetyce.

arithmetization, s. (aryżmitizejszn) arytmetyzacja, mat. wprowadzenie obowiązku ścisłego dowodu za pomocą liczb.

arithmetize, vt. (-ajz) przest. przeprowadzać rachunki arytmetyczne.

arithmo-, przedr. (aryżmo) oznaczający stosowanie liczb.

arithmograph, s. (-graf) arytmograf, maszyna do liczenia.

arithmomania, s. (-me'nje) med. obłęd liczbowy.

arithmometer, s. (-mitel) maszyna do liczenia.

-arium, przyr. (-e'rjem) -arium, oznaczający związek z wyrazem l. stanowiącym pierwszą część wyrazu, np. aquarium, (aqua l. woda).

Arizona, adj. (ariżo'na) arizoński dotyczący stanu Arizona; **a. gourd** lub CALABARILLA COCOBITA FOETIDISSIMA dynia mydlarska w Teksasie i Arizonie, miąższ używany do wyrobu mydła, korzenie służą jako nakłady na bumcoudy; **A. palm** palma wachlarzowa NEOWASHINGTONIA FILAMENTOSA z Kalifornii, do 25 m. (80') wysokości; **A.** ruby granat koloru rubinowego.

ark, s. (ark) 1) przest. skrzynia, kryty kosz, do przechowywania pieniędzy i papierów wartościowych, miały spichlerz na zboże; 2) arka, okręt Noego z potopu, stąd przen. miejsce schronienia; 3) arka mojżeszowa, w której Mojżesz umieścił dwie zamienne tablice z dziesięcioro-gieboi przykazań, zwana **A. of the Covenant**, **A. of Testimony** arka przymierza; 4) płaska szeroka łódź używana na rzekach stanów zach., dawniej zwana **broadhorn**.

Arkansas, adj. (arkenson) dotyczący stanu lub rzeki Arkansas; **A. cabbage** wysokie nie kapuściane stanów płd.-zach. STREPTHANTUS MACULATUS; **A. stone** kamień ze skał nowakulitowych, także brus z takiej skały zrobiony.

arkanite, s. (-sajt) min. arkanzyt, rodzaj brukitu z rzędu tlenków metalicznych, z Hot Springs, Ark., TiO$_2$, t. 7.5, c. w. 4.3.

arles, s. pl. (arls) płd.-zach. Anglia i Szkocja zadatek; ob. **earnest** (money); także przen. zadatek, zapowiedź, przedsmak.

arm, 1) s. (arm) woj. broń, 2) rodzaj broni, gałąź służby wojskowej, jakoto: piechota infantry, kawalerii czyli jazda cavalry, artyleria **artillery**, lotnictwo aviation itd. są rodzajami broni, **arms**, nowoczesnej armii; b) przyrząd obronny lub zaczepny, narzędzie wojenne, ob. **arms**.

(II) **arm**, s. 1) ramię, górna kończyna człeka, zwykle od barki do przegubu, ręka, czasem ograniczone do części od łopatki do łokcia; 2) coś podobnego do ramienia ludzkiego: a) przednia kończyna ssaka; b) kończyna lub narząd chwytny lub ruchowy zwierzęcia innego niż ssak; c) gałąź drzewa; d) ramię maszyny, ciężka część mechanizmu wychylająca z korpusu maszyny, e) mat. odnoga, kąt, ramię, także część kotwicy od pięty do łapy, ob. **anchor**; **yard a.** pik rel; f) nóżka wody; g) ramię fotelu, opatrze pod ramiona; h) sokolnictwo, półka sokoła od ulka do stopki; 3) gałąź, odnoga, część działająca oddzielnie, **the three a.s of the Government** trzy działy rządu; 4) przen. ramię, siła, potęga, przymoc, **a. of the law** ramię sprawiedliwości; **a. of flesh** siła ludzka, moc cielesna, pomoc ludzka; **a. in arm** a) pod ramię, z ramieniem jednej osoby zwróconym w ramię drugiej; b) ramię w ramię, razem, społem; **at a.'s end** lub **at a.'s length** przen. daleko, **at a.'s reach** na odległość ramienia.

(III) **arm**, vi. zbroić się, zaopatrzyć się w broń ręczną, także przen. uzbroić się, np. w cierpliwość.

(IV) **arm**, vt. 1) zbroić, zaopatrzyć w broń, uzbroić, 2) opancerzyć, wzmocnić okrycie np. **to a. a hook** in angling; 3) przen. uzbroić, dostarczyć pomocy w celu wzmocnienia moralnego oporu, 4) zainstalować, zmontować, zaopatrzyć narzędzie lub przyrząd w potrzebne części lub dodatki.

(V) **arm**, vi. rozgałęziać się, rozprzestrzaniać się za pomocą bocznych pędów, także **a. out**.

(VI) **arm**, vt. przest. objąć w ramiona, chwycić w ręce; chwycić za ramię.

armada, s. (armaida, hiasp.) 1) przest. wielki okręt wojenny; 2) znaczna eskadra zbrojnych okrętów, w szcz. Niezwyciężona Armada hiszpańska, zwana **Spanish A.** lub **Invincible A.** wysłana w 1588 przez Filipa II przeciw Anglii, zniszczona przez burzę i przez flotę angielską; 3) uzbrojenie.

armadillo, s. (armadi'lol pl. **armadillos** (-loz) 1) zool. pancerniki, z rzędu zwierząt szczerbaków, EDENTATA, podzrzędu dziąsłowców PLACENTALIA, gromady ssaków, MAMMALIA, tułów i głowa okryte małymi kostnymi płytkami, w Ameryce płd. podzwrotn. z wyjątkiem jednego gatunku PEBA żyjącego w Teksasie.

armagnac, s. (armanjak) słynny likier francuski z płd. części kraju dawniej zwanej; **A.**

Armagnacs, s. pl. (armanjaks) hist. fr. Armaniaczycy, zwolennicy frakcji orleańskiej, która pod wodzą Bernarda VII hrabiego d'Armagnac (czyta): darmanjak) zwalczała frakcję burgundzką za Karola VI i VII (1380-1461), następnie służyli jako najemni żołdacy w wojnie Fryderyka III ze Szwajcarią, czasem nazywanej **Armagnac war**.

armament, s. (ar'mament) 1) siła zbrojna, przysposobienie wojenne, 2) woj. i mar. całość uzbrojenia obronnego, obejmująca wszystkie armaty, broń palną i inny sprzęt pomocniczy należący do okrętu, fortu lub obrony pobrzeżnej, 3) wszelki sprzęt i wszelkie przysposobienie do obrony na wypadek ataku siły zbrojnej.

armamentarium, s. (armamentejrjum) wyposażenie medyczne, zbiór przyborów i lekarstw potrzebnych lekarzowi w praktyce.

Armatoles, Armatoli, s. pl. (armetolz, armetoli) Armatole, chrześcijańskie wojsko najemne służące Turkom od XV w. aż do greckiej wojny o niepodległość (1821).

armature, s. (ar'mecuri) 1) zbroja, pokrycie ochronne, płyta stalowa ochrona drutu w kablu, biol. narząd służący do obrony, np. kolce, cierne, zęby. 2) armatura, a) magn. kawałek miękkiego żelaza lub stali łączący bieguny magnesu lub sąsiadujących magnesów; b) elektr. część maszyny dynamo-elektrycznej; c) metalowa powłoka butelki lejdejskiej, ob. Leyden jar; d) pasek papierowy na stalowy płycie maszyny Holtza. 3) bud. armatura, ramy i sztaby żelazne do wzmocnienia cienkich kolumn, do utrzymania daszku lub baldachimu, do usztywnienia okien itp.

armature, vt. elek. zaopatrzyć w armaturę

arm board (arm bo'rd) gładka deska z kozy do wyprawiania skóry.

armchair, s. (a.rzeja) fotel, krzesło z oparciem na łokcie i przedłużone.

arme blanche (a. blansz fr.) woj. broń białą broń, np. szabla, rapier, lanca, w przeciw. broni palnej.

(I) **armed,** part. adj. (a'rmd) 1) uzbrojony, zbrojny, **with** — w (kogo). 2) przen. zaopatrzony w siłę (nie zbroją a duchową lub materialną). 3) her. ozdobiony w zbroję, zbrojny, zaopatrzony w pukle i lub (rzecz. o zwierzętach w herbie); zaopatrzony w dziób, rogi, szpony itp., a. **neutrality** zbrojna neutralność, położenie państwa lub grupy państw wobec stron wojujących bezstronne lecz oparte na stanie zbrojnym gotowym do odparcia ataku którejkolwiek strony wojującej, w szcz. hist. ang. n) sojusz trzech państw nadbałtyckich (Rosji, Szwecji i Danii: z r. 1780 skierowany przeciwko interesom angielskim, b) podobny sojusz z r. 1800; a. **peace** zbrojny pokój, pokój utrzymany jedynie dzięki potędze sił zbrojnej; **A. Soldier of Democracy** żartobliwy przydomek nadany Napoleonowi; a. **tapeworm** zool. tasiemiec uzbrojony TAENIA SOLIUM, tasiemiec zaopatrzony w dwa rzędy haczyków na głowie, do 3 m (10') długości, niebezpieczny pasożyt ludzki, zwłaszcza w Europie; a. **to the teeth** uzbrojony od stóp do głów

(II) **armed,** part. adj. (a'rmd) zaopatrzony w ramienia, mający ramiona, ramienny.

Armenian, adj. (armi'njen) ormiański, armeński, dotyczący Armenii, dotyczący Ormian; **A. bole** glinka armeńska, używana dawniej w lecznictwie, dziś tylko do zabarwiania np. pasty do zębów; **A. Church** Kościół armeński założony około r. 300 przez biskupa św. Grzegorza Iluminata, od Soboru chalcedońskiego (451) oddzielony od KW; głowa Kościoła jest katolikos, **catholicos,** w Edżmiadzynie w Zakaukaskiej Republice Sowieckiej; do Kościoła tego nie należą potomkowie dawnych imigrantów ormiańskich w Polsce, którzy są katolikami obrządku ormiańskiego ze stolicą arcybiskupią we Lwowie, podległą Watykanowi; **A. cummin** kminek ogrodowy; **A. stone** ang. niebieski węglan miedzi, dawniej stosowany w lecznictwie, b) kup. handlowa nazwa lapis lazuli; c) szmergiel, scier.

Armenian, s. (Armeńczyk, Ormianin (m); Armenka, Ormianka (f), osobnik rasy kaukaskiej, przeważnie w Armenii, odnogą od wieków zamieszkała w Polsce, acz w znacznej części zachowuje znamienne smagłe cerę, spłaszczona; osadź na tol., zdolni w handlu, zapobiegliwi, szczędni; 2) język ormiański i osobnych abrcadle złożonym z liter zgoła nie podobnych do hebrajskiego, greckiego, łacińskiego, arabskiego. 3) kośc. Armeńczyk, członek Kościoła ormiańskiego podległego Katolikosowi

Armenic, adj. (arm'nik) dotyczący języka ormiańskiego i pokrewnych

Armenoid, adj. (arm'ni-ld) podobny do armeńskiego, mający typ przypominający wygląd Armeńczyka.

Armeria, s. (arm'ri'ia) bot. zawoślęg, roślina zoologiczna z rodziny plumbaginowatych. PLUMBAGINACEAE.

armet, s. (ar'met) woj. przyłbicka, mały szyszak wprowadzony w połowie w. XV, lekki i lepszy niż inne hełmy zapasowany do brody i karku, stanowił postęp wobec hełmu, **basinet, sallet,** ob.

armholé, s. (arm'hol) 1) otwór pachy, wcięcie pod ramieniem; 2) otwór na rękaw

Armida, s. (arm'da) Armida, piękna czarodziejka w „Gerusalemme Liberata" Torkwata Tassy (czytaj: dżerusalemme libereta); z Armidy kust Renalda i rycerzy krzyżowych w Atlanie Rozkoszy por. **Bower of Bliss** w Spensera „Faerie Queene" ob. Armida, i Armidowy, ob., w Wagnera „Tannhäuser" (czytaj: tanhojzer)

armiger, s. (ar'midżer) pl. **armigeri** (armi'dżeri) (rzeciz. ob. **esquire,** później pomocnik rycerza, giermek; a. **natalitii** (natali'sajl) pr. stara-ang. rycerze ob. **esquire,** będący bastardami synami rycerzy lub młodszych synów wyższej szlachty (**peers**).

armigeral, adj. (armi'dżerel) rycerski, dotyczący osobnika uprawnionego w pr. stara-ang. do noszenia zbroi; później giermkowy

armigerous, adj. (armi'dżerds) noszący zbroję

armil, s. (ar'mil) 1) przest. bransoleta. 2) astr. (już zarzucony) przyrząd do mierzenia zrównania i przesilenia dnia z nocą, **equinoctial a.** i **solstitial a.**

Armilaria, s. (armi'leri'ia) bot. hedika opienka, AGARICIA LIGNARIUM, niewielki rodzaj jadalnych grzybów, pot. (niewłaściwie) podpiętki, podpiątki

armillary, adj. (ar'milleri) dotyczący obrączki lub pierścienia, a. **sphere** astr. kula obrączkowa, w dawnej astron. używany glob niebieski utworzony z metalowych pierścieni przedstawiających wzajemne obroty ciał niebieskich; ostatni używał go Tycho Brahe (zm. 1601).

armillate, adj. (ar'mileit) obrączkowy, zrubiony z obrączek, armsoint, pałąkiem itp.

arming, s. (ar'mint) 1) uzbrojenie, przysposobienie w szcz. wojskowe; 2) uzbrojenie, sprzęt wojenny; 3) armatura, część magnesu, maszyn, przyborni, przydana dla umocnienia i przysposobienia do pracy. 4) znaczewnie testory używane dawniej jako świąteczne przybranie okrętu z przodu i z tyłu w dnie uroczyste. 5) mitol. a. **press** prasa do wyciskania na okładce w szcz. herbu

Arminian, adj. (arm'njen) hist. kośc. armeniański, dotyczący Jakuba Arminiusa (Harmensena), duńskiego teologa protestanckiego (1560–1609), dotyczący arminian i arminianizmu; **A. Baptists** sekta założona w 1609 na podstawie zasad arminiańskich

Arminian, s. (hist. kośc. arminianin remonstrant, zwolennik nauki Arminiusa

Arminianism, s. hist. kośc. system religijny Jakuba Arminiusa (Harmensena) składający się z pięciu zasad, sprzeczny z kalwinizmem, zwłaszcza co do przedestynacji i odkupienia; nauka, potępiona na synodzie w Dort (1619), stanowi podstawę sekty wesleyan w Wielkiej Brytanii i St. Zj. Ame. metodystów (A. St. Zj.)

Arminianize, vt. (-ajz) kośc. przejąć naukę arminiańską

Arminianize, vt. kośc. pozyskać dla nauki arminiańskiej

Arminianizer, s. kośc. orędownik nauki arminiańskiej.

armipotence, s. (-potens) r. zbrojna siła, potęga zbrojna.

armistice, s. (ar'mistis) zawieszenie broni, rozejm dawniej armistycjum. Krótkie zawieszenie działań wojennych za obopólnym porozumieniem na całym froncie lub na jednym odcinku, zawierane czasem w celu grzebania poległych, w celu rozdawania możności zakończenia walk itp.

armlet, s. (ar'mlet) 1) mała odnoga; 2) obrączka, naramiennik, bransoleta; 3) część rynsztunku.

armor, s. (ar'mor) 1) zbroja, rynsztunek, pancerz, osłonie ochronne wojowników najczęściej metalowe. 2) sprzęt wojenny wszelkie uzbrojenie wojenne; 3) przest. wojsk. 4) stalowe lub żelazne płyty pokrywające kadłub okrętu wojennego lub wozu pancernego; pierwsze płyty żelazne na okrętach francuskich w r. 1859 miały 4½" (11½ cm.) grubości, dzisiejsze są kilkakroć grubsze i ze stali z domieszką niklu i chromu

armor, vt. opancerzyć, obłożyć pancerzem.

armor-bearer (a.beirer) niosący osłę i puklerz dla rycerza, giermek, ob. **armiger.**

armor clad, adj. (a.klad) opancerzony, pancerny

armor-clad, s. pancernik, okręt pancerny

armored, part. adj. (ar'mord) pancerny, opancerzony, a. **concrete** żelazobeton, żelbeton; a. **cruiser** krążownik o opancerzonym pokładzie i opancerzonych wieżach, a. **seal** zool. tiuleń dworzone z substancji wydawanej przez samice pluszwiaka z

podrodziny DIASPINÆ rodziny rzerwców COCCIDÆ rzędu pluskwiaków RHYNCHOTA. Zwierzęcia te tężeje na powietrzu i pokrywa twardą osłoną samicę, przyssaną do rośliny, i jej jaja.

armorer, s. (ar'morer) 1) zbrojowy, co robi zbroje, płatnerz (od śr.-w. 2. płata — blacha na piersi), pancerzniarz, blachownik; 2) giermek, pomagający rycerzowi ubrać zbroję; 3) mar. dawniej w St. Zj. podoficer, który pełnił nadzór nad tęczną bronią na okręcie; 4) woj. rusznikarz, pełniący służbę w utrzymywaniu broni rzecznej w dobrym stanie.

armor grating mar. kratówka, kratownica, grubo krata, jaką w czasie ostrzeliwania okrętu zakrywa się luki, których nie można zamknąć, krata zatrzymuje zawałki przyskarpowych strapnel.

armorial, adj. (ar'mo'riel) zbrojowy, przynależny do zbroi; dotyczący herbu, herbowy.

armorial, s. herbarz, książka o herbach.

Armoric, **Armorican**, adj. (ar'mo'rik, -en) ar. wałp. nad. mar. wallijmorski; 2) bretoński, dotyczący Bretonii w pn. Francji, (Bretonia dawniej zwana Armorica). 2) geol. dotyczący łańcucha gór ciągnącego się od Irlandii do Francji, utworzonego pod koniec okresu paleozoicznego.

Armorican, s. (ar'mo'riken) Bretończyk, ob. **Breton**, **Indo-European**.

armorist, s. (ar'mo'rist) heraldyk, znawca herbów i herbarstwa, (dawniej herauplis, herlopisaix, herbotim, herbowiedz (ostatnie dwa wyrazy już u Landego w 1808 podane jako „dziś już nie używane").

armor-plate, s. (a.plejt) pancerz okrętu, stalowa płyta chroniąca zadłub i pokład okrętu wojennego.

armor-plated, adj. (a.plej'ted) pancerny, o okręcie.

armory, s. (ar'mori) 1) pikietarz, sebrana; 2) zbrojownia, miejsce przechowywania sprzętu wojennego; 3) St. Zj. arsenał, państwowa fabryka broni; 4) koszary, w St. Zj. **barracks**; 5) przest. zbrojny oddział; 6) her. herbarstwo, część heraldyki zajmująca się badaniem i opisem herbów; 7) her. herby.

armozeen, **armozine**, s. (ar'mozin) szarpy materiał jedwabny używany na szaty kościelne i na opaski żałobne.

armpit, s. (arm'pit) anat. pacha, AXILLA, wklęsłość pod stawem ramienia i łopatki.

armrack, s. (-rak) woj. stojak na broń.

arms, s. pl. (armz) 1) broń, uzbrojenie; 2) dzieła rycerskie **ARMA VIRUMQUE CANO arms and the man I sing** dzieła rycerskie i męża śpiewam; 3) her. herb, dziedziczne godła i znaki używane przez poszczególne rody, od czasu wojen krzyżowych legalizowane przez zwierzchnika politycznego i nadawane na znak szlachectwa, także godło ciała administracyjnego, kraju, prowincji, stanu, powiatu, miasta; **a. of adoption** herb przyjęty przez obcego rodem na życzenie spadkobiercy; **a. of alliance** herb przyjęty przez związek małżeński, wykazujący szczegóły herbów obu rodów skojarzonych, lub szczegóły herbu męzowskiego w herbie żony i szczegóły herbu żony w herbie męża; **a. of assumption** szczegóły herbu zwyciężonego przywłaszczone przez zwycięzcę, także przyjęte za wspólną zgodą; **a. of community** godło przyjęte przez uniwersytet, szkołę biskupią, gminę itp.; **a. of dominion** herb państwowy, herb monarchy; **to at** do broni! **under a.** pod bronią, w służbie wojskowej.

armseye, s. (arm'aj) otwór na rękaw.

arm slasher (a.ślaszer) rycerz, który ranił się w ramię, by pod krew na cześć swej bogdanki, (średniowieczny wyraz hołdu).

armure, s. (ar'mjur) 1) przest. zbroja; 2) tkanina jedwabna lub wełniana w desen lub zbliżowana, 3) krosno na specjalną tkaninę.

army, s. (ar'mi) 1) wojsko, armia, zespół żołnierzy podzielony na dywizje, brygady, pułki, bataliony, kompanie, 2) przen. zespół ludzi skojarzony w wspólnym celu niewojennym np. armia robotników; 3) liczna grupa, np. armia mrówek; 4) przest. zbrojna wyprawa; **a. corps** wój. korpus armii, zespół żołnierzy złożony z dwóch lub trzech dywizji i zorganizowany jako samodzielna armia z wszelkiemi rodzajami broni i jednostkami pusikowymi; **A. List** urzędowy spis oficerów w Anglii; **A. Register** urzędowy spis oficerów w St. Zj.; **A. Service Corps** w Anglii korpus kwatermistrzowski.

army worm (a.uorm) zool. 1) gąsienica sówki z rzędu motyli nocnych NOCTUINÆ podrzędu PIERINÆ, w olbrzymich masach całej armii wędrująca z pola na pole zarzucając niszcząc trawę i zboże, w St. Zj. najpospolitsza gąsienica sówki LEUCANIA UNIPUNCTA; 2) gąsienica pleniówki, SCIARA MILITARIS, gwoza (inaczej muchy: z rodziny MYCETOPHILIIDÆ podrząd ORTHORAPHA rząd dwuskrzydłych, Diptera, idąca w orszaku wojskowym mają kilkutysiącową pasem kilkumetrowej szerokości (zwanym pleń), w Polsce w Tatrach.

arna, **arnee**, s. (ar'na, ar'ni, ind. im) arna, (1) arnii zool. dziko bawół indyj. Wsch. **BOS BUBALUS**, większy od bawołu oswojonego i o dłuższych rogach, **water buffalo**.

Arnaudon's green (ar'nudons gi'rin) chem. zieleń Arnaudona, cenny barwnik składający się z wodorotlenku chromu $Cr(OH)_3$ stałego albo z dodatkiem kwasu np. borowego, fosforowego lub tp.

Arnaut, **Arnaud**, s. (arnaut) Albańczyk służący w wojsku tureckim. Turcy nazywają wszystkich Albańczyków i mieszkańców sąsiednich gór Arnautami.

Arnica, s. (ar'nikaj) 1) bot. kupalnik, nomornik, rodzaj rodzaj ziół trwałych z rodziny złożonych, COMPOSITÆ, na wsch. St. Zj. pospolity tylko jeden gatunek leopard's-bane A. NODICAULIS, na zach. St. Zj. liczne gatunki, w Polsce i w reszcie Europy środk. pospolity kupalnik górski A. MONTANA wysokości do 60 cm. (24"), kwiaty żółte w wielkich koszyczkach (6 do 8 cm. średnicy); 2) roślina tego rodzaju. 2) s. apt. kwiaty kupalnika A. MONTANA, **FLORES ARNICÆ**, stosowane w lecznictwie jako środek pobudzający w wypadkach wstrząśnienia mózgu, silnej gorączki, pobudzenia.

Arnoldist, s. (ar'noldist) hist. kośc. arnoldysta, zwolennik Arnolda czyli Arnaldusa z Brescii (czyt.: bresza), który przemawiał przeciwko bogactwom wysokich duchownych i zepsuciu obyczajów w ich sferach; Arnaldus podniecał Rzymian do walki przeciw doczesnej władzy Papieża; skazany na śmierć zginął w r. 1155, po czym zwolennicy jego zniknęli się.

aroeira, s. (ero-ej'ra) aroeira, port. nazwa niejsowa kilku gatunków nanerzowatych krzewów i drzew dostarczających tecznicej żywicy, w szcz. SCHINUS MOLLE w Peruwi i Andach, SCHINUS TEREBENTHIFOLIUS i ASTRONIUM FRAXINIFOLIUM w Brazylii.

aroid, **aroideous**, adj. (ero-id, ero-id, ero-idos) bot. dotyczący rodziny roślin obrzękowatych, ARACEÆ.

Aroids, s. (ero-idsz) bot. nieliczny rodzaj afrykańskich roślin obrzękowatych, ARACEÆ, z których najlepiej znane są gatunki ogrodowe, A. ALBOMACULATUM spotted calla czerwieniec biały, A. HASTATUM yellow calla czerwieniec żółty.

aroint, int. (eroint) przest. idź precz!, wynoś się!

aroma, s. (ero'ma) pl. **aromas**, (rzadziej **aromata** (ero'mes, eromet'ta) 1) aromat, zapach stanowiący cenne znamię rośliny lub towaru; 2) przest. kucień, przyprawa; 3) przen. zapach charakter, znamię, duch, nastrój.

aromatic, -al, adj. (eroma'tik, -l) 1) wonny, mający przyjemną i sobie właściwą woń, 2) chem. będący pochodną lub zawierający obecność związku benzenowego; o cyklowych związkach organicznych; nazwa związków aromatycznych pochodzi stąd że wiele z nich posiada przyjemną woń i że nazwy ich wyjaśniają ich wonny składnik.

aromatic, s. apt. roślina lub lek o przyjemnym zapachu i zazwyczaj o wybitnym smaku.

aromatize, vt. (ero'metajz) perfumować, nadać przyjemnej woni, dodać korzeni dla zapachu i smaku.

aromatization, s. (eromatizej'szen) dodanie zapachu i smaku.

aromatizer, s. (ero'metajzer) kto lub co dodaje zapachu i smaku.

around, adv. (eraund) 1) dookoła, naokoło, w koło wokoło, 2) dookoła, wszędzie, tam i sam; 3) w pobliżu, w sąsiedztwie.

around, prep. 1) ze wszystkich stron, naokoło, wokoło (gen.); 2)

około, z drugiej strony (geol.); po (loc.)

arousal, s. (erauzl) powstanie, przen. przebudzenie się.

arouse, vt. (erauzl) przebudzić się, powstać.

arouse, vt. przebudzić, pobudzić, ożywić, podżegać

arow, adv. (erau) po porządku, w szeregu, jeden po drugim; rzędem, w rzędzie.

arpeggio, s. (arpedżjo) wł. gram. na harfie) muz. szybkie odegranie tonów akordu nie razem, a jeden po drugim jak gdyby na harfie

arpen, arpent, s. (arpen', arpan') stara fr. miara powierzchni jeszcze używana w Kanadzie jako 34 akra.

arracach, arracacha, s. (erakaca', arakaca) bot. root roślina ARRACACIA XANTHORIZA cenona w Indiach Zach. dla obfitej jadalnej bulwy.

arrack, s. (erak') mocny napój alkoholowy popularny w Turcji, Indiach Wsch. i na całym Wschodzie pędzony z ryżu lub melasy lub soków rozmaitych palm, np. palmy kokosowej, daktylowej itp.

(I) **arraign**, vt. (areejn') stare pr. arg. żądać, zwrócić się do (gen.)

(II) **arraign**, vt. 1) pierwotnie, zapytać, powołać do odpowiedzialności; ściąć: pr. postawić w stan oskarżenia; 2) oskarżyć przed sądem lub przed jakimkolwiek innym trybunałem.

arraign, arraignment, s. oskarżenie, stan oskarżenia.

arrange, vt. (areejndż') 1) ustawić lub ułożyć w właściwym szyku; ustawić osoby lub przedmioty w porządku zamierzonym lub najodpowiedniejszym; 2) ułożyć, omówić, przygotować, postanowić; 3) muz. ułożyć dzieło kompozycję na głosy lub na inne instrumenty niż pierwotnie ułożono przez kompozytora.

arrangement, s. (-mennt) 1) układanie w porządku, porządkowanie, ustawienie lub układanie w odpowiednim szyku, aranżowanie; 2) szyk, porządek, układ, zestawienie, system; 3) przygotowanie, umowa; 4) ensemble (ensyl, a' sa' bl'), zespół, rzecz stworzona przez odpowiednie zestawienie, np. an a. in red, white and blue; 5) załatwienie, zagodzenie, w szcz. w razie upadłości, scheme of a.; 7) muz. zaaranżowanie, transpozycja lub układ na inne głosy lub instrumenty niż ułożono pierwotnie, także sama kompozycja tak zaaranżowana, transkrypcja, 8) mat. permutacja.

arrant, adj. (e'rant) 1) wędrowny, wędrujący włóczący się, 2) ostatniory, bezczelny, bezwstydny, pozbawiony czci, niechwały

arrantly, adv. (-tli) bezwstydnie, po żajdacku, zuchwale.

arras, s. (e'ras); od miasta Arras we Francji) arras, francuska makata, ciężkie obicie na ścianę z tkanymi postaciami i scenami.

arras, vt. zaopatrzyć w arrasy.

arrasene, s. (e'rasin) materiał przygotowany na arras, osnowa z silnego szpagatu z wątkiem z wełny lub jedwabiu gotowa do whaftowania na nie rysunku.

arrastre, s. (ara'szre) 1) zacna w szcz. do kruszenia złota, 2) kup. (Filipiny) wyładowanie, odlenie i dostarczenie towaru do importera.

arrau, s. (e'rau) zool. wodnik żółw PODOCNEMIS EXPANSA z podrzędu PLEURODIRA, na rzece Amazonce, samica do 2', około m., jaja bardzo cenne, mierzą 3½'x½' długości 6-18" jadalne

array, s. (ere') 1) szyk, porządek, układ w należytym następstwie, szyk bojowy; 2) w szcz. dawniej wezwanie dorosłe pospolitego ruszenia w Anglii; 3) zespół osób lub przedmiotów ustawionych w odpowiednim szyku; 4) zdumiewająca wystawa, imponujący zbiór, 5) bogaty strój, 6) pr. lista nazwisk ułożona we właściwym porządku, np. lista sędziów przysięgłych; 7) mat. szereg; 8) przestrzy stan interesów; ambaras.

array, vt. 1) ustawiać w szyku np. wojsko na paradę lub do walki, komenderować, kierować czynić, 2) odziewać, ubierać, stroić, np. na paradę, na popis, na pokaz na wystawę; 3) pr. powoływać w porządku np. sędziów przysięgłych.

arrayal, s. (-el) ustawianie, układanie, ubieranie, dekorowanie; rzecz ubrana, dekoracja, układ; ubranie

arrayan, s. (arejan) bot. 1) mirt meksykański, MYRTUS ARAYAN, roślina wielopłatkowa, DIALYPETALOUS, rzędu mirtowych, MYRTALES, rodziny mirtowatych, MYRTACEAE, 2) żółta kwaskowata jagoda używana do przyprawiania chłodzącego napoju; 3) woskownica indiańska, MYRICA CERIFERA, roślina bezpłatkowa, apetalous, rzędu woskownicowych, MYRICALES, rodziny woskownicowatych, MYRICACEÆ

arrayment, s. (erejment) odzież, ubranie, ekwipunek.

arrear, adv. (eri') przest. z tyłu, w tyle, wstecz.

arrear, s. 1) zaległość, stan zaległości; 2) przedmiot lub suma zaległości, już płatna a niezapłacona należytość.

arrect, vt. (erekt') 1) przest. wyprostować, podnieść do prostej pozycji; 2) skierować w górę.

arrect, arrected, adj. (erekt', -ed) 1) skierowany w górę; 2) przest. uważny.

arrendator, s. (erendejter, e'rendejter) arendarz, arendator, trzymający w arendzie, dzierżawca, w szcz. dochodów publicznych np. myta itp

arrent, vt. (erent') dzierżawić puszczać w arendę, brać w arendę, trzymać w arendzie arendować, 2) pr. ang. za opłatą dzierżawcy udzielić prawa ogrodzenia części lasu (tuskin) płotem lub rowem na pastwisko.

arrentation, s. (erentej'szen) dzierżawienie, dzierżawa

(I) **arrest**; s. (erest') wet. parch na tyle tylnej nogi konia.

(II) **arrest**, s. 1) zatrzymanie, wstrzymanie, przerwanie; 2) pr. zabranie osoby; pod strażą z polecenia władzy, uwięzienie, aresztowanie; 3) pr. wzięcie bydła lub martwych przedmiotów pod nadzór władz w szcz. okręgów, 4) pr. (r. arrêt) (arre') rozkaz sądowy, 5) przest. miejsce przechowania w chwili nieużywania np. dzody; 6) przen. przeszkoda, zawada; 7) szerm. dotyk udnie dotknięcie rapierem; 8) mech. zawora, zawórka, wyłącznik; 9) pr. a. of judgment wstrzymanie wyroku

arrest, vt. zatrzymać się, stanąć, spocząć

arrest, vt. 1) zatrzymać, wstrzymać, 2) pr. zabrać (osobę) pod straż z polecenia władzy, n. Szeksp. z of : en, dziś for; 3) aresztować, pojmać, schwytać, uwięzić

arrestation, s. (erestej'szen) zatrzymanie, wstrzymanie przeszkoda, zawada.

arresting, (ad) pazł. (erest'in') zajmujący, zwracający uwagę, przykuwający.

arrestingly, adv. (-li) zajmująco, przykuwająco.

arrestive, adj. (-tiw) gram. wstrzymujący, zatrzymujący, uniemożliwiający do zastanowienia, np. spójnik but, still, yet, jednak, atoli, ciągle, ale

arrestment, s. (-ment) 1) aresztowanie osoby i jej własności, w szcz. pr. szk. postępowanie egzekucyjne, ob. garnishment; 2) wstrzymanie, przerwa, 3) uwięzienie; 4) mech. zawora.

arret, s. (arei') pr. fr. a) wyrok sądu, dekret trybunału, orzeczenie monarchy, jeszcze używane w Kanadzie i w Luizjanie; b) aresztowanie, uwięzienie, areszt.

arrha, s. (e'ra) pl. arrhae (e'rl) pr. zadatek, starożpol. hdnp. świętojański grosz, ARRADO, ob. earnest, earnest money.

arrhal, adj. (e'rel) pr. służący za zadatek

arrhythmic, arrhythmical, adj. (erit') mik, -l) med. nieregularny, o pulsie.

arrhythmically, adv. (-ei) med. nieregularnie, o pulsie.

arrhythmy, s. (e'ritmi) r. nieregularność, brak regularnego uderzenia; med. niemiarowość tętna, arytmia

arride, vt. (erajd') przest. 1) uśmiechać się, uśmiechać się sydercze; 2) uśmiechać się przychylnie, znajdować upodobanie w (loc.)

arrière, s. (eri') tyl, tylna część, zad; częściej w użyciu przyimnikowym tylny zadni, podrzędny

arrière-ban, s. (arjer'ba'' z fr. lub eri'ben') hist. fr. królewski dekret wzywający do broni nie tylko lenników królewskich ale i ich lenników.

arrière fief, **arrière fief** (eri'r fl. fif) w ustroju feudalnym opinia lennika względem pana który sam był lennikiem.

arrière pensée (arjer pa'se') fr. dosłownie tylna myśl) ukryta myśl, utajona pobudka.

arrière-tenant (eri'rten'nent) w ustroju feudalnym lennik lennika ob. mesne lord.

arrière vassal, (ari'er va'sal) w ustroju feudalnym: lennik lennika.

arrière voussure (ari'er'wusly' fr. tylny łuk) bud. w środku grubego muru wewnętrzny czyli cofnięty łuk dźwigający tę część muru w szer. nad oknem lub nad drzwiami.

arris, s. ('ari's) bud. ostry kąt utworzony przez zetknięcie się dwóch powierzchni prostych lub obłowiastych, w szc. podniesiona linia tworząca się u zbiegu dwu równoległych rowków kolumny dorydkiej.

arris fillet (e. fi'let) bud. trójkątny kawał drzewa wsadzany obok komina by podnieść dachówkę dla spadu wody.

arris gutter (e. ga'ter) bud. kątowa rynna w kształcie V wzdłuż okapu budynku.

arris-ways, arris-wise, (e. uejz), e. uajz) tworzący kształt kąta, w kąt.

arrival, s. (era'jwel) 1) przybycie, osiągnięcie celu podróży, nadejście, lądowanie, przyjazd; 2) osiągnięcie upragnionego celu, np. dnia, dojście do konkluzji. 3) osoba lub rzecz jaka przybywa np. nowonarodzone dziecko, nieoczekiwany gość lub pakunek, gość hotelowy; 4) przest. port.

arrive, vi. (era'jw') 1) przybyć do brzegu; ląd, przybyć wodą, lądem lub drogą powietrzną, dotrzeć do celu przeznaczenia, z — from do — at, in, upon, dawniej to, into; 2) dojść, dotrzeć, zdobyć badaniem, słuchaniem, eksperymentowaniem, rozmyślaniem. z at, dawniej to; 3) nadejście, o czasie. 4) przest. przydarzyć się.

arrive, vt. (era'jw') przest. 1) przywieźć na ląd. 2) osiągnąć.

arroba, s. (ara'ba; arrub' tur. ćwierć) hiszp. i port. stara miara wagi i pojemności, jeszcze używana w dawnych kolaniach, 1) waga około 11½ kg., 25.3 lb., w Meksyku; w Amer. Płd. różnie: wartości; w Brazylii 25.36, w Argentynie 25.30, w Wenezueli 25.40, a. portugalska w Brazylii 32.38 lb. czyli 14.61 kg., 2) miara pojemności na wino przeliczenie 4.26 gal. amer. lub 3.55 gal. ang. czyli 16.14 l., na olej 3.32 gal. amer. lub 2.77 gal. ang. czyli 12.56 l.

arrogance, s. ('arogans) arogancja, hardość, pycha, dążenie do zdobycia nieodpowiednio wysokiego uznania połączone z pyszałkowatym znaczeniem się, lekceważenie innych; pretensjonalne okazywanie swojej rzekomej doskonałości i wyższości.

arrogancy, s. ('arogansi) 1) arroganckość. 2) wypadek lub przykład arrogancklego zachowania się.

arrogant, adj. ('arogant) 1) arroganckl, pyszałkowaty, hardy, mający przesadne pretensje do uznania swej mniemanej wyższości i okazujący te pretensje przez pyszałkowate zachowanie się; 2) zawierający arrogancję stanowiący dowód lub przykład arrogancklego zachowania się. np. an a letter arrogancki list; an a man arrogant; an a woman arrogantka.

arrogate, vt. ('arogejt) 1) arogować sobie, rościć, domagać się rzeczy nienależnego w sposób napastliwy lub pogardliwy, stawiać niesłusznie pretensje, przywłaszczyć sobie prawa nie należące się; 2) przypisać komu innemu; 3) pr. rzym. zaadoptować osobę pełnoletnią w przepisanej formie, dawniej za zgodą zgromadzenia ludowego, później za pomocą dekretu cesarskiego.

arrogation, s. (arogej'szen) 1) przywłaszczenie sobie czegoś nienależnego; 2) pr. rzym. adoptowanie osób SUI JURIS.

arrondissement, s. (aradisma'n) administracyjna jednostka w podziale ob. **department**.

arrope, s. (era'p. hiszp.) gęsty płyn z wyciśniętych winogron przegotowanych, używany do zaprawiania wina sherry dla dodania mu zabarwienia i ważności.

arrow, s. ('aro) 1) strzała, prosty ostry i prosty, zbożony z drewnianego pręta shaft brzeszczy i ustrzał, bolt żelaza lub ołowiu, czyli grotu, zazwyczaj zaopatrzony w pióra, wysyłany za pomocą łuku; 2) coś podobnego do strzały: a) astron. A, Strzała, pln. gwiazdozbiór SAGITTA, 18 gwiazd do 7-ej wielkości; b) bot. u trzciny cukrowej najwyższa część wydająca kwiaty, czub, także i sam kwiatostan trzciny cukrowej, c) druk. strzałka, znak wskazujący kierunek — i ←, d) geod. cyfrki do oznaczenia odległości ob. inbench measurey.

arrow, vi. 1) r. strzelać z łuku, 2) r. wystrzelić w górę, wyrość jak z pędzy; 3) o trzcinie cukrowej tworzyć strzelisty czub czyli kwitnąć.

arrow-head, s. ('aro hed) 1) bot. maranta, rodzaj roślin należących do rodziny marantowatych, MARANTACEAE; w szc. MARANTA ARUNDINACEA w Indiach Zach. i Amer. Płd. szerzej uprawiana bylina do 3 m (10') wysokości; inne gatunki na M. ZEBRINA, M. WARSZEWICZII uprawiane w cieplarniach; 2) marzku bidlańska. AMYLUM MARANTHÆ z klęczy MARANTA ARUNDINACEA i innych gatunków jak ZEMTA CURCUMA, służą za przywiązie zwłaszcza dla dzieci i starców.

arrow-wood, (e. uud) drzewo z którego robiono strzały (brzechwy), w szc. w St. Z) rozmaite gatunki kalinu sourwood VIBURNUM, w Anglii szakłak, ciernisty alder buckthorn RHAMNUS FRANGULA.

arrowy, adj. ('aro-i) 1) dotyczący strzały, 2) pełen strzał, 3) strzelisty, podobny do strzały, szybki jak strzała, ostry jak strzała.

arroyo, s. (ara'jo; pl. **arroyos** ara'jos; hiszp.) rzeczka, czasem koryto wysłane rzeczki, ścieżka wyżłobiona przez wodę.

arroyo willow (e. uil'lo) wierzba zach. St. Z) nad Pacyfikiem, SALIX LASIOLEPIA rosnąca w wysychych korytach, ob. arroyo.

Arsacid, s. (arse'sid) pl. **Arsacidæ** i **Arsacides** (arse'sidi, -'sidiz) potomek Arsacesa, założyciela dynastii, która po powstaniu Partów przeciw Seleucydom około 250 przed Chr. panowała nad Partami do 224 po nar. Chr. i nad Armenią do 428.

Arsacid, Arsacidan, adj. (arse'sid -'sidan) Arsacesowy, dotyczący dynastii Arsacesa.

arse, s. (ars) 1) przest. i gminne tylek, zadek, dupa; 2) mech. spód wciąg: (blok wciągowego), w którym znajduje się hak do zawieszenia pawęża.

arsedine, s. ('ar'sidin) stop miedzi i cynku używany w bardzo cienkich płytkach jako pozłotka.

arsenal, s. ('ar'sinel; darsinn. nr. fabryka) 1) państwowa zbrojownia, arsenał, skład broni i wszelkiego sprzętu wojskowego i marynarskiego, dawniej cekhaus; 2) przest. dok, warsztat okrętowy.

arsenate, s. ('ar'sinejt) chem. arsenian, sól kwasu arsenowego.

arsenic, s. ('ar'sinik, arsnik) chem. 1) arsen, ARSENIUM, znak, As, pierwiastek chemiczny, c. at. 74.96, a) metaliczny, c. w. 5.77, b) żółty c. w. 2; trój- i pięciowartościowy, As_2X_3 i AsX_5, 2) arszenik, arsenawy tlenek, ob. **arsenious oxide**; 3) przest. As_2S_2 ob. **orpiment**, AsS ob. **realgar**.

arsenic, adj. ('arse'nik) chem. arsenowy, o związkach w których arsen występuje jako pięciowartościowy, np. **arsenious**; a. **acid** kwas arsenowy, jeden z trzech kwasów pochodnych z arszeniku (tlenku arsenawego As_2O_3): kwas ortoarsenowy H_3AsO_4 plus pół H_2O, **orthoa.**, a. kwas metaarsenowy $HAsO_3$, **metaa.**, a. i kwas pyroarsenowy $H_4As_2O_7$, **pyroa.**, a. kwasy meta i pyro po rozpuszczeniu w wodzie przechodzą w kwas orto.

arsenical, adj. ('arse'nikel) arsenikowy, zawierający arszenik, np. a. wall paper tapety z arszenikiem.

arsenical, s. ('arse'nikel) trutka na owady zawierająca arsen.

arsenic antidote (a. an'tidout) med. odtrutka na arszenik, zawierająca wodorotlenek żelaza z magnezją.

arsenicate, vt. ('arse'nikejt) chem. połączyć z arsenem.

arsenic disulphide, chem. dwusiarczek arsenowy, używany do ogniskowanych i w wyprawianiu skór, w stanie naturalnym jako **realgar**, ob. i rubiny sztucznie.

arsenic hydride (a. hid'rajd) chem. a) arsenowodór, arsenik, związek nieorganiczny AsH_3, gaz o zapachu czosnku, ob. **arsine**; b) związek stały As_2H_4.

arsenic pentasulphide pięciosiarczek arsenowy.

arsenic pentoxide chem. pięciotlenek arsenowy.

arsenic trichloride chem. trójchlorek arsenowy.

arsenic trisulphide chem. trójsiarczek arsenowy.

arsenide, s. ('ar'sinajd) chem. arsenek.

arsenious, adj. (arsi'nijes) chem. arsenawy.

arsenism, s. (ar'sinizm) med. chroniczne zatrucie arszenikiem

arsenite, s. (ar'sinajt) chem.

arseniuretted, arsenuretted, adj. (ursinju'retyd) chem. zaprawiony arsenem, zawierający arsen

arsenopyrite, s. (arse'nopajrajt, ar'sinopajrajt) min. arsenopiryt, także **arsenical pyrite** i mispickel, mispikiel, minerał FeAsS, przeważnie w skaldach krystalicznych, t. 5-6, c. w. 6-6.2.

arsha rite (ar'sha rajt, as. arsza) pr. hind. małżeństwo zawarte przez dostarczenie byka i krowy ojca panny młodej ze strony pana młodego.

arshen, arshin, arshine, s. (ar'szin) miary, ros. i tur. miara długości, w Rosji 28" (71.1 cm), w Turcji do niedawna 26-28" a w interiorze ziemi 30" (nie w nowej republice a. urzędownie równa się metrowi, 39.36", ob. guz, pik.

arsine, s. (ar'sin, ar'sijn) chem. arsan, organiczna pochodna arsenioku, ob. **arsenic hydride**, jedna z najsilniejszych trucizn.

arsinic, adj. (arsi'nik) chem. arsanowy, oznaczający serię kwasów pochodnych z kwasu arsenowego przez zastąpienie dwóch grup wodorotlenowych jednowartościowymi rodnikami węglowodorowymi, mającymi ogólną formułę $RR'AsO(OH)$

arsis, s. (ar'sis) pl. **arses** (ar'siz) proz. 1) kl. nieakcentowana głoska stopy metrycznej, 2) nag. akcentowana głoska stopy metrycznej; (ta sprzeczność wynika z dawnego błędu gramatyków rzymskich. Grecy pojmowali a. jako podniesienie nogi w marszu, a **thesis** jako postawienie nogi na ziemi a Rzymianie przez nieporozumienie pojęć te wyrazy jako podniesienie i obniżenie głosu), 3) muz. podniesienie ręki (z antytet, nieakcentowany ton, gdy **thesis** oznacza ton, któremu towarzyszy uderzenie batuty.

arson, s. (ar'sen) pr. kar. podpalenie. Możliwe podtużenie ogółu pod obcy budynek, w niektórych ustawodawstwach i pod swoj własny.

arsonic, adj. (arsa'nik) chem. oznaczający jedną z serii kwasów o ogólnej formule $RAsO(OH)_2$; ob. stibonic.

arsonium, s. (arsonjum) chem. przypuszczalny rodnik AsH_4

art, s. (a'rt) 1) wprawa, zręczność, znajomość rzeczy zdobyta przez doświadczenie; 2) umiejętność dostosowania dzieł przyrody do użytku ludzkiego, 3) dział lub gałąź wiedzy, w szc. pl., np. **bachelor of arts**, ob. **liberal arts**; 4) nauka, dziedzina wiedzy; 5) system, sztuka, zasada, zbiór reguł, 6) systematyczne stosowanie znanych sobie zasad i reguł ku zdobyciu pożądanego skutku, rzemiosło, rękodzieło; 7) ogół lub związek ludzi wykonujących to samo rzemiosło, cech, bractwo, 8) sztuka, w węższym znaczeniu sztuk pięknych, ob. **fine arts**, zastosowanie znajomości reguł i wzorów do wykonania dzieł wpływających na wrażliwość na piękno i do wyrażania piękna za pomocą barw, tonów, mowy i ruchów; 9) sztuka, sztuczki, podstępy, kuksa, intryga, koncept; 10) czarna magia, sztuki czarnoksięskie; **a. and part**, pr. szk. współtwórcy, współsprawcy, uczestnik

art, vi. (a'rt) jestes, druga osoba sing. od to be; dziś tylko w języku biblijnym i modlitewnym **Thou art**; forma ta wyszła z użycia zastąpiona przez pl. you are.

Artagnan, d', s. (dartanjan') w powieściach Aleksandra Dumasa Ojca (czytaj. Dżiuma) rycerz-awanturnik, który z pomocą trzech muszkieterów zdobywa powodzenie, pod wzorem postaci tej był znany awanturnik XVII w. Karol d'A. (1611-1673)

art bronze (a. brąz) brąz na odlewy, stop (aliaż) alloy: miedzi (88-95%) z cyną (12-2%), czasem z przymieszką cynku lub ołowiu

artel, s. (artel' ros. artel') ortak (at) ludzi w Rosji carskiej zrzeszone robotnicze spółka zrobotnicza, pudżbria do unii lub współdzielni

Artemia, s. (artimie) zool. rodzaj bezsnogich skorupiaków, phyllopod crustaceans, żyjących w słonych jeziorach i sabinach, brine shrimp, a. usabnik tego rodzaju

Artemis, s. (ar'temis) mit. kl. Artemis, gen. Artemidy, gr. ecka bogini dziewiczej przyrody i łowów, nazywana rzymskiej Dianie.

Artemisia, s. (artimizja) bot. bylica, rozległy rodzaj zwartych ziół z rodziny złożonych COMPOSITAE około 200 gatunków na półkuli pln. A. ABSINTHIUM **wormwood** piołun. A. CINA bylica cyzawarska, A. ABROTANUM **southernwood** bużdrzewko: warzywo A. DRACUNCULA estragon rosyjski bylica draganek

arterial, adj. (ard'rielj) 1) med. tętniczy, tętniczy, dotyczący arterii lub arteryj (tętniczy lub żylnych) 2) ang. dotyczący głównej linii komunikacyjnej (drogowej, kanałowej, kolejowej) np. a. **highway** gościniec główny; a. **blood** anat. krew arterialna, krew tętnicza, która przeszła przez płuca i jest zaopatrzona w tlen, jest przeto jaśniejsza niż krew żylna, **venous blood**; a. **duct** anat. przewód tętniczy, kanał tętniczy, DUCTUS ARTERIOSUS; a. **gland**, anat. gruczoł tętniczy, guzek tętniczy, szczególna tkanka naczyniowa (niewiadomego przeznaczenia) znajdująca się w różnych częściach ciała, np. a. **carotid gland** tętniczy guzek łuku kurkowego szyjnego TUBERCULUM CAROTICUM VERTEBRAE CERVICALIS VI

arterialization, s. (-lejszen) anat. utlenianie krwi żylnej, utlenienie się krwi, tętniczość (stan krwi utlenionej).

arterialize, vt. (-ajz) med. przekształcić (krew żylną) na krew tętniczą przez zaślenie jej tlenem płuc lub innych narządów oddechowych przy czym absorbuje się tlen a wydziela się dwutlenek węgla; uczynić (krew) tętniczą.

arterlectasis, s. (artiri'e'ktezis) med. rozszerzenie tętnicy

arterin, s. (ar'terit) chem. przypuszczalny lotny barwnik krwi tętniczej przyjęty przez uczonych który uważają obsydiomobilnię za zapad drobny.

arterio-, przedr. (ar'tirio-) tętnico-, tętniczo-, arteno-.

arteriophlebotomy, s. (-fibo'tomi) med. puszczanie krwi przez stawianie pijawek, leeches, lub przez zrzanie skóry, **scarification**.

arteriosclerosis, s. (-skliro'zys) med. stwardnienie tętnic, utrata elastyczności ścian tętnic, zwyczajnie w podeszłym wieku, arteriosklerosis

arteriosclerotic, adj. (-skliro'tik) med. dotyczący stwardnienia tętnic

arteriotome, s. (-tom) med. przyrząd do przecięcia tętnicy

arteriotomy, s. (artiri'otomi) med. otwarcie tętnic, w szc. celem puszczenia krwi

arteritis, s. (artira'jtis) med. zapalenie ściany tętnicy lub tętnic.

artery, s. (a'rtert) 1) anat. tętnica, arteria, część systemu krwionośnego prowadzącego krew z serca do rozmaitych narządów, u człowieka i wyższych ssaków są dwie główne tętnice (arteriet): arteria wielka lub pnienna albo początkowa czyli aorta i arteria płucna czyli wydechowa, **aorta and pulmonary** a., 2) przest. tchawica

artery, vt. przeprowadzić przez tętnicę lub na wzór tętnicy

Artesian, adj. (artiżjen; od starożytnego Artesium, obecnie Artois, czytaj. artoa', we Francji artezyjski; a. **well** źródło artezyjskie, powszechnie: źródło kopane do takiej głębokości z której woda skutkiem wewnętrznego ciśnienia wypływa bez pompowania i płynie stale jak fontanna; w St. Z) niekiedy każda głęboka studnia.

artful, adj. (ar'tful) 1) przebiegły, chytry, 2) przest. kunsztowny, wykonany z wprawą; 3) wykazujący zręczność; 4) sztuczny, nieprawdziwy, podrobiony, 5) podstępny

artfully, adv. (-fil) 1) przebiegle, chytrze, 2) sztucznie, 3) zręcznie; 4) przest. kunsztownie, ze znajomością sztuki; 5) podstępnie

artfulness, s. (-nes) chytrość, przebiegłość, sztuczność, kunsztowność, podstępny.

arthemis, s. (ar'zemis) piękny ciemnoniebieski motyl BARILAKIIA ARTHEMIS z dwuma ukośnymi liniami, pin. St. Z) i Kanada

arthralgia, s. (ar,gral'dżie) med. nieuraligczny ból w stawach

arthralgic, adj. (-dżik) med. dotyczący nieuralgicznego bólu w stawach

arthrectomy, s. (ar,rekto'mi) med. wycięcie stawu.

arthritic, arthritical, adj. (ar,ri'tik, -ti) anat. dotyczący stawów; 2) med. dotyczący podagry czyli dny moczowej

arthritic, s. med. osoba cierpiąca na podagrę czyli dnę moczową

arthritis, s. (ar,rajtis) med. zapalenie dnowe, artretyzm, artrytyzm, artrytyka; A. **URICA** zakażenie moczowe; dna; A. **DEFORMANS** dna ubezkształtniająca; A. **VAGA** dna błędna. A. **polya**. POLYARTHRITICA zapalenie kilku stawów równocześnie lub w szybkim następstwie.

Do listy z 22 stanów, dystryktu Columbia i Kanady, ogłoszonej 1 go marca do połowy kwietnia 1944 następujący Odbiorcy Słownika:

Biblioteka Polskiego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, London, Anglia. 3 egz.

Czytelnia Polska, Buffalo, N. Y.

Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej, Pittsburgh, Pa.

E. Alexander, Phoenix, Ariz.

Redaktor Wiktor L. Alski, Pittsburgh, Pa., kupił $40 za cały tom. I

Józefina Chenik, Detroit, Mich.

Helena Chrzanowska, Chicago, Ill.

Profesor Edmund Dolewczyński, Detroit, Mich.

Teodora Drozd, New Britain, Conn.

Dr. Wiktor Ehrenpreis, New York, N. Y.

Michał Griewek, New Haven, Conn.

Ks. Paweł Grzesiak, O.M.I., White Bear Lake, Minn.

Józef Haguda, Youngstown, Ohio

Edmund Hintz, Chicago, Ill.

Dr. Mikołaj Kalinowski, Chicago, Ill.

Józefina S. Kochanowska, South Bend, Ind.

Adwokat A. A. Kościński, Detroit, Mich.

Ks. Biskup Józef Leśniak, Springfield, Mass.

Redaktor Jan S. Pazdor, Winnipeg, Man.

Jan Podbielski, Chicago, Ill.

Redaktor Henryk Podolski, Detroit, Mich.

Ks. Feliks Rękas, Youngstown, Ohio

Adwokat Jan S. Rylicki, Chicago, Ill.

S. Sawicki, Los Angeles, Calif.

S. Skibicki, Camp Crowder, Mo.

Stan. Stanisiak, Chicago, Ill.

S. Tomalczyk, Chicago, Ill.

Antoni Wojsowski, Detroit, Mich.

Tomasz Zieliński, Chicago, Ill.

Biblioteka Gł. UPH Siedlce
nr inw.: XG - 404880
404880